

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

539. plenárne zasadnutie EHSV, 12.12.2018 – 13.12.2018

2019/C 110/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Náklady v prípade absencie prísťahovalecva a nedostatočnej integrácie (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2019/C 110/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Udržateľné inkluzívne biohospodárstvo — nové príležitosti pre európsku ekonomiku (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	9
2019/C 110/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Uľahčenie prístupu k financovaniu opatrení v oblasti klímy pre nešťátne subjekty (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	14
2019/C 110/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Situácia rómskych žien (prieskumné stanovisko na žiadosť Európskeho parlamentu)	20
2019/C 110/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Rodová rovnosť na európskych trhoch práce (prieskumné stanovisko na žiadosť Európskeho parlamentu)	26
2019/C 110/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade (prieskumné stanovisko)	33

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

539. plenárne zasadnutie EHSV, 12.12.2018 – 13.12.2018

2019/C 110/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Európsky maloobchodný sektor pripravený na 21. storočie [COM(2018) 219 final]	41

2019/C 110/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2017 [COM(2018) 482 final]	46
2019/C 110/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci [COM(2018) 398 final – 2018/0222 (NLE)]	52
2019/C 110/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o činnosti Únie po jej pristúpení k Ženevskému aktu Lisabonskej dohody o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach [COM(2018) 365 final – 2018/0189 (COD)] . .	55
2019/C 110/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Zmenený návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo); nariadenie (EÚ) č. 1094/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov); nariadenie (EÚ) č. 1095/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre cenné papiere a trhy); nariadenie (EÚ) č. 345/2013 o európskych fondoch rizikového kapitálu; nariadenie (EÚ) č. 346/2013 o európskych fondoch sociálneho podnikania; nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi; nariadenie (EÚ) 2015/760 o európskych dlhodobých investičných fondoch; nariadenie (EÚ) 2016/1011 o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách alebo na meranie výkonnosti investičných fondov; nariadenie (EÚ) 2017/1129 o prospekte, ktorý sa má uverejniť pri verejnej ponuke cenných papierov alebo ich prijatí na obchodovanie na regulovanom trhu; a smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu [COM(2018) 646 final – 2017/0230 (COD)]	58
2019/C 110/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii a zrušení jednotnej akcie Rady 98/700/JHA, nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1052/2013 a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1624 — Príspevok Európskej komisie k stretnutiu lídrov v Salzburgu 19. – 20. septembra 2018 [COM(2018) 631 final – 2018/0330 (COD)]	62
2019/C 110/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní šíreniu teroristického obsahu online — Príspevok Európskej komisie k stretnutiu čelných predstaviteľov v Salzburgu, 19. až 20. septembra 2018 [COM(2018) 640 final – 2018-0331 (COD)]	67
2019/C 110/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014, pokiaľ ide o postup overovania porušovania pravidiel o ochrane osobných údajov v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu [COM(2018) 636 final – 2018/0328 (COD)]	72
2019/C 110/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky obranný fond [COM(2018) 476 final]	75
2019/C 110/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii (EGF) [COM(2018) 380 final]	82
2019/C 110/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013 [COM(2018) 366 final]	87

2019/C 110/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych požiadavkách na opätovné využívanie vody (priebežný program) [COM(2018) 337 final]	94
2019/C 110/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zosúladiení povinností podávania správ v oblasti environmentálnej politiky a o zmene smerníc 86/278/EHS, 2002/49/ES, 2004/35/ES, 2007/2/ES, 2009/147/ES a 2010/63/EÚ, nariadení (ES) č. 166/2006 a (EÚ) č. 995/2010 a nariadení Rady (ES) č. 338/97 a (ES) č. 2173/2005 [COM(2018) 381 final – 2018/0205 (COD)]	99
2019/C 110/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom námornom a rybárskom fonde a o zrušení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 508/2014 [COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD)]	104
2019/C 110/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznamenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa, ktorá chráni: čisté ovzdušie pre všetkých [COM(2018) 330 final]	112
2019/C 110/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady č. 1224/2009 a ktorým sa menia nariadenia Rady (ES) č. 768/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1005/2008 a nariadenie (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady č. 2016/1139 týkajúce sa kontroly rybolovu [COM(2018) 368 final – 2018/0193 (COD)]	118
2019/C 110/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2008/106/ES o minimálnej úrovni prípravy námorníkov a zrušuje smernica 2005/45/ES [COM(2018) 315 final – 2018/0162(COD)]	125
2019/C 110/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje výskumný a vzdelávací program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu na obdobie 2021 – 2025, ktorým sa doplní program Európsky horizont – rámcový program pre výskum a inovácie [COM(2018) 437 final – 2018/0226]	132
2019/C 110/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa mení rozhodnutie 2007/198/Euratom, ktorým sa zriaďuje Európsky spoločný podnik pre ITER a rozvoj energie jadrovej syntézy a ktorým sa mu udeľujú výhody [COM(2018) 445 final – 2018/0235 (NLE)]	136
2019/C 110/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje program pomoci na vyradovanie jadrovej elektrárne Ignalina v Litve z prevádzky (program Ignalina) a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (EÚ) č. 1369/2013 a [COM(2018) 466 final – 2018/0251 (NLE)] — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje účelový program financovania vyradovania jadrových zariadení z prevádzky a nakladania s rádioaktívnym odpadom a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (Euratom) č. 1368/2013 a [COM(2018) 467 final – 2018/0252 (NLE)] — Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vyhodnotení a realizácii programov pomoci EÚ na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky v Bulharsku, na Slovensku a v Litve [COM(2018) 468 final]	141
2019/C 110/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Odporúčanie rozhodnutia Rady, ktorým sa povoľuje začať rokovania o dohovore o zriadení mnohostranného súdu na urovnávanie investičných sporov [COM(2017) 493 final]	145
2019/C 110/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III) [COM(2018) 465 final – 2018/0247 (COD)]	156
2019/C 110/29	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce a nástroj spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti [COM(2018) 460 final – 2018/0243 (COD)]	163

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

539. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 12.12.2018 – 13.12.2018

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Náklady v prípade absencie prisťahovalectva a nedostatočnej integrácie

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 110/01)

Spravodajca: **Pavel TRANTINA**

Pomocný spravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15. 2. 2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	7. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	149/09/13

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že prisťahovalectvo má pozitívny vplyv na rast obyvateľstva a pracovnej sily. Ak sa prirodzený rast obyvateľstva stane negatívnym, prisťahovalectvo môže pomôcť udržať celkový počet obyvateľov a pracovných síl na konštantnej úrovni. Prisťahovalectvo samozrejme nie je konečným riešením, ako sa vyrovnat' s dôsledkami starnutia obyvateľstva v Európe. Mohlo by však byť aj spôsobom, ako vyriešiť nedostatok pracovných síl a kvalifikácií, ktorý nesúvisí s demografickými procesmi.

1.2 Absencia prisťahovalectva v Európe by mala za následok, že:

- Hospodárstva členských štátov by mali vážne ťažkosti, trhy práce by boli vystavené pravdepodobne nezmierniteľnému tlaku, celé priemyselné odvetvia by sa rúcali, poľnohospodárska výroba by skolabovala, stavebníctvo by nestačilo uspokojovať dopyt.
- Zhoršili by sa demografické výzvy, dôchodkové systémy by sa mohli stať neudržateľnými, zdravotníctvu a sociálnej starostlivosti by hrozil kolaps, niektoré oblasti by sa rýchlo vyľudňovali, sociálna súdržnosť by bola v konečnom dôsledku ohrozená.

- Úplný zákaz legálnej migrácie by nevyhnutne viedol k prudkému nárastu pokusov o nelegálnu migráciu, čo by zase viedlo k nadmerným bezpečnostným opatreniam, neúmerným represiam a politickým riešeniam a vyžadovalo by si obrovské náklady; podporilo by to trhy s prácou načierno, vykorisťovanie a moderné otrokárstvo a zúfalé pokusy o zjednotenie rodín.
- Rasizmus a xenofóbia by prekvitali ešte viac ako v súčasnosti, presídlení ľudia migrantského pôvodu, aj druhá alebo tretia generácia, by sa stali terčmi všeobecnej nedôvery a nevraživosti.

1.3 Naopak migrácia môže priniesť hostiteľským krajinám nasledujúce výhody: môže pomôcť obsadiť voľné pracovné miesta a odstrániť nedostatok požadovaných zručností, udržať hospodársky rast a zachovať služby pre starnúce obyvateľstvo, ak v danej lokalite nie je dostatok mladých ľudí. Rozdiely v dôchodkoch môžu byť odstránené vďaka príspevkom nových mladých migrujúcich pracovníkov. Pristáhovalci prinášajú energiu a inováciu. Obohacujú hostiteľské krajiny o kultúrnu a etnickú rozmanitosť. Vyludňujúce sa oblasti sa môžu oživiť, vrátane škôl, ktoré sa môžu transformovať. Krajiny pôvodu majú prospech z remitencií (platieb odosielaných migrantmi domov), ktoré prevyšujú zahraničnú pomoc. Vracajúci sa migranti prinášajú úspory, zručnosti a medzinárodné kontakty.

1.4 Aby sa mohol naplno realizovať potenciál migrácie, je potrebné zaujať prístup, ktorý okrem iného umožní lepšie využiť zručnosti migrantov. EHSV je presvedčený, že tento cieľ sa musí podporovať primeranými politikami a systémami potvrdzovania zručností a vyzýva EÚ a členské štáty, aby podporili ich rýchly rozvoj. Okrem toho riadny rozvoj partnerstiev v oblasti zručností s krajinami mimo EÚ by bol vzájomne prospešný pre štáty EÚ, ako aj pre krajiny pôvodu migrantov.

1.5 EÚ by mala prijať politiky a opatrenia, ktoré podporia bezpečnú, usporiadanú a legálnu migráciu a posilnia sociálne začlenenie a súdržnosť.

1.6 Nedostatočná integrácia prináša so sebou hospodárske, sociálno-kultúrne a politické riziká a náklady. Preto sú investície do integrácie migrantov najlepšou poistkou proti prípadným budúcim nákladom, problémom a napätiu. Verejné politiky by sa mali snažiť odberať strach, obavy a pochybnosti rôznych častí obyvateľstva spoločnosti EÚ, aby sa zamedzilo protieuropskej a xenofóbnej rétorike. Príslušné politiky by preto mali zahŕňať aj jasný, konzistentný a odôvodnený súbor povinností pre samotných migrantov, ale rovnako aj dôsledné odsudzovanie protimigrantskej rétoriky a správania.

1.7 EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že podporovanie integrácie je kľúčové pre posilňovanie základných hodnôt a zásad EÚ, z ktorých rozhodujúci význam majú rozmanitosť, rovnosť a nediskriminácia. Integrácia sa týka celej spoločnosti vrátane migrantov, ktorí sa usádzajú v hostiteľskej krajine, a to bez ohľadu na ich postavenie alebo pôvod. Pre zraniteľné skupiny ľudí (ako sú utečenci) sú však potrebné osobitné politické opatrenia, pričom najlepšie výsledky možno dosiahnuť skôr prístupom založeným na komunitách a cieľovou špecifickou podporou než univerzálnym prístupom. Preto je nevyhnutné, aby sa členské štáty EÚ učili jeden od druhého a úprimne sa usilovali vytvoriť prostredie, v ktorom je možné dosiahnuť integráciu migrantov a vyhnúť sa rizikám.

2. Súvislosti a ciele stanoviska

2.1 Najväčšie migračné toky v Európe od druhej svetovej vojny vyvolávajú obavy občanov z ďalších nekontrolovaných migračných tokov a poukazujú na to, že je dôležité postupovať v boji proti nelegálnej migrácii spoločne a zabezpečiť, aby bola EÚ schopná konať. Členské štáty EÚ zápasia v súvislosti s migráciou s problémami z hľadiska riadenia, financovania a komunikácie, ako aj s obavami občanov. Niektorí politici túto situáciu zneužívajú a EHSV je presvedčený, že je naliehavé zmeniť rétoriku o migrácii a vrátiť sa k racionálnej diskusii založenej na faktoch. Utečenci a migranti by sa nemali vnímať ako hrozba, ale ako príležitosť pre hospodársky a sociálny model Európy.

2.2 Súčasná politika, ktoré radia kontrolu migrácie k prioritným témam programu v oblasti zahraničných vecí, spochybňujú pozíciu EÚ v zahraničných vzťahoch, v dôsledku čoho sa vytvára priestor na vydieranie a stratu dôveryhodnosti vo veciach ľudských práv. EHSV je presvedčený, že EÚ a členské štáty musia ísť nad rámec súčasného modelu a zabezpečiť, aby sa podporovali regulárne spôsoby vstupu, ktoré uľahčia riadenú migráciu a úspešné začlenenie. Bezpečné a zákonné cesty môžu zmierniť tlak na azylový systém EÚ.

2.3 Pokiaľ budú trhy EÚ stimulovať dopyt po pracovnej sile, migrácia bude existovať: či už legálna alebo iná. Aspoň v niektorých povolaniach bude určite dopyt rásť (sektor starostlivosti, práca v domácnosti, sociálne služby, stavebníctvo atď.)⁽¹⁾.

2.4 Na podujatí Dni občianskej spoločnosti v júni 2017 vystúpila vysoká predstaviteľka Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Federica Mogherini s hlavným prejavom na tému Globálna Európa a jej úloha pri zabezpečovaní mieru a stability⁽²⁾. Vo svojom prejave uviedla, že Európa potrebuje migráciu z hospodárskych a kultúrnych dôvodov. Navrhla, aby EHSV vypracoval štúdiu alebo správu o nákladoch v prípade absencie migrácie, pretože podľa jej názoru by niektoré európske hospodárstva mohli skolabovať, keby všetci migranti z jedného dňa na druhý zmizli. Správa by mala obsahovať názory hospodárskych a sociálnych subjektov na to, ako by Európa vyzerala bez migrantov. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy je reakciou na jej úvahy.

2.5 Migrácia má veľa podob – môže byť legálna, nelegálna alebo, ako to bolo v posledných troch rokoch, humanitárna v dôsledku vojny v Sýrii a v iných častiach sveta. Migračné toky sú takisto zmiešané a migrácia za prácou môže byť sezónna, manuálna alebo vysokokvalifikovaná. Tento dokument sa zameriava predovšetkým na bezpečnú a riadenú migráciu za prácou (a s ňou spojené zlúčenie rodiny) podporovanú EÚ. Prihliada sa v ňom však aj na iné formy prisťahovalectva do EÚ a na potenciálny prínos migrantov prichádzajúcich v rámci (dočasnej) humanitarnej migrácie (žiadatelia o azyl) a nelegálnej migrácie.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Demografia – starnutie a úbytok obyvateľstva v EÚ

3.1.1 Na začiatku 21. storočia čelí Európa starnutiu obyvateľstva, stagnujúcemu alebo dokonca klesajúcemu počtu domácich obyvateľov, vysokej nezamestnanosti a v niektorých kľúčových členských krajinách aj pomalému hospodárskemu rastu. Európa zároveň zostáva jedným z hlavných cieľov migrácie⁽³⁾.

3.1.2 Jednou z hlavných výziev sú pre Európsku úniu zmeny z hľadiska objemu pracovnej sily. Hoci ponuka pracovnej sily (objem pracovnej sily) sa nevyvíja nezávisle od dopytu po pracovnej sile, jej budúci vývoj možno odhadnúť skombinovaním rôznych scenárov miery účasti pracovnej sily na trhu práce s demografickými prognózami, ako to urobili autori *European Demographic Data Sheet 2018* (Európsky prehľad demografických údajov na rok 2018)⁽⁴⁾. Súčasnú pracovnú silu v Európskej únii predstavuje približne 245 miliónov pracovníkov. S cieľom odhadnúť budúcu ponuku pracovnej sily do roku 2060 autori stanovili tri scenáre miery účasti na trhu práce, ktorá sa pohybuje v rozpätí 214, 227 alebo 245 miliónov pracovníkov.

3.1.3 V iných prognózach, ako je prognóza predstavená v informačnom dokumente Európskej komisie na sociálny summit v Göteborgu v roku 2017, sa uvádza, že v roku 2060 budú na každú staršiu osobu pripadať dve osoby v produktívnom veku. Dnes sú to štyri. V dôsledku toho je európsky sociálny model, ako ho poznáme dnes, vážne ohrozený.

3.1.4 Na druhej strane má prisťahovalectvo pozitívny vplyv na rast obyvateľstva a pracovnej sily. Ak sa prirodzený rast obyvateľstva stane negatívnym, prisťahovalectvo môže pomôcť udržať celkový počet obyvateľov a pracovnú silu na konštantnej úrovni. Mohlo by však byť aj spôsobom, ako vyriešiť nedostatok pracovných síl a zručností, ktorý nesúvisí s demografickými procesmi. Ústav medzinárodnej ekonomiky v Hamburgu však vo svojej správe s názvom *The Costs and Benefits of European Immigration* (Náklady a prínosy európskeho prisťahovalectva)⁽⁵⁾ tvrdí, že prisťahovalectvo nie je ideálnym riešením, ako sa vyrovnáť s dôsledkami starnutia obyvateľstva v Európe.

⁽¹⁾ Napríklad spomedzi 4,3 milióna prisťahovalcov v EÚ v roku 2016 boli podľa odhadov 2 milióny občanov z krajín mimo EÚ, 1,3 milióna ľudí s občianstvom iného členského štátu EÚ, ako je ten, do ktorého sa prisťahovali, okolo 929 000 občanov, ktorí sa prisťahovali do členského štátu EÚ, ktorého občianstvo majú (napríklad občania, ktorí sa vrátili, alebo tí, ktorí sa narodili v cudzine) a zhruba 16 000 osôb bez štátnej príslušnosti.

⁽²⁾ Hlavný prejav F. Mogherini na Dňoch občianskej spoločnosti 2017.

⁽³⁾ Migration data portal.

⁽⁴⁾ European Demographic Data Sheet 2018.

⁽⁵⁾ The costs and benefits of European immigration, Econstor.

3.2 Potenciál migrácie pracovnej sily z tretích krajín

Možno identifikovať nasledujúce vplyvy ⁽⁶⁾:

3.2.1 Na hostiteľské krajiny:

- je možné obsadiť voľné pracovné miesta a odstrániť nedostatok požadovaných zručností,
- môže sa udržať hospodársky rast,
- môžu sa zachovať služby pre starnúce obyvateľstvo, ak v danej lokalite nie je dostatok mladých ľudí,
- môžu sa odstrániť rozdiely v dôchodkoch príspevkami nových mladých pracovníkov, ktorí tiež platia dane,
- prisťahovalci prinášajú energiu a inováciu,
- hostiteľské krajiny sú obohatené o kultúrnu a etnickú rozmanitosť,
- môžu sa oživiť vyľudňujúce sa oblasti vrátane škôl s klesajúcim počtom žiakov.

3.2.2 Na krajiny pôvodu:

- rozvojové krajiny majú prospech z remitencií (platieb odosielaných migrantmi domov), ktoré v súčasnosti často prevyšujú zahraničnú pomoc ⁽⁷⁾, ale aj z kultúrnej výmeny,
- nezamestnanosť sa znižuje a mladí migranti si zlepšujú vyhliadky do života,
- vracajúci sa migranti prinášajú úspory, zručnosti a medzinárodné kontakty.

4. Náklady v prípade absencie prisťahovalectva

4.1 Udržať hospodársky rast a uspokojiť potreby trhu práce

4.1.1 Prisťahovalectvo z krajín mimo EÚ má priamy aj nepriamy vplyv na hospodársky rast: zdá sa, že medzi rastom pracovnej sily prostredníctvom prisťahovalectva a celkovým rastom HDP existuje jasná vzájomná závislosť. V posledných rokoch napríklad Švédsko udelilo tisíce pracovných povolení vývojárom informačných technológií, zberačom lesných plodín a kuchárom. Prisťahovalectvo pracovnej sily prispieva významnou mierou k švédskemu hospodárstvu: podniky, ktoré zamestnávajú týchto prisťahovalcov rastú rýchlejšie než iné porovnateľné podniky. Prisťahovalci za prácou z krajín mimo EÚ/EHP prispievajú každoročne 1 miliardou EUR k švédskemu HDP a vyše 400 miliónmi EUR k daňovým príjmom ⁽⁸⁾.

4.1.2 V rokoch 2004 – 2014 pracovná sila v Európe vďaka migrantom vzrástla o 70 % ⁽⁹⁾. Je ťažké presne určiť, aký vplyv by mal nedostatok pracovnej sily takéhoto rozsahu na európske hospodárstvo a jednotlivé členské štáty. Okrem toho sa cudzinci zvyčajne integrujú do trhových výklenkov (segmentácia), ktoré buď rýchlo rastú alebo rýchlo upadajú, keďže umožňujú pružnejšie reagovať na požiadavky trhu práce v EÚ.

4.1.3 Podobne sa migranti podieľajú na zamestnanosti každej krajiny tým, že prispievajú k spotrebe a k vytváraniu nových pracovných miest. Podnikatelia z radov migrantov prispievajú k hospodárskemu rastu a zamestnanosti, pričom často oživujú zabudnuté remeslá a živnosti a v narastajúcej miere poskytujú tovar a služby, ktoré prinášajú pridanú hodnotu ⁽¹⁰⁾. EHSV preto odporúča, aby na posilňovanie „tvorivosti a inovačných schopností“ podnikateľov z radov migrantov boli na úrovni EÚ, členských štátov a na miestnej úrovni prijaté osobitné opatrenia. Cieľom je odstrániť diskrimináciu a vytvoriť rovnaké podmienky pre všetkých, aby mohli prispieť k inkluzívnemu rastu a kvalitným pracovným miestam ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ Podľa záverov štúdie s názvom *The pros and cons of Migration* (Výhody a nevýhody migrácie), Embrace.

⁽⁷⁾ *Perspectives on Global Development 2017*, OECD.

⁽⁸⁾ DAMVAD Analytics (2016): *Labour immigration contributes to Swedish economic development*. (Imigrácia za prácou prispieva k švédskemu hospodárskemu rozvoju).

⁽⁹⁾ OECD (2014): *Is migration good for the economy? Migration Policy Debates* (Je migrácia dobrá pre hospodárstvo? Diskusie o migračnej politike).

⁽¹⁰⁾ J. Rath, Eurofound (2011), *Promoting ethnic entrepreneurship in European cities* (Podpora podnikania etnických menšín v európskych mestách), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 16.

4.1.4 EHSV sa tiež domnieva, že vzhľadom na svoju špecifickú tendenciu pôsobiť v oblasti opatrovateľských činností, hospodárstva spoločného využívania zdrojov a obehového hospodárstva podniky sociálneho hospodárstva môžu okrem vytvárania nových pracovných miest uľahčovať a podporovať aj podnikanie migrantov z krajín mimo EÚ a ich prístup k hospodárskej činnosti⁽¹²⁾.

4.1.5 Meranie fiškálneho vplyvu prisťahovalectva je zložitá otázka. OECD však uvádza⁽¹³⁾, že za posledných päťdesiat rokov bol celkovo fiškálny vplyv migrantov neutrálny, t. j. všetky náklady, ktoré mohli byť s nimi spojené, boli pokryté ziskom vytvoreným prostredníctvom vybraných daní a poplatkov.

4.1.6 Vo výskumnej štúdii spoločnosti Oxford Economics⁽¹⁴⁾ sa dospelo k záveru, že migrujúci pracovníci pomohli udržať primeranú ponuku pracovnej sily na podporu hospodárskeho rozmachu v rokoch 2004 – 2008. Zdá sa, že dostupnosť pracovnej sily z radov migrantov mala významný vplyv na niektoré podniky, ktoré vďaka tomu prežili alebo nemuseli delokalizovať výrobu do zahraničia (autori citujú prieskum, do ktorého sa zapojilo 600 podnikov, z ktorých 31 % uviedlo, že migranti sú dôležití pre prežitie ich organizácie, pričom v oblasti zdravotnej a sociálnej starostlivosti a poľnohospodárstva toto percento vystúpilo až na 50 %).

4.1.7 Je zrejmé, že prisťahovalectvo môže byť hospodársky prospešné pre krajiny pôvodu aj pre hostiteľské krajiny. Vzhľadom na súčasné hospodárske a obchodné štruktúry však najväčší prospech z prisťahovalectva majú bohaté a silné krajiny. Migrácia má takisto potenciál spájať ľudí kultúrne a podporovať vzájomné porozumenie. Ak sa však nebudeme usilovať odbúrať nedorozumenia, predsudky a mýty, ktoré sú rozšírené medzi miestnym obyvateľstvom, ale aj v komunitách migrantov, bude dochádzať k nezhodám.

4.2 Odstrániť nedostatok požadovaných zručností

4.2.1 Podľa štúdie Inštitútu pre trhové hospodárstvo⁽¹⁵⁾, ktorej vypracovanie zadal EHSV a ktorá bola uverejnená 24. júla 2018, európske hospodárstvo stráca každoročne celkovo viac ako 5 % produktivity pre nesúlad medzi zručnosťami pracovníkov a potrebami trhu práce. V štúdii sa uvádza, že za každú odpracovanú hodinu strácame 80 centov. K najviac postihnutým patria povolania v informačných technológiách a komunikáciách, lekári a všeobecnejšie oblasť vedy, technológie a inžinierstva. Tento jav sa dotýka aj učiteľov, zdravotných sestier a pôrodných asistentiek. Uvedený trend sa podľa autorov zhoršuje v dôsledku demografického poklesu a technologického vývoja. Nedostatok požadovaných zručností by čiastočne mohla pomôcť vyriešiť migrácia pracovnej sily.

4.2.2 Na to, aby sa mohol naplno realizovať potenciál migrácie v tejto oblasti, je potrebný prístup, ktorý okrem iného umožní lepšie využiť zručnosti a kvalifikácie migrantov. Prisťahovalci majú často príliš vysokú kvalifikáciu na pracovné miesta, ktoré sa im ponúkajú⁽¹⁶⁾.

4.2.3 Nedostatok požadovaných zručností možno čiastočne znížiť len ak sa validujú zručnosti a kvalifikácie prisťahovalcov. Systémy EÚ na potvrdzovanie zručností sú však ešte stále vo vývoji a závisia od členských štátov. Členské štáty a aktéri v teréne nevyužívajú dostatočne nástroj EÚ v oblasti zručností. Napriek tomu existujú mimovládne iniciatívy, ako je doklad o kompetenciách spoločnosti Bertelsmann Stiftung alebo online odborné sebahodnotenie⁽¹⁷⁾.

4.2.4 Riadny rozvoj partnerstiev v oblasti zručností s krajinami mimo EÚ by bol vzájomne prospešný pre štáty EÚ, ako aj pre krajiny pôvodu migrantov.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 1.

⁽¹³⁾ International Migration Outlook 2013, OECD.

⁽¹⁴⁾ Ministerstvo pre zamestnanosť a vzdelávanie, Spojené kráľovstvo: *The Economic, Labour Market and Skills Impacts of Migrant Workers in Northern Ireland* (Vplyv migrujúcich pracovníkov na hospodárstvo, trh práce a zručnosti v Severnom Írsku).

⁽¹⁵⁾ EHSV (2018): *Skills Mismatches – An Impediment to the Competitiveness of EU Businesses* (ISBN: 978-92-830-4159-7).

⁽¹⁶⁾ LABOUR-INT: *Integration of migrants and refugees in the labour market through a multi-stakeholder approach*.

⁽¹⁷⁾ Meine Berufserfahrung zählt.

4.3 Udržať poskytovanie starostlivosti

4.3.1 Nedostatok pracovnej sily v oblasti zdravotnej starostlivosti je časovaná bomba. Súčasná kríza⁽¹⁸⁾ pokračuje a nedostatok pracovnej sily sa bude naďalej stupňovať, ak sa nepodniknú príslušné politické kroky. Európska komisia už v roku 1994 stanovila starostlivosť za jeden zo strategických sektorov. V roku 2010 Európska komisia upozornila, že ak sa naliehavo nepodniknú potrebné kroky na vyriešenie problému chýbajúcej pracovnej sily v oblasti dlhodobej starostlivosti v rozsahu až do jedného milióna pracovníkov, do roku 2020 budú chýbať na strane ponuky dva milióny pracovníkov v sektore zdravotnej starostlivosti⁽¹⁹⁾.

4.3.2 V mnohých členských krajinách je všeobecný nedostatok pracovnej sily v povolaniach sociálnej starostlivosti. Nábor opatrovateľov s platnými dokladmi aj bez dokladov pomáha odstrániť nedostatočnú ponuku v sektore starostlivosti. Najmä systémy starostlivosti v krajinách južnej Európy sú vo veľkej miere závislé od opatrovateľov bývajúcich v domácnosti. Napríklad v Taliansku opatrovatelia bývajúci v domácnosti, ktorí sú migranti, tvoria približne tri štvrtiny pracovnej sily v sektore domácej starostlivosti⁽²⁰⁾.

4.3.3 Krajiny strednej a východnej Európy takisto pociťujú nedostatok pracovnej sily v sektore starostlivosti, ako aj zvyšujúci sa dopyt po starostlivosti v západnej Európe. Napríklad Poľsko poskytuje množstvo opatrovateľov pre iné krajiny napriek tomu, že na jeho vlastnom trhu je v oblasti starostlivosti nedostatok pracovnej sily. Tento nedostatok sa rieši príchodom pracovníkov z Ukrajiny a iných krajín mimo EÚ do Poľska⁽²¹⁾.

4.3.4 Takisto je dôležité vyzdvihnúť významný hospodársky prínos migrantiek prostredníctvom platenej práce pre rodiny a spoločnosti a upozorniť, že je potrebné riešiť rozdiely medzi ženami a mužmi na trhoch práce⁽²²⁾. Prieskumy ukazujú, že väčšina pracujúcich migrantiek je zamestnaná v sektore služieb (napr. povolania v sektore stravovania, práca v domácnosti, zdravotná starostlivosť). Nelegálna práca, podzamestnanosť a zamestnávanie na základe dočasnej zmluvy by mohli viesť k znevýhodneniu migrantiek na trhoch práce v EÚ, preto treba ďalej rozvíjať opatrenia, ktoré zaručia rovnaké zaobchádzanie a zabezpečia ochranu zraniteľným osobám.

4.4 Vyriešiť problém vyludňovania vidieckych a odľahlých oblastí

4.4.1 Vidiecke, horské a ostrovné oblasti sa čoraz viac vyludňujú, čo vytvára zostupnú ekonomickú a sociálnu špirálu, ktorá nabera na sile, keďže čoraz viac ľudí migruje do miest. Znižovanie počtu obyvateľstva obmedzuje množstvo peňazí v obehu v rámci komunity, čo následne ovplyvňuje životaschopnosť miestnych podnikov, obchodov a dopravných spojení, ako aj dostupnosť dôležitých zariadení a služieb.

4.4.2 V niektorých oblastiach EÚ, napríklad v Írsku alebo v Brandenbursku, sa vyludňovanie rieši usadzovaním migrantov. Napríklad v prípade poľnohospodárstva v Severnom Írsku je prínos pracovných migrantov kľúčový pre prežitie tohto sektora, ktorý čelí závažným problémom z hľadiska ponuky pracovnej sily a vzhľadom na starnúciach pracovníkov. Migranti sú ochotní prijať pracovné miesta so mzdami a podmienkami, ktoré miestni obyvatelia odmietli, a žiť v obciach, ktorým hrozí vyludnenie, napriek tomu, že môže ísť o veľmi neregulovaný sektor s rizikom pracovného vykorisťovania⁽²³⁾.

4.4.3 Politika Európskej únie v oblasti rozvoja vidieka ponúka príležitosti na pomoc miestnym vidieckym spoločnostiam s príchodom migrantov. Mnohé organizácie pôsobiace v oblasti vidieckeho rozvoja poukázali na pomoc, ktorú môžu vidiecke oblasti poskytnúť migrantom, ktorých príchod by mohol zohrať dôležitú úlohu v snahe oživiť oblasti, ktoré zasiahol nedostatok obyvateľov a/alebo hospodársky úpadok. Európsky parlament vo svojej štúdii z roku 2017⁽²⁴⁾ zdôraznil, že je dôležité poskytnúť podporu na sociálne začlenenie a integráciu migrantov do trhu práce.

⁽¹⁸⁾ UNI Europa UNICARE (2016).

⁽¹⁹⁾ Európska komisia (2013).

⁽²⁰⁾ Výskumná služba Európskeho parlamentu (2016).

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽²²⁾ Správa *Migrant women in the EU labour force. Summary of findings*, EK.

⁽²³⁾ M. Nori (2017). *The shades of green: migrants' contribution to EU agriculture: context, trends, opportunities, challenges* (Odtiene zelenej: prínos migrantov do poľnohospodárstva EÚ: súvislosti, trendy, príležitosti, výzvy).

⁽²⁴⁾ *EU rural development policy and the integration of migrants*, EP.

4.5 Riešenie kultúrnej rozmanitosti

4.5.1 Absencia migrantov by bola na úkor rozmanitosti v krajinách EÚ a viedla by ku xenofóbnej a samolúbej rétorike, ktorá je v rozpore s hlavnými zásadami EÚ. Okrem toho by sme stratili príspevok k rozširovaniu hodnôt, akými sú rovnaké zaobchádzanie a nediskriminácia, kde zviditeľnenie obyvateľstva s migrantským pôvodom pomohlo v posledných rokoch dosiahnuť pokrok.

4.6 Vzhľadom na všetky uvedené dôvody sa možnosť absencie prisťahovalectva do EÚ musí zamietnuť ako nerealistická, neuskutočniteľná a nesmierne škodlivá.

5. Náklady v prípade nedostatočnej integrácie (a ako im zabrániť)

5.1 V snahe plne využiť potenciál migrácie do Európy, ako sa uvádza vyššie, a zároveň minimalizovať s tým súvisiace a dlhodobé riziká a sociálno-ekonomické náklady, ktorým sa dá predísť, je veľmi dôležité, aby sa vytvorili podmienky pre úspešnú integráciu migrantov.

5.2 Hlavné body objasňujúce, ako EÚ chápe túto koncepciu, sú uvedené v spoločných základných zásadách pre politiku integrácie prisťahovalcov v Európskej únii, ktoré prijala Rada v roku 2004⁽²⁵⁾. Integrácia sa v nich chápe ako „dynamický, obojsmerný proces vzájomného prispôsobovania sa všetkými prisťahovalcami a obyvateľmi členských štátov“. To je v rozpore so všeobecne zaužívanou mylnou predstavou o integrácii ako o asimilácii, t. j. jednosmernom procese, ktorým sa jednotlivci vzdávajú svojich národných a kultúrnych atribútov výmenou za atribúty svojej novej krajiny pobytu⁽²⁶⁾. Avšak, ako to bolo zopakované v akčnom pláne EÚ pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín z roku 2016, zásadným prvkom života a účasti na dianí v EÚ je pochopenie a rešpektovanie jej základných hodnôt⁽²⁷⁾.

5.3 Treba zdôrazniť, že integrácia sa týka všetkých migrantov, ktorí sa usadzujú v hostiteľskej krajine bez ohľadu na ich postavenie alebo pôvod. Pre zraniteľné skupiny ľudí (ako sú utečenci) sú však potrebné osobitné politické opatrenia, pričom najlepšie výsledky možno dosiahnuť skôr prístupom založeným na komunitách než univerzálnym prístupom.

5.4 Zamestnanosť je kľúčovou súčasťou procesu integrácie. Členské štáty a hospodárski a sociálni partneri vnímajú preto integráciu migrantov do trhu práce ako prioritu. Dopyt po migrujúcich pracovníkoch je totiž naďalej jednou z hlavných hnacích síl prisťahovalectva.

5.5 Medzi ďalšie základné premenné, ktoré určujú integráciu migrantov na strane prijímajúceho štátu, patria: istota a predvídateľnosť štatútu migranta, možnosti a prekážky z hľadiska získania občianstva, príležitosti na zlúčenie rodiny, dostupnosť jazykových kurzov, požiadavky na jazykové a kultúrne znalosti, politické práva a všeobecná otvorenosť ktorejkoľvek danej spoločnosti a jej ochota prijať nových prisťahovalcov, pomáhať im a komunikovať s nimi, čo platí aj v opačnom smere.

5.6 Okrem toho je integrácia migrantov úzko prepojená s množstvom politík súvisiacich s ochranou na pracovisku, bývaním, so zdravotnou starostlivosťou, vzdelávaním, právami žien a nediskrimináciou, aby sme spomenuli aspoň niektoré.

5.7 V snahe vyčíslieť uplatňované politiky bol vytvorený index politík v oblasti integrácie migrantov (MIPEX), ktorý poskytuje porovnateľné údaje o členských štátoch EÚ a niekoľkých ďalších krajinách⁽²⁸⁾. Jeho výsledky zdôrazňujú existujúce rozdiely medzi členskými štátmi vrátane pretrvávajúcich rozdielov medzi východom a západom.

5.8 Podľa scenára „nedostatočnej integrácie migrantov“ možno určiť tieto riziká a/alebo náklady:

5.8.1 Hospodárske

— vylúčenie migrantov z formálnej pracovnej sily (a nárast nedeklarovanej práce),

⁽²⁵⁾ Spoločné základné zásady pre politiku integrácie prisťahovalcov v Európskej únii.

⁽²⁶⁾ Viac informácií o koncepčnom rozdiely sa uvádza napríklad v článku Assimilation vs integration, Centre for the Study of Islam in the UK, RE teachers Resource Area.

⁽²⁷⁾ Akčný plán pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín.

⁽²⁸⁾ Migrant Integration Policy Index 2015: How countries are promoting integration of immigrants.

- zvýšené náklady na riešenie sociálnych problémov po tom, ako vzniknú, namiesto toho, aby sa im predchádzalo,
- neschopnosť migrantov plne realizovať svoj potenciál (často sa prenáša na nasledujúce generácie).

5.8.2 Sociálno-kultúrne

- nedostatočná identifikácia s hodnotami a normami hostiteľskej krajiny a ich nedostatočné prijatie,
- prehĺbenie sociálno-kultúrnych rozdielov medzi prisťahovaleckou a hostiteľskou komunitou,
- štrukturálna diskriminácia migrantov vrátane nedostatočného zabezpečenia primeraného prístupu k službám,
- zvýšená xenofóbia a vzájomná nedôvera,
- replikácie jazykových bariér,
- priestorová segregácia vedúca až k vzniku get,
- rozpad celkovej sociálnej súdržnosti.

5.8.3 Bezpečnostné

- nárast nenávisťných prejavov a trestných činov z nenávisťi,
- zhoršenie v oblasti presadzovania práva a možné zvýšenie miery kriminality, najmä v sociálne vylúčených oblastiach,
- potenciálna radikalizácia a zvýšená podpora extrémnych ideológií (v komunitách migrantov, ako aj v hostiteľskej spoločnosti).

5.9 Vzhľadom na uvedené riziká sú investície do integrácie migrantov najlepšou poistkou proti prípadným budúcim nákladom, problémom a napätiu.

5.10 Príslušné politiky by mali zahŕňať aj jasný, konzistentný a odôvodnený súbor povinností pre samotných migrantov, ale rovnako aj dôsledné odsudzovanie protimigrantskej rétoriky a správania.

5.11 Preto je nevyhnutné, aby sa členské štáty EÚ učili jeden od druhého a úprimne sa usilovali vytvoriť prostredie, v ktorom je možné dosiahnuť integráciu migrantov a vyhnúť sa uvedeným rizikám.

5.12 Je potrebné jasne uviesť, že úsilie vlád kriminalizovať alebo inak marginalizovať migrantov, podnecovanie etnického nacionalizmu a znižovanie financovania integračných opatrení (vrátane nerozdelenia finančných prostriedkov, ktoré poskytla EÚ) – ako sa nedávno ukázalo v niektorých členských štátoch – sú v priamom rozpore s týmito cieľmi a môžu v dlhodobom horizonte spôsobiť nenapraviteľné škody.

5.13 Napokon podpora integrácie je kľúčom k posilneniu základných hodnôt a zásad EÚ, z ktorých rozhodujúci význam majú rozmanitosť, rovnosť a nediskriminácia.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Udržateľné inkluzívne biohospodárstvo — nové príležitosti pre európsku ekonomiku**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 110/02)

Spravodajca: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**Pomocná spravodajkyňa: **Estelle BRETNALL**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15.2.2018
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	25.9.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	205/3/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. **Je potrebné zaviesť dlhodobú, ucelenú a transparentnú politiku a stimulačný rámec na podporu biohospodárstva.** Na riešenie mnohých prierezových spoločenských výziev je potrebný politický záväzok na vysokej úrovni, pričom politické prostredie EÚ by mohlo byť ústretovejšie voči inovatívnym biovýrobkom a surovinám vyrobeným v EÚ udržateľným spôsobom. Finančné alebo daňové stimuly by mohli pomôcť povzbudiť potrebné investície, keďže v týchto oblastiach majú právomoc skôr členské štáty a regióny než EÚ. Klastrové organizácie zoskupujúce malé a stredné podniky (MSP), ako aj prvovýrobcovia udržateľnej biomasy, zohrávajú zásadnú úlohu pri rozvíjaní vzťahov medzi subjektmi v dodávateľskom reťazci. Pokračujúce a aktuálne mapovanie ⁽¹⁾ spojené s meraním účinku bioshospodárstva by mohlo slúžiť na určenie existujúcich klastrov činných v oblasti biovýrobných a mali by sa prijať opatrenia, ktoré umožnia rozvoj nových klastrov na úrovni EÚ, členských štátov a regiónov v oblastiach, v ktorých existujú medzery.

1.2. **Poľnohospodári, vlastníci lesov a ich družstvá zohrávajú kľúčovú úlohu pri zaisťovaní efektívneho využitia prírodných zdrojov a prispievajú k obehovému biohospodárstvu.** Na podporu poradenských služieb, odbornej prípravy a výmeny poznatkov je nevyhnutný silný viacročný finančný rámec, spoločná poľnohospodárska politika a európska stratégia v oblasti lesného hospodárstva, aby bolo možné lepšie reagovať na potreby poľnohospodárov a poľnohospodárskych družstiev. Treba propagovať konkrétne príklady, aby sa zvýšilo povedomie o biohospodárstve a ukázal jeho prínos pre celý hodnotový reťazec. Mladých poľnohospodárov a nových záujemcov to bude motivovať k rozbehnutiu podnikania v tejto oblasti. Mali by sa podporovať organizácie výrobcov a družstvá, pretože sú dôležitými nástrojmi na zvýšenie mobilizácie a prínosu existujúcej biomasy v EÚ. Je preto nevyhnutné povzbudzovať odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva v EÚ, aby ďalej investovali a inovovali v oblasti udržateľnej výroby biomasy.

1.3. **Je dôležité povzbudzovať tvorbu trhu a pomáhať spotrebiteľom a verejnosti prijímať informované rozhodnutia o výrobkoch a odvetviach, ktoré podporujú svojimi každodennými nákupmi.** Ak chce Európska únia zvýšiť slabé povedomie spotrebiteľov a šíriť zrozumiteľné a presné informácie o biovýrobkoch, musí vypracovať komunikačnú stratégiu, do ktorej budú zapojení všetci partneri v hodnotovom reťazci a všetky ostatné zainteresované strany. Dôležitým prvým krokom bolo vytvorenie jasných celoeurópskych noriem pre biovýrobky, ktoré môžu pripraviť pôdu pre zavedenie opatrení na vytvorenie trhu, aby sa podporilo prijímanie biologických produktov vyrobených v EÚ spotrebiteľmi a verejnými obstarávateľmi.

⁽¹⁾ <https://biconsortium.eu/news/mapping-european-biorefineries>

1.4. **Využívanie jediného fondu zabezpečí udržateľnú finančnú návratnosť investícií.** V záujme odstránenia prekážok a zníženia administratívnej záťaže, ako aj zabezpečenia udržateľnosti by v celej EÚ mali byť prioritou inteligentná regulácia a dôsledné viacúrovňové vykonávanie. Internetový nástroj by napríklad mohol pomôcť identifikovať dostupné financovanie a posúdiť, či uchádzač spĺňa kritéria oprávnenosti podľa tohto mechanizmu. Tento systém by tiež poskytoval väzby a zdroje potrebné pri priamej žiadosti o podporu z mechanizmu financovania. Mohol by slúžiť aj ako trh, zabezpečoval by dostupnosť informácií o financovaní a sprostredkoval by kontakty medzi žiadateľmi o financovanie a potenciálnymi investormi (napr. ako internetová stránka venovaná skupinovému financovaniu). V záujme podpory nových a súčasných hodnotových reťazcov biovýrobcov a posilnenia konkurencieschopnosti existujúcich výrobných zariadení, ako aj stimulácie rozvoja vidieka, tvorby pracovných miest a podnikania, má navyše kľúčový význam, aby sa pokračovalo v spoločnom podniku pre priemyselné odvetvia využívajúce biologické materiály (spoločný podnik BBI 2.0) aj po skončení súčasného viacročného finančného rámca.

1.5. **Politika EÚ v oblasti regionálneho rozvoja po roku 2020 by mala poskytnúť dostatok finančných prostriedkov na ďalší rozvoj vidieckych oblastí.** Dôraz by sa mal klásť najmä na podporu investícií do infraštruktúry a služieb potrebných na účinné a udržateľné vidiecke podnikanie v oblasti biohospodárstva.

1.6. **Pružný, primeraný a stabilný právny rámec umožní využívať vedecké príležitosti a podporovať zavádzanie inovácií.** Výskum má zásadný význam pre podporu, zavádzanie a hodnotenie inovácie v biohospodárstve. Komerčné využívanie závisí nielen od špičkového výskumu, ale aj od primeraného strategického právneho a spoločenského rámca, aby sa zabezpečil rýchly prenos znalostí do priemyslu. Priekopníci by mali dostať priestor a podporu potrebnú na rozvoj inovácií a napredovanie v medziach regulačného rámca. V situáciách, v ktorých by regulácia mohla lepšie podporovať rozvoj biohospodárstva ako celku a tam, kde sú potrebné tvorivé riešenia, by sa so zainteresovanými stranami mohli uzatvoriť dohody týkajúce sa inovácií a ochrany prírody. Inovácie by tiež mohli zohrávať rozhodujúcu úlohu pri posilňovaní udržateľnosti výroby biomasy v EÚ.

1.7. **Je nevyhnutné rozvíjať programy v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a zručností pre nové talenty a súčasných zamestnancov.** Uvoľnenie potenciálu biohospodárstva by mohlo viesť k tvorbe nových pracovných miest. Zavádzanie nových technológií však predstavuje pre organizácie práce a pre zručnosti požadované od pracovníkov veľkú výzvu. Preto je mimoriadne dôležité zabezpečiť trvalý rozvoj a prispôsobovanie zručností jednotlivcov po celý život. Pre zmiernenie nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami pomocou ďalšieho posilňovania väzieb medzi vzdelávacími systémami a trhom práce je nevyhnutný záväzok všetkých príslušných zainteresovaných strán – výrobcov biomasy, poskytovateľov vzdelávania, spoločností, odborových zväzov, verejných služieb zamestnanosti a vlád – zlepšiť kvalitu vzdelávania a odbornej prípravy a ich súlad s potrebami trhu. Opatrenia na celkový rozvoj zručností a ich zosúladenie s potrebami trhu práce by však mali byť neoddeliteľnou súčasťou širšieho súboru opatrení, ktoré zahŕňajú politiky v oblasti zamestnanosti, priemyslu, investícií, inovácie a životného prostredia.

1.8. **Na uspokojenie rastúceho dopytu po surovinách je nevyhnutné skúmať využívanie biomasy a uprednostňovať účinnejšie využívanie biomasy, ktorá už existuje.** Popri tom je potrebné zvýšiť kvalitu a kvantitu produktívnej poľnohospodárskej pôdy a stimulovať využívanie opustenej, okrajovej alebo slabo využíwanej pôdy. Veľmi dôležitú úlohu môžu pri rozvoji biohospodárstva zohrávať výrobcovia surovín, najmä poľnohospodári a vlastníci lesov. Je nevyhnutné zvyšovať povedomie o potenciálnych možnostiach (využívanie iných plodín) a rozvíjať infraštruktúru na zber, skladovanie a prepravu biomasy. Kľúčovú úlohu môže zohrávať aj zjednodušenie systémov vykazovania udržateľnosti, zdokonalenie výroby viacúčelovej biomasy a posilnenie spracovateľskej kapacity. Odpad a zvyšky ako alternatívne zdroje biomasy a udržateľné obhospodarovanie európskych lesov ponúkajú možnosti v rámci biohospodárstva a bioenergetiky. Je potrebné oceniť udržateľné odpadové toky a ďalej investovať do mobilizácie dreva a rezíduí. Okrem toho je nutné vyvinúť technológie, ktoré by riešili otázku prirodzenej odlišnosti týchto výrobkov. V niektorých prípadoch môže byť potrebné prispôsobiť vnútroštátne politiky s cieľom zohľadniť využívanie odpadu v rámci biovýrobcov.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Biohospodárstvo zahŕňa produkciu obnoviteľných biologických zdrojov a ich premenu na potraviny, krmivo, biovýrobky a bioenergiu. Jeho súčasťou sú poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo, rybné hospodárstvo, potravinárstvo, výroba papiera a celulózy, ako aj časti odvetví chémie, biotechnológie a energetiky. Toto stanovisko nezahŕňa výskum týkajúci sa genómov, bunkových procesov a bioinformatiky. Stratégia EÚ pre biohospodárstvo z roku 2012 mala za cieľ „pripraviť pôdu pre inovatívnejšiu a konkurencieschopnejšiu spoločnosť efektívnejšie využívajúcu zdroje, ktorá popri zaisťovaní ochrany životného prostredia zabezpečuje aj rovnováhu medzi potravinovou bezpečnosťou a udržateľným

využívaním obnoviteľných zdrojov na priemyselné účely“. Komisia v roku 2017 vykonala opätovné preskúmanie svojej stratégie EÚ pre biohospodárstvo z roku 2012, z ktorého vyplynulo, že ciele tejto stratégie sú dôležité a že v Európe, ako aj mimo nej, sa čoraz viac uznáva význam príležitostí, ktoré ponúka biohospodárstvo.

2.2. Napriek tomu, že ciele stratégie EÚ pre biohospodárstvo sú naďalej relevantné, pokiaľ ide o reagovanie na výzvy spojené s potravinovou a výživovou bezpečnosťou, a splnili sa ciele navrhnuté v sprievodnom akčnom pláne, so zreteľom na najnovší vývoj politik vrátane cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja a Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (záväzky prijaté na konferencii COP21) sa považuje za nevyhnutné zmeniť zameranie opatrení a posúdiť rozsah pôsobnosti tejto stratégie. Očakáva sa, že do roku 2050 sa zvýši počet obyvateľov planéty na takmer 10 miliárd, a preto treba účinnejšie využívať biologické zdroje, aby boli k dispozícii bezpečné, výživné, vysoko kvalitné a cenovo dostupné potraviny pre viac ľudí s menšími dôsledkami pre životné prostredie a klímu na vyrobenú jednotku, ako aj dostatok obnoviteľného biologického materiálu na výrobu značného podielu energie, ktorú v súčasnosti získavame využívaním fosílny ropy v kombinácii s vetrom, slnkom a inými zdrojmi obnoviteľnej energie.

2.3. V tejto súvislosti je udržateľné biohospodárstvo prierezovým hospodárskym odvetvím a je základom udržateľných hospodárskych stratégií na celom svete. Biohospodárstvo môže zohrávať kľúčovú úlohu v rámci európskej konkurencieschopnosti a teraz treba určiť a využiť jeho príležitosti na úrovni EÚ, ako aj na úrovni členských štátov a na regionálnej úrovni. Tretie krajiny, napríklad USA, vyskúšali pri rozvoji biohospodárstva prístup zhora nadol, čím sa vytvoril zisk v hodnote 400 miliárd USD a podporili sa viac ako štyri milióny pracovných miest prostredníctvom priamych, nepriamych a súvisiacich príspevkov⁽²⁾.

2.4. Biohospodárstvo poskytuje možnosti, ktoré môžu prispieť k zníženiu emisií CO₂ a závislosti od dovážaných fosílnych zdrojov. Napríklad lesy EÚ zadržiavajú množstvo uhlíka zodpovedajúce 10 % ročných emisií EÚ a zároveň zabezpečujú udržateľnú a nepretržitú ponuku biomasy na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Okrem toho sa odhaduje, že 100 000 chemických látok, ktoré sa v súčasnosti vyrábajú, by mohlo teoreticky pochádzať z obnoviteľných surovín. Neznamená to, že by sa tak mali vyrábať všetky, teoreticky je to však možné. Vznikne tým nielen možnosť vyrábať predmety každodennej potreby pre domácnosti lokálne a z obnoviteľných zdrojov, ale to bude predstavovať aj pomoc pri tvorbe pracovných miest a rastu v Európe, ktorá má naďalej silný technologický náskok.

2.5. Rozsiahlejšej inovácii v biohospodárstve EÚ však naďalej bránia viaceré závažné prekážky. Zásadnou prekážkou je nákladová konkurencieschopnosť výrobcov, a to tak v porovnaní s fosílnymi alternatívami, ako aj s rovnocennými produktmi z iných častí sveta. Nákladovú konkurencieschopnosť ovplyvňujú mnohé faktory vrátane úrovne technologickej pripravenosti, nákladov práce, dotácií na fosílnu palivá a amortizácie, ako aj nízkej miery podpory trhu pre biovýrobky. Problém týkajúci sa konkurencieschopnosti znásobujú ťažkosti spojené s prístupom k finančným prostriedkom pre inovačné projekty a výrobné zariadenia a často pretrvávajúca nízka informovanosť koncových užívateľov o biovýrobkoch, ako aj nedostatok zručností a prevádzkových vzťahov, vďaka ktorým by tento sektor mohol napredovať. Povoľovacie postupy pre nové projekty v biohospodárstve sú navyše čoraz zdĺhavejšie a zaťažujúcejšie, čo pre hospodárske subjekty znamená značnú právnu neistotu a finančné riziká.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Odhaduje sa, že odvetvia biohospodárstva v EÚ majú ročný obrat približne 2 bilióny EUR a zamestnávajú okolo 19,5 milióna osôb⁽³⁾, z ktorých sa väčšina nachádza vo vidieckych a pobrežných oblastiach a predstavuje približne 8,5 % pracovnej sily v 28 členských štátoch EÚ. Očakáva sa, že rozvoj bioodvetvia v celej EÚ bude z hľadiska zamestnanosti a tvorby príjmov prospešný pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a vidiecke spoločenstvá. Spracovanie biomasy a výroba bioproduktov ponúka nové podnikateľské príležitosti v podobe pestovania rôznych plodín a ich uvádzania na trh. Vo vidieckych a pobrežných oblastiach sa popri konvenčných plodinách, ako sú obilniny, olejniny, zemiaky a cukrová repa, za potenciálne budúce plodiny vytvárajúce zisk považujú aj nové plodiny, ako sú tráva, lesné plodiny, morské riasy a mikroriasy.

⁽²⁾ Pozri informačný prehľad ministerstva poľnohospodárstva Spojených štátov (USDA) s názvom *An Economic Impact Analysis of the U. S. Biobased Products Industry: 2016 Update* na stránke: <https://www.biopreferred.gov/BPREsources/files/BiobasedProductsEconomicAnalysis2016FS.pdf>.

⁽³⁾ Všetky uvedené číselné údaje pochádzajú zo správy Spoločného výskumného centra v oblasti vedy a politiky JRC *science for policy report: 2016 Bioeconomy Report*, ktorá je dostupná tu: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103138/kjna28468enn.pdf>.

3.2. Existujúce biorafinérie už teraz poskytujú živobytie a lepšie ekonomické postavenie rodinám a spoločnostiam na vidieku. Biorafinérie – továrne, ktoré využívajú obnoviteľné suroviny (t. j. biomasu, vedľajšie produkty a druhotné produkty, ako aj odpad) namiesto fosílnych zdrojov – sú základom biohospodárstva: nachádzajú sa vo vidieckych a pobrežných oblastiach, blízko obnoviteľných surovín, ktoré spracúvajú, v centre výroby potravín a krmív, priemyselnej výroby a výroby dreva a energie.

3.3. Biorafinérie využívajú všetky zložky rastlín, ktoré spracúvajú a vytvárajú minimálny odpad. Prostredníctvom účinných a/alebo inovatívnych technológií vyrábajú biorafinérie so sídlom v EÚ širokú škálu výrobkov, ako sú potraviny, krmivá, chemické látky, vlákna a palivá, ktoré kombinujú prvky obnoviteľnosti, opätovnej použiteľnosti, recyklovateľnosti, kompostovateľnosti alebo biologickej rozložiteľnosti. Všestrannosť výrobkov a prísad z biovýrobkov im dáva širokú škálu využitia, napríklad v krmivách pre ryby, stavebníctve, kozmetike, lepenke, čistiacich prostriedkoch, palivách, mazivách, farbách, papieri, liečivách, plastoch a iných priemyselných produktoch, čím sa prísady z fosílnych surovín nahrádzajú obnoviteľnými surovinami.

3.4. Zriaďovanie nových biorafinérií, rozvoj a rozširovanie existujúcich rafinérií sú investíciami do zariadení, ktoré budú prvými svojho druhu. Biorafinérie sú náročné na kapitál, majú dlhý čas návratnosti a sú vystavené technologickým a trhovým rizikám. Preto je dôležitý jasný, stabilný a podporujúci regulačný a finančný rámec, ktorý tieto investície v Európe posilní. V súčasnosti je možné získať prístup k širokej škále rôznych nástrojov, ako je Horizont 2020 (novo navrhnutý program Európsky horizont je vítaným, ambicióznym a inovatívnym výskumným programom) a spoločný podnik pre priemyselne odvetvia využívajúce biologické materiály, európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), InnovFin a Európsky fond pre strategické investície (EFSI), a v neposlednom rade aj úvery a záruky poskytované Európskou investičnou bankou (EIB). Prístup k nim však môže byť zložitý. Tieto prekážky by sa mohli odstrániť prostredníctvom jednotného kontaktného miesta pre podniky, v rámci ktorého by podniky mali prístup k podrobným a konkrétnym informáciám zodpovedajúcim ich potrebám.

3.5. V tejto súvislosti je nevyhnutné spolupracovať s občianskou spoločnosťou, poľnohospodármi, vlastníkmi lesov a priemyslom s cieľom povzbudiť diskusiu o formovaní konkurencieschopnejšieho biohospodárstva pre Európu, z ktorého budú mať všetci prospech. V záujme dosiahnutia zmeny tejto paradigmy smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu založenému na obnoviteľných zdrojoch má zásadný význam šírenie informácií o výhodách biohospodárstva. Dôležitými nástrojmi na vytvorenie udržateľného a spoľahlivého odvetvia biohospodárstva by v tejto súvislosti mohli byť dôveryhodné systémy osvedčovania a označovania, ktoré posilňujú dôveru priemyselných zákazníkov, verejných obstarávateľov a spotrebiteľov.

3.6. EÚ, členské štáty a regionálne orgány môžu v zásadnej miere podporiť rast biohospodárstva tým, že budú stimulovať dopyt trhu po obnoviteľných a inteligentných výrobkoch a službách efektívne využívajúcich zdroje. Členské štáty by do budúcich strategických plánov spoločnej poľnohospodárskej politiky mali zahrnúť konkrétne opatrenia na rozvoj resp. ďalšiu podporu investícií a podporu udržateľných riešení pre európskych poľnohospodárov, vlastníkov lesov a ich združenia pri zvyšovaní ich konkurencieschopnosti a efektívnosti. Tam, kde majú biovýrobky potenciál udržateľným spôsobom nahrádzať fosílny zdroje s emisiami uhlíka, by sa to mohlo umožniť vytvorením nových právnych predpisov, ako je balík opatrení týkajúcich sa obehového hospodárstva, a prípadným opätovným preskúmaním iných súčasných príslušných právnych predpisov s cieľom podporiť nahrádzanie tradičných produktov z fosílnych zdrojov s emisiami uhlíka lokálne vyrobenými biologickými alternatívnymi materiálmi. Okrem toho sa môžu využívať súčasné normalizačné činnosti, ako je TC411 a systémy osvedčovania a/alebo nové dobrovoľné systémy označovania, ako napr. biobased%.

3.7. Verejní obstarávatelia na úrovni členských štátov a regiónov by mali viac upozorňovať na tieto dôveryhodné osvedčenia a označenia týkajúce sa biologického odpadu. Napríklad holandský orgán pre normalizáciu NEN začal v roku 2016 uplatňovať nový systém osvedčovania na základe biologických materiálov s názvom Biobased% (<http://www.biobasedcontent.eu/>). Určuje množstvo biomasy obsiahnuté v danom výrobku a pomáha spoločnostiam poskytovať transparentné a dôveryhodné informácie o biologickom obsahu výrobku, a to pokiaľ ide o komunikáciu medzi podnikmi, ako aj medzi podnikom a spotrebiteľom. Vychádza z európskej normy EN 16785-1:2015 (ktorá poskytuje metódu na určenie biologického obsahu pevných, kvapalných a plyných produktov prostredníctvom rádiouhlíkovej analýzy a elementárnych analýz). Posúdenie zhody vypracúvajú osvedčovacie orgány, ktoré uzatvorili s NEN dohodu. Keďže sa tento systém osvedčovania už uplatňuje, je dôležité zvyšovať povedomie a v súčasných a budúcich právnych predpisoch vytvárať stimuly pre využívanie surovín z obnoviteľných zdrojov.

3.8. Systémy certifikácie zohrávajú v lesnom hospodárstve dôležitú úlohu pri zabezpečovaní udržateľnej mobilizácie biomasy. Napríklad 60 % lesov EÚ je certifikovaných v rámci programu na podporu systémov certifikácie lesov (*Programme for the Endorsement of Forest Certification – PEFC*), a/alebo organizácie Forest Stewardship Council (FSC). Pre lesné hospodárstvo EÚ platia celosvetovo najprísnejšie environmentálne normy vychádzajúce z právnych predpisov, ako je nariadenie EÚ o dreve, pravidlá týkajúce sa využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva (LULUCF), smernice o vtáctve a o ochrane biotopov a balík predpisov o obehovom hospodárstve.

3.9. Kľúčový význam má preto komunikácia medzi podnikmi navzájom a medzi podnikmi a spotrebiteľmi. Zásadný význam má zvyšovanie povedomia verejnosti na základe presných, relevantných a dostupných informácií s cieľom zabezpečiť rozvoj inteligentného, udržateľného a inkluzívneho biohospodárstva, umožniť vznik trhu pre udržateľné biovýrobky a podporiť udržateľnejšiu spotrebu a výrobu. Opatrenia na zvyšovanie povedomia sú potrebné najmä na regionálnej a miestnej úrovni vrátane cien a ocenení, ako aj výstav o úlohe technológie a vedy v biohospodárstve.

3.10. Je preto veľmi dôležité sformulovať jasné a presné posolstvá pre verejnosť. Keďže biohospodárstvo ponúka viaceré príležitosti na riešenie spoločenských výziev, je potrebné komplexné hospodárske posúdenie, ktoré poskytne informácie o rozsahu biohospodárstva vo všetkých sektoroch, ako aj o jeho príspevku k hospodárskemu rastu a súvisiacich účinkoch na trhu práce. V tejto súvislosti zohráva rozhodujúcu úlohu vedecká komunita. To je zároveň dôvod, prečo je podstatné ďalej investovať do interdisciplinárneho a základného výskumu, aby EÚ mohla naplniť svoj potenciál a prispievať ku globálnemu výskumu a inováciám v záujme potravinovej a výživovej bezpečnosti, konkurencieschopnosti a znalostného biohospodárstva. Je nevyhnutné, aby legislatívny postoj EÚ v plnej miere vychádzal z pokrokových vedeckých dôkazov a skúseností z celého sveta a aby postup rozhodovania o regulačnom dohľade bol transparentný.

3.11. Na to, aby sa podarilo vychovať generáciu, ktorá bude týmto problémom rozumieť a využije príležitosti ponúkané biohospodárstvom, je nevyhnutné vzdelávať žiakov a študentov základných a stredných škôl. Napríklad vyučovanie zásad obehovosti a zásad konania, ktoré je globálne a zároveň lokálne („glokálne“), ako aj vzbudzovanie záujmu o objavovanie, prispeje k príprave novej generácie na hľadanie vlastnej cesty. Na univerzitách už boli navrhnuté nové učebné osnovy kombinujúce napr. vedy o živej prírode so strojárstvom a marketingom. Takáto previazanosť medzi disciplínami a vytvorenie priaznivejšieho prostredia pre začínajúce podniky môžu študentom pomôcť stať sa podnikateľmi v oblasti biohospodárstva. Odborná príprava sa musí rozvíjať tak, aby vyhovovala požiadavkám na zručnosti v prvovýrobe, výrobe, doprave a ďalších príslušných odvetviach. Taktiež je potrebné, aby pracovníci v priebehu života aktualizovali svoje zručnosti a kompetencie. Pomôcť im v tom môžu programy celoživotného vzdelávania, ktoré sprostredkujú kontakty medzi poskytovateľmi vzdelávania a výrobcami, zamestnávateľmi a pracovníkmi, výskumníkmi a inovátormi.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Uľahčenie prístupu k financovaniu opatrení v oblasti klímy pre neštátne subjekty

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 110/03)

Spravodajca: **Cillian LOHAN (IE – III)**

Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15. 2. 2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	114/6/7

1. Závbery a odporúčania

1.1 Napriek tomu, že sa v rámci paktov na financovanie opatrení v oblasti klímy prisľúbili rozsiahle zdroje, EHSV chce zdôrazniť, že malé neštátne subjekty pôsobiace v tejto oblasti zápasia s ťažkosťami pri prístupe k financovaniu, ktoré má zaisťiť podporu a realizáciu potenciálne transformačných iniciatív.

1.2 Je naliehavo potrebné monitorovať a mapovať toky finančných prostriedkov na opatrenia v oblasti klímy v Európskej únii. Uľahčí sa tým meranie ich vplyvu na neštátne subjekty pôsobiace v oblasti boja proti zmene klímy a zabezpečí, že bude možné posúdiť pokrok v širšej transformácii hospodárstva na nízkouhlíkový model.

1.3 Zdroje financovania sú rôznorodé, a rovnako tak aj miestne iniciatívy, ktoré k nim potrebujú prístup. Mechanizmy na riešenie tohto problému neexistujú. Na tento účel by sa malo na úrovni EÚ zriadiť inkluzívne fórum pre financovanie opatrení v oblasti klímy.

1.4 EHSV navrhuje, aby sa **fórum pre financovanie opatrení v oblasti klímy zaoberalo kľúčovými otázkami**, spájalo kľúčové zainteresované subjekty pri odhaľovaní prekážok, navrhovalo riešenia a stanovovalo najúčinnějšíe mechanizmy na lepšie rozdelenie financovania, vrátane určitého systému spárovania projektov s vhodnými zdrojmi financovania opatrení v oblasti klímy.

1.5 Je potrebné vytvoriť mechanizmus pre iniciatívy, ktoré potrebujú menšie sumy (a informovať o ňom), pričom jeho súčasťou bude:

- zjednodušený proces podávania prihlášok,
- zjednodušené požiadavky na vykazovanie,
- zodpovedajúce financovanie,
- podpora projektov v štádiu navrhovania pred podaním žiadosti o financovanie,
- podpora na budovanie kapacít, vytváranie sietí, výmenu skúseností a rozvoj platformy na miestnej, regionálnej, štátnej a európskej úrovni.

1.6 Zameranie na financovanie opatrení v oblasti klímy by nemalo byť na úkor zodpovedného financovania v iných oblastiach. Každé financovanie by malo prihliadať na klimatické hľadisko, aby sa zaistilo, že žiadna finančná podpora alebo financovanie inej oblasti ako zmena klímy nebude v rozpore so záväzkami a cieľmi v oblasti klímy. V súvislosti s článkom 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody sa táto zásada musí dodržiavať, aby existujúce finančné toky boli v súlade so zameraním na znižovanie emisií skleníkových plynov a rozvoj odolný voči zmene klímy.

1.7 Je potrebné vytvoriť súbor nástrojov s jasnou komunikačnou stratégiou, ktorá neštátnym subjektom na všetkých úrovniach pomôže porozumieť financovaniu opatrení v oblasti klímy a získať k nemu prístup. Tento súbor nástrojov by mal navrhovateľom projektov uľahčiť vytváranie projektov, ktoré prispievajú k nízkouhlíkovému hospodárstvu odolnému voči zmene klímy.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko vychádza z predchádzajúcich stanovísk EHSV na tému *Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode*⁽¹⁾ a *Podpora opatrení v oblasti klímy neštátnymi subjektmi*⁽²⁾, ako aj z nedávnej štúdie⁽³⁾ EHSV, v ktorej sa zdôraznili prekážky brániace silnejšiemu zapojeniu neštátnych subjektov do opatrení v oblasti klimatických zmien.

2.2 EHSV v roku 2018 požadoval, aby sa v rámci európskeho dialógu o neštátnych opatreniach v oblasti klímy posilnila a rozšírila pôsobnosť a rozsah neštátnych opatrení európskych subjektov v oblasti klímy. Uviedol, že účelom dialógu by malo byť nielen vyzdvihovať a prezentovať opatrenia, ale aj reagovať na potreby neštátnych subjektov podnecovaním partnerstiev medzi štátnymi a neštátnymi subjektmi, uľahčovaním partnerského učenia, odbornej prípravy a vzájomného poradenstva medzi neštátnymi subjektmi, zvyšovaním dostupného financovania a **uľahčovaním prístupu k nemu**.

2.2.1 Pojem *neštátne subjekty* vsťahuje na subjekty, ktoré nie sú stranami Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC). Toto širšie chápanie zahŕňa rôzne typy podnikov vrátane malých a stredných podnikov a mikropodnikov, investorov, družstiev, mestá a regióny, odborové zväzy, spoločenstvá a občianske skupiny, náboženské organizácie, mládežnícke skupiny a ďalšie mimovládne organizácie.

2.2.2 Navrhovaný európsky dialóg o neštátnych opatreniach v oblasti klímy by mal podporovať prístup k finančným prostriedkom pre opatrenia neštátnych subjektov. Toto by malo zahŕňať:

- zmapovanie možností financovania,
- poradenstvo v súvislosti s financovateľnými plánmi,
- preskúmanie spôsobov financovania investícií v oblasti klímy, ktoré chcú uskutočniť neštátne subjekty, v rámci jestvujúceho finančného hodnotového reťazca (verejný i súkromný),
- analýzu možností účinného financovania resp. rozdelenia finančných prostriedkov na projekty menšieho rozsahu, ktoré môžu priniesť zmenu,
- analýzu súčasného dialógu a konzultácií s neštátnymi subjektmi s cieľom stanoviť nové techniky a najlepšie postupy na posilnenie využívania prostriedkov z existujúcich európskych a medzinárodných fondov,
- presadzovanie toho, aby nadchádzajúci viacročný finančný rámec EÚ slúžil vyšším ambíciám neštátnych subjektov v oblasti klímy a aby stimuloval opatrenia týchto subjektov,
- preskúmanie inovatívneho financovania (partnerské financovanie, kolektívne financovanie, mikrofinancovanie, zelené dlhopisy atď.).

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode* (Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 20).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Podpora opatrení v oblasti klímy neštátnymi subjektmi* (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽³⁾ Štúdia EHSV *Toolbox for multi-stakeholder climate partnerships – A policy framework to stimulate bottom-up climate actions* (Súbor nástrojov pre partnerstvá viacerých zainteresovaných strán v oblasti klímy – politický rámec na podnecovanie opatrení v oblasti klímy iniciovaných zdola).

2.3 Financovanie opatrení v oblasti klímy možno interpretovať viacerými spôsobmi, ale stály výbor Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) ho definuje ako poskytovanie finančných prostriedkov na znižovanie emisií a zvyšovanie zachytu skleníkových plynov, na zníženie zraniteľnosti ľudských a ekologických systémov a na zachovanie a zvýšenie ich odolnosti voči negatívnym vplyvom zmeny klímy.

2.4 Toto stanovisko sa zameriava na financovanie opatrení v oblasti klímy vo vzťahu k členským štátom EÚ a k subjektom v týchto krajinách, ktoré nie sú stranami UNFCCC. Toto financovanie poskytuje organizáciám občianskej spoločnosti, obciam a miestnym samosprávam prístup k finančným nástrojom potrebným na pomoc pri navrhovaní a realizácii projektov, iniciatív a činností, ktoré prispievajú k obmedzovaniu emisií a zvyšovaniu odolnosti komunít voči zmene klímy.

2.5 Je dôležité vnímať toto stanovisko v rámci klimateckej spravodlivosti⁽⁴⁾, ktorej cieľom je zabezpečiť, že náklady na opatrenia v oblasti klímy nebudú neprimerane zaťažovať najchudobnejších a najzraniteľnejších členov spoločnosti.

2.6 Financovanie prvých krokov pri prechode na nízkouhlíkové hospodárstvo a v úsilí zmierniť zmenu klímy a prispôsobiť sa jej má rozhodujúci význam pre zabezpečenie spravodlivého prechodu a urýchlenie opatrení na miestnej úrovni.

2.7 Pre mikroprojekty a malé projekty môže byť financovanie vo výške 2 000 až 250 000 EUR ťažko dostupné. Sú potrebné účinné mechanizmy, ktoré zabezpečia, aby menšie opatrenia riadené komunitou neboli vylúčené z transformačného potenciálu financovania opatrení v oblasti klímy.

2.8 EÚ v uplynulom desaťročí úspešne vytvorila viacero mechanizmov financovania prispôbených takýmto potrebám – napríklad európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR), globálna aliancia proti zmene klímy (GCCA), spolufinancovanie mimovládnych organizácií a finančné nástroje decentralizovanej spolupráce – ktoré by mohli podnietiť rozvoj primeraných nástrojov v oblasti klímy.

3. Zistené problémy

Súvislosti

3.1 EHSV rozhodne podporuje Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorú stanovila OSN, a Parížsku dohodu. Naše súčasné smerovanie by však prinajlepšom umožnilo len obmedziť zvyšovanie teploty na 3 °C alebo viac, čo vysoko prekračuje maximálny limit stanovený v Parížskej dohode. Prechod k udržateľnosti si bude vyžadovať veľké úsilie a významné investície. Celkové ročné priemerné energetické investície do zmiernenia zmeny klímy na obdobie rokov 2015 – 2050 v snahe obmedziť otepľovanie na 1,5 °C sa podľa osobitnej správy Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) o vplyve globálneho oteplenia o 1,5 °C v porovnaní s hodnotami pred priemyselnou revolúciou odhadujú na približne 900 miliárd USD.

3.2 Boj proti zmene klímy si vyžaduje vysoké investície. Nie však až také vysoké ako investície, ktoré boli v posledných rokoch potrebné na záchranu kolabujúceho finančného sektora. Na tento účel sa podarilo nájsť investície vo výške 2,5 bilióna EUR. Riziko kolapsu ekosystémov, ktoré sú pre našu existenciu nevyhnutné, by malo zaručiť prinajmenšom rovnakú reakciu.

3.3 Diskusia o financovaní opatrení v oblasti klímy sa príliš často zameriava na vytváranie nových konkrétnych položiek financovania, zatiaľ čo v Parížskej dohode sa požaduje, aby všetky finančné toky boli v súlade s úsilím o zníženie emisií skleníkových plynov a rozvoj odolný voči zmene klímy.

3.4 Marrákešské partnerstvo a globálny akčný program v oblasti klímy sú príležitosťami na zapojenie neštátnych subjektov do formálneho procesu UNFCCC. Pri tvorbe balíkov financovania sa nevenuje pozornosť identifikácii opatrení v EÚ a ich financovaniu v záujme maximalizácie ich potenciálneho dosahu.

3.5 Hoci sa pokročilo v otázke financovania boja proti globálnemu otepľovaniu a jeho účinkom, nepostačuje to. V poslednej správe Medzivládneho panelu o zmene klímy⁽⁵⁾ sa jasne uvádza, že sa nachádzame v kritickom období a že v nadchádzajúcom desaťročí budú nevyhnutné radikálne opatrenia, ktoré obmedzia následky na zvládnuteľnú úroveň. Politickou prioritou musia byť udržateľné financie a hospodárstvo, a to najmä prostredníctvom jasnej, stabilnej a stimulujúcej legislatívy.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Klimatická spravodlivosť* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 22).

⁽⁵⁾ Osobitná správa IPCC o vplyve globálneho oteplenia o 1,5 °C v porovnaní s úrovňami pred priemyselnou revolúciou (október 2018).

3.6 Nestačí vyčleniť určité percento rozpočtu na financovanie opatrení na boj so zmenou klímy, ak sa iná časť rozpočtu vynakladá na činnosti poškodzujúce klímu. Je nutné posudzovať klimatických dosah akýchkoľvek výdavkov ako celku. V pracovnom dokumente Medzinárodného menového fondu sa celosvetové priame a nepriame dotácie každoročne poskytované na energiu z fosílnych zdrojov vyčísľujú na 5,3 bilióna USD, čo znamená viac ako 15 miliárd dolárov denne. Negatívny vplyv týchto dotácií sa nepodarí vyrovnať ani pomocou plánovaného Zeleného klimatického fondu s rozpočtom vo výške 100 miliárd dolárov ročne.

3.7 Transformáciu energetiky sa nepodarí uskutočniť úspešne, včas a v súlade s európskymi záväzkami vyplývajúcimi z Parížskej dohody, ak sa v politike nebude venovať pozornosť problematike energetickej chudoby. Je potrebné spravodlivo rozdeliť finančné a sociálne náklady a prínosy spojené s prechodom Európy na udržateľnú energiu medzi všetky úrovne správy a všetkých trhových aktérov vrátane občanov. Vedecká štúdia Heat Roadmap Europe ⁽⁶⁾ ukazuje, že Európa by so súčasnými technológiami mohla dostupným a nákladovo účinným spôsobom znížiť svoje emisie skleníkových plynov do roku 2050 o 86 % v porovnaní s rokom 1990.

3.8 Výskum pre toto stanovisko poukázal na nedostatok informácií o mapovaní cielených tokov financovania opatrení v oblasti klímy v rámci členských štátov. Je ťažké posúdiť, či sa finančné prostriedky rozdeľujú na menšie, dostupné sumy peňazí alebo aký je transformačný účinok financovania. Toto nedostatočné monitorovanie a podávanie správ problém ešte viac zahmlieva a bráni rozvoju najúčinnějších riešení.

Prístup pre podnikanie a malé a stredné podniky

3.9 Prístup k finančným prostriedkom, spojený s rôznymi výzvami, ktorým čelia malé a stredné podniky (MSP) a väčšie podniky, je aj naďalej hlavnou výzvou pre všetky typy neštátnych subjektov. Touto výzvou je nielen dostupnosť väčšieho množstva finančných prostriedkov a dodatočného financovania, ale aj zrozumiteľnosť existujúcich mechanizmov financovania.

3.10 Okrem toho je ťažké definovať, čo možno nazvať „ekologickou investíciou“. Investori sa v prvom rade zameriavajú na riziko a návratnosť, a je pre nich ťažšie posúdiť možný vplyv navrhovaného projektu na klímu a odhadnúť jeho šance na úspech. Súkromní veritelia sa budú zdráhať financovať projekt bez jasnej predstavy o investičných rizikách, ako aj o mechanizmoch na zmiernenie rizika – inými slovami bez záruky.

Prístup pre miestne a regionálne samosprávy

3.11 Medzi faktory obmedzujúce prístup samospráv na nižšej ako celoštátnej úrovni k financovaniu patria: nízke úverové ratingy, obmedzená schopnosť mobilizovať súkromné financovanie z dôvodu nedostatočnej veľkosti trhu s investíciami do nízkouhlíkovej infraštruktúry a neatraktívne pomery rizika a návratnosti, štátne limity zavedené vládami krajín stanovujúce či alebo koľko si orgány na nižšej ako štátnej úrovni môžu požičať od súkromného sektora.

Prístup ku komunitným iniciatívam

3.12 V súčasnosti existujú v Európe tisíce miestnych iniciatív v oblasti klímy a udržateľnosti. Tieto iniciatívy výrazným spôsobom prispievajú k cieľom EÚ v oblasti klímy, energetiky a udržateľnosti, sú však väčšinou odkázané na prácu dobrovoľníkov a významnou prekážkou ich rozvoja a väčšieho výskytu je nedostatok finančných prostriedkov a odbornej podpory. Často im stačia len veľmi skromné zdroje, bez ktorých iniciatívy nedokážu dosiahnuť pokrok a rozbiehať projekty. Transformačný potenciál týchto iniciatív sa nevyužíva.

3.13 Miestne iniciatívy narážajú v mnohých prípadoch na ťažkosti pri získavaní prístupu k tradičným zdrojom financovania. Minimálna suma finančných prostriedkov, o ktorú je možné požiadať, je často privysoká a presahuje potreby alebo manažérske kapacity malých miestnych iniciatív. Požiadavky na spolufinancovanie vytvárajú ďalšie prekážky.

3.14 Splnenie požiadaviek na získanie financovania, nadmerné papierovanie a zložité postupy patria medzi problémy, na ktoré narážajú menšie skupiny pri prístupe k financovaniu. Aj keď sú tieto druhy projektov alebo iniciatív samy osebe malé, ich kumulatívny účinok môže byť veľký. Ak sú malé komunitné programy podporované dostatočnými finančnými prostriedkami, má to pozitívny dominový efekt a prináša to mnohé ďalšie miestne výhody.

⁽⁶⁾ Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu, dohoda o grante č. 695989 – Heat Roadmap Europe.

3.15 Väčšina prostriedkov, ak nie všetky, sú projektovo orientované a neriešia potrebu zdrojov na podporu procesov na rôznych úrovniach, od komunitnej práce a budovania kapacít na miestnej úrovni, až po budovanie sietí, výmenu a rozvoj platforiem na regionálnej, štátnej a európskej úrovni. Financovanie podpory v tejto oblasti by mohlo významne pomôcť zvýšiť úroveň angažovanosti občanov a komunít v oblasti klímy a tiež pomôcť zabezpečiť dostatočnú organizáciu a spoluprácu na podporu rozširovania opatrení a prispievať k rozvoju politiky.

Prístup k financovaniu inovácií

3.16 Začínajúci podnikatelia čelia viacerým výzvam, ktoré súvisia s prístupom k financiám, nedostatkom poznatkov a skúseností, prístupom na trhy a snahou prekonať štádium začínajúceho podniku. Financovanie inovácií je dôležitou súčasťou riešenia klimatickej krízy, ale rovnako sú nevyhnutné inovácie vo finančných mechanizmoch a ich využívaní. Cieľom iniciatív, ako je napríklad EIT Climate-KIC, je riešiť tieto problémy uplatňovaním hľadiska klímy na finančných trhoch, sprostredkovaním informácií o klimatických rizikách verejnosti a podporou investícií do inovatívnych začínajúcich podnikov.

4. Navrhované riešenia

4.1 EHSV navrhuje vytvoriť na úrovni EÚ určitý druh fóra pre financovanie opatrení v oblasti klímy s decentralizovanou sieťou. Fórum by spájalo všetky relevantné strany a umožňovalo by koordinovanú reakciu na problémy, ktoré tu boli uvedené. Bolo by nástrojom na rozvoj potrebných mechanizmov, ako sa uvádzajú v tomto stanovisku.

4.2 Fórum pre financovanie opatrení v oblasti klímy musí slúžiť ako platforma pre dialóg s cieľom pomôcť spojiť mimoriadne sľubné a účinné neštátne riešenia so súkromnými a inštitucionálnymi investormi. V záujme maximalizácie účinku je navyše v členských štátoch EÚ a inde potrebné zamerať sa v plnej miere na rozšírenie opatrení v oblasti klímy a možnosti ich využitia inde. EHSV má vďaka svojej sieti skupín organizovanej občianskej spoločnosti v celej Európe vynikajúce postavenie na to, aby bol súčasťou fóra pre financovanie opatrení v oblasti klímy, ako zástupca miestnej úrovne, ktorá čelí ťažkostiam s prístupom k financovaniu.

4.3 Účinná komunikácia bude kľúčovou súčasťou akejkoľvek úspešnej stratégie na riešenie problémov pri financovaní opatrení v oblasti klímy. Komunikácia musí prebiehať všetkými smermi, pričom sa jasne určí cieľová skupina a o príležitostiach a dostupnosti finančným možností sa bude informovať účinným, presným a primeraným jazykom.

4.4 Európska komisia a ostatné inštitúcie EÚ musia vypracovať usmerňujúce dokumenty pre neštátne subjekty, aby využívali existujúce mechanizmy financovania. Je potrebné vytvoriť systém, ktorý by identifikoval, analyzoval, zhŕňal a šíril informácie o rôznych dostupných zdrojoch financovania opatrení neštátnych subjektov v oblasti klímy. Môže sa pri tom vychádzať z práce Európskeho výboru regiónov, ktorý identifikuje kroky na vypracovanie súboru nástrojov zahŕňajúceho ľahko zrozumiteľné informácie pre miestne a regionálne orgány o podpore a financovaní opatrení v oblasti klímy.

4.5 Na jasné zmapovanie tokov financovania opatrení v oblasti klímy je potrebný monitorovací mechanizmus, ktorý pomôže identifikovať prekážky a zamerať sa na praktické riešenia na ich odstránenie. Toto je naliehavý prvý krok. Proces mapovania by bol tiež rozhodujúcim krokom pre pochopenie prekážok brániacich prístupu malých neštátnych subjektov. Zmapovanie financovania tiež pomôže identifikovať nedostatky, pokiaľ ide o identifikáciu pozitívnych opatrení v oblasti klímy, ktoré by mali byť súčasťou globálneho akčného programu v oblasti klímy.

4.6 EHSV vyzýva EÚ, aby sa ujala vedúceho postavenia a bola vzorom v tom, ako identifikovať príspevok neštátnych subjektov k dosahovaniu cieľov v oblasti klímy. Európske neštátne subjekty pôsobiace v oblasti klímy, najmä tie menšie, očakávajú, že im európske inštitúcie prostredníctvom jednoduchších postupov a podávania správ pomôžu pri mobilizácii cielených finančných prostriedkov na opatrenia v oblasti klímy a pri získavaní lepšieho prístupu k financovaniu. To by umožnilo ľahšie identifikovať mnohé opatrenia, ktoré by v boji proti klimatickým zmenám mohli ostať nepovšimnuté. Napríklad pre projekty nedosahujúce určitú finančnú hranicu, napríklad 50 000 EUR, by sa mohla využívať zjednodušená jednostranová žiadosť a jednostranový formulár na podanie správy.

4.7 Je potrebné dodatočné financovanie vo forme malých grantov so zjednodušenými postupmi podávania žiadostí a správ, ktoré by sa osobitne zameriavalo na miestne opatrenia v oblasti klímy a udržateľnosti a nevyžadovalo by si príliš vysoké miery spolufinancovania. Mohli by sa vytvoriť mechanizmy, ktoré umožnia zoskupiť projekty s cieľom zväčšiť dosah financovania a uľahčiť k nemu prístup. Tieto nástroje treba bezodkladne vytvoriť.

4.8 Okrem toho by sa mal vytvoriť podporný mechanizmus, ktorý projektom umožní využívať odborné znalosti v štádiu pred podaním žiadosti o financovanie, aby boli projekty účinne navrhnuté a ich financovanie správne nastavené.

4.9 Na úrovni EÚ by sa mala rozvinúť všeobecná diskusia o inovatívnych mechanizmoch financovania. Neštátne subjekty by sa mali do tejto diskusie zapojiť od samého začiatku, aby sa zabezpečila jednoduchosť a jasnosť kritérií pridelovania.

4.10 Vo všeobecnosti by sa mala nadviazať užšia spolupráca medzi zabeňnutými fondmi a programami na financovanie opatrení v oblasti klímy a udržateľnosti a sieťami neštátnych subjektov. Ide o spoločné využívanie poznatkov, komunikáciu a dialóg. Fórum na financovanie opatrení v oblasti klímy to môže sprostredkovať.

4.11 Finančné opatrenia by tiež mohli stimulovať neštátne opatrenia alebo klimaticky vhodné správanie zo strany neštátnych subjektov. Napríklad daňové odpočty na štátnej úrovni by mohli pomôcť stimulovať nízkouhlíkovú výrobu a účasť neštátnych subjektov na opatreniach v oblasti klímy.

4.12 Pri vypracúvaní nového viacročného finančného rámca EÚ sa môžu naskytnúť príležitosti, vďaka ktorým budú môcť neštátne opatrenia v oblasti klímy prichádzajúce zdola účinne prispieť k splneniu záväzkov EÚ v oblasti klímy v rámci Parížskej dohody. V tejto súvislosti EHSV žiada zvýšenie výdavkov EÚ prispievajúcich k splneniu cieľov v oblasti klímy o minimálne 40 %⁽⁷⁾. EHSV ďalej žiada, aby sa urýchlene začalo s postupným ukončovaním dotácií na fosílnu palivá a zrušilo priame alebo nepriame (spolu)financovanie akéhokoľvek získavania energie z fosílnych palív prostredníctvom európskych fondov.

4.13 Musí sa vytvoriť nástroj na zabezpečenie zohľadňovania klimatického hľadiska, aby sa zaistilo, že žiadne verejné výdavky nepodporujú činnosti, ktoré prehľbujú klimatickú krízu. To by sa malo vzťahovať aj na súkromné programy financovania. Vyčlenenie osobitných finančných prostriedkov na financovanie opatrení v oblasti klímy by nemalo znamenať, že iné časti rozpočtu alebo financovania sa vyčleňujú na činnosti v rozpore s cieľmi v oblasti klímy. Cieľ vytýčený v článku 2 ods. 1 písm. c) Parížskej dohody sa musí dosiahnuť.

4.14 Hlavným finančným nástrojom EÚ na podporu stratégií miestneho rozvoja zdola nahor je prístup založený na financovaní miestneho rozvoja vedený komunitou (CLLD). Tento prístup má ideálne postavenie na podporu týchto iniciatív prichádzajúcich zdola, pretože ponúka potenciál na poskytovanie grantov a podporuje ich prispôbenie miestnych okolnostiam. EHSV prijal v decembri 2017 stanovisko na tému *Výhody prístupu založeného na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou pre integrovaný miestny a vidiecky rozvoj*⁽⁸⁾, v ktorom naliehal na Európsku komisiu, aby podrobne preskúmala a zanalyzovala príležitosti na vytvorenie rezervného fondu pre CLLD na úrovni EÚ. Odporučil Európskej komisii, aby nezávisle od toho zabezpečila, že všetky členské štáty budú mať štátny fond CLLD z príspevkov zo všetkých fondov EŠIF (EPFRV, EFRR, ESF a ENRF). Táto štruktúra CLLD by mohla byť jedným z nástrojov používaných na podporu mikroprojektov a malých projektov uvedených v bode 2.7.

4.15 EHSV v záujme väčšej udržateľnosti celého finančného hodnotového reťazca podporuje plán zameraný na financovanie udržateľného rastu⁽⁹⁾, ktorý Komisia prijala v marci 2018. EHSV už predložil konkrétne odporúčania pre tento akčný plán v príslušných stanoviskách⁽¹⁰⁾.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európsky pakt financie – klíma*, (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Výhody prístupu založeného na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 36).

⁽⁹⁾ Oznámenie Európskej komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade Európskej únie, Európskej centrálnej banke, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán: Financovanie udržateľného rastu

⁽¹⁰⁾ Stanoviská EHSV na tému *Akčný plán pre udržateľné financovanie* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 73), *Udržateľné financovanie: taxonómia a referenčné hodnoty* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 103) a *Povinnosti inštitucionálnych investorov a správcov aktív týkajúce sa udržateľnosti* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 97).

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Situácia rómskych žien
(prieskumné stanovisko na žiadosť Európskeho parlamentu)**

(2019/C 110/04)

Spravodajca: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Konzultácia	Európsky parlament 30. 5. 2018
Právny základ	článok 304 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	7. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	196/2/5

1. Závbery a odporúčania

1.1 Významná časť rómskych žien (a dievčat) je vystavená viacnásobnej a medziodvetvovej diskriminácii, ktoré pre nich znamenajú trvalé obmedzovanie ich práv. Rómske ženy sú najzraniteľnejšou menšinovou skupinou EÚ. Skoncovanie s týmto stavom je veľkým dlhom a povinnosťou európskych demokracií.

1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vyjadruje vďaka za preukázanú odhodlanosť veľkému počtu rómskych žien, ktoré v minulosti alebo v súčasnosti odvážne vystúpili proti štruktúram diskriminácie a inštitucionálnemu násiliu v záujme slobodného európskeho súžitia bez diskriminácie.

1.3 Segregované vzdelávanie, ktoré je z dôvodu diskriminácie na nízkej úrovni, sa musí urýchlene zrušiť a zároveň treba rómskym dievčatám poskytnúť všetky prvky kvalitného verejného vzdelávania. Pravidlá týkajúce sa pomocných škôl a kvalifikačných postupov sa takisto musia dôkladne a bezodkladne preskúmať.

1.4 EHSV od členských štátov očakáva, že ich prioritou bude zrušenie lekárskeho postupu, ktoré porušujú etické požiadavky a právne predpisy, a že protiprávne postupy porušujúce právne predpisy, ako je napr. nútená sterilizácia alebo odopieranie zdravotnej starostlivosti na základe etnickej príslušnosti, resp. poskytovanie menej kvalitných služieb, sa budú kvalifikovať ako trestný čin.

1.5 Diskriminačné formy a nástroje zamestnávania musia členské štáty okamžite zrušiť a musia zároveň zaviesť komplexnú politiku zvyšujúcu šance rómskych žien na získanie zamestnania.

1.6 Bývanie a minimálna prijateľná úroveň služieb vo verejnej správe musia byť stanovené a prijaté ako základné právo, pokiaľ možno takisto v ústavách členských štátov, a toto právo sa musí presadzovať.

1.7 Je nutné rozhodne a nediskriminačne vystupovať proti všetkým formám obchodovania s ľuďmi a trestných činov z nenávisťi, ktorým sú Rómovia, a osobitne rómske ženy, vystavovaní.

1.8 Rómske ženy majú obmedzenú možnosť vytvárať a posudzovať politické opatrenia, ktoré ovplyvňujú ich život. Ich účasť na takýchto programoch musí byť zabezpečená vo vhodnom rozsahu.

1.9 V rámci rozvojových stratégií EÚ a členských štátov na obdobie po roku 2020 by sa mala, na rozdiel od súčasnej situácie vo väčšine členských štátov, venovať zvýšená pozornosť postojom a záujmom rómskych žien.

2. Situácia rómskych žien v Európskej únii

2.1 Významná časť rómskych žien (a dievčat) je vystavená viacnásobnej a medziodvetvovej diskriminácii, ktorá pre nich znamená trvalé obmedzovanie ich práv. Rómske ženy sú najzraniteľnejšou menšinovou skupinou EÚ. Túto situáciu treba považovať za systematické porušovanie pravidiel demokracie, právneho štátu a základných ľudských práv, ktoré závažným spôsobom oslabuje európsku myšlienku založenú na hodnotách stanovených v článku 2 Zmluvy o EÚ⁽¹⁾, ako aj v Európskej charte základných práv⁽²⁾. V tejto oblasti sa za posledné obdobie dosiahol len malý pokrok.

2.2 Napriek tomu, že vo väčšine členských štátov nie sú k dispozícii žiadne údaje rozčlenené podľa etnika a pohlavia, Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) poskytuje presný obraz o znevýhodnenom postavení rómskych žien (najmä v rámci prieskumu EÚ-MIDIS II⁽³⁾). Rómske ženy sú znevýhodňované nielen v porovnaní s väčšinovou spoločnosťou, ale aj v porovnaní s rómskymi mužmi.

2.3 EHSV je presvedčený, že vyššie uvedená európska myšlienka je presne taká silná, nakoľko ju môžu využívať najslabší. Preto je náprava situácie rómskych žien a dievčat a posilnenie ich postavenia nielen povinnosťou inštitúcií a členských štátov EÚ, ale je zároveň i testom ich demokratickej organizácie a zrelosti ich právneho štátu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 V článku 2 Zmluvy o Európskej únii sa medzi najdôležitejšími hodnotami európskej myšlienky uvádza okrem iného dodržiavanie rovnosti a rešpektovanie ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. O **skutočnom** uplatňovaní práv môžeme hovoriť iba vtedy, pokiaľ zaisťuje hmatateľné zmeny aj najviac marginalizovaným a najdiskriminovanejším sociálnym skupinám, keďže diskriminácia, segregácia a protirómske postoje znamenajú jednoznačné odmietnutie týchto hodnôt.

3.2 Zabezpečenie rodovej rovnosti rómskych žien je predpokladom zlepšenia ich hospodárskej situácie a ich ústavne zaručených ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej a občianskej oblasti.

3.3 Ako sa výbor už vyjadril vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁴⁾, v tejto súvislosti podporuje ciele európskej rámcovej stratégie, ale zároveň dôrazne upozorňuje na potrebu ich dôsledného plnenia, respektíve na nedostatočnosť dosiahnutých výsledkov.

3.4 Takisto poukazuje na to, že protirómske zmyšľanie sa vyskytuje takmer na všetkých úrovniach fungovania členských štátov, či už na úrovni orgánov, alebo inštitúcií, v dôsledku čoho sa Rómom odopiera rovný prístup k štátnym službám a znemožňuje sa im uplatňovať svoju rovnoprávnosť a svoje požiadavky na rovnaké zaobchádzanie, aby sa podľa svojho podielu na celkovom počte obyvateľov a s ohľadom na svoju zainteresovanosť mohli podieľať na prijímaní politických rozhodnutí a aby sa mohli brániť pred dôsledkami diskriminačných postupov. To všetko platí vo väčšej miere v prípade rómskych žien.

3.5 EHSV naliehavo žiada, aby sa v záujme odhalenia systematického porušovania zákona, ktorého obeťami sú rómske ženy, za účasti nezávislých a dôveryhodných rómskych občianskych organizácií vypracovali tzv. biele knihy, ktoré by sa následne mali konzultovať a verejne prijať, čo by mohlo byť základom historického zmierenia.

3.6 EHSV vyjadruje vďaku za preukázanú odhodlanosť veľkému počtu rómskych žien, ktoré v minulosti alebo v súčasnosti odvážne vystúpili proti štruktúram diskriminácie a inštitucionálnemu násiliu v záujme slobodného európskeho súžitia bez diskriminácie.

4. Osobitné oblasti verejnej politiky⁽⁵⁾

4.1 Vzdelávanie

4.1.1 Segregované vzdelávanie je vždy protiprávne a nevyhnutne vedie k nežiaducim výsledkom. Negatívne dôsledky segregovaného vzdelávania majú kumulatívny vplyv na rómske dievčatá a uzatvárajú ich cestu k sociálnej mobilite. Preto je nutné s využitím všetkých dostupných právnych nástrojov, cielenej podpory verejnej politiky a potrebných dodatočných

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A12012M%2FTXT>.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=sk>.

⁽³⁾ <http://fra.europa.eu/en/project/2015/eu-midis-ii-european-union-minorities-and-discrimination-survey/publications>.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 16, Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 110, Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 21.

⁽⁵⁾ Spomedzi mnohých návrhov, ktoré boli doteraz predložené rómskym spoločenstvom, organizáciami občianskej spoločnosti bojujúcimi za práva Rómov, zástupcami vedeckej obce a medzinárodnými organizáciami, ako aj spomedzi mnohých návrhov, ktoré EHSV predložil, sa v stanovisku uvádzajú iba tie, ktoré výbor považuje za osobitne dôležité z hľadiska presadzovania práv rómskych žien.

nákladov splniť očakávaná EÚ a odstrániť nízku úroveň segregovaného vzdelávania, ktorú je možné pričítať diskriminácii, a zároveň je nutné sprístupniť rómskym dievčatám všetky prvky kvalitného verejného vzdelávania. Vlády musia zabezpečiť zodpovedajúce ľudské zdroje a odbornú a pedagogickú prípravu.

4.1.2 Neopodstatnená klasifikácia rómskych detí ako mentálne zaostalých a ich segregácia vo vzdelávaní sa považuje za jedno z najzávažnejších porušení práv a za okrádanie ich budúcnosti, a preto je potrebné tieto klasifikácie pravidelne prehodnocovať nezávislými odbornými inštitúciami. Je potrebné zabezpečiť, aby sa na žiadosť ktorejkoľvek zainteresovanej strany, najmä rodičov, opatrovníka alebo školy mohol tento postup bez problémov preskúmať.

4.1.3 V prípade podozrenia z opakovanej a najmä systémovo nesprávnej klasifikácie, ktorej cieľom či výsledkom je segregácia, musia mať členské štáty povinnosť bezodkladne preskúmať jej dôvody, zverejniť výsledky preskúmania, posúdiť ich v rámci mechanizmov členských štátov na boj proti segregácii a v súlade s nimi prijať príslušné legislatívne opatrenia, resp. opatrenia na ich uplatnenie.

4.1.4 Dovtedy je nutné zabezpečiť, aby sa úroveň vzdelávania špeciálnych tried priblížila úrovni vzdelávania v bežných školách, aby sa z týchto tried nestávali len pedagogické „odkladiská“.

4.1.5 EHSV vyzýva na to, aby sa obmedzili, zmrazili a v prípade systémových problémov odňali európske zdroje od štátov, v ktorých sa miera segregovaného vzdelávania nezníži alebo sa dokonca zvýši. EHSV očakáva, že sa v rovnakých situáciách budú účinne a rýchlo uplatňovať mechanizmy Európskej únie pre právnu ochranu (článok 7 a mechanizmus právneho štátu).

4.1.6 Pre rómske ženy je v záujme zvyšovania ich príležitostí na vzdelávanie, ako aj znižovania rizík spojených s predčasným ukončením školskej dochádzky, potrebné vytvoriť systém programov druhej šance pre ďalšie vzdelávanie a odbornú prípravu, aby pre nich na trhu práce nezostali k dispozícii len programy verejnoprospešných prác, druhoradé a neštandardné formy zamestnaní a možnosti zamestnania v rámci sivej ekonomiky, čo ich zbavuje príležitostí v rámci sociálnej mobility.

4.2 Zdravotníctvo

4.2.1 Rómske ženy žijúce často v segregovaných alebo v ťažko prístupných oblastiach sa v rámci zdravotnej starostlivosti veľaokrát stretávajú s fyzickým a psychickým odmietnutím, ponížovaním a niekedy dokonca i s násilím. Majú obmedzený prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti v reprodukčnej oblasti. EHSV naliehavo žiada, aby členské štáty pre osoby žijúce v segregácii vytvorili a prevádzkovali mobilné jednotky s primeraným vybavením a kapacitou. Takisto naliehavo žiada, aby sa preskúmalo poskytovanie starostlivosti v tehotenstve a pri pôrode a aby sa prijali potrebné nápravné opatrenia.

4.2.2 EHSV od členských štátov očakáva, že ich prioritou bude zrušenie lekárskeho postupov, ktoré porušujú primerané etické požiadavky a príslušné právne predpisy, a že budú takéto prípady dôsledne postihovať. Treba im zaručiť bezplatnú a ľahko dostupnú možnosť domáhať sa práv v oblasti zdravotnej starostlivosti, ako aj zaviesť osobitné služby, ktoré budú odrážať skutočné potreby príslušných osôb, napr. vytvoriť zdravotnícke informačné strediská, vzdelávať zdravotníckych mediátorov a zaradiť ich do systému alebo realizovať iniciatívy verejného zdravotníctva, ktoré sa dostanú aj k osobám žijúcim v segregácii.

4.2.3 Je naliehavo potrebné, aby sa vlády jednoznačne a verejne zaviazali k tomu, že zaručia rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti a budú ho reálne uplatňovať a budú vystupovať proti praktikám, ktoré by tento záväzok porušovali, a že sa začnú realizovať osvetové programy vo všetkých pridružených aspektoch tejto otázky. Rómskym ženám a deťom, ktoré nemajú základné zdravotné poistenie, je nutné takéto poistenie zaručiť prostredníctvom zákonných prostriedkov.

4.3 Násilná sterilizácia

4.3.1 V mnohých krajinách, v ktorých v minulosti dochádzalo k systematickému porušovaniu reprodukčných práv žien a v ktorých sa bez súhlasu vykonávali násilné sterilizácie veľkej skupiny žien, ktoré boli využívané ako nástroj štátnej politiky, sa doposiaľ nikto neospravedlnil a nikto za tieto činy neprijal zodpovednosť. Aj tam, kde sa to uskutočnilo, neboli poskytnuté právne a finančné kompenzácie. EHSV odporúča, aby sa európsky zákonodarca v plnej miere zasadil za to, aby v rámci harmonizácie európskej trestnoprávnej legislatívy členské štáty pre tieto trestné činy (s ohľadom na ich totožnú povahu analogickú k trestným činom proti ľudskosti) výrazne predĺžili ich premlčaciu lehotu, alebo pri nich možnosť premlčania trestnej zodpovednosti vylúčili, a aby vytvorili osobitné právne predpisy, aby obeť mohli dostať skutočnú morálnu satisfakciu, ako aj finančnú kompenzáciu.

4.3.2 V týchto veciach treba zistiť skutočný a celkový stav a treba postupovať transparentne, vďaka čomu môže dôjsť k zmiereniu a v budúcnosti sa znemožní páchanie trestných činov zo strany verejných orgánov. EHSV preto taktiež navrhuje, aby boli v príslušných členských štátoch zriadené nezávislé komisie historikov, ktoré budú za účasti obetí a ich zástupcov aj v tomto kontexte odhaľovať trestné činy spáchané v minulosti a budú o nich informovať v rámci procesu spoločenského zmierenia, ako to bolo vo Švédsku v prípade takzvanej bielej knihy.

4.4 Zamestnanosť

4.4.1 Rómske ženy sú na trhu práce znevýhodnené aj v porovnaní s rómskymi mužmi a všetky ich ukazovatele zamestnanosti sú extrémne nízke.

4.4.2 EHSV vyzýva členské štáty, aby v záujme zlepšenia ekonomickej situácie a posilnenia postavenia rómskych žien prijali ciele a komplexné opatrenia. V boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu je mimoriadne dôležitá podpora sociálnych podnikov, zabezpečenie programov na poskytovanie mikroúverov a neobmedzený a nediskriminačný prístup k trhu práce.

4.4.3 Podnikatelia sa tak stali dôležitejšími aktérmi, pokiaľ ide o pracovné príležitosti, ktoré ponúkajú, a kľúčovými aktérmi v oblasti blahobytu miestnych a regionálnych spoločenstiev. Toto je obzvlášť dôležité pre rómske komunity. Politiky zaoberajúce sa potrebami rómskych podnikateľiek a malých a stredných podnikov si vyžadujú konkrétne opatrenia nielen v záujme posilnenia postavenia rómskych žien, ale aj s cieľom podporiť ich iniciatívy v oblasti komunitných projektov a začínajúcich podnikateľských subjektov. Vo väčšine členských štátov v súčasnosti vôbec neexistuje politika špecificky zameraná na podporu rómskych žien, a EHSV preto vyzýva na záväzné využívanie potenciálu, ktorý ponúka táto oblasť.

4.4.4 Výbor vyzýva orgány na všetkých úrovniach spoločnosti, aby zaviedli odbornú prípravu na trhu práce a v potrebnej miere vytvárali pracovné miesta a podporované formy pracovného pomeru. Uvedené orgány by mali poskytnúť podporu na cestovanie, ďalšie vzdelávanie a odbornú prípravu a prostredníctvom uplatňovania cielejších nástrojov verejnej politiky podporovať príležitosti a šance na zosúladenie rodinného a pracovného života rómskych žien patriacich k zraniteľným skupinám.

4.4.5 Členské štáty by mali urobiť všetko preto, aby odstránili zraniteľné postavenie rómskych žien na trhu práce, (kvázi) nútené, sivé a nezákonné formy zamestnania.

4.4.6 Je potrebné riešiť tieto problémy a uznať význam rómskych žien na trhu práce, vytvoriť programy zamestnanosti typu druhej šance, poskytovať mediálnu pomoc, podporovať cestovanie a odbornú prípravu a vynaložiť maximálne úsilie na odstránenie diskriminácie na pracovisku a na senzibilizáciu vedúcich pracovníkov podnikov.

4.5 Bývanie a verejné služby

4.5.1 Ťalostné dôsledky segregácie majú najväčší dosah práve na ženy a deti. EHSV preto zdôrazňuje potrebu stanoviť minimálne prijateľné normy pre bývanie, verejné služby a starostlivosť aj v týchto oblastiach a malo by sa to presadzovať ako základné právo, pokiaľ možno aj zakotvením v ústavách členských štátov.

4.5.2 EHSV navrhuje, aby vytvorenie takýchto potrieb (napr. zásobovanie pitnou vodou, dodávka elektrickej energie, likvidácia alebo čistenie odpadových vôd, asfaltované vozovky, odvoz odpadu, dostupnosť verejných služieb atď.) bolo nevyhnutným predpokladom pre ďalšie investície do rozvoja obcí, ako aj získavanie a využívanie dotácií.

4.5.3 Musí sa skončiť s neopodstatneným a protiprávnym vysťahovaním a rómskym ženám by sa mala v prípade, že k takejto situácii dôjde, poskytovať osobitná dostupná a prístupná právna ochrana. Ženám, ktoré boli traumatizované núteným vysťahovaním, treba poskytnúť podporu.

4.6 Odstránenie štruktúr násillia

4.6.1 Rómske ženy a dievčatá sú osobitne ohrozené v dôsledku diskriminácie a segregácie a môžu sa ľahko stať obeťami násillného trestného činu. Všetky známe formy vykorisťovania a obchodovania s ľuďmi ich môžu postihnúť v neprimeranej miere.

4.6.2 EHSV súhlasí s tým, že všetky formy obchodovania s ľuďmi a násilie páchané na rómskych ženách znamená hrubé porušovanie ľudských práv, čo sa v Charte základných práv Európskej únie vyslovene zakazuje, a členské štáty musia konať v súlade s týmito zásadami⁽⁶⁾. Ide o závažné trestné činy, ktoré sa riadia dopytom, a vo svojich mnohých podobách predstavujú mimoriadne lukratívny druh medzinárodnej organizovanej trestnej činnosti, pričom ich obeťami sa v neúmerne vysokej miere stávajú rómske ženy a deti.

4.6.3 EHSV očakáva, že členské štáty do svojich právnych systémov bezodkladne zapracujú trestnú postihnutelnosť týchto neustále sa meniacich foriem trestnej činnosti a že vytvoria nástroje cieľového a koordinovaného boja proti nim, prerušia toky ziskov z týchto násilných činov, a pokiaľ to bude možné, aj ich odstránia. Je potrebné odhaliť širší sociálno-ekonomický kontext týchto trestných činov, určiť situácie chudoby, diskriminácie a zraniteľnosti a na ich odstránenie je nutné dôsledne používať nástroje sociálnej politiky (strategické, zákonodarné, finančné, vzdelávacie, výskumné a ďalšie).

4.6.4 Násilie voči rómskym ženám môže byť páchané zo strany väčšinovej spoločnosti, ako aj ich vlastnej komunity. V každom prípade je potrebné odhodlane bojovať proti ojedinelým i organizovaným formám násilia, poskytovať rodovo špecifickú ochranu obeťami, pričom treba mať na zreteli osobitnú zraniteľnosť žien a detí a prioritu ich ochrany, a uplatňovať prístup založený na ľudských právach.

4.6.5 EHSV víta, že EÚ sa prostredníctvom podpisu Európskej komisie stala členom Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu, ktorý je známy pod názvom Istanbúlsky dohovor. Výbor naliehavo žiada, aby k nemu pristúpili všetky členské štáty EÚ a aby sa stal záväzným bez výhrad, s náležitým ohľadom na osobitnú zraniteľnosť rómskych žien v tejto oblasti.

4.6.6 Rómske ženy a dievčatá sú takisto v neprimeranej miere terčmi a obeťami prejavov nenávisťi vrátane trestných činov týkajúcich sa nenávisťných prejavov. Treba prijať opatrenia na uľahčenie prístupu obeť k spravodlivosti a s pomocou občianskych organizácií vytvoriť nástroje na zvýšenie povedomia o tom, ako odhaľovať trestné činy tohto druhu.

4.6.7 Podporuje geografické rozšírenie a zavedenie spoločného programu JUSTROM Rady Európy a Európskej komisie v záujme zabezpečenia prístupu rómskych žien k presadzovaniu práv.

4.6.8 Upozorňuje na to, že všetky formy protirómskych prejavov a segregácie možno označiť za jednu z podôb násilných trestných činov. Zdôrazňuje potrebu ochrany pred takýmito trestnými činmi v rámci štátnej a štátom podporovanej inštitucionálnej starostlivosti (inštitúcie na ochranu detí, sociálnej a zdravotnej starostlivosti) a v štátnych organizáciách proti násiliu (polícia, trestné súdnictvo a orgány činné v trestnom konaní), pretože pri takejto trestnej činnosti sú rómske ženy obzvlášť zraniteľné. Upozorňuje na to, že v týchto prípadoch je dôležité zabezpečiť bezproblémový a bezplatný prístup k právnej ochrane.

4.6.9 Vo vnútroštátnych a v medzinárodných právnych predpisoch je potrebné vymedziť pojem vynúteného manželstva maloletých ako formu obchodovania s ľuďmi a konať v súlade s tým. Pre maloleté obeť vynútených manželstiev by sa mali sprístupniť všetky preventívne a ochranné nástroje a programy využívané v boji proti obchodovaniu s ľuďmi.

4.7 Zapojenie a účasť

4.7.1 Rómske ženy majú obmedzenú možnosť vytvárať a posudzovať politické opatrenia, ktoré ovplyvňujú ich budúcnosť. EHSV preto zdôrazňuje, že na základe zásady „nič o nás bez nás“ je nutné zapojiť zodpovedajúci podiel rómskych žien do vytvárania, plánovania, vykonávania a hodnotenia programov, ktoré sa akýmkoľvek spôsobom týkajú ich samotných alebo ich komunít. EHSV navrhuje, aby sa rómske ženy aktívne podieľali na programoch zameraných osobitne na rómske ženy aspoň vo väčšinovom počte, pričom v prípade programov zameraných na rómske komunity aspoň v pomere 30 %. Treba vyvinúť taký hodnotiaci systém, ktorý je dokáže spoľahlivo merať tieto podiely.

4.7.2 EHSV navrhuje, aby sa tieto podiely presadzovali overiteľným spôsobom v orgánoch zodpovedných za vládnu a regionálnu politiku začleňovania (vládne, regionálne, okresné koordinačné rady, antisegregačné výbory atď.).

⁽⁶⁾ Článok 5 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie.

4.7.3 Vyzýva vlády a orgány, aby viedli skutočný a vecný politický dialóg so zástupkyňami rómskych žien na všetkých úrovniach spoločnosti a aby pre takýto dialóg vytvorili aj inštitucionálny rámec. Na tento účel navrhuje vytvoriť právne inštitúcie, ako napríklad ženské výbory v rámci národných platforiem pre otázky Rómov, v ktorých budú mať rómske ženy vlastné ciele zastúpenie, alebo zriadiť úrad nezávislej rómskej ombudsmanky.

4.7.4 Upozorňuje na to, že tak ako v súčasnej európskej rámcovej stratégii aj vo stratégiách jednotlivých členských štátov v oblasti integrácie Rómov chýba hľadisko rómskych žien alebo je tam zastúpené iba v malej miere. Názor zástupkyň rómskych žien musí byť v omnoho väčšej miere zohľadnený tak ako v procesoch v období po roku 2020, ako aj pri vytváraní ďalších stratégií pre sociálne začleňovanie Rómov.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Rodová rovnosť na európskych trhoch práce**(prieskumné stanovisko na žiadosť Európskeho parlamentu)**

(2019/C 110/05)

Spravodajkyňa: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Konzultácia	Európsky parlament, 03/05/2018
Právny základ	článok 29 ods. 1 rokovacieho poriadku
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	DD/MM/YYYY
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	7.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	151/2/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. V záujme zlepšenia rodovej rovnosti na trhoch práce považuje EHSV za potrebné vypracovať **ucelenú a ambicióznú európsku stratégiu** na riešenie systémových a štrukturálnych prekážok, ktorá by viedla k prijatiu vhodných politík, opatrení a programov financovania EÚ na zlepšenie rovnosti medzi ženami a mužmi, čím by sa podporila väčšia rodová vyváženosť v otázke ekonomickej nezávislosti. To by prispelo k uplatňovaniu Európskeho piliera sociálnych práv.

1.2. V tomto stanovisku sa opätovne zdôrazňuje, že je potrebné sa **dôkladnejšie zaoberať niektorými jednoznačne zistenými výzvami**, ako je napríklad rozdiel v odmeňovaní žien a mužov a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom, ku ktorým už EHSV vypracoval stanoviská ⁽¹⁾.

1.3. EHSV sa domnieva, že je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na riešenie pretrvávajúcich rodových rozdielov v odmeňovaní. Plne podporuje ciele Medzinárodnej koalície za rovnaké odmeňovanie zamerané na odstránenie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien do roku 2030. Vyjadruje poľutovanie nad nízkou mierou uplatňovania odporúčaní Európskej komisie z roku 2014 o transparentnosti odmeňovania a vyzýva členské štáty a EÚ, aby prijali náležité opatrenia na zlepšenie ich uplatňovania.

1.4. EHSV pripomína, že v boji proti rozdielom v odmeňovaní žien a mužov zohráva významnú úlohu transparentnosť odmeňovania ⁽²⁾. Ako prostriedok na posilnenie nezaujatého prístupu k odmeňovaniu a prijímaniu do zamestnania odporúča rodovo neutrálny systém odmeňovania.

1.5. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné posilniť opatrenia na zníženie horizontálnej rodovej segregácie vo vzdelávaní, v odbornej príprave a na trhu práce. V rámci boja proti rodovým stereotypom a segregácii vo vzdelávaní, v odbornej príprave a pri výbere povolania by sa mali realizovať osvetové kampane a zavádzať ďalšie opatrenia. Zlepšenie platových a pracovných podmienok v odvetviach, v ktorých prevládajú ženy, by mohlo podnietiť väčší počet mužov, aby sa uchádzali o tieto povolania.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44, Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 101.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44.

1.6. Viac úsilia by sa malo venovať začleňovaniu žien zo zraniteľných skupín do trhu práce a posilňovaniu ich postavenia, pričom by sa mal zohľadniť medziodvetvový prístup⁽³⁾.

1.7. EHSV oceňuje úsilie Komisie o dôkladnejšie monitorovanie situácie v oblasti starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti v rámci európskeho semestra. To by malo zostať prioritou v strednodobom aj dlhodobom horizonte. EHSV súhlasí s obnovením diskusie s členskými štátmi o barcelonských cieľoch z roku 2002 týkajúcich sa starostlivosti o deti so zámerom stanoviť pre ne ambicióznejšiu úroveň a rozšíriť prístup v oblasti starostlivosti tak, aby zahŕňal aj iné závislé osoby.

1.8. EHSV vyzýva Parlament a Radu, aby v budúcich európskych štrukturálnych fondoch zaviedli **nové a primerané ukazovatele** na lepšie monitorovanie finančného príspevku EÚ na podporu rôznych služieb starostlivosti, ako aj rovnosti pohlaví.

1.9. EHSV víta návrh zriadiť ako súčasť viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 Európsky sociálny fond plus (ESF+), ktorého cieľom je podpora rovnosti žien a mužov a presadzovanie účasti žien na trhu práce prostredníctvom opatrení na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a prístupu k službám starostlivosti o deti a iným službám starostlivosti. Zastáva však názor, že pri pridelovaní finančných prostriedkov EÚ by sa malo väčšmi zohľadňovať rodové hľadisko, pričom rodová rovnosť by sa mala stanoviť ako samostatný cieľ a nemala by sa zlučovať s cieľmi v oblasti boja proti diskriminácii a rasizmu.

1.10. EHSV takisto víta program InvestEU na roky 2021 – 2027, z ktorého sa podporujú investície do sociálnej infraštruktúry. EHSV vyzýva Parlament a Radu, aby dôrazne podporili túto novú príležitosť na stimulovanie potrebných investícií do starostlivosti o deti (ako aj starostlivosti o deti po skončení vyučovania).

1.11. Podnikanie žien zaostáva a je potrebné ho povzbudiť, aby sa využil obrovský potenciál digitálneho hospodárstva a technologických inovácií. Musí sa zlepšiť prístup k financovaniu a uľahčiť prechod medzi rôznymi pracovnými zaradeniami.

2. Kontext a výzvy

2.1. Toto stanovisko EHSV bolo vypracované na podnet Európskeho parlamentu, ktorý požiadal o prieskumné stanovisko na tému rodovej rovnosti na európskych trhoch práce. Na žiadosť Európskeho parlamentu sa v ňom výbor zaoberá dosahom opatrení uvedených v odporúčaní Komisie *týkajúcom sa posilnenia zásady rovnakej odmeny pre ženy a mužov prostredníctvom transparentnosti* a potrebou ďalších opatrení na odstránenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov.

2.2. V článku 2 a článku 3 ods. 3 Zmluvy o EÚ, ako aj v Charte základných práv Európskej únie sa uvádza, že právo na rovnosť medzi ženami a mužmi je jednou zo základných hodnôt Únie a ako také predstavuje dôležitú úlohu. V Európskom pilieri sociálnych práv sú rodová rovnosť a právo na rovnaké odmeňovanie za prácu rovnakej hodnoty zakotvené ako jedny z 20 zásad, ktoré sú nevyhnutné pre spravodlivé a dobre fungujúce trhy práce a systémy sociálneho zabezpečenia.

2.3. Európska únia a jej členské štáty podporujú rodovú rovnosť na trhu práce prostredníctvom rôznych legislatívnych a nelegislatívnych nástrojov, odporúčaní, usmernení a finančnej podpory. Európska komisia vo svojom dokumente *Strategický záväzok pre rodovú rovnosť na roky 2016 až 2019* potvrdila, že medzi priority, ktoré treba riešiť, patrí: rovnaká ekonomická nezávislosť pre ženy a mužov, rovnaké odmeňovanie za prácu rovnakej hodnoty, rovnosť pri prijímaní rozhodnutí, dôstojnosť, nedotknuteľnosť osôb a ukončenie násillia založeného na rodovej príslušnosti a podpora rodovej rovnosti mimo EÚ.

2.4. Miera zamestnanosti žien sa v roku 2017 – spolu s mierou zamestnanosti mužov – naďalej zvyšovala pomalým, ale stabilným tempom a dosiahla historické maximum 66,5 % v porovnaní so 78,1 % u mužov. Avšak rozdiel v zamestnanosti žien a mužov, ktorý je na úrovni 11,5 percentuálneho bodu, sa od roku 2013 nezmenil. Navyše cieľ 75 % miery zamestnanosti žien a mužov, ktorý si EÚ stanovila do roku 2020, sa pravdepodobne nepodarí dosiahnuť. Bodové hodnotenie v rámci indexu rodovej rovnosti sa zvýšilo zo 62 bodov v roku 2005 na 65 bodov v roku 2012, no v roku 2015 dosiahlo len 66,2 bodu, čiastočne v dôsledku krízy. Vo viacerých členských štátoch nebol v rámci opatrení na riešenie krízy náležite zohľadnený ich negatívny dosah na rodovú rovnosť.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20.

2.5. Napriek všeobecnému pokroku v oblasti rodovej rovnosti na európskych trhoch práce nerovnosti medzi ženami a mužmi pretrvávajú. Horizontálna a vertikálna segregácia sú významnými faktormi podieľajúcimi sa na existencii neupraveného rozdielu v hrubej hodinovej mzde žien a mužov, ktorý sa v súčasnosti pohybuje na úrovni približne 16 %. Tento rozdiel prehľbuje skutočnosť, že v zamestnaniach na čiastočný úväzok a slabšie platených odvetviach prevažujú ženy, ktoré takisto častejšie čerpajú rodičovskú dovolenku. To vedie k prerušeniam kariéry, pomalšiemu kariérnemu postupu a nižším dôchodkovým nárokom.

2.6. Súčasný rozdiel v zamestnanosti žien a mužov predstavuje pre EÚ výrazné hospodárske a sociálne straty, ktorých výška sa odhaduje na 370 miliárd EUR ročne. Vzhľadom na demografické výzvy a pokles počtu obyvateľov v produktívnom veku je potrebné, aby Európa plne využila potenciál všetkých žien na trhu práce, pričom musí zohľadniť kombinácie rôznych faktorov, ako je rasa, etnický pôvod, spoločenská trieda, vek, sexuálna orientácia, štátna príslušnosť, náboženstvo, pohlavie, zdravotné postihnutie, postavenie utečenca alebo migranta, ktoré môžu predstavovať osobitné prekážky ich zapojenia do trhu práce.

2.7. Zatiaľ čo ženy majú väčšinou slabšie platené pracovné miesta, ktoré si vyžadujú nižšiu kvalifikáciu, a pôsobia v odvetviach, ako je zdravotníctvo, sociálne služby, školstvo, verejná správa a maloobchod, muži sú viac zastúpení v strojárstve, stavebníctve a doprave. Nedostatok mužov v školstve, zdravotníctve a odvetvi sociálnej starostlivosti sa zvyšuje. K tomuto trendu prispieva nedostatok mužských vzorov a často menej atraktívne pracovné podmienky a mzdy. To isté platí aj pre ženy, ktoré sú nedostatočne zastúpené v profesiách odborov STEM (veda, technológia, inžinierstvo a matematika). V roku 2016 tvorili ženy len 17 % odborníkov v oblasti IKT v EÚ.

2.8. Zatiaľ čo v Rade EÚ sa rokuje o novom právnom predpise EÚ (smernica o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom), ženy sú v práci naďalej „trestané za materstvo“, a to vrátane počas tehotenstva a krátko po pôrode, čo je pretrvávajúci problém v mnohých členských štátoch. Rozdiely v zamestnanosti sú obzvlášť vysoké v prípade matiek a žien s opatrovateľskými povinnosťami. V roku 2016 bolo vyše 19 % pracovne neaktívnych žien neaktívnych preto, lebo sa museli starať o deti alebo dospelých. Miera zamestnanosti žien s deťmi vo veku do šesť rokov je v priemere o 9 % nižšia ako u bezdetných žien, pričom v niektorých krajinách tento rozdiel dosahuje až 30 %.

2.9. EHSV vážne znepokojuje rozsah sexuálneho obťažovania, s ktorým sa ženy stretávajú na pracovisku, ako aj skutočnosť, že čoraz rozšírenejšie je obťažovanie žien na internete. Pripomína, že je potrebné lepšie presadzovať smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES⁽⁴⁾ zakazujúcu obťažovanie a diskrimináciu na pracovisku⁽⁵⁾.

2.10. EHSV takisto žiada, aby sa prijali štandardné aj špecifické opatrenia zamerané na ženy zo zraniteľných skupín, ktoré pri vstupe na trh práce často narážajú na väčšie prekážky. Takisto zdôrazňuje, že je potrebný medziodvetvový prístup, vďaka ktorému by ženy vystavené viacerým formám diskriminácie mali viac príležitostí na trhu práce.

2.11. Podnikanie žien je stále nedostatočne rozvinuté. Ženy tvoria 52 % celkovej európskej populácie, ale iba 34,4 % samostatne zárobkovo činných osôb v EÚ a 30 % začínajúcich podnikateľov. Samostatne zárobkovo činné ženy majú nižšie príjmy ako samostatne zárobkovo činní muži. V EÚ 28 pôsobí 76,3 % samostatne zárobkovo činných žien ako osoby s vlastnou živnosťou bez zamestnancov, pričom v prípade mužov je to 69 %. Muži teda častejšie vlastnia podniky so zamestnancami, zatiaľ čo ženy sú častejšie samostatne zárobkovo činné osoby bez zamestnancov a sú viac vystavené väčšiemu riziku nízkeho príjmu. Tvorivosť a podnikateľský potenciál žien sú nedostatočne využívaným zdrojom hospodárskeho rastu a zamestnanosti, ktorý sa musí ďalej rozvíjať v záujme budovania úspešných podnikov.

2.12. Práca na čiastočný úväzok môže byť cenným nástrojom na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom mužov a žien. Ženy však pracujú na čiastočný úväzok častejšie ako muži (predstavujú vyše 70 % pracovníkov na čiastočný úväzok) a bol u nich takisto zaznamenaný nárast zamestnanosti na slabšie platených pracovných miestach (maloobchodný predaj, upratovanie a pomoc v domácnosti). Miera nedobrovoľnej práce na čiastočný úväzok v prípade žien

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006, s. 23.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 12, Ú. v. EÚ C 242, 23.7.2015, s. 9 a Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20.

aj mužov naďalej vyvoláva obavy. Cieľ 75 % zamestnanosti stanovený v stratégii Európa 2020 možno dosiahnuť len prostredníctvom komplexnej stratégie, ktorú bude tvoriť ucelený súbor politík a opatrení zameraných na podporu zapojenia do trhu práce, kvalitné pracovné miesta, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a presadzovanie väčšej vyváženej v oblasti opatrovateľských povinností medzi rodičmi a opatrovateľmi ostatných rodinných príslušníkov odkázaných na starostlivosť.

3. Oblasti ďalšej činnosti na dosiahnutie rodovej rovnosti na európskych trhoch práce

3.1. Transparentnosť odmeňovania v záujme odstránenia rozdielov v odmeňovaní mužov a žien

3.1.1. Rozdiely v odmeňovaní žien a mužov sú jednou z najtrvalejších prekážok rodovej rovnosti na trhu práce a v spoločnosti, ako aj hospodárskeho rastu. EHSV plne podporuje Medzinárodnú koalíciu za rovnaké odmeňovanie (EPIC) – celosvetovú iniciatívu, ktorú vedie MOP, OSN Ženy, OECD a do ktorej sa zapojili vlády, zamestnávateľia, odborové zväzy a organizácie občianskej spoločnosti, – pri dosahovaní cieľa odstrániť rozdiely v odmeňovaní žien a mužov do roku 2030. EHSV vyzýva EÚ, aby zintenzívnila svoju činnosť v snahe zabezpečiť odstránenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov v EÚ do roku 2030.

3.1.2. EHSV opakuje svoje odporúčania týkajúce sa európskeho akčného plánu na riešenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov⁽⁶⁾. EHSV tiež uznáva, že prepracované znenie smernice o rodovej rovnosti 2006/54/ES a odporúčanie Komisie členským štátom týkajúce sa posilnenia zásady rovnakej odmeny pre ženy a mužov prostredníctvom transparentnosti 2014/124/EÚ prispeli k riešeniu problematiky rozdielov v odmeňovaní mužov a žien a sú naďalej platné. Je však potrebné vyvinúť ešte viac úsilia. V závere správy Komisie z roku 2013 o uplatňovaní smernice 2006/54/ES sa uvádza, že jedným z jej najproblematickejších aspektov je praktické uplatňovanie ustanovení týkajúcich sa rovnakej odmeny v členských štátoch.

3.1.3. Koalícia EPIC uvádza, že nedostatočná transparentnosť odmeňovania zohráva dôležitú úlohu v otázke platových rozdielov medzi mužmi a ženami a že zvýšená transparentnosť odmeňovania môže prispieť k zníženiu rozdielov v odmeňovaní žien a mužov. V boji proti novej diskriminácii v odmeňovaní zohráva dôležitú úlohu transparentnosť tohto odmeňovania. EHSV je znepokojený nízkou mierou uplatňovania odporúčaní z roku 2014 týkajúcich sa transparentnosti odmeňovania. Hoci väčšina členských štátov má nejaké opatrenia zamerané na zvýšenie transparentnosti odmeňovania, v tretine členských štátov takéto opatrenia úplne chýbajú. EHSV vyzýva členské štáty, aby zintenzívnil uplatňovanie odporúčaní napr. tým, že by jednotlivcom poskytli možnosť požadovať informácie o platových úrovniach alebo by zamestnávateľom v spoločnostiach určitej veľkosti poskytli možnosť podávať správy o mzdách alebo vykonávať mzdové audity, pretože by sa tým podporil spravodlivý prístup k prijímaniu pracovníkov a odmeňovaniu. Takisto by sa mala zohľadňovať potreba ochrany súkromia (údajov) zamestnancov v plnom rozsahu, ako aj všeobecné pracovnoprávne vzťahy.

3.1.4. V záujme uplatňovania zásady rovnakej odmeny a odstránenia rozdielov v odmeňovaní žien a mužov sú potrebné lepšie synergie medzi rôznymi dostupnými opatreniami. Spomedzi nich sa dôrazne odporúčajú rodovo neutrálne systémy odmeňovania, pretože podporujú nezaújatý prístup k prijímaniu do zamestnania a odmeňovaniu.

3.1.5. Sociálni partneri majú najlepšie predpoklady na to, aby opätovne posúdili hodnotu zručností/kvalifikácií a povolání. Nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa a riešenie problematiky rozdielov v odmeňovaní žien a mužov je sociálny dialóg a kolektívne vyjednanie.

3.1.6. Na európskej úrovni sa rozdiely v odmeňovaní riešia aj prostredníctvom európskeho semestra. V roku 2017 sa na rozdiely v odmeňovaní žien a mužov poukázalo v správach o jednotlivých krajinách, a to konkrétne v prípade deviatich členských štátov. Dvanástim členským štátom boli adresované odporúčania pre jednotlivé krajiny zamerané na investície do zariadení starostlivosti o deti a na daňové demotivačné faktory, ako aj ďalšie opatrenia týkajúce sa rozdielov v odmeňovaní žien a mužov.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 101.

3.1.7. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zvyšovaniu informovanosti o nevedomých predsudkoch a upevňovaní rozdielov v odmeňovaní pri prijímaní zamestnancov či povyšovaní. Dôležitú úlohu pri znižovaní rozdielov v odmeňovaní žien a mužov zohráva aj podpora zo strany podnikateľských organizácií, ako aj spolupráca sociálnych partnerov, verejných orgánov a subjektov pre rovnaké zaobchádzanie pri hľadaní vhodných riešení.

3.2. Vzdelávanie, segregácia a stereotypy

3.2.1. Problém pretrvávajúcej horizontálnej segregácie v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a na trhu práce podnecovanej stereotypmi a prekážkami na trhu práce **treba riešiť** už od útleho detstva. Táto segregácia je úzko spätá s rozdielmi v odmeňovaní žien a mužov. Je potrebné jasnejšie poukázať na tendenciu podceňovať určité povolania, a to aj v prípade vedúcich pozícií. Vyšší plat a lepšie pracovné podmienky v odvetviach, v ktorých prevládajú ženy, by mohli pôsobiť ako stimul, aby sa o tieto povolania uchádzalo viac mužov, čo by takisto pomohlo riešiť otázku rodovej segregácie v zamestnaní.

3.2.2. Napriek tomu, že ženy dosahujú lepšie výsledky v rámci vzdelávania, v určitých odvetviach, kde dominujú muži, napr. IKT, čelia vo svojej profesionálnej dráhe mnohým prekážkam. Hoci sa niektoré dievčatá rozhodnú študovať určitý odbor STEM, iba 10 % žien sa neskôr venuje kariére v danom odbore. To si vyžaduje silnejší dôraz na boj proti segregácii a stereotypom vo vzdelávaní a väčšiu propagáciu týchto odborov medzi ženami.

3.2.3. Nedostatok mužov v školstve, zdravotníctve a v oblasti sociálnej starostlivosti nadobúda znepokojujúce rozmery. EHSV požaduje, aby sa na úrovni EÚ aj jednotlivých štátov viedli osvetové kampane a propagovali vzory na podporu povolání v odboroch IKT a STEM u žien a profesií v školstve, zdravotníctve a v oblasti sociálnej starostlivosti u mužov.

3.3. Služby starostlivosti na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom

3.3.1. Zosúladienie pracovného, súkromného a rodinného života je pre rodičov a iné osoby s opatrovateľskými povinnosťami jednou z najväčších výziev. To sa neúmerne týka žien, pretože zvyčajne práve ony nesú zodpovednosť za starostlivosť o príbuzných, ktorí sú na takúto starostlivosť odkázaní. Dosiahnutie lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom je mimoriadne náročné pre jednočlenné domácnosti a osoby zo zraniteľných skupín. EHSV víta iniciatívu Európskej komisie zameranú na zvýšenie účasti rodičov s deťmi na trhu práce a pomoc adresovanú týmto rodičom pri dosahovaní lepšej vyváženej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.

3.3.2. Dôležitým cieľom z hľadiska rovnakej účasti na trhu práce je rozdelenie rodičovských, ako aj iných opatrovateľských povinností⁽⁷⁾. Čerpanie otcovskej a rodičovskej dovolenky zo strany mužov je vo všeobecnosti nízke a zvyčajne sa týka len obdobia, kým je toto voľno platené. Je zásadne dôležité prijať opatrenia, ktoré by motivovali mužov, aby sa vo väčšej miere zapájali do rodinného života, pričom treba zároveň riešiť otázku možných nákladov a organizačnej náročnosti z hľadiska podnikov, a to najmä malých podnikov a mikropodnikov.

3.3.3. Keďže opatrovateľské povinnosti sú jedným z hlavných dôvodov nízkej účasti žien na trhu práce, zásadný význam majú barcelonské ciele, ktoré však neboli splnené v dostatočnej miere. Z dôkazov vyplýva jasná súvislosť medzi zariadeniami starostlivosti o deti a mierou zamestnanosti žien. EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že po vyše 15 rokoch od prijatia barcelonských cieľov je počet krajín, ktoré ich dosiahli, taký nízky. Výbor požaduje ich prípadnú revíziu, aby sa stanovili ešte ambicióznejšie ciele ako stimul na podporu rodovej rovnosti.

Problémom je aj naďalej cenová dostupnosť a prístupnosť služieb starostlivosti o deti, ako aj iných služieb starostlivosti, a to najmä pre rodiny s nižším príjmom. Preto je dôležité, aby bola k dispozícii vhodná kombinácia kvalitných verejných a súkromných zariadení starostlivosti. Skutočnou prekážkou pre pracujúcich rodičov je navyše aj naďalej prevládajúca doba zariadení starostlivosti o deti.

(7) Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44.

3.3.4. EHSV takisto upozorňuje, že sú potrebné mimoškolské zariadenia starostlivosti o deti pracujúcich rodičov. Mali by byť k dispozícii v krajinách, kde sa vyučovanie končí zavčasu, a rodičia preto zvyknú pracovať na čiastočný úväzok, aby túto časovú medzeru vyplnili. Malo by byť k dispozícii viac údajov, aby sa zistil rozsah a dôsledky tohto štrukturálneho problému v oblasti rodovej rovnosti na trhu práce.

3.3.5. Rast odvetvia starostlivosti s rozsiahlym nevyužitým potenciálom pracovných miest si vyžaduje, aby sa mu vzhľadom na pretrvávajúcu rodovú segregáciu a – v mnohých prípadoch – zlé pracovné podmienky a nízku mzdu venovala osobitná pozornosť. Ako už EHSV požadoval, je potrebné zhromaždiť náležité údaje o rôznych aspektoch systémov platenej starostlivosti a preferencií v Európe. V tom by mali byť zahrnuté rýchlo sa rozvíjajúce služby poskytovania domácej starostlivosti a osobitný prípad opatrovateľov bývajúcich v domácnosti⁽⁸⁾, z ktorých mnohí využívajú možnosť mobility v rámci EÚ alebo sú migranti z tretích krajín a hlásia zlé pracovné podmienky a mzdy. EHSV vyzýva Komisiu, aby schválila integrovanú stratégiu pre sektor starostlivosti.

3.3.6. EHSV oceňuje úsilie Komisie o dôkladnejšie monitorovanie situácie v oblasti starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti v rámci európskeho semestra a odporúčaní pre jednotlivé krajiny adresované členským štátom.

3.4. *Financovanie rodovej rovnosti: viacročný finančný rámec*

3.4.1. EHSV víta návrh ESF+ v rámci viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027, ktorý sa zameriava na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami, rovnaké príležitosti a nediskrimináciu, ako aj na podporu účasti žien na trhu práce prostredníctvom opatrení na zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a prístupu k starostlivosti o deti. EHSV nabáda inštitúcie EÚ a členské štáty, aby uplatňovali jeho odporúčania týkajúce sa využívania ESF+ na podporu rodovej rovnosti⁽⁹⁾.

3.4.2. EHSV zastáva názor, že pri pridelovaní prostriedkov EÚ by sa malo vo väčšej miere zohľadňovať rodové hľadisko. EHSV sa obáva, že zlúčením cieľov v oblasti rodovej rovnosti, boja proti diskriminácii a rasizmu do jedného cieľa sa zníži ich viditeľnosť a jasnosť, pokiaľ ide o výšku sumy pridelenej na jednotlivé ciele. Treba sa zamyslieť nad tým, ako by sa táto otázka dala čo najlepšie riešiť.

3.4.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné investovať do vysoko kvalitných, cenovo dostupných a prístupných služieb starostlivosti a zariadení pre všetkých. Návrh Komisie týkajúci sa ESF+ je krok správnym smerom k rozsiahlejším investíciám do starostlivosti o deti. Toto financovanie by sa malo ďalej podporovať, pričom by sa malo vychádzať z osvedčených postupov, ktoré zhromaždí Komisia.

3.4.4. EHSV takisto víta program InvestEU ako súčasť viacročného finančného rámca na roky 2021 až 2027 a jeho prioritu stimulovať investície do sociálnej infraštruktúry, čo by mohlo mať pozitívny dosah na rodovú rovnosť.

3.4.5. EHSV znepokojuje skutočnosť, že v súčasnosti nie je k dispozícii žiadne posúdenie, ako členské štáty využili finančné prostriedky EÚ na podporu poskytovania služieb starostlivosti. To treba v nasledujúcich programoch financovania riešiť zavedením zodpovedajúcich ukazovateľov pre členské štáty v budúcich štrukturálnych fondoch vrátane ESF+, aby sa mohol lepšie monitorovať finančný príspevok EÚ na rôzne služby starostlivosti a rodovú rovnosť.

3.5. *Daňové systémy a systémy dávok*

3.5.1. Z dostupných dôkazov vyplýva, že ženy pri vstupe na trh práce alebo pri prejavení záujmu o vyšší pracovný úväzok často narážajú na silné hospodárske demotivačné faktory: spôsob, akým sú nastavené systémy daňových úľav, môže mať odrádzajúci účinok na druhé zárobkovo činné osoby v domácnosti, ktorými sú väčšinou ženy. Priame dôsledky tohto javu sú nižšie alebo žiadne odvody do dôchodkových systémov, čo následne vedie k nižším dôchodkom a dokonca aj chudobe.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Európsky sociálny fond+ (Ú. v. C 62, 15.2.2019, s. 165).

3.5.2. V rámci európskeho semestra sa už upozornilo na to, že je potrebné upraviť systémy daňových úľav, aby sa predišlo silným demotivačným faktorom pre druhé zárobkovo činné osoby, ktoré sa chcú zamestnať alebo pracovať na vyšší úväzok. V tejto súvislosti bude potrebné dôkladne monitorovať vývoj situácie v členských štátoch.

3.6. Podnikanie žien

3.6.1. Podnikanie môže pre ženy predstavovať príležitosť na získanie ekonomickej nezávislosti, možnosť mať kvalitné pracovné miesto, úspešnú kariéru, vymaniť sa z chudoby a sociálneho vylúčenia a prispieť k vyváženejšiemu rodovému zastúpeniu v rozhodovacom procese. Podnikanie žien sa musí podporovať zlepšením prístupnosti a kvality opatrení sociálnej ochrany⁽¹⁰⁾ a tiež začleňovaním podnikateľského vzdelávania do všeobecného vzdelávania a odbornej prípravy.

3.6.2. Pokiaľ ide o samostatnú zárobkovú činnosť, ženy častejšie pôsobia ako osoby s vlastnou živnosťou bez zamestnancov, a sú tak viac vystavené riziku chudoby pracujúcich, zatiaľ čo medzi mužmi je viac vlastníkov podnikov so zamestnancami. Ženy čelia aj s väčším štrukturálnym prekážkam, pokiaľ ide o prístup k financovaniu, stereotypy a nedostatočnú sebadôveru. Tieto prekážky sa musia odstrániť. Na prekonanie prekážok môže byť užitočné poradenstvo zo strany podnikateľských anjelov a nové formy financovania. Existujúce siete v podnikateľských organizáciách by sa mali aktívnejšie propagovať.

3.7. Digitálne hospodárstvo

3.7.1. Zmeny na trhu prác v dôsledku globalizácie, technologického pokroku a demografických zmien prinášajú zamestnancom aj podnikateľom nové perspektívy. Vznikajúce a rastúce odvetvia (napr. IKT, ekologické hospodárstvo, priemysel 4.0, elektronický obchod) môžu priniesť mnohé príležitosti ženám s dobre platenými pracovnými miestami. EHSV takisto poukázal na problém rodových rozdielov v digitálnej oblasti. Tento jav predstavuje celý rad výziev, ktoré treba riešiť. Takisto poskytol odporúčania na odstránenie nerovnováhy v súvislosti so vzdelávacím systémom a s trhom práce⁽¹¹⁾.

3.7.2. Na to, aby mohli ženy a muži sebavedome fungovať v digitálnom hospodárstve, je potrebné, aby sa v pracovných zmluvách aj zmluvách medzi podnikmi lepšie objasnila situácia, pokiaľ ide o práva, nároky na sociálne zabezpečenie a povinnosti v tejto oblasti na vnútroštátnej úrovni. Jadrom stratégií na podporu profesionálneho uplatnenia žien v oblasti IKT, odboroch STEM a v ekologických zamestnaniach by malo byť vzdelávanie a odborná príprava, pričom do stratégie digitálneho jednotného trhu by sa malo začleniť rodové hľadisko.

3.8. Posilnená spolupráca medzi všetkými aktérmi

3.8.1. Úloha sociálnych partnerov pri rokovaniach o kolektívnych dohodách je dôležitým prostriedkom na riešenie rôznych rozmerov rodovej rovnosti a rovnakého odmeňovania na európskych trhoch práce. Na úrovni EÚ sociálni partneri prijali v roku 2005 rámec činností v oblasti rodovej rovnosti, na ktorý nadviazali spoločné opatrenia na úrovni jednotlivých štátov zamerané na riešenie rodových úloh, podporu zapojenia žien do rozhodovacieho procesu a rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a odstraňovanie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien. V roku 2008 revidovali svoju dohodu o rodičovskej dovolenke z roku 1996 (smernica Rady 2010/18/EÚ⁽¹²⁾) a v roku 2012 vypracovali súbor nástrojov na posilnenie rodovej rovnosti v praxi.

3.8.2. Organizácie občianskej spoločnosti môžu takisto užitočne prispievať k podpore rodovej rovnosti na trhu práce, najmä v prípade zraniteľných skupín.

3.8.3. EHSV požaduje, aby sa na úrovni EÚ prijala nová ambiciózna stratégia na dosiahnutie rodovej rovnosti na európskych trhoch práce, ktorá by bola jednotným spôsobom začlenená do budúcej európskej stratégie zamestnanosti, európskeho piliera sociálnych práv a európskeho rozmeru Agendy 2030 OSN pre trvalo udržateľný rozvoj.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 45.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 37.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ L 68, 18.3.2010, s. 13.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Vykonávanie environmentálnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade**(prieskumné stanovisko)**

(2019/C 110/06)

Spravodajca: **Arnaud SCHWARTZ**

Žiadosť o vypracovanie stanoviska	Európsky parlament, 3.5.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Rozhodnutie predsedníctva	17.4.2018 (v predstihu k žiadosti)
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	117/2/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta cieľ preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov, ktorým je poskytnúť informovaný obraz o situácii v jednotlivých členských štátoch a určiť ich hlavné nedostatky pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov EÚ, ako aj odporučiť nápravné opatrenia a podporiť tie členské štáty, ktoré zaostávajú z hľadiska vykonávania, najmä prostredníctvom nového nástroja partnerskej výmeny, pokiaľ ide o technickú pomoc.

1.2. V stanovisku na túto tému⁽¹⁾ sa EHSV domnieva, že preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ ukazuje, že slabé, rozdrobené a nejednotné vykonávanie týchto predpisov je závažným problémom v mnohých členských štátoch EÚ. Teraz, ako aj v minulosti bol za hlavnú príčinu nedostatočného vykonávania právnych predpisov označený nedostatok politickej vôle zo strany vlád mnohých členských štátov stanoviť značné zlepšenie za politickú prioritu a poskytnúť dostatočné zdroje (napr. prostredníctvom viacročného finančného rámca (VFR)). EHSV preto pripomína, že riadne vykonávanie *acquis* EÚ v oblasti životného prostredia je v záujme európskych občanov a má skutočné hospodárske a sociálne prínosy.

1.3. Podobne ako sa uvádza v už spomínanom stanovisku⁽²⁾, EHSV opakuje, že účinné vykonávanie opatrení v oblasti ochrany životného prostredia čiastočne závisí od toho, či bude občianska spoločnosť, teda zamestnávateľa, pracovníci a iní zástupcovia spoločnosti, poverená aktívnou úlohou. EHSV preto opäť pripomína svoju výzvu na výraznejšie a štruktúrované zapojenie občianskej spoločnosti, ktorá by mala potenciál posilniť preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov. Podľa EHSV musia organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace na vnútroštátnej úrovni dostať príležitosť podeliť sa o svoje skúsenosti a poznatky v správach o jednotlivých krajinách a prispieť k štruktúrovaným dialógom s krajinami a následnému monitorovaniu. Z tohto dôvodu je EHSV pripravený uľahčiť dialóg s občianskou spoločnosťou na úrovni EÚ v rámci skutočne udržateľného a obehového hospodárstva.

1.4. V stanovisku na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia*⁽³⁾ EHSV opäť zdôraznil, že súčasné nedostatky oslabujú dôveru občanov v účinnosť právnych predpisov EÚ a zopakoval výzvu členským

⁽¹⁾ Stanovisko na tému *Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 114).

⁽²⁾ Pozri poznámku pod čiarou 1.

⁽³⁾ Stanovisko na tému *Opatrenia EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83).

štátom a Komisii, aby zmobilizovali viac finančných prostriedkov na prijatie ďalších pracovníkov, aby bolo možné sledovať, ako prebieha správa životného prostredia a uplatňovanie environmentálnych právnych predpisov.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že v niektorých prípadoch sú potrebné environmentálne investície, zvyšovanie povedomia verejnosti alebo silné reťazce presadzovania a že hoci už existujú inšpektori v oblasti životného prostredia, Európa a jej členské štáty potrebujú aj špecializovaných sudcov a prokurátorov.

1.6. EHSV tiež poukazuje na to, že, ako sa uvádza v stanovisku ⁽⁴⁾, okrem opatrení so zreteľom na príslušné členské štáty a verejnosť, zamerané na informovanie a zvyšovanie povedomia o pravidlách, ktoré treba dodržiavať, je nevyhnutné prijať opatrenia týkajúce sa monitorovania a presadzovania na úrovni EÚ zo strany Komisie ako „ochrankyne zmluvy“. Akčný plán ⁽⁵⁾ sa nezaoberá takými dôvodmi porušovania pravidiel, ako sú oportúnizmus alebo chýbajúca politická vôľa. Hoci je nevyhnutné podporovať členské štáty, EHSV opäť poukazuje na to, že nezáväzná opatrenia tohto akčného plánu nemôžu byť jedinou stratégiou na zlepšenie dodržiavania environmentálnej legislatívy.

1.7. Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov, ako aj akčný plán sa riadia dvojročným cyklom. EHSV zdôrazňuje, že Európsky parlament by mal zohrávať aktívnu úlohu pri monitorovaní a rozvoji ich obsahu tak, aby bol vypočítaný hlas občianskej spoločnosti v prebiehajúcom procese zlepšovania politiky EÚ v oblasti životného prostredia.

1.8. Okrem toho, keďže niekoľko dokumentov Európskej komisie dokazuje, že mnohé nedostatky vyplývajú z nedostatočnej spolupráce medzi rôznymi úrovňami riadenia (národnej, regionálnej a miestnej) pri vykonávaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia, EHSV takisto vyzýva EÚ, aby zapojila občiansku spoločnosť do prebiehajúceho monitorovania a hodnotenia tohto vykonávania.

1.9. Občania EÚ sa domnievajú, že ochrana životného prostredia má zásadný význam. Väčšina občanov sa však domnieva, že EÚ a národné vlády nevynakladajú dostatok úsilia na ochranu životného prostredia. Rada, Parlament a Komisia by mali preto užšie spolupracovať s EHSV, aby pomohli naplniť ich očakávania. Konkrétnejšie, tento cieľ by sa mohol plniť tak, že Európsky hospodársky a sociálny výbor bude požiadaný o vypracovanie prieskumného stanoviska o tom, ako by občianska spoločnosť mohla viac prispieť k príprave a uplatňovaniu environmentálnych právnych predpisov EÚ.

1.10. V bezprostrednom horizonte EHSV vyzýva Komisiu, aby sa sprístupnila zoznam všetkých identifikovaných nedostatkov v každom členskom štáte pri vykonávaní environmentálnych právnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade uvedený v preskúmaní vykonávania environmentálnych právnych predpisov. Zoznam by mal čiastočne vychádzať z údajov predložených Komisii a konzultácií s organizovanou občianskou spoločnosťou. Vyzýva tiež Komisiu, aby definovala a následne uplatnila opravné prostriedky na nápravu týchto nedostatkov. EHSV je v rámci svojich prostriedkov a odborných znalostí pripravený prispieť k tejto definícii a zúčastňovať sa na hodnotení budúceho vykonávania takýchto opravných prostriedkov.

1.11. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala nielen navrhnúť právne predpisy, ale aj uľahčiť a podporiť ich uplatňovanie a zároveň väčšmi vzájomne zosúladiť existujúce texty a priblížiť ich vedeckému pokroku a medzinárodným záväzkom v oblasti ochrany verejného zdravia a obnovy riadneho fungovania ekosystémov. Bez týchto ekosystémov nie je možný hospodársky rozvoj, ani sociálna spravodlivosť. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov je osobitne nevyhnutné pre dosiahnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja (SDG) a zavedenie dohód v oblasti klímy do praxe. EHSV preto upriamuje pozornosť príslušných orgánov na viaceré príklady zlepšenia environmentálnych právnych predpisov o ovzduší, vode a odpade v tomto stanovisku.

1.12. Napokon, vzhľadom na nedávny návrh smernice o jednorazových plastových výrobkoch, sa zdá byť isté, že vysoká úroveň prijatia navrhovaných opatrení súvisí s informačnými a mediálnymi opatreniami týkajúcimi sa znečisťovania oceánov plastmi, ktoré so sebou priniesli väčšiu informovanosť občanov o probléme. EHSV sa domnieva, že to isté platí aj pre mnohé ďalšie opatrenia, ktoré umožnia poskytnúť ľuďom žijúcim v EÚ zdravé miesto pre život, prispôsobiť sa zmene klímy a zastaviť pokles biodiverzity. V tejto súvislosti EHSV opätovne zdôrazňuje potrebu, aby sa občianska spoločnosť angažovala vo vzdelávaní obyvateľstva a aby európske, vnútroštátne a miestne orgány zdvojnásobili očakávané úsilie v oblasti informovania verejnosti, ako aj verejných a súkromných subjektov prijímajúcich rozhodnutia (najmä v malých a stredných podnikoch a malých a stredných priemyselných podnikoch) o týchto hlavných výzvach 21. storočia.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta otvorenosť Európskeho parlamentu (EP) voči spolupráci, ktorú navrhuje táto žiadosť o vypracovanie prieskumného stanoviska o vykonávaní environmentálnych právnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, odpade a vode.

⁽⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou 3.

⁽⁵⁾ COM(2018) 10 final

2.2. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, odpade a vode sa vzťahuje najmä na ochranu ekosystémov; zároveň prináša nové hospodárske príležitosti a rozvoj v prospech zdravia Európanov. Vykonávanie právnych predpisov nepoukazuje len na problematiku transpozície smerníc do vnútroštátneho práva – tá je len prvým krokom –, jeho súčasťou je aj vytvorenie potrebných verejných orgánov alebo poskytnutie existujúcich prostriedkov, pokiaľ ide o ľudské zdroje, zručnosti, právomoci, odborné znalosti a finančné prostriedky. Investície (verejné a/alebo súkromné) v oblasti životného prostredia sú potrebné v mnohých prípadoch (napríklad úprava vody a spracovanie odpadu) a v iných prípadoch sa musia regulovať činnosti, ktoré majú negatívny vplyv na životné prostredie (napr. zabezpečiť kvalitu ovzdušia).

2.3. Zlepšenie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ by sa malo stať prioritou vo všetkých členských štátoch a mali by sa posilniť orgány verejnej moci zodpovedné za tieto otázky. EHSV v mnohých stanoviskách vyjadril odporúčania v tejto súvislosti a všeobecnejšie odporúčania o vykonávaní existujúcich environmentálnych právnych predpisov EÚ o kvalite ovzdušia, vode a odpade. EHSV preto upozorňuje na odporúčania týkajúce sa jednotlivu ovzdušia⁽⁶⁾, vody⁽⁷⁾ a odpadu⁽⁸⁾.

2.4. Okrem týchto stanovísk o konkrétnych témach obsahujú aj niektoré stanoviská EHSV so širším zameraním odporúčania, ktoré môžu byť relevantné pre predmetnú žiadosť. Patria sem stanoviská o prístupe k spravodlivosti⁽⁹⁾ alebo súčasnom vykonávaní právnych predpisov a správe⁽¹⁰⁾ a ochrane kolektívnych záujmov spotrebiteľov⁽¹¹⁾, stanoviská strategického charakteru⁽¹²⁾, a tie, ktoré prekračujú hranice Európskej únie a venujú sa napríklad cieľom udržateľného rozvoja⁽¹³⁾, dohodám o voľnom obchode⁽¹⁴⁾ a klíme⁽¹⁵⁾.

2.5. Je jednoznačne potrebné vykonávať existujúce právne predpisy, ktorými sa uľahčuje vytvorenie jednotného trhu, ktorý podporuje slobodnú a nenarušenú hospodársku súťaž a zaslúži si dôveru občanov, či už ide o výrobcov alebo spotrebiteľov, čiže právne predpisy, ktoré dokážu poskytnúť vysoké normy kvality a bezpečnosti, pokiaľ ide o ochranu obyvateľov a ich životného prostredia. Okrem toho sa však zdá byť nevyhnutné usilovať sa o zmiernenie nedostatkov existujúcich právnych predpisov a zároveň zabezpečiť, aby EÚ systematicky zaisťovala v dvojstranných alebo viacstranných obchodných rokovaniach rovnocennosť svojich sociálnych a environmentálnych právnych predpisov v prípade dovážaných výrobkov.

2.6. V tejto súvislosti sa všetky pripomienky, závery a odporúčania uvedené v prieskumnom stanovisku musia chápať nie ako riziko, ale ako príležitosť viesť našu prácu takým spôsobom, aby vytvorila výhody, či už konkurenčné alebo kooperatívne, ktoré ponúkajú smerovanie a budúcnosť z hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho hľadiska.

2.7. Napokon, bez ohľadu na to, či ide o vzduch, vodu alebo odpad, treba sa vyhnúť rozdielom pri uplatňovaní právnych predpisov EÚ medzi jednotlivými členskými štátmi. Inak to povedie k narušeniam hospodárskej súťaže, environmentálnym a sociálnym nerovnostiam alebo umelým prekážkam, ktoré sťažujú riadenie zdrojov, ktoré sú vo svojej podstate cezhraničné. Preto by sme v záujme posilniť všetky existujúce a budúce opatrenia mali nájsť spôsoby na dosiahnutie harmonizácie daní zo znečistenia a zdrojov a reagovať na potrebu lepšie vyvážiť existujúce nástroje v súlade

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému *Program Čisté ovzdušie pre Európu* (Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 134) a stanovisko na tému *Zbavme sa v EÚ azbestu* (Ú. v. EÚ C 251, 31.7.2015, s. 13).

⁽⁷⁾ Stanovisko na tému *Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 90); stanovisko na tému *Medzinárodná správa oceánov: program pre budúcnosť našich oceánov* (Ú. v. EÚ C 209, 30.6.2017, s. 60) a stanovisko o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 107).

⁽⁸⁾ Stanovisko o *obmedzení používania určitých nebezpečných látok* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 110); stanovisko o *možnostiach riešenia pomedzia legislatívy o chemikáliách, výrobkoch a odpade* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 56); stanovisko na tému *Európska stratégia pre plasty v obehovom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 61); stanovisko na tému *Úloha energetického zhodnocovania odpadu v obehovom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 102); stanovisko o *súbore predpisov o obehovom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽⁹⁾ Stanovisko na tému *Oznámenie Komisie o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 65).

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámky pod čiarou č. 1 a č. 3.

⁽¹¹⁾ Stanovisko na tému *Nová dohoda so spotrebiteľom* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 66).

⁽¹²⁾ Stanovisko na tému *Prechod smerom k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 44) a stanovisko na tému *Nové udržateľné hospodárske modely* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 57).

⁽¹³⁾ Stanovisko na tému *Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj*, prijaté 20. októbra 2016 (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58) a stanovisko na tému *Kľúčová úloha obchodu a investícií pri dosahovaní a realizácii cieľov udržateľného rozvoja* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 27).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko na tému *Kapitoly o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji v dohodách EÚ o voľnom obchode* (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 27).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko na tému *Parížsky protokol – Koncepcia boja proti celosvetovej zmene klímy po roku 2020* (Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 74) a stanovisko na tému *Klimatická spravodlivosť* (Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 22).

s externalitami, ktoré treba pokryť. Environmentálna politika by už nemala slúžiť ako premenná, ale stať sa hlavnou hnacou silou strategického posunu smerom k ľudskej, remeselnej, poľnohospodárskej a priemyselnej činnosti v rámci Únie a prostredníctvom pozitívnych účinkov presahovania aj v iných regiónoch, v ktorých má politických a obchodných partnerov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov EÚ v oblasti kvality ovzdušia

Spolu s vodou, prírodou a odpadom predstavuje kvalita ovzdušia jednu z oblastí s najvyšším počtom prípadov porušenia právnych predpisov. Komisia v máji 2018 zintenzívnila presadzovanie v prípade šiestich členských štátov, ktoré porušili pravidlá EÚ týkajúce sa kvality ovzdušia a podala podnet na Súdny dvor⁽¹⁶⁾. EHSV berie na vedomie, že Komisia v súčasnosti vykonáva kontrolu vhodnosti smernice o kvalite ovzdušia, hodnotenie výsledkov smerníc o ochrane okolitého ovzdušia v rokoch 2008 – 2018. Navyše, úsilie o zlepšenie vykonávania právnych predpisov o kvalite ovzdušia by prispelo k cieľu trvalo udržateľného rozvoja č. 11, ktorý sa týka udržateľného rozvoja miest.

Pokiaľ ide o kvalitu ovzdušia, treba tiež uviesť, že znečistenie ovzdušia má trojitý vplyv:

1. na zdravie, a to až do takej miery, že znečistenie ovzdušia v interiéroch a exteriéroch je aj naďalej významným rizikovým faktorom v rámci Európskej únie⁽¹⁷⁾ i mimo nej. Dokonca je hlavným rizikom pre zdravie ľudí a životné prostredie vo svete⁽¹⁸⁾, spôsobuje 6,5 milióna predčasných úmrtí ročne a predstavuje vysoké náklady pre spoločnosť, systémy zdravotnej starostlivosti, hospodárstvo a všetkých ľudí, ktorých zdravie ovplyvňuje. Podľa nedávnej správy Európskeho dvora audítorov o znečistení ovzdušia je odhadovaný počet predčasných úmrtí približne 400 000 ročne, pričom v správe sa uvádza, že zdravie európskych občanov nie je vždy dostatočne chránené a že opatrenia EÚ nemajú očakávané účinky;
2. na biodiverzitu (vplyv na plodiny, lesy atď.);
3. na súčasné a, samozrejme, historické budovy, ktoré súvisia s cestovným ruchom.

3.1.1. Vzduch v interiéroch

- a) Ak sa má zlepšiť kvalita ovzdušia v interiéroch, spotrebiteľia by mali byť prostredníctvom označovania informovaní o emisiách zakúpených výrobkov, napríklad pri stavebných materiáloch, výrobkoch na dekoráciu, nábytku alebo výrobkoch pre domácnosť. Na tento účel by EÚ mala porovnať právne predpisy členských štátov a prijať jednotný rámec na základe existujúcich osvedčených postupov.
- b) Po dokončení a odovzdaní budovy by mala existovať povinnosť udržiavať a pravidelne monitorovať kvalitu vetrania. Toto dlhodobé monitorovanie budov by samozrejme malo priaznivý vplyv nielen na zdravie, ale aj na energetiku.
- c) V záujme ochrany zraniteľných skupín obyvateľstva vrátane tých, ktorých dýchacie sústavy sú poškodené alebo sa stále vyvíjajú a potrebujú lepšiu kvalitu ovzdušia, by sa mali na tento účel uplatňovať akčné plány v zariadeniach, ktoré navštevuje široká verejnosť, a najmä malé deti.
- d) Nakoniec by bolo užitočné zosúladiť postupy pri čistení vzduchu. EÚ by mala stanoviť kritériá na meranie ich účinnosti a bezpečnosti, aby sa zabránilo napríklad akejkoľvek obchodnej alebo zdravotnej odchýlke v dôsledku relatívneho nedostatku pravidiel v súčasnosti

3.1.2. Vzduch v exteriéroch

- a) Dosiahnutie lepšej kvality ovzdušia a väčšia dôvera medzi občanmi a európskymi inštitúciami si vyžaduje nielen dôslednejšie uplatňovanie platných právnych predpisov a prísnejšie sankcionovanie ich porušovania, ale aj to, aby normy stanovené v smerniciach EÚ konečne zahŕňali chýbajúce odporúčania Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), ak tieto ponúkajú väčšiu ochranu zdravia ľudí

⁽¹⁶⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3450_sk.htm.

⁽¹⁷⁾ Podľa Európskej environmentálnej agentúry.

⁽¹⁸⁾ Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO).

- b) V súčasnosti sa monitorujú len častice PM10 a PM2,5 (mierka mikrometrov). Pokiaľ však ide o zdravie, niektoré veľmi jemné častice (UFP) majú oveľa väčší účinok (nanometrický), pretože prenikajú hlbšie do ľudského tela a môžu sa v hromadiť v orgánoch. Európske právne predpisy by preto mali zohľadniť túto skutočnosť a zabezpečiť, aby sa tieto častice monitorovali tak, aby sa ich prítomnosť vo vzduchu taktiež postupne znižovala.
- c) To isté platí pre polycyklické aromatické uhľovodíky (PAU) a rôzne iné znečisťujúce látky, ktoré ešte nie sú monitorované, vrátane tých, ktoré sú spojené so spaľovňami, loďami, pozemnými vozidlami, stavebnými zariadeniami atď., najmä preto, že pokračujúci pokrok vo vedeckých poznatkoch a technických možnostiach umožňujú dosiahnuť lepšiu ochranu zdravia a ekosystémov aj v súčasnosti.
- d) Smernica o národných emisných stropoch (NES)⁽¹⁹⁾ je v tomto ohľade nevyhnutná, aby členské štáty znížili emisie znečisťujúcich ovzdušia. Navrhuje však iba orientačné opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity, aby členské štáty plnili záväzky znižovania emisií. Realizácia, ktorú stanovuje, je taká pružná, že jej regulačný účinok je príliš slabý.
- e) Existuje tiež priestor na zlepšenie, keďže smernica nenavrhol cieľ zníženia emisií metánu, ktorý je hlavným zdrojom znečistenia ovzdušia, pretože je prekursorom ozónu a veľmi silným skleníkovým plynom.
- f) S cieľom zabezpečiť harmonizáciu v rámci rôznych nariadení EÚ by spoločná poľnohospodárska politika (SPP) mala zaviesť ciele týkajúce sa znečistenia ovzdušia z poľnohospodárskeho sektora. Toto odvetvie je zodpovedné napríklad za viac ako 95 % emisií amoniaku, znečisťujúcej látky, na ktorú sa vzťahuje smernica o NES. SPP by mala členským štátom poskytnúť primerané nástroje na dosiahnutie cieľov zníženia emisií v tejto oblasti
- g) Nakoniec treba pripomenúť, že vyčíslenie znečisťujúcich látok je v súčasnosti založené na hmotnosti ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), hoci už mnoho rokov toxikológovia na vedeckých fórach dôrazne presadzujú, že by bolo vhodnejšie vyčíslieť ich počtom častíc. Takýto prístup nabera čoraz väčší význam, pretože ide o veľmi jemné prvky, ktoré vdychujeme⁽²⁰⁾.

3.2. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov EÚ v oblasti vodohospodárskej politiky

Pokiaľ ide o vodu, treba poukázať na to, že hoci rámcová smernica je vo všeobecnosti uspokojivá, jej vykonávanie je naďalej nedostatočné a vo väčšine členských štátov sa nepodarilo dosiahnuť dobrý environmentálny stav, ktorý sa očakával v roku 2015. To isté možno povedať o systave Natura 2000 v dôsledku rozsiahleho zlyhania zmluvného nástroja. Mohli by sa zaviesť rôzne zlepšenia a nové prvky, najmä vzhľadom na vedecký pokrok v oblasti funkcie pôdy na jednej strane, a rozptyl a interakciu určitých znečisťujúcich látok na strane druhej. Toto bude preskúmané nižšie v texte. Pokrok vo vykonávaní právnych predpisov EÚ o vode by pomohol dosiahnuť niekoľko cieľov súvisiacich s cieľom trvalo udržateľného rozvoja č. 6 týkajúcim sa čistej vody a hygieny.

Jednou z najkritickejších oblastí súvisiacich s vodou je vykonávanie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd, pri ktorom existujú výrazné rozdiely v dodržiavaní predpisov medzi členskými štátmi v dôsledku kombinácie problémov riadenia a financovania. Napriek tomu, že Komisia vyvinula počas súčasného funkčného obdobia veľké úsilie, v tejto oblasti stále existujú značné finančné potreby, ako aj problémy v súvislosti s riadením. Na základe preukázaných skúseností s nakladaním s pevnými odpadmi by sa mali vyvinúť nové spôsoby, ako by mali výrobcovia zodpovedať za financovanie dodatočnej úpravy odpadových vôd s cieľom zachytiť nové znečisťujúce látky, ako sú napríklad liečivá a mikroplasty.

3.2.1. Povrchové vody

- a) S cieľom zlepšiť stav povrchových vôd a zároveň zabrániť neúspechu environmentálnych právnych predpisov a riadenia, by bolo lepšie definovať určité pojmy, ako napríklad „ekologická kontinuita“, „vodné toky“ a „mokrad“. Napríklad je dôležité, aby boli pravidlá definujúce mokrade špecifikované na európskej úrovni, keďže prístup založený výlučne na účel ochrany je príliš zložitý na to, aby bol účinne transponovaný do vnútroštátnych právnych predpisov, aspoň v niektorých členských štátoch.
- b) Podobne by bolo užitočné zaviesť jednotný rámec na vykonávanie hodnotení, ktorý bude jasný a spoločný pre všetky zainteresované strany zapojené do vykonávania.

⁽¹⁹⁾ Smernica o NES.

⁽²⁰⁾ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0048969711005730?via%3Dihub>

- c) Či už ide o nanočastice – napríklad z textilného a agropotravinárskeho priemyslu – alebo látky poškodzujúce endokrinný systém, ako sú látky z farmaceutického priemyslu a poľnohospodárstva –, ich šírenie v životnom prostredí by sa malo znížiť pri zdroji a treba stanoviť limity, ktoré sa v povrchových vodách a podzemných vodách nesmú prekročiť vzhľadom na ich vplyv na ekosystémy, a najmä na potravinové reťazce, ktoré zahŕňajú ľudí. Na tento účel by sa mali konečne prijať prostriedky na stanovenie prahových hodnôt koktailového účinku medzi týmito látkami, rôznymi už sledovanými látkami a vedľajšími produktmi ich rozkladu, a to aj v dlhodobjšom horizonte.

3.2.2. Podzemné vody

- a) Pokiaľ ide o právne predpisy o vode, ustanovenia o náhrade nákladov vynaložených rôznymi kategóriami užívateľov, internalizácia externých nákladov a systém spoplatňovania v súlade s nákladmi – ako sa stanovuje v smernici, ktorou sa stanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti vody ⁽²¹⁾ – nie sú ani dostatočne záväzné, ani dostatočne podrobné na to, aby boli dostatočne účinné.
- b) Pri zmene klímy môže byť dopĺňanie podzemnej vody ešte problematickejšie. Dôvodom je, že v niektorých oblastiach mestský dizajn alebo poľnohospodárske postupy vedú k nežiaducemu prerušeniu vodného cyklu spôsobenému nepriepustnou pôdou alebo pôdou s nedostatočnou biologickou aktivitou, ktoré podporujú skôr povrchové odtoky, eróziu a zosuv bahna než infiltráciu, čistenie a prírodné skladovanie. Aby sa tieto javy zastavili, musí Únia prijať nariadenie na podporu živej pôdy. Toto by prinieslo aj výhodu riešenia problémov kvality a množstva vody dostupnej pre ekosystémy a ľudskú spotrebu, ako aj pre poľnohospodárske a priemyselné činnosti.
- c) Omnoho väčšia pozornosť by sa mala venovať lesom a živým plotom a v menšej miere tiež trvalým trávnatým plochám a ornej pôde neoranej v dlhodobom horizonte vzhľadom na ich úlohu pri spustení zrážok evapotranspiráciou, ako aj pri filtrovaní, čistení a ukladaní vody v pôde a podzemných vodách. Tie by mali byť, ak je to možné, prítomné a rozšírené aj v celej Európe – tým väčšmi, že sú tiež významnou pomocou pre iné živé tvory vrátane organizmov užitočných pre plodiny a pri vyrovnávaní sa s teplotnými vrcholmi a inými extrémnymi poveternostnými javmi, ktoré sa čoraz častejšie vyskytujú.

3.2.3. Smernica, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia Spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva

So zreteľom na lepšie vykonávanie rámcovej smernice o vode by bolo vhodné vykonať zmeny v súvislosti s niektorými aspektmi uvedenými vyššie, ktoré sa týkajú týchto bodov:

- a) Definícia vody v preambule – „Voda nie je komerčný výrobok ako iné výrobky“ – by sa mal nahradiť výrazom „Voda nie je komerčný výrobok“.
- b) Vzhľadom na definíciu vody v Európe si uplatňovanie zásad prevencie a predbežnej opatrnosti vyžaduje zrušenie všetkých výnimiek, napríklad tých, ktoré sú uvedené v článku 4 ods. 5 a článku 7 ods. 4
- c) Vzhľadom na definíciu vody/postavenie sa musí vyžadovať posúdenie vplyvov na životné prostredie pre všetky projekty, ktoré pravdepodobne ovplyvnia vodné prostredie „Zjednodušený postup hodnotenia“ (článok 16) by sa mal vypustiť.
- d) Zásada „znečisťovateľ platí“, a najmä jej vykonávacie pravidlá, by sa mala prehodnotiť pomocou:
- prepracovania článku 9: formulácia „Členské štáty zohľadnia princíp úhrady nákladov za vodohospodárske služby vrátane nákladov na ochranu životného prostredia a na zdroje, majú na zreteli ekonomickú analýzu vykonanú v súlade s prílohou III a najmä v súlade s princípom „znečisťovateľ platí.“ by sa mala nahradiť formuláciou „Členské štáty budú vykonávať náhradu priamych a nepriamych nákladov súvisiacich s vplyvom ľudských činností na vodu v súlade so zásadou „znečisťovateľ platí.“;
  - zrušenia výnimiek uvedených v článku 9 ods. 4;
  - doplnenia všetkých troch odvetví s označením troch oblastí (poľnohospodárstvo, priemysel, domácnosti), pre ktoré musia členské štáty vypracovať pravidlá na odstránenie externalizácie nákladov. Výročná správa by podľa jednotlivých odvetví stanovila, ako tento proces vykonávať.
- e) Taktiež by bolo potrebné nahradiť všetky výrazy typu „zabezpečiť, že“ skutočným záväzkom (napríklad v článku 11 ods. 5 alebo v článku 14 ods. 1).
- f) Podobne sa zdá byť potrebné znížiť prahové hodnoty znečisťujúcich látok, a to aj v kombinácii s inými smernicami (o dusičnane, chemikáliách atď.), a aktualizovať prioritné látky (napríklad zahrnutím perfluorovaných zlúčenín, nanotechnológií atď.).

⁽²¹⁾ Rámcová smernica o vode.

- g) Účasť verejnosti (článok 14) sa musí zlepšiť, najmä pokiaľ ide o plánovanie. Mala by sa rozšíriť na programy základných a doplnkových opatrení, ako aj na všetky predbežné administratívne kontroly.
- h) Pokiaľ ide o súdne spory (článok 23), malo by sa doplniť, že členské štáty musia v súlade s Aarhuským dohovorom zaviesť pravidlá a postupy týkajúce sa prístupu verejnosti k súdnym sporom týkajúcim sa vody.

3.3. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov EÚ v oblasti odpadu

V posúdení vplyvu, ktoré je základom nedávno prijatých právnych predpisov o odpadoch, sa zistili viaceré problémy s implementáciou: právne/regulačné, ako aj problémy súvisiace s riadením a zvyšovaním povedomia. Nedostatky vo vykonávaní rámcovej smernice o odpadoch sú často spôsobené nedostatkom ekonomických nástrojov, napr. tých, vďaka ktorým je recyklácia atraktívnejšia ako skládkovanie. Vytváranie takýchto ekonomických nástrojov však môže byť problematické pre obce. Miestne orgány často nemajú kapacity uplatňovať opatrenia a nástroje EÚ na miestnej úrovni, čo poukazuje na problém riadenia. Presadzovanie právnych predpisov je v niektorých členských štátoch tiež veľkým problémom. EHSV uznáva, že Komisia v posledných rokoch pracovala s členskými štátmi na riešení takýchto nedostatkov pri vykonávaní, napríklad poskytovaním technickej podpory a osobitných usmernení o tom, čo sa musí zmeniť prostredníctvom dvoch cvičení na podporu dodržiavania predpisov, ktoré sa uskutočnili v rokoch 2012 a 2015.

Novo prijaté legislatívne návrhy o odpadoch by mali vyriešiť niektoré problémy s vykonávaním a prispieť k cieľu trvalo udržateľného rozvoja č. 12, ktorý sa týka udržateľnej spotreby a výroby, avšak otázky súvisiace s riadením a presadzovaním práva sa naďalej musia riešiť na vnútroštátnej úrovni. Spolu s Komisiou vytvoril EHSV európsku platformu pre obehové hospodárstvo, ktorá už dosiahla významné výsledky, uľahčuje zhromažďovanie, výmenu a šírenie odborných znalostí a osvedčených postupov, ktoré existujú medzi rôznymi zainteresovanými stranami. Táto platforma je kľúčovým nástrojom, ktorý si zaslúži širšie využitie na podporu vykonávania právnych predpisov EÚ v tejto oblasti.

3.3.1. Predchádzanie vzniku odpadu

- a) Nedávne preskúmanie politiky v oblasti odpadu⁽²²⁾ je príležitosťou poskytnúť silnú podporu opatreniam na zníženie našich potrieb pri zdroji (vrátane nášho dopytu po surovinách a druhotných surovinách), ako aj vytváranie budúceho odpadu, najmä odpadu nebezpečného pre ekosystémy a ľudské zdravie. Znamená to, že sa musíme zamýšľať nad našimi potrebami a tým, čo vyrábame, ako aj spôsobom navrhovania v záujme dlhšej trvanlivosti a následnej transformácie s najmenšou možnou stratou materiálu, ktorá bude mať všeobecný vplyv na životné prostredie, energetickú sebestačnosť a hospodársku udržateľnosť.
- b) Aby sme mohli hovoriť o „trvalo udržateľných materiáloch“ namiesto „odpadu“ a obehovom hospodárstve, musíme už od fázy navrhovania výrobkov odstrániť toxické a nebezpečné zložky, ktoré komplikujú budúcu fázu recyklácie.
- c) Pokiaľ ide o obaly, mala by prevládať triezvosť a ďalší pokrok by mal byť čo najväčší, postupný a povinný, aby sa predišlo akémukoľvek narušeniu hospodárskej súťaže voči existujúcim a rozvíjajúcim sa systémom spätného odberu a opätovného použitia.
- d) Schopnosť našej spoločnosti opätovne používať a opravovať naše výrobky je sama o sebe jedným zo spôsobov ako zabrániť vzniku odpadu. Aby sa to dosiahlo, mali by existovať skôr ambiciózne právne predpisy s povinnými cieľmi, ktoré sa musia dosiahnuť, a nielen dobrovoľné opatrenia.
- e) S cieľom oddeliť hospodársky rozvoj od spotreby prírodných zdrojov a vplyvov na životné prostredie si musí EÚ stanoviť ambicióznejšie ciele s cieľom zvýšiť efektívnosť využívania zdrojov v našich výrobných systémoch.

3.3.2. Odpadové hospodárstvo

- a) S cieľom získať a udržať dôveru obyvateľov – výrobcov, ako aj spotrebiteľov – musí obehové hospodárstvo pravidelne zohľadňovať najnovšie vedecké poznatky, a tak sa zabezpečiť proti akýmkoľvek budúcim škandálom vrátane škandálov v oblasti verejného zdravia vyplývajúcich z koncentrácie alebo rozptylu znečisťujúcich látok v recyklovaných materiáloch (napríklad bróm alebo endokrinné disruptory) alebo v životnom prostredí (nanopolyméry alebo mikroplasty).

⁽²²⁾ http://ec.europa.eu/environment/waste/target_review.htm.

- b) Toto úsilie bude o to dôveryhodnejšie a efektívnejšie, ak sa v záujme zlepšenia miery recyklácie všetkých druhov materiálov vo výrobnom štádiu zavedie výsledovateľnosť ich komponentov a zabezpečí sa maximálna možná transparentnosť až do okamihu, keď sa dostanú k spotrebiteľovi.
- c) Rovnaká úroveň ochrany zdravia ľudí a životného prostredia by sa preto mala vzťahovať na recyklované alebo pôvodné materiály v rámci Európskej únie. Využívaním recyklovateľných materiálov by sa nemalo umožniť pokračovanie v používaní nebezpečných chemických látok vo vyšších koncentráciách. V dôsledku toho, keďže sú stanovené obmedzenia a limity pre chemické látky podľa nariadenia REACH⁽²³⁾, by mala Európska chemická agentúra stanoviť rovnaké limity pre recyklované materiály. Materiály, ktoré nespĺňajú tieto limity, musia byť spracované tak, aby bola látka odstránená alebo určená za neoprávnenú na opätovné použitie alebo recykláciu.
- d) Okrem ekologického dizajnu, ktorému by mali podliehať inteligentné telefóny a iné elektrické a elektronické výrobky, by mala EÚ v rámci svojich hraníc určiť a realizovať politiku odpadového hospodárstva hodnú svojho mena a nie odosielať odpad do zahraničia.
- e) Z posudzovania životného cyklu (LCA) je zrejmé, že všetky možnosti recyklácie sú lepšie ako spaľovanie (najmä vzhľadom na vynaloženú energiu, napríklad pri plastoch) s výnimkou dreva v niektorých špeciálnych prípadoch a tiež pri niektorých nebezpečných výrobkoch/materiáloch. Spaľovanie, rovnako ako skládkovanie, musí postupne zmiznúť a na tento účel treba stanoviť ambiciózne ciele.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²³⁾ Nariadenie REACH – Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 (Ú. v. EÚ L 396, 30.12.2006, s. 1, zmenené v Ú. v. EÚ L 136, 29.5.2007, s. 3).

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

539. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 12.12.2018 – 13.12.2018

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Európsky maloobchodný sektor pripravený na 21. storočie

[COM(2018) 219 final]

(2019/C 110/07)

Spravodajca: **Ronny LANNOO**Pomocný spravodajca: **Gerardo LARGHI**

Konzultácia	Európska komisia, 18. 6. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	21. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	171/3/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta oznámenie Komisie o modernizácii maloobchodného sektora. Výbor opätovne zdôrazňuje hospodársky a sociálny význam maloobchodného sektora pre všetky zainteresované strany a pre spoločnosť ako celok⁽¹⁾. EHSV poukazuje na to, že v predchádzajúcich stanoviskách už odporučil vytvorenie otvoreného hospodárskeho prostredia zameraného na zabezpečenie spravodlivej hospodárskej súťaže s cieľom vytvoriť podmienky pre pozitívnu koexistenciu a spoluprácu medzi veľkými, strednými, malými a mikro maloobchodníkmi.

1.2. Ochrana a podpora rozmanitosti v maloobchodnom sektore je rozhodujúca pre uspokojenie potrieb spotrebiteľov a ochranu a podporu európskeho systému produkcie. EHSV sa preto domnieva, že je potrebné nájsť rovnováhu medzi opatreniami v prospech veľkých maloobchodníkov, ktoré sú v oznámení jasne uvedené, a opatreniami, ktoré zodpovedajú potrebám mikropodnikov a malých podnikov.

1.3. EHSV poznamenáva, že návrh Komisie sa príliš zameriava na „cenu“ ako na najzaujímavejší prvok pre spotrebiteľov na úkor iných kľúčových aspektov, ako sú informácie, kvalita a personalizácia výrobkov, blízkosť, mobilita, obehové hospodárstvo a trvanlivosť, pomer medzi cenou a kvalitou a služby pre zákazníka pred nákupom alebo po ňom. Komisia by mala v záujme všetkých strán primerane chrániť diverzifikáciu výrobkov.

⁽¹⁾ Obrat v roku 2016: 9 864 468,4 milióna EUR; počet podnikov (v roku 2015): 6 205 080; hodnota produkcie (v roku 2015): 2 687 115 miliónov EUR. V roku 2016 tento sektor zamestnával 33 399 447 osôb, z toho 27 892 082 zamestnancov.

1.4. Výbor sa domnieva, že k právu usadiť sa by sa malo pristupovať v súlade so zásadou subsidiarity a že potreby všetkých zainteresovaných strán možno najlepšie riešiť prostredníctvom dosiahnutia dohody na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

1.5. EHSV sa predovšetkým domnieva, že niektoré prekážky slobody usadiť sa a niektoré prevádzkové obmedzenia, ktoré sa v súčasnosti vyskytujú v niektorých členských štátoch, predstavujú prekážku pri zakladaní nových podnikov, avšak že úplná liberalizácia nezabezpečuje potrebnú rovnováhu medzi veľkými spoločnosťami, malými podnikmi a rodinnými podnikmi.

1.6. EHSV sa domnieva, že vnútroštátne predpisy o otváracích hodinách predajní a pracovných časoch majú zásadný význam pri zabezpečovaní rovnakých podmienok medzi podnikmi rôznych veľkostí a predovšetkým pri zaručovaní primeranej sociálnej ochrany zamestnancom i samostatne zárobkovo činným osobám, pričom treba zohľadniť aj zmeny v správaní spotrebiteľov.

1.7. EHSV opätovne zdôrazňuje, že dosiahnutie dohody na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni je najlepším spôsobom, ako stanoviť otváracie časy a dni, aby sa potreby spotrebiteľov mať prístup k určitým výrobkom a službám zosúlادili so želaním niektorých podnikov mať otvorené v nedeľu a počas sviatkov, pričom sa takisto dosiahne rovnováha medzi pracovným a rodinným životom podnikateľov a zamestnancov a vyčlení sa čas na odbornú prípravu.

1.8. EHSV takisto v súlade so sociálnym pilierom zdôrazňuje potrebu zaručiť spravodlivé odmeňovanie a kvalitu práce všetkým pracovníkom v tomto sektore, či už online alebo offline. Upozorňuje najmä na prípady pracovných zmlúv tisícok ľudí, ktorí pracujú pre online podniky, ktoré stále nie sú zahrnuté do kolektívnych zmlúv, ako aj na zmluvy zamestnancov u veľkých maloobchodníkov, ktorých prácou je len uspokojovanie potrieb väčšieho počtu zákazníkov počas víkendov (čo vedie k zvýšeniu počtu príležitostných zmlúv), alebo na zmluvy, v ktorých sa víkendy alebo noci nepočítajú ako nadčasy. Nakoniec EHSV zastáva názor, že vytvorenie efektívneho mechanizmu sociálneho dialógu, ktorý zahŕňa aj malé podniky a mikropodniky, by poskytlo podnikom lepšie možnosti rozvoja a pracovníkom lepší systém záruk.

1.9. Výbor súhlasí s Komisiou, že je potrebné dlhodobo podnecovať a podporovať inovácie v maloobchodnom sektore, celoživotné vzdelávanie pre zamestnávateľov a zamestnancov a propagáciu výrobkov. Domnieva sa však, že popri návrhu Komisie by mal existovať plán, ktorý by sprevádzal tento proces v kontexte digitálneho prechodu, s primeraným financovaním a osobitným zameraním na malé podniky a mikropodniky v spolupráci s organizáciami zastupujúcimi MSP.

1.10. EHSV vyzýva orgány na všetkých úrovniach, aby sa zapojili do úzkej spolupráce so všetkými zainteresovanými stranami s cieľom vypracovať konkrétny akčný plán pre budúcnosť európskeho maloobchodného sektora v 21. storočí (t. j. informácie, odborná príprava, financovanie a osvedčené postupy a pod.).

2. Zhrnutie oznámenia Komisie

2.1. Cieľom tohto oznámenia je prispieť k uvoľneniu potenciálu maloobchodného sektora pre hospodárstvo EÚ určením najlepších postupov. Zo strany inštitúcií EÚ a členských štátov sa preto vyžaduje úsilie na podporu konkurencieschopnosti tohto sektora v čase, keď v dôsledku rýchleho rastu elektronického obchodu a zmeny správania spotrebiteľov dochádza k jeho transformácii.

2.2. V záujme dosiahnutia jednotného trhu je potrebné prijať vhodné opatrenia na všetkých úrovniach. Produktivita maloobchodného sektora EÚ zaostáva za ostatnými sektormi. Je to spôsobené nahromadením daňových predpisov na všetkých úrovniach a oneskorením prechodu na digitálny trh.

2.3. Maloobchodníci čelia mnohým obmedzeniam, pokiaľ ide o zakladanie obchodov a prevádzok. Mnohé z týchto obmedzení sú odôvodnené legitímnymi dôvodmi verejného záujmu. Môžu takisto vytvárať prekážky pre startupy a produktivitu.

2.4. Otvorenie nových obchodných trhov je kľúčovým prvkom pre životaschopnosť tohto sektora. Je dôležité mať možnosť uskutočňovať stratégie týkajúce sa prístupu na trh, ktoré spájajú online a offline účasť. Jednoduché, transparentné a efektívne postupy zakladania ponúkajú maloobchodnému sektoru príležitosť zvýšiť svoju produktivitu.

2.5. Komisia odporúča, aby členské štáty v prípade potreby posúdili a modernizovali svoje regulačné rámce a prípadne sa inšpirovali najlepšimi postupmi vyvinutými v iných členských štátoch.

2.6. Prevádzkové obmedzenia spravidla ovplyvňujú najmä maloobchodníkov v kamenných predajniach. Verejné orgány by mali posúdiť rovnováhu, proporionalitu a efektívnosť takýchto obmedzení s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky, ako platia pre elektronický obchod.

2.7. Náklady na dodržiavanie predpisov môžu predstavovať 0,4 % až 6 % ročného obratu maloobchodníkov. Pre mikropodniky je to obzvlášť veľká záťaž. Podpora rozvoja maloobchodného sektora v záujme konečného prospechu spotrebiteľov si vyžaduje široký prístup: zjednodušenie regulačných rámcov, zabezpečenie toho, aby boli spôsobilé pre viacnásobné prostredie, ako aj zníženie nadmerne zaťažujúcich a nákladných opatrení a postupov uložených maloobchodníkom na zabezpečenie súladu s týmito pravidlami.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta pokus Komisie o modernizáciu maloobchodného sektora s cieľom riešiť nové výzvy súvisiace s digitalizáciou a elektronickým obchodom.

3.2. Vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, najmä v stanovisku INT/682 o akčnom pláne pre európsky maloobchod⁽²⁾, už výbor odporučil vytvorenie otvoreného hospodárskeho prostredia zameraného na zaručenie spravodlivej hospodárskej súťaže medzi subjektmi rovnakej veľkosti. EÚ by mala predovšetkým vytvoriť podmienky pre rozmanitosť, pozitívnu koexistenciu a spoluprácu medzi veľkými, strednými, malými a mikro maloobchodníkmi predávajúcimi v predajniach i cez internet. Podpora rozmanitosti v maloobchodnom sektore EÚ je skvelým spôsobom, ako uspokojiť rôzne potreby spotrebiteľov, ale aj chrániť a podporovať európsky systém produkcie.

3.3. EHSV poznamenáva, že Komisia sa príliš zameriava na „cenu“ ako na najzaujímavejší prvok pre spotrebiteľov, zatiaľ čo hlavným cieľom by malo byť poskytovanie presných informácií spotrebiteľom (informovanosť spotrebiteľov). Spotrebiteľia by mali mať možnosť zohľadňovať pri nákupe výrobku aj iné prvky, napríklad kvalitu, personalizáciu, trvanlivosť, mobilitu spotrebiteľov, blízkosť, pomer medzi cenou a kvalitou, služby pre zákazníka počas nákupu alebo po ňom, vplyv na obehové hospodárstvo a environmentálne kritériá. Diverzifikácia výrobkov predstavuje pridanú hodnotu pre výrobné a maloobchodné sektory EÚ a mala by byť náležite chránená Komisiou⁽³⁾.

3.4. EHSV sa nazdáva, že prístup Komisie je naklonený v prospech veľkých maloobchodníkov, a považuje za dôležité, aby sa udržala rovnováha s potrebami malých podnikov a mikropodnikov. Výbor sa predovšetkým domnieva, že je potrebné zabezpečiť koexistenciu veľkých spoločností a mikropodnikov a rodinných podnikov.

3.5. EHSV súhlasí s tým, že niektoré obmedzenia týkajúce sa práva usadiť sa a prevádzkové obmedzenia uplatňované v niektorých členských štátoch by mohli pôsobiť ako prekážka pri zakladaní nových podnikov a ich rozširovaní. Domnieva sa však, že úplná liberalizácia práva usadiť sa by nebola univerzálnym riešením. V tejto súvislosti by sa navyše mala rešpektovať zásada subsidiarity ako aj dohody dosiahnuté na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni s cieľom nájsť vhodné odpovede na miestne potreby a potreby všetkých zainteresovaných strán.

3.6. EHSV nesúhlasí s negatívnym výkladom rozsudku vo veci Visser zo strany Komisie. Podľa EHSV tento prípad potvrdzuje účel zákonodarca so zreteľom na smernicu o službách: kodifikuje judikatúru Súdneho dvora Európskej únie týkajúcu sa slobody usadiť sa a zakazuje iba určité požiadavky, ako sú testy hospodárskych potrieb, pričom uznáva, že „cieľ ochrany [mestského] prostredia môže predstavovať naliehavý dôvod všeobecného záujmu, ktorý môže odôvodniť územné obmedzenie“. Je dôležité, aby sa tieto potreby vyvážili v súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality.

3.7. V tejto súvislosti možno v procese vytvárania jednotného európskeho trhu urobiť ešte veľa pre zjednodušenie postupov zakladania podnikov a zabezpečenie transparentnosti a jednotnosti týchto postupov, pričom treba rešpektovať legitímne existujúce obmedzenia na územnej úrovni zavedené v súlade so zásadou subsidiarity.

3.8. EHSV považuje za mimoriadne dôležité zachovať a chrániť určité špecifické hospodárske prostredia, najmä ak sú spojené s ochranou národného historického a umeleckého dedičstva, cieľmi sociálnej politiky a cieľmi kultúrnej politiky. Akýkoľvek iný postup by mohol mať negatívny vplyv na miestne komunity a spotrebiteľov⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 20.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 165.

⁽⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

3.9. Celkovo sa EHSV domnieva, že cezhraničná expanzia, rozširovanie a elektronický obchod by sa mali vnímať ako seriózná možnosť a podniky v koordinácii s ich organizáciami by sa v tomto procese mali podporovať, nemožno to však považovať za povinnosť alebo jediný spôsob, ako môžu všetky podniky rásť v súlade s primárnym záujmom spotrebiteľov (viackanálová distribúcia a služby). Preto je nevyhnutné dlhodobo podporovať a udržiavať inovačné procesy, odbornú prípravu a propagáciu výrobkov a poskytovať primeranú finančnú podporu malým podnikom a mikropodnikom a ich zastupujúcim organizáciám.

3.10. Efektívna maloobchodná politika musí dosiahnuť rovnováhu medzi ziskovosťou a efektívnosťou vzhľadom na umiestnenie. Je potrebné zohľadniť (strednodobé) dlhodobé hľadiská, najmä pokiaľ ide o podniky v kamenných predajniach a ich vzťah k existujúcemu a možnému budúcemu rozvoju (bývanie, dostupné služby atď. a teda aj k existujúcim centram miest a susedstvám). EHSV sa domnieva, že Komisia by mala v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi a regionálnymi organizáciami skompletizovať svoj návrh zavedením štrukturálnych opatrení s cieľom začleniť územné rozvojové faktory, pokiaľ ide o miestne komunity a centrá miest (turistické oblasti, miestne územné plánovanie, stavebné predpisy, podmienky atď.).

3.11. EHSV sa domnieva, že vnútroštátne predpisy o otváracích hodinách predajní a pracovných časoch v súlade s novými technologickými riešeniami zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní rovnakých podmienok medzi podnikmi rôznych veľkostí a pri zaručení primeranej sociálnej ochrany zamestnancom i samostatne zárobkovo činným osobám, a predovšetkým sú kľúčovým nástrojom sociálnej ochrany samostatne zárobkovo činných osôb a zamestnancov.

3.12. EHSV opätovne zdôrazňuje, že dosiahnutie dohody na celoštátnej alebo nižšej ako celoštátnej úrovni s príslušnými organizáciami je najlepším spôsobom, ako stanoviť otváracie hodiny a dni. Je skutočne veľmi dôležité, aby sa zosúladiли potreby spotrebiteľov mať prístup k určitým výrobkom a službám so želaním určitých podnikov mať otvorené počas sviatkov alebo vo večerných hodinách a aby sa chránili potreby vlastníkov mikropodnikov a ich zamestnancov na odpočinok, pričom sa takisto dosiahne rovnováha medzi pracovným a rodinným životom a vyčlení sa čas na odbornú prípravu.

3.13. EHSV takisto v súlade so sociálnym pilierom zdôrazňuje potrebu zaručiť spravodlivé odmeňovanie a kvalitu práce všetkým pracovníkom v tomto sektore, či už online alebo offline. Upozorňuje najmä na prípady pracovných zmlúv tisícok ľudí, ktorí pracujú pre online podniky, ktoré stále nie sú zahrnuté do kolektívnych zmlúv, ako aj na zmluvy zamestnancov u veľkých maloobchodníkov, ktorých prácou je len uspokojovanie potrieb väčšieho počtu zákazníkov počas víkendov (čo vedie k zvýšeniu počtu príležitostných zmlúv), alebo na zmluvy, v ktorých sa víkendy alebo noci nepočítajú ako nadčasy. Nakoniec EHSV zastáva názor, že vytvorenie efektívneho mechanizmu sociálneho dialógu, ktorý zahŕňa aj malé podniky a mikropodniky, by poskytlo podnikom lepšie možnosti rozvoja a pracovníkom lepší systém záruk.

3.14. EHSV víta odporúčanie, aby verejné orgány malým podnikom uľahčovali zavádzanie digitálnych technológií. Nemôže to však byť jedinou možnosťou. Tradičné obchody zostávajú kľúčovým prvkom nielen rastu v EÚ, ale aj vzhľadom na sociálnu súdržnosť, najmä v miestnych komunitách a pre spotrebiteľov, ktorí nepochádzajú z digitálnej generácie. Z tohto dôvodu by mali internetový obchod a tradičný obchod spoluexistovať. V tejto súvislosti EHSV zastáva názor, že Komisia podceňuje ťažkosti, s ktorými sa stretávajú malé podniky a mikropodniky, ak sa chcú zapojiť do elektronického obchodu a profitovať z neho.

3.15. EHSV súhlasí s Komisiou, pokiaľ ide o potrebu kvalitnej odbornej prípravy pre zamestnávateľov, ktorí sa chcú zapojiť do elektronického obchodu. Výbor sa však domnieva, že situácia je zložitejšia a MSP, najmä malé podniky a mikropodniky, čelia viacerým výzvam, ako sú: a) zmena a prispôbenie ich vnútornej organizácie; b) znalosť cudzích jazykov; c) získavanie a pochopenie právnych a administratívnych informácií; d) vytvorenie efektívneho a konkurencieschopného systému doručovania; e) prekonávanie daňového a sociálneho dumpingu na úrovni EÚ (podvody s DPH, falšovanie atď.). Z tohto dôvodu EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podporovali MSP a ich organizácie počas ich prechodu na elektronický obchod, a to prostredníctvom širokého prístupu, ktorý zohľadňuje všetky podmienky potrebné na vytvorenie úspešnej internetovej spoločnosti.

3.16. EHSV sa domnieva, že elektronický obchod by mohol byť významnou možnosťou pre mnohé MSP. Okrem toho výbor poukazuje na to, že Komisia nedávno zverejnila prvý návrh zameraný na reguláciu vzťahov medzi platformami a podnikmi na digitálnom trhu. Toto opatrenie sa zameriava na transparentnosť, ale nezaobera sa niektorými časťami

nekalými praktikami, ktoré bránia spravodlivej hospodárskej súťaži (napr. doložky o cenovej parite, daňový dumping, rôzne možnosti zdaňovania atď.) medzi komerčnými používateľmi a veľkými online platformami⁽⁵⁾). Z tohto dôvodu výbor odporúča, aby Komisia vytvorila rovnaké podmienky pre spravodlivú hospodársku súťaž na digitálnom trhu.

3.17. Podľa názoru EHSV sú potrebné rôzne opatrenia na zabezpečenie potrebných podmienok pre maloobchodný sektor, a najmä pre MSP a mikropodniky ako tvorcov najvyššej miery čistej zamestnanosti, s cieľom riešiť nesúlad zručností: posilnenie identifikácie a predvídania potrieb zručností vrátane usmerňovania; zlepšenie výsledkov vzdelávania a odbornej prípravy podľa potrieb trhu práce vrátane podpory OVP; zlepšenie rámcových podmienok s cieľom lepšie zosúladiť ponuku a dopyt; poskytovanie lepšej podpory v oblasti vzdelávacích potrieb MSP a mikropodnikov.

3.18. EHSV víta pozornosť Komisie v súvislosti s nákladmi na dodržiavanie predpisov, najmä v prípade malých podnikov, ako aj skutočnosť, že zdôrazňuje nedostatočnú informovanosť o osobitostiach tohto sektora.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV žiada Komisiu, aby sa snažila riešiť rastúci problém vyľudňovania centier miest a jeho sociálnych a environmentálnych dôsledkov. Kvalita života vo veľkých a malých mestách závisí v neposlednom rade od prežitia mnohých malých podnikov a mikropodnikov (miestnych obchodov), ktoré spĺňajú potreby mnohých spotrebiteľov, ale hrozí im, že ich zlikviduje narastajúca koncentrácia veľkých maloobchodných reťazcov.

4.2. EHSV vyjadruje poľutovanie nad absenciou akéhokoľvek odkazu na udržateľný maloobchodný sektor a úlohu, ktorú môžu zohrávať malí maloobchodníci a mikro maloobchodníci v tomto procese. Je však potrebný priaznivejší rámec na to, aby si uvedomili súvislosť medzi udržateľnými rozhodnutiami a konkurencieschopnosťou a aby sa im poskytli prispôbené informácie a technická pomoc, ako aj potrebné úverové programy na zavádzanie zlepšení. Vzhľadom na ich slabé postavenie, pokiaľ ide o vplyv na spotrebiteľov a výrobcov, by sa malým maloobchodníkom a mikro maloobchodníkom nemali vnucovať rozhodnutia.

4.3. V oznámení sa nevenuje pozornosť problémom, ktoré existujú v zmluvných vzťahoch medzi podnikmi, napr. nevyvážené franchisingové zmluvy, oneskorenia platieb a nekalé obchodné praktiky. Vážne problémy predstavuje najmä rastúca koncentrácia moci medzi veľkými maloobchodníkmi v Európe⁽⁶⁾). S cieľom vyriešiť narušenie hospodárskej súťaže a udržať konkurencieschopnosť sa v oznámení mali riešiť obe tieto otázky.

4.4. EHSV odporúča Komisii, ako už zdôraznil vo svojom stanovisku na tému *Nová dohoda so spotrebiteľom*, aby stanovila a aktualizovala účinný systém riešenia sporov, ktorý by umožnil riešiť situácie vyplývajúce zo zneužívania hospodárskej sily a z praktík, ktoré narúšajú hospodársku súťaž.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 177.

⁽⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 3.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2017

[COM(2018) 482 final]

(2019/C 110/08)

Spravodajkyňa: **Baiba MILTOVIČA**

Konzultácia	Európska komisia, 5.9.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	21.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	188/1/9

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje stručnosť a zameranie správy za rok 2017, ktorú dopĺňa podrobný pracovný dokument útvarov Komisie. Účinná a presadzovaná politika hospodárskej súťaže je základom trvalo udržateľného trhového hospodárstva. Môže zabezpečiť rovnaké podmienky pre výrobcov tovaru a poskytovateľov služieb, ubezpečiť spotrebiteľov, stimulovať hospodársku súťaž a pomôcť dosiahnuť základné sociálne ciele, ako je sloboda výberu spotrebiteľov, a tiež politické ciele, ako je blahobyt európskych občanov a podpora integrácie európskeho trhu. Dôležitú úlohu zohráva aj vo vzťahu k tretím krajinám, keďže podporuje pozitívnu podnikateľskú, environmentálnu a sociálnu dynamiku v medzinárodnom obchode.

1.2. V správe za rok 2017 sa kladie veľký dôraz na dodržiavanie a presadzovanie pravidiel a poukazuje na príklady účinných opatrení, ktoré prijala Komisia. Spotrebiteľia a malé a stredné podniky sú často znevýhodňovaní veľkými spoločnosťami, ktoré môžu zneužiť svoje dominantné postavenie na trhu, a preto sú obzvlášť vítané opatrenia, ktoré bojujú proti praktikám narúšajúcim hospodársku súťaž.

1.3. Protisúťažné postupy na trhoch EÚ viedli k spoľahlivému rozvoju vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže ako dôležitých orgánov presadzovania práva hospodárskej súťaže. Smernica o ESHS+, ktorá zlepšuje účinnosť vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v EÚ, posilňuje schopnosti štátov v tejto oblasti.

1.4. Je nevyhnutné posilniť autonómiu vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže a zabezpečiť primerané zdroje. Na efektívnu prácu je potrebná skutočná nezávislosť, odbornosť a odborná príprava a smernica o ESHS+ by sa mala dôkladne monitorovať, aby sa zabezpečilo dosiahnutie tohto cieľa. Mali by sa podporiť preventívne opatrenia, aby sa zabránilo protisúťažnému správaniu, a zvýšiť sankcie, aby boli účinným odstrašujúcim nástrojom.

1.5. EHSV podporuje návrhy Komisie v oblasti súkromného presadzovania práva hospodárskej súťaže a zasadzuje sa za to, aby právne systémy všetkých členských štátov uľahčovali skupinové žaloby. Komisia by mala naďalej sledovať účinnosť mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v prípade porušenia predpisov v oblasti hospodárskej súťaže v rôznych členských štátoch a, ak je to potrebné, prijať ďalšie opatrenia. Návrh Komisie o žalobách v zastúpení, ktorý je súčasťou návrhu *Novej dohody pre spotrebiteľov*, je v tejto súvislosti sklamaním.

1.6. Mali by sa zväziť ďalšie návrhy týkajúce sa franchisingu, ktoré sa majú zahrnúť do nariadenia o skupinových výnimkách⁽¹⁾ s cieľom obnoviť obchodnú a zmluvnú rovnováhu medzi nadobúdateľmi a poskytovateľmi franchisingu.

⁽¹⁾ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 330/2010 (Ú. v. EÚ L 102, 23.4.2010, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:32010R0330>.

1.7. Mali by sa preskúmať prípadné rozsiahlejšie obchodné činnosti miestnych orgánov, ktoré by mohli mať výhody z verejných dotácií umožňujúcich nekalú súťaž, aby sa zistilo, či je potrebné prispôsobiť pravidlá štátnej pomoci alebo iné nástroje.

1.8. Pokiaľ ide o smernicu o oznamovateľoch, odporúča sa, aby sa pri jej transpozícii a uplatňovaní vo vnútroštátnom práve potvrdilo, že oznamovatelia majú kedykoľvek prístup k zástupcom odborov a že informátorovi bude za každých okolností poskytnutá úplná ochrana.

1.9. Odporúča sa, aby sa tam, kde je to uplatniteľné v prípade presadzovania práva hospodárskej súťaže, na základe analýzy Komisie týkajúcej sa postupov regulačných orgánov v oblasti energetiky vo všetkých členských štátoch a v spolupráci s Radou európskych energetických regulačných orgánov (CEER) a Agentúrou pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ACER) určili opatrenia na odstránenie obmedzujúcich postupov, ktoré naďalej poškodzujú spotrebiteľov.

1.10. Na základe nového preskúmania fungovania potravinového distribučného reťazca by sa v budúcich správach o politike hospodárskej súťaže mohli určiť a navrhnúť nápravné opatrenia v súvislosti s pretrvávajúcim nevhodným používaním trhovej sily zo strany dominantných maloobchodníkov.

1.11. V digitálnej ekonomike existuje celý rad protisúťažných postupov a neustále sa vytvárajú nové. Výbor so znepokojením konštatuje, že na monitorovanie tohto rýchlo sa rozvíjajúceho a z finančného hľadiska dynamického sektora sa nevyužívajú dostatočné prostriedky, a požaduje, aby sa vo viacročnom finančnom rámci zaviedlo osobitné ustanovenie na tento účel.

1.12. Existuje viacero faktorov, ktoré bezprostredne nespádajú do rozsahu pôsobnosti politiky hospodárskej súťaže, a napriek tomu vyvolávajú obavy z narušenia trhu: veľké rozdiely v politike zdaňovania príjmov právnických osôb medzi členskými štátmi, postupy zamestnávania všeobecne známe ako sociálny dumping, praktiky vyplývajúce z hospodárstva založeného na príležitostných pracovných výkonoch na dohodu (*gig economy*) a problémy spojené s obehovým hospodárstvom a globálnou hospodárskou udržateľnosťou. Výbor naliehavo žiada Komisiu, aby v plnom rozsahu využila svoje právomoci a schopnosti a zabezpečila, že tieto sivé oblasti, v ktorých existuje protisúťažné správanie, budú, pokiaľ je to možné, monitorované, vyjasnené a odstránené.

1.13. Právo hospodárskej súťaže patrí medzi najstaršie *acquis*, ale nie vždy je primerané výzvam tohto storočia. Napríklad z hľadiska umelé oddelenie trhovej a sociálno-environmentálnej sféry by bolo prospešné keby sa uskutočnilo komplexné a systémové prehodnotenie práva hospodárskej súťaže EÚ s prihliadnutím na hospodárske, environmentálne a sociálne ciele.

2. Obsah správy o politike hospodárskej súťaže za rok 2017

2.1. Politika hospodárskej súťaže je základom jednotného trhu a funguje od podpísania Rímskej zmluvy a založenia dnešnej Európskej únie. Bola stanovená v rámci zakotvenom v ustanoveniach ako články 101 a 102 ZFEÚ, ktoré objasňujú jej podstatu a rozsah pôsobnosti.

2.2. V roku 2017 boli prijaté osobitné opatrenia v prospech spotrebiteľov a európskeho priemyslu v kľúčových oblastiach: digitálne hospodárstvo, energetika, farmaceutický a agrochemický sektor, sieťové odvetvia a finančné trhy. Toto zhrnutie zdôrazňuje hlavné body správy, ktorá je sama osebe súhrnom rozsiahlej práce v mnohých hospodárskych odvetviach.

2.3. Politika sa musí sformulovať do pravidiel a pravidiel sa musia presadzovať. Európska komisia je zakladajúcim členom Medzinárodnej siete pre hospodársku súťaž a je aktívna aj na všetkých medzinárodných fórach, ktoré sa venujú hospodárskej súťaži, vrátane OECD, Unctad, WTO a Svetovej banky. Komisia úzko spolupracuje najmä s vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže a navrhla nové pravidlá vo forme smernice⁽²⁾ s cieľom umožniť orgánom na ochranu hospodárskej súťaže členských štátov účinnejšie presadzovať antitrustové pravidlá EÚ.

2.4. Je dôležité, aby jednotlivci, ktorí majú poznatky o existencii alebo fungovaní kartelu alebo iných typov porušení antitrustových pravidiel, mali prostriedky na odhalenie týchto postupov. Bol spustený nový anonymný nástroj pre oznamovateľov, ktorý to uľahčuje, a aktívne sa využíva.

2.5. Požiadavky týkajúce sa oznamovania menších a menej problematických opatrení štátnej pomoci sa zjednodušili, zaviedli sa výnimky a 24 členských štátov sa zapojilo do modulu transparentného pridelenia na poskytovanie informácií o štátnej pomoci.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/competition/antitrust/proposed_directive_sk.pdf.

2.6. Začalo sa s dôsledným presadzovaním hospodárskej súťaže na koncentrovaných trhoch. Prvé vyšetrowanie Komisie vo farmaceutickom odvetví vyplynulo z obáv zo stanovovania nadmerných cien vo farmaceutickom priemysle. Niekoľko fúzií v agrochemickom odvetví bolo podrobne preskúmaných a zlúčenie v cementárskom priemysle, ktoré by oslabilo hospodársku súťaž, bolo zakázané.

2.7. V oblasti energetiky sa v súvislosti so štátnou pomocou a kapacitnými mechanizmami začali uplatňovať opatrenia na presadzovanie práva a vyšetrowanie obchodných postupov Gazpromu v strednej a východnej Európe pokračovalo s predbežným zistením, že sa porušujú antitrustové pravidlá EÚ.

2.8. V doprave sa preskúmali nadobudnutia niektorých spoločností v leteckom odvetví a v Litve sa zistilo protisúťažné konanie v železničnej doprave, čo malo za následok pokuty a nápravné opatrenia, zatiaľ čo poskytnutie štátnej pomoci pre tento sektor v Grécku a Bulharsku bolo odobrené. Prijali sa protikartelové opatrenia proti spoločnosti Scania, pokiaľ ide o cestnú nákladnú dopravu, a niekoľkým firmám v odvetví automobilových súčiastok boli uložené vysoké pokuty.

2.9. Rozšírenie všeobecného nariadenia o skupinových výnimkách na prístavy a letiská uľahčilo poskytnutie primeranej štátnej pomoci.

2.10. Z vyšetrowania Komisie týkajúceho sa navrhovanej fúzie spoločností Deutsche Börse a London Stock Exchange Group vyplynulo, že by šlo o monopol, a preto bola fúzia zakázaná.

2.11. Je potrebné uviesť, že politika hospodárskej súťaže EÚ bude musieť konštruktívne a kreatívne reagovať na výzvy spojené s vystúpením Spojeného kráľovstva z EÚ. Ako uviedla Európska rada, každá budúca obchodná dohoda by mala zabezpečiť rovnaké podmienky, najmä pokiaľ ide o hospodársku súťaž a štátnu pomoc.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta správu za rok 2017, ktorá obsahuje viaceré príklady cieleného úsilia Komisie zasadzovať sa za blaho spotrebiteľa a predchádzať poškodeniu spotrebiteľov. Výsledkom tohto prístupu je nielen posilnenie integrácie jednotného trhu, ale aj posilnenie hospodárskeho rozvoja a pridružených cieľov sociálnej politiky.

3.2. V minulom roku EHSV vo svojich stanoviskách často poukazoval na dôležitosť účinnej a uplatňovanej politiky hospodárskej súťaže. Referenčné hodnoty blahobytu a blaha spotrebiteľov a zachovanie účinnej štruktúry hospodárskej súťaže poskytujú dôvody, prečo treba riešiť problém zneužívania, vylučovacích praktík a dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž. Podporou najlepších hospodárskych postupov pevná politika hospodárskej súťaže podnecuje posilnenie európskeho podnikania na konkurenčných svetových trhoch a propaguje sociálne ciele, na ktorých je založená.

3.3. Emisie z automobilov

3.3.1. V stanovisku EHSV o opatreniach EÚ na zlepšenie environmentálneho súladu a správy životného prostredia ⁽³⁾ sa uvádza, že nedostatočné dodržiavanie mechanizmov zabezpečujúcich uplatňovanie právnych predpisov a vykonávanie environmentálnej správy je poľutovaniahodným činiteľom, ktorý podnecuje nekalú konkurenciu a spôsobuje hospodárske straty. Výbor konštatuje, že dodržiavanie zásad právneho štátu je základom silnej politiky hospodárskej súťaže.

3.3.2. Výbor preto oceňuje skutočnosť, že na základe predbežného vyšetrowania Komisie, pokiaľ ide o možný kartel zahŕňajúci spoločnosti BMW, Daimler, Volkswagen, Audi a Porsche a o to, či tieto spoločnosti obmedzili vývoj systémov selektívnej katalytickej redukcie a filtrov častíc, a tak potenciálne spomalili zavádzanie ekologickejších technológií, sa tým zameraný na praktiky narušujúce hospodársku súťaž rozhodol začať formálne vyšetrowanie.

3.4. Mechanizmy kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu

3.4.1. Výbor berie na vedomie konečnú transpozíciu smernice o náhradách škody ⁽⁴⁾, ktorá sa čiastočne zaoberá otázkou zabezpečenia právneho mechanizmu pre kolektívne žaloby. Stiahnutie návrhu smernice, ktorý vypracovalo GR COMP v roku 2009, však spolu s nedávnym návrhom v rámci balíka opatrení *Nová dohoda pre spotrebiteľov* svedčia o nedostatočnej politickej vôli urobiť náležité kroky na vytvorenie naozaj účinného rámca pre žaloby v zastúpení na

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 69.

⁽⁴⁾ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže (Ú. v. EÚ L 349, 5.12.2014, s. 1).

európskej úrovni. EHSV preto naliehavo žiada Komisiu, aby naďalej monitorovala účinnosť mechanizmov kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v prípade porušenia predpisov v oblasti hospodárskej súťaže v rôznych členských štátoch a, ak je to potrebné, prijala ďalšie opatrenia.

3.5. Franchising v maloobchode

3.5.1. EHSV poznamenáva, že v odvetví maloobchodu je čoraz väčší problém s franchisingovými zmluvami, čo môže mať vážne dôsledky pre hospodársku súťaž. Napríklad veľký spor v Holandsku medzi poskytovateľom franchisingu HEMA a niekoľkými nadobúdateľmi franchisingu týkajúci sa existujúcich zmlúv a časti príjmov z predaja prostredníctvom internetu vyústil do zrušenia franchisingových zmlúv. Výbor vyzýva Komisiu, aby analyzovala túto situáciu a predložila ďalšie návrhy týkajúce sa franchisingu, ktoré by mohli byť zahrnuté do nariadenia o skupinových výnimkách s cieľom obnoviť obchodnú a zmluvnú rovnováhu medzi poskytovateľmi a nadobúdateľmi franchisingu.

3.6. Dotácie na úrovni miestnych orgánov

3.6.1. V mnohých členských štátoch sa miestne orgány zameriavajú na rozvoj komerčných aktivít, pričom využívajú verejné zdroje alebo zariadenia. Ak je prítomný prvok dotácie, môže to viesť k nekalej súťaži. Napríklad MSP v odvetví stravovacích služieb a cestovného ruchu sú konfrontované s dotovanými činnosťami v jedálňach športových klubov, stredísk voľného času atď. Miestne orgány vlastnia alebo verejnými financiami podporujú tieto kluby a združenia, ktoré sú často oslobodené od DPH a využívajú sociálne príspevky, napríklad v podobe dobrovoľníckej práce. Tieto obchodné činnosti sú často organizované (z hľadiska obratu a ziskov) ako bežná obchodná spoločnosť. Výbor žiada Komisiu, aby tento jav monitorovala a aby zistila, či by sa na úrovni EÚ mohla vykonať úprava pravidiel štátnej pomoci alebo iných nástrojov v záujme regulácie týchto miestnych aktivít, ktoré sú v niektorých prípadoch dotované dokonca z fondov EÚ.

3.7. Informovanie o štátnej pomoci.

3.7.1. Dostupnosť a používanie modulu transparentného pridelovania (TAM) je obzvlášť vítané, pretože umožňuje zainteresovaným stranám (Komisii, konkurentom a širšej verejnosti) overiť súlad štátnej pomoci s pravidlami. Doposiaľ bolo uverejnených približne 30 000 udelení pomoci.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Smernica o ESHS+

4.1.1. EHSV považuje za povzbudivé, že sa v správe kladie dôraz na presadzovanie, a využíva túto príležitosť na to, aby pripomenul svoje názory⁽⁵⁾ v súvislosti so smernicou o ESHS+⁽⁶⁾, ktorou sa posilňujú právomoci vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže s cieľom zvýšiť ich účinnosť.

4.1.2. Výbor v minulosti vyjadril názor, že efektívnejším legislatívnym nástrojom v tejto oblasti by mohlo byť nariadenie, ale uznáva, že je potrebná proporcionálna. Okrem toho by politika hospodárskej súťaže mala zaručovať rovnaké príležitosti a vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže by mali mať k dispozícii právne prostriedky a nástroje na boj proti tajným kartelom.

4.1.3. Hoci smernica o ESHS+ by mala zaručiť nezávislosť, zdroje a účinný súbor nástrojov na presadzovanie, autonómia a kapacity vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže zostávajú nedoriešenými otázkami. Účinná práca si vyžaduje skutočnú nezávislosť, odbornosť a odbornú prípravu. Mali by sa podporovať preventívne opatrenia, aby sa zabránilo protisúťažnému správaniu, a zvýšiť sankcie, aby boli účinným odstrašujúcim nástrojom. Vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže by takisto mali mať právomoc samostatne viesť súdne konanie.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 70.

⁽⁶⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o posilnení právomocí orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v členských štátoch na účely účinnejšieho presadzovania práva a zabezpečenia riadneho fungovania vnútorného trhu, COM/2017/0142 final.

4.2. Ochrana oznamovateľov

4.2.1. Treba vyvinúť väčšie úsilie na informovanie verejnosti o pravidlách hospodárskej súťaže. Tým sa zvýši účinnosť nových nástrojov, ktoré sú k dispozícii na oznamovanie porušení, ako napríklad nástroj pre oznamovateľov. Hoci EHSV oceňuje skutočnosť, že tento nástroj sa pravidelne používa, má niekoľko obáv v súvislosti s navrhovanou smernicou, ktorej cieľom je posilniť ochranu oznamovateľov (7).

4.2.2. EHSV odkazuje Komisiu na svoje stanovisko k tejto smernici (8), v ktorom odporúča, aby sa rozsah pôsobnosti smernice neobmedzoval na dodržiavanie právnych predpisov EÚ, ale aby sa rozšíril na dodržiavanie vnútroštátnych právnych predpisov.

4.2.3. Takisto je dôležité spomenúť začlenenie práv pracovníkov a medzi príkladmi právnických osôb uviesť zástupcov odborov a mimovládne organizácie. Oznamovatelia by mali mať prístup k zástupcom odborov v ktorejkoľvek fáze procesu.

4.3. Digitálna ekonomika

4.3.1. EHSV konštatuje, že koncom roka 2017 bolo prijaté nové nariadenie o spolupráci v oblasti ochrany spotrebiteľa (9), ktoré by malo zabezpečiť lepšiu koordináciu medzi spotrebiteľskými sieťami pri presadzovaní opatrení s cieľom zamedziť cezhraničným protisúťažným postupom. V nariadení sa napríklad stanovujú postupy geografického blokovania v odvetví elektronického obchodu, ktorý už svojou podstatou patrí medzi cezhraničné otázky. Európske spotrebiteľské centrá pracujú na tejto téme už mnoho rokov a zhromažďujú cezhraničné príklady a postupy. Ak pripočítame prácu Európskej siete pre hospodársku súťaž a siete spolupráce v oblasti ochrany spotrebiteľa, možno teraz očakávať lepšie koordinované presadzovanie práva.

4.3.2. V rýchlo rastúcom odvetví digitálnej ekonomiky sa neustále vytvára množstvo ďalších druhov protisúťažných postupov. Napríklad pomocou komplexných algoritmov možno upravovať ceny na základe údajov o príslušnej osobe zozbieraných z rôznych online zdrojov a spoločnostiam to umožňuje vstupovať do online kolúzií. Komisia musí mať k dispozícii primerané rozpočtové prostriedky, aby mohla tieto praktiky monitorovať a zastaviť.

4.4. EHSV sa domnieva, že lepšia spolupráca medzi vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže a spotrebiteľskými organizáciami by bola prínosom pre obidve strany, najmä preto, že vnútroštátne organizácie spotrebiteľov majú veľmi dobré možnosti na to, aby informovali vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže o podozreniach z porušenia predpisov. Môžu totiž orgánom poskytnúť cenné údaje z vlastného vybavovania sťažností.

4.5. Energetická únia môže stimulovať prebiehajúci proces zavedenia spravodlivej hospodárskej súťaže v energetickom sektore EÚ, ktorý je stále oblasťou, v ktorej existuje široká škála spotrebiteľských a odvetvových cien a kde je možné obmedziť výber trhu. EHSV sa domnieva, že podrobná analýza regulačných postupov, ktoré sa v členských štátoch značne líšia, poskytne základ pre konštruktívny dialóg na vyriešenie nezrovnalostí, a mali by ju spoločne vykonať vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže, vnútroštátne regulačné orgány v oblasti energetiky a Komisia. To môže poukázať na nedostatok možností a obmedzujúce postupy, napríklad v systémoch diaľkového vykurovania.

4.6. Pretrvávajúcim problémom je nevhodné uplatňovanie trhovej sily v sektore maloobchodu s potravinami. Komisiu zaujíma, či veľké maloobchodné reťazce získali príliš veľkú vyjednávaciu silu (v dvojstranných rokovaniach s ich dodávateľmi) a silu kupujúceho (na trhu celkovo) vďaka svojej dvojitej úlohe zákazníkov a konkurentov (prostredníctvom súkromných značiek) svojich dodávateľov (10). Výbor vyzýva, aby sa prijali opatrenia v súlade s jeho nedávnym stanoviskom o tejto problematike (11), a opakuje svoje odporúčanie, aby Komisia zahrnula monitorovanie fungovania potravinového distribučného reťazca do budúcich správ o politike hospodárskej súťaže.

(7) Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane osôb nahlasujúcich porušenia práva Únie [COM(2018) 218 final].

(8) Stanovisko EHSV na tému *Lepšia ochrana oznamovateľov na úrovni EÚ*, spravodajkyňa: Franca Salis-Madinier (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 155).

(9) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2394 (Ú. v. EÚ L 345, 27.12.2017, s. 1).

(10) Pracovný dokument útvarov Komisie SWD(2018) 349 final.

(11) Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 69

4.7. Právo hospodárskej súťaže a širší verejný záujem

4.7.1. Narušenia trhu môže zapríčiniť množstvo faktorov, ktoré nespadajú len do rozsahu pôsobnosti politiky hospodárskej súťaže. Patria medzi ne veľké rozdiely v politike zdaňovania právnických osôb medzi členskými štátmi, postupy zamestnávania všeobecne známe ako sociálny dumping, praktiky vyplývajúce z tzv. *gig economy* a problémy spojené s obehovým hospodárstvom a globálnou hospodárskou udržateľnosťou.

4.7.2. Právo hospodárskej súťaže, ktoré vzišlo z ekonomických vyhliadok v polovici 20. storočia, musí teraz zodpovedať výzvam 21. storočia. V snahe prekonať umelé oddelenie trhovej a sociálno-environmentálnej sféry by sa malo začať komplexné a systémové prehodnotenie práva hospodárskej súťaže EÚ s prihliadnutím na hospodárske, environmentálne a sociálne ciele.

4.7.3. EHSV sa domnieva, že okrem záväzkov zakotvených v zmluvách by sa ako ciele verejného záujmu pri uplatňovaní práva hospodárskej súťaže spolu so záujmami spotrebiteľov mali zohľadniť aj záväzky, ktoré EÚ prijala v súvislosti s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja a Parížskou dohodou o zmene klímy.

4.7.4. Mali by sa uznať účinky trhových koncentrácií na budúce generácie spotrebiteľov a výrobcov. Mali by sa posúdiť rôzne modely kalkulácie škodlivých dlhodobých účinkov, ako sa to už robí napríklad vo verejnom obstarávaní prostredníctvom kalkulácie nákladov na celý životný cyklus;

4.8. EHSV vo viacerých nedávnych stanoviskách⁽¹²⁾ vyzval na posilnenie opatrení týkajúcich sa spravodlivého zdaňovania, ktoré zavádza Európska komisia (pokiaľ ide o nadnárodné spoločnosti a jednotlivcov), keďže mnohé dôležité otázky zostávajú nevyriešené. Patrí medzi ne boj proti daňovým podvodom, daňovým rajom, agresívnemu daňovému plánovaniu a nekalej daňovej súťaži medzi členskými štátmi.

4.9. Pretrvávajú najmä výrazné narušenia trhu spôsobené veľmi rozdielnymi vnútroštátnymi režimami zdaňovania právnických osôb v členských štátoch, kde sa zdaňovanie právnických osôb pohybuje od 9 do 35 %, pričom v niektorých krajinách sú v takých kategóriách, ako sú práva duševného vlastníctva, možné aj nižšie sadzby. Keďže daňová politika spadá do právomocí štátov, politika hospodárskej súťaže EÚ sa bude vždy snažiť zmierniť spôsobené narušenia.

4.10. V smernici o opatreniach proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam (ATAD), ktorá by sa mala začať uplatňovať prostredníctvom zákonov členských štátov od 1. januára 2019, sa stanovujú pravidlá proti postupom vyhýbania sa daňovým povinnostiam, ktoré priamo ovplyvňujú fungovanie vnútorného trhu, a uvádzajú prvky, ktoré by mali pomôcť zamedziť niektorým rozdielnym vnútroštátnym prístupom, a to treba oceniť.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 1, Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 29, Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 29.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci

[COM(2018) 398 final – 2018/0222 (NLE)]

(2019/C 110/09)

Spravodajca: **Jorge PEGADO LIZ**

Konzultácia	Európska komisia, 12.7.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	21.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	205/3/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV berie na vedomie návrh nariadenia, ktorým sa mení nariadenie Rady (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci [COM (2018) 398 final]. Jeho podstata spočíva v pridaní dvoch nových kategórií do splnomocňujúceho nariadenia, ktoré umožňuje Komisii prijímať skupinové výnimky [nariadenie Rady (EÚ) 2015/1588 ⁽¹⁾ z 13. júla 2015].

1.2. EHSV považuje tento návrh za potrebný a primeraný v rámci celého súboru nových návrhov, ktoré sa týkajú predovšetkým budúceho viacročného finančného rámca, pretože je kľúčovým nástrojom účinného fungovania opatrení uvedených v týchto nových iniciatívach. Prispieva výraznou mierou k tomu, že Komisia bude zohrávať dôležitú úlohu pri výbere finančne podporovaných projektov v súlade so spoločným záujmom EÚ a že súkromné investície budú doplnené verejnými prostriedkami, ktoré budú transparentné.

1.3. EHSV preto vyjadruje svoj súhlas a podporu tomuto novému návrhu Komisie. Výbor tiež považuje za vhodné vyzvať zainteresované strany, aby dodržiavali usmernenia kódexu osvedčených postupov.

2. Návrh Komisie

2.1. Komisia 6. júna 2018 predložila návrh nariadenia, ktorým sa mení nariadenie Rady (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci ⁽²⁾ v rámci celého súboru nových návrhov, ktoré sa týkajú predovšetkým budúceho viacročného finančného rámca (VFR) ⁽³⁾.

2.2. Keďže cieľom tohto návrhu je zlepšiť vzájomnú súčinnosť medzi programami financovania EÚ, najmä v rámci programov COSME a Európsky horizont alebo programu Digitálna Európa, nového Fondu InvestEU a propagácie európskej územnej spolupráce a pravidlami v oblasti štátnej pomoci, musí umožniť Komisii uskutočniť ciele zmeny súčasných pravidiel štátnej pomoci tak, aby sa vnútroštátne finančné prostriedky vrátane prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov riadených na vnútroštátnej úrovni a fondov EÚ riadených centrálnou Komisiou mohli čo najplynulejšie kombinovať bez toho, aby dochádzalo k narušeniu hospodárskej súťaže na jednotnom trhu EÚ.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 248, 24.9.2015, s. 1.

⁽²⁾ COM(2018) 398 final.

⁽³⁾ COM(2018) 321 final z 2. apríla 2018.

2.3. Návrh teda spočíva v zaradení dvoch nových kategórií do splnomocňujúceho nariadenia, čo umožňuje Komisii prijať skupinové výnimky [nariadenie (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015] na základe vymedzenia jasných kritérií zlučiteľnosti, čím sa zabezpečí obmedzený vplyv na hospodársku súťaž a obchod medzi členskými štátmi. Prijatím takýchto skupinových výnimiek by bolo možné podstatne zjednodušiť administratívne postupy členských štátov a Komisie na základe jasne vymedzených podmienok zlučiteľnosti ex ante.

2.4. Z tohto dôvodu Komisia navrhuje pridať ďalšie dva body v článku 1 ods. 1 písm. a) nariadenia (EÚ) 2015/1588:

„xv) na financovanie poskytované alebo podporované z centrálne riadených finančných nástrojov alebo rozpočtových záruk EÚ v prípade, ak pomoc spočíva v dodatočnom financovaní poskytovanom zo štátnych zdrojov;

xvi) na projekty podporované z programov Európskej územnej spolupráce EÚ.“

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV vo svojich najnovších prijatých stanoviskách podporil nové programové iniciatívy Komisie najmä v rámci stanovísk:

- a) InvestEU⁽⁴⁾;
- b) Európsky horizont⁽⁵⁾;
- c) Umelá inteligencia pre Európu⁽⁶⁾;
- d) Obnovený európsky program pre výskum a inovácie⁽⁷⁾;
- e) Európsky fond regionálneho rozvoja a Kohézny fond⁽⁸⁾;
- f) Nariadenie o európskej územnej spolupráci v rokoch 2021 – 2027⁽⁹⁾;
- g) Nástroj na prepájanie Európy⁽¹⁰⁾;
- h) Realizácia projektov siete TEN-T⁽¹¹⁾;
- i) Prepojená a automatizovaná mobilita⁽¹²⁾;
- j) Program Digitálna Európa⁽¹³⁾.

3.2. Tento návrh Komisie je nevyhnutný pre efektívne fungovanie viacerých opatrení uvedených v týchto nových iniciatívach, ktorých zoznam má informačný charakter, keďže diskusie medzi spoluzákodarcami stále prebiehajú, a rozhodujúcou mierou prispieva k tomu, aby Komisia zohrávala dôležitú úlohu pri výbere projektov a programov podporovaných v súlade so spoločným záujmom EÚ a aby štátna pomoc dopĺňala súkromné investície transparentným spôsobom.

3.3. Články 107, 108 a 109 v kapitole „Spoločné pravidlá pre hospodársku súťaž, zdaňovanie a aproximáciu práva“ sú skutočne základnými ustanoveniami základného zákona EÚ (ZFEÚ), ktoré upravujú štátnu pomoc.

⁽⁴⁾ ECO/474 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 131).

⁽⁵⁾ INT/858 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 33).

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 51.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 73.

⁽⁸⁾ ECO/462 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 90).

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 116.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 191.

⁽¹¹⁾ TEN/669 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 269).

⁽¹²⁾ TEN/673 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 274).

⁽¹³⁾ TEN/677 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 292).

3.4. Na účely uplatňovania nariadenia (EÚ) 2015/1588 z 13. júla 2015 sa ustanovilo uplatňovanie článkov 107 a 108 ZFEÚ na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci bez ohľadu na to, či ide o investície alebo štátne záruky.

3.5. Toto nariadenie treba prispôbiť, aby sa mohli dosiahnuť ciele stanovené v návrhu Komisie a ktoré EHSV plne podporuje.

3.6. EHSV súhlasí so zmenami v nariadení (EÚ) 2015/1588, ktoré sú uvedené v návrhu Komisie v rozsahu, v akom sa považuje za nevyhnutné na plnenie uvedených cieľov.

3.7. EHSV tiež víta, že Komisia niekoľko dní po uverejnení tohto návrhu uverejnila aj „Kódex najlepšej praxe na uskutočňovanie konaní vo veci kontroly štátnej pomoci“⁽¹⁴⁾, ktorým sa zrušuje kódex uverejnený v roku 2009 a zapracúva oznámenie o zjednodušenom postupe⁽¹⁵⁾.

3.8. EHSV víta túto iniciatívu s cieľom čo najlepšie využiť zmodernizované pravidlá týkajúce sa štátnej pomoci, ako sú uvedené v tomto návrhu, aby sa členským štátom, príjemcom pomoci a zainteresovaným stranám poskytli usmernenia o fungovaní postupov týkajúcich sa štátnej pomoci v praxi a „aby postupy štátnej pomoci boli čo najviac transparentné, jednoduché, jasné, predvídateľné a včasné“.

3.9. Tento kódex osvedčených postupov z roku 2018 nemá byť vyčerpávajúci a nevytvára žiadne nové právo. Popisuje postup a poskytuje usmernenia. V texte sa uvádza, že tento kódex treba vnímať so všetkými ostatnými textami prijatými skôr.

3.10. Hlavným cieľom je podporiť spoluprácu zainteresovaných strán s Komisiou počas kontrol a zlepšiť zrozumiteľnosť pre podniky a členské štáty.

3.11. Zlepší aj proces vybavovania sťažností týkajúcich sa štátnej pomoci tak, že navrhovatelia budú musieť preukázať predmetný záujem po podaní formulára sťažnosti a stanovia sa orientačné lehoty na vybavovanie sťažností.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Oznámenie Komisie COM(2018) 4412 final zo 16. 7. 2018.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 136, 16.6.2009, s. 13.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o činnosti Únie po jej pristúpení k Ženevskému aktu Lisabonskej dohody o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach

[COM(2018) 365 final – 2018/0189 (COD)]

(2019/C 110/10)

Spravodajca: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Konzultácia	Európsky parlament, 10.9.2018 Rada, 17.10.2018
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	21.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	208/1/3

1. Závbery a odporúčania

- 1.1. Zemepisné označenia predstavujú pre výrobcov Európskej únie jedinečný a hodnotný zdroj na čoraz liberalizovanejšom a konkurenčnom svetovom trhu.
- 1.2. Európska komisia by mala vždy konať v záujme ochrany všeobecne uznávaných výrobných modelov a systémov kvality na celosvetovej úrovni vzhľadom na ich prospešnú udržateľnosť pre spotrebiteľov a výrobcov.
- 1.3. Tieto označenia sa preto vyznačujú tým, že zdôrazňujú miestny rozmer výrobku, pričom tak zhodnocujú miestne kultúrne aspekty a know-how, danú oblasť a agro-ekologické charakteristiky výrobku. Uvedené vlastnosti sa musia zachovať.
- 1.4. Na celosvetovej úrovni pozorujeme výrazný pohyb v rozvoji oficiálnych známkov kvality a pôvodu.
- 1.5. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje tento pozitívny aspekt a víta návrh Európskej komisie zameraný na ochranu zapísaných označení pôvodu a zemepisných označení na medzinárodnej úrovni v rámci Ženevského aktu a vlastnej právnej praxe, a považuje za nevyhnutné usilovať sa o vytvorenie harmonizovaného rámca na ochranu značiek kvality na medzinárodnej úrovni. Je však nevyhnutné rozvíjať globálny prístup, ktorý sa zameriava na ochranu a presadzovanie systému značiek kvality ako celku.
- 1.6. Mal by sa navrhnuť systém, ktorý zabezpečí spravodlivé zaobchádzanie so všetkými európskymi výrobcami, ktorí si prajú, aby boli ich zemepisné označenia medzinárodne uznané.
- 1.7. EHSV sa domnieva, že práva nadobudnuté týmito zemepisnými označeniami, ktoré sú už zapísané a chránené na európskej úrovni, by sa mali zachovať, aby sa zabránilo sankciám a nerovnakému zaobchádzaniu.

2. Návrh nariadenia

- 2.1. Cieľom návrhu Komisie je zabezpečiť právny rámec pre účinnú účasť Európskej únie v Lisabonskej únii o označeniach pôvodu a zemepisných označeniach Svetovej organizácie duševného vlastníctva, keď sa EÚ stane zmluvnou stranou Ženevského aktu.
- 2.2. V Ženevskom akte sa stanovuje záväzok pre každú zmluvnú stranu chrániť zapísané označenia pôvodu a zemepisné označenia na svojom území v rámci vlastného právneho systému a právnej praxe. Každá zmluvná strana tak chráni zapísané označenie pôvodu alebo zemepisné označenie, a to najmä v prípadoch, keď nebola zamietnutá ochrana.

2.3. Európska komisia navrhuje, aby hneď, ako sa Európska únia stane zmluvnou stranou Ženevského aktu, predložila zoznam svojich zemepisných označení (podľa dohody s členskými štátmi EÚ), na ktoré sa bude vzťahovať ochrana podľa Lisabonského systému. Po pristúpení Európskej únie k Lisabonskej únii bude možné na podnet Komisie alebo na žiadosť členského štátu alebo zainteresovanej skupiny výrobcov podať žiadosti o medzinárodný zápis dodatočných chránených a zapísaných zemepisných označení v EÚ.

2.4. Mali by sa zaviesť vhodné postupy, ktoré Komisii umožnia preskúmať označenia pôvodu a zemepisné označenia s pôvodom z tretích zmluvných strán a zapísané v medzinárodnom registri. V súlade s kapitolou III Ženevského aktu bude musieť Únia dodržiavať označenia pôvodu a zemepisné označenia s pôvodom z tretích zmluvných strán a zapísaných v medzinárodnom registri.

2.5. Podľa tohto aktu sa od každej zmluvnej strany vyžaduje najmä to, aby sprístupnila účinné právne prostriedky nápravy na ochranu zapísaných označení pôvodu a zapísaných zemepisných označení (pozri článok 14 Ženevského aktu Lisabonskej dohody) ⁽¹⁾.

2.6. Sedem členských štátov Európskej únie patrí medzi členov Lisabonskej únie, a teda tieto štáty prijali ochranu názvov tretích krajín. Aby sa im poskytli prostriedky na plnenie medzinárodných záväzkov, ktoré prijali pred pristúpením Európskej únie k Lisabonskej únii, mal by sa zaviesť prechodný režim, ktorý by mal mať účinky iba na vnútroštátnej úrovni a nemal by mať žiadny vplyv na obchod v rámci EÚ ani na medzinárodný obchod.

2.7. Poplatky, ktoré sa majú zaplatiť podľa Ženevského aktu a vykonávacieho predpisu za podanie žiadosti o medzinárodný zápis označenia pôvodu alebo zemepisného označenia, znáša členský štát, z ktorého označenie pôvodu alebo zemepisné označenie pochádza (pozri článok 11 Ženevského aktu Lisabonskej dohody) ⁽²⁾.

2.8. EÚ zaviedla jednotné a komplexné systémy na ochranu zemepisných označení poľnohospodárskych výrobkov. Vďaka týmto systémom požívajú chránené názvy príslušných výrobkov ďalekosiahlu ochranu v celej EÚ na základe jednotného postupu vybavovania žiadosti. Návrh je v súlade so všeobecnou politikou EÚ zameranou na podporu a rozšírenie ochrany zemepisných označení prostredníctvom bilaterálnych, regionálnych a multilaterálnych dohôd.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta návrh Európskej komisie, ktorého cieľom je chrániť zapísané označenia pôvodu a zemepisné označenia na medzinárodnej úrovni v rámci Ženevského aktu a vlastnej právnej praxe. V kontexte rastúcej globalizácie, najmä pokiaľ ide o obchod s agro-potravinárskym tovarom, je nevyhnutné usilovať sa o vytvorenie harmonizovaného rámca na ochranu značiek kvality na medzinárodnej úrovni.

3.2. Európska komisia by mala vždy konať v záujme ochrany všeobecne uznávaných výrobných modelov a systémov kontroly kvality na celosvetovej úrovni vzhľadom na ich pozitívny vplyv na zdravie spotrebiteľov a na ich hospodársku a environmentálnu udržateľnosť.

3.3. Zemepisné označenia predstavujú pre výrobcov Európskej únie jedinečný a hodnotný zdroj (5,7 % predaja agro-potravinárskeho priemyslu, čo zodpovedá 54 miliárdam EUR v roku 2010) ⁽³⁾ na čoraz liberalizovanejšom svetovom trhu. Všetky snahy o konkurencieschopnosť v oblasti kvality sú však márne, ak primárny spôsob používania našich kvalitných výrobkov, najmä zemepisných označení, nie je dostatočne chránený pred medzinárodnými trhmi.

3.4. EHSV poukazuje na to, že zemepisné označenia sú rozlišovacie znaky, ktoré umožňujú rozlišovať medzi konkurenčnými výrobkami a informovať spotrebiteľov o pôvode výrobku. Na rozdiel od ochranných známkov je cieľom zemepisného označenia zdôrazniť súvislosť medzi výrobkom a oblasťou jeho pôvodu, takže označenia sa osobitne zameriavajú na miestny rozmer výrobku, čím sa zdôrazňujú miestne kultúrne aspekty a *know-how*, daná oblasť a agro-ekologické charakteristiky výrobku. Uvedené vlastnosti sa musia zachovať.

⁽¹⁾ http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_239.pdf

⁽²⁾ Tamtiež.

⁽³⁾ Pozri výzvu na predkladanie ponúk č. AGRI-2011-EVAL-04.

- 3.5. EHSV už v roku 2008 vo svojom stanovisku na tému *Zemepisné označenia a označenia pôvodu* ⁽⁴⁾ poukázal na to, že „v európskej spoločnosti sa dá u spotrebiteľov [...] pozorovať narastajúci trend sledovania vlastností potravinových a poľnohospodárskych produktov. Z tohto dôvodu narastá dopyt po kvalitných výrobkoch“. Toto vyhlásenie platí aj dnes viac ako kedykoľvek predtým, keďže európski spotrebiteľia čoraz častejšie vyhľadávajú kvalitné výrobky z konkrétnej oblasti, regiónu alebo krajiny, ktorých okrem iného kvalita a povest sú neoddeliteľne spojené s týmto zemepisným pôvodom ⁽⁵⁾.
- 3.6. Podľa nedávneho stanoviska francúzskej Hospodárskej, sociálnej a environmentálnej rady s názvom *Oficiálne znaky kvality a pôvodu potravinových výrobkov* dochádza k významnému celosvetovému pohybu, pokiaľ ide o vývoj oficiálnych znakov kvality a pôvodu. Počet zemepisných označení sa zvyšuje, pretože tieto označenia reagujú na rastúci dopyt spotrebiteľov a zhodnocujú históriu, dedičstvo a *know-how* našich predkov, ktoré súvisia s danou oblasťou.
- 3.7. EHSV pripomína, že podľa FAO ⁽⁶⁾ majú zemepisné označenia veľmi pozitívny vplyv na ceny, a to bez ohľadu na druh výrobku, región pôvodu alebo dĺžku platnosti zápisu.
- 3.8. Vo všetkých dvojstranných dohodách, ktoré boli uzavreté alebo sa o nich rokujú, sú aspekty ochrany zemepisných označení čoraz dôležitejšie. EHSV podčiarkuje tento pozitívny aspekt. Je však nevyhnutné rozvíjať globálny prístup, ktorý sa zameriava na ochranu a presadzovanie systému značiek kvality ako celku.
- 3.9. EHSV preto považuje za potrebné prehodnotiť návrh na zavedenie pozitívneho zoznamu na úrovni EÚ, ktorý nie je v súlade s požiadavkou na celkovú ochranu systému zemepisných označení. Mal by sa navrhnuť systém, ktorý zabezpečí spravodlivé zaobchádzanie so všetkými európskymi výrobcami, ktorí si prajú, aby boli ich zemepisné označenia medzinárodne uznané. Platí to o to viac, že zvolené kritériá nezohľadňujú iné sociálno-ekonomické kritériá, ktoré sú nevyhnutné pre rozvoj hospodárstiev určitých oblastí Európskej únie. Vďaka zemepisným označeniam sa často rozvíja miestna ekonomika, ktorá vytvára pracovné miesta s veľmi významným vplyvom na iné odvetvia hospodárstva (napr. cestovný ruch), čo je prospešné pre územné plánovanie a využívanie pôdy.
- 3.10. EHSV žiada Komisiu, aby zohľadnila dôsledky budúcich nových vzťahov medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom, ako aj vplyv, ktorý môže mať vytvorenie pozitívneho zoznamu na prebiehajúce rokovania, pričom východiskovým bodom by mala byť ochrana celého systému kvality EÚ. Spojené kráľovstvo bude musieť po svojom vystúpení naďalej rešpektovať zemepisné označenia garantované systémom, ktorý doteraz krajina využívala.
- 3.11. EHSV zdôrazňuje, že falšovanie výrobkov je veľkou hrozbou pre európsky agro-potravinársky sektor. V správe ⁽⁷⁾, ktorú nedávno zverejnila Európska komisia, sa potvrdzuje, že najčastejšie falšovanými výrobkami sú agro-potravinárske výrobky.
- 3.12. EHSV poukazuje na to, že doterajšími členskými štátmi Lisabonskej dohody je sedem krajín EÚ (Bulharsko, Francúzsko, Maďarsko, Taliansko, Portugalsko, Česká republika a Slovensko) a že v súčasnosti dohoda pokrýva viac ako 1 000 zemepisných označení, na ktoré sa prostredníctvom jediného postupu zápisu vzťahuje medzinárodná ochrana chránených označení pôvodu (CHOP) a chránených zemepisných označení (CHZO).
- 3.13. EHSV sa domnieva, že práva nadobudnuté týmito zemepisnými označeniami, ktoré sú už zapísané a chránené na európskej úrovni, by sa mali zachovať, aby sa zabránilo sankciám a nerovnakému zaobchádzaniu.
- 3.14. EHSV napokon upozorňuje na štúdiu z roku 2012, ktorá sa v súčasnosti ako jediná venuje obchodnej hodnote zemepisných označení v EÚ ⁽⁸⁾. Zdá sa však, že miera pridanej hodnoty zemepisných označení (*value premium rate*) sa odvtedy zásadne nezmenila.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 57.

⁽⁵⁾ Nariadenie (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady č. 1151/2012 (Ú. v. EÚ L 343, 14.12.2012, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?qid=1540542863415&uri=CELEX:32012R1151>.

⁽⁶⁾ Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/report_on_eu_customs_enforcement_of_ipr_2017_en.pdf (v súčasnosti dostupné iba v anglickom jazyku).

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en (v súčasnosti dostupné iba v anglickom jazyku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Zmenený návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1093/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre bankovníctvo); nariadenie (EÚ) č. 1094/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov); nariadenie (EÚ) č. 1095/2010, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán dohľadu (Európsky orgán pre cenné papiere a trhy); nariadenie (EÚ) č. 345/2013 o európskych fondoch rizikového kapitálu; nariadenie (EÚ) č. 346/2013 o európskych fondoch sociálneho podnikania; nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi; nariadenie (EÚ) 2015/760 o európskych dlhodobých investičných fondoch; nariadenie (EÚ) 2016/1011 o indexoch používaných ako referenčné hodnoty vo finančných nástrojoch a finančných zmluvách alebo na meranie výkonnosti investičných fondov; nariadenie (EÚ) 2017/1129 o prospekte, ktorý sa má uverejniť pri verejnej ponuke cenných papierov alebo ich prijatí na obchodovanie na regulovanom trhu; a smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu

[COM(2018) 646 final – 2017/0230 (COD)]

(2019/C 110/11)

Hlavný spravodajca: **Petr ZAHRADNÍK**

Konzultácia	Európsky parlament, 4. 10. 2018 Rada Európskej únie, 12. 11. 2018
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	121/0/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje pružnosť, s ktorou Európska komisia reaguje na vzniknuté problémy v bankových a finančných inštitúciách a prijíma ďalšie opatrenia na potlačenie praxe prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

1.2. EHSV sa zároveň domnieva, že posilnenie koordinácie orgánov dohľadu a zefektívnenie postupov, v ktorých je viac zainteresovaných aktérov, by malo byť sprevádzané aj koordináciou činností s ostatnými príslušnými subjektmi, aby sa tento veľmi nebezpečný problém účinne vyriešil.

1.3. EHSV upozorňuje, že technologické a komunikačné možnosti síce umožňujú vytvárať inovatívne finančné produkty, ktoré prinášajú prospech vkladateľom i investorom, ale zároveň sú pre páchatel'ov trestnej činnosti v oblasti prania špinavých peňazí a financovania terorizmu aj veľkým pokušením. Aj preto apeluje, aby sa v rámci prijatých riešení čo najväčší dôraz kládol na elimináciu potenciálnych rizík.

1.4. EHSV poukazuje na rastúci význam tohto problému v súvislosti s tretími krajinami vzhľadom na zvyšujúce sa geopolitické, bezpečnostné a politické riziká a zdôrazňuje, že EÚ musí byť v maximálnej miere pripravená eliminovať praktiky prania špinavých peňazí a financovania terorizmu a odstrániť zneužívanie finančného trhu a finančných inštitúcií EÚ.

1.5. EHSV si uvedomuje a rešpektuje skutočnosť, že opatrenia predložené v legislatívnom návrhu predstavujú síce dôležité, ale len čiastkové kroky v oblasti koordinácie, organizácie a kompetencií, na ktoré musia nadviazať ďalší súbor opatrení, ak sa má problém úspešne riešiť. Zároveň súhlasí s Európskou komisiou, že v záujme realizovateľnosti a udržateľnosti zvoleného postupu je vhodnejšie napredovať postupne, aby nedochádzalo k závažnejšiemu narušeniu stability a funkčnosti aktuálneho systému.

1.6. EHSV je presvedčený, že v rámci nového rozdelenia právomocí orgánov dohľadu treba dosiahnuť rovnováhu medzi Európskym orgánom pre bankovníctvo (EBA) s novými, posilnenými kompetenciami, a národnými orgánmi dohľadu, a to tak, aby všetky zainteresované strany čo najlepšie využili svoje možnosti s cieľom dospieť k žiaducemu riešeniu problému.

1.7. EHSV zdôrazňuje význam internej komunikácie a komunikácie navonok o téme prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ak sa má dosiahnuť zámer opatrení. V prípade internej komunikácie je kľúčovým prvkom optimalizácia a ochrana informačných tokov medzi príslušnými orgánmi dohľadu; pokiaľ ide o komunikáciu navonok, ide o informovanie a osvetu verejnosti ako formu prevencie a pripravenosti na možný výskyt tejto trestnej činnosti.

1.8. EHSV by zaujímalo, na základe čoho bol bankový sektor označený ako sektor, ktorý je najnáchylnejší na zneužitie na trestnú činnosť prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, keďže sa práv z tohto dôvodu posilnilo postavenie a právomoci EBA, ale nie ostatných dvoch európskych orgánov dohľadu.

1.9. EHSV by ocenil, keby boli podrobnejšie načrtnuté nové vzťahy v oblasti koordinácie a súčinnosti medzi EBA a ostatnými orgánmi dohľadu na úrovni EÚ, národnými orgánmi dohľadu a najmä aj orgánmi dohľadu tretích krajín, pokiaľ ide o boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

2. Všeobecný kontext návrhu a kľúčové fakty

2.1. Od roku 2011 platí v EÚ nový systém dohľadu nad finančným trhom, ktorý výrazne prispel k stabilite finančného trhu a obmedzeniu rizika. Jeho dôsledkom bola harmonizácia pravidiel finančných trhov v EÚ a zblížovanie činností v oblasti dohľadu nad nimi. Aj napriek tomu však následný rozvoj technologických a finančných inovácií ďalej posunul spektrum trestnej činnosti, ktorá zneužíva finančný sektor na podporu kriminality a legalizáciu príjmov z nej. Oba tieto druhy aktivít sú samozrejme nielen nežiaduce zo spoločenského hľadiska a zavrhnutiahodné, ale súčasne aj narúšajú funkčnosť a efektívnosť finančných trhov, lebo ich hlavným cieľom nie je dosiahnuť čo najväčší výnos založený na objektívnych možnostiach jednotlivých aktivít a ich ocenení, ale utajenie, skrytosť a neprezeradenie. Tieto postupy potom prinášajú to, že prostriedky nemusia byť pridelené optimálne.

2.2. Cieľom navrhovaných opatrení je tak nielen zabrániť možnostiam páchať trestnú činnosť a legalizovať jej následky, alebo tieto možnosti obmedziť, ale aj zachovať odolnosť finančných inštitúcií, ktoré sa pri tejto trestnej činnosti zneužívajú, a zaistiť ich stabilitu a bezpečnosť pre klientov a investorov. Takto sa tiež obmedzujú riziká v oblasti politiky a reputácie tak jednotlivých členských štátov, ako aj EÚ ako celku.

2.3. Vzhľadom na skutočnosť, že finančné trhy sú v súčasnosti viacnárrodné a prepojené tak, ako nikdy predtým, má na účely tohto návrhu zásadný význam vytvorenie systému, ktorý plní svoju funkciu v cezhraničnom kontexte, pretože empirické analýzy jasne dokazujú, že táto trestná činnosť sa stále častejšie pácha na cezhraničnom základe, o. i. so zapojením subjektov z tretích krajín. Ani najlepšia organizácia trestania tejto kriminality teda pre konečný úspech tohto úsilia nebude dostatočná, ak sa aplikuje len na úrovni jedného štátu. Preto je veľmi dôležitá efektívna súčinnosť národných orgánov dohľadu v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí, resp. národných orgánov dohľadu nad finančným trhom s orgánmi EÚ zameranými na túto oblasť, a okrem toho potom aj s orgánmi dohľadu tretích krajín.

2.4. Navrhované opatrenie, ktoré je predmetom tohto stanoviska, predstavuje len čiastkové opatrenie v uvedenom úsilí. Aby sa toto úsilie mohlo považovať za úspešné, je nevyhnutná koordinácia s ďalšími prvkami, ktoré spolu vytvárajú systematický a sústavný prístup, ktorý bude v čo najväčšej miere sťažovať páchatelom páchanie tejto trestnej činnosti.

2.5. Obsahom návrhu je predovšetkým:

— optimalizovať využívanie dostupných odborných poznatkov a zdrojov s cieľom centralizovať úlohy Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA) súvisiace s predchádzaním praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a bojom proti nim;

- objasniť rozsah a obsah úloh súvisiacich s bojom proti praniu špinavých peňazí, ktorými bol poverený EBA;
- posilniť nástroje na uskutočňovanie úloh súvisiacich s bojom proti praniu špinavých peňazí;
- posilniť koordinačné úlohy EBA v oblasti medzinárodného boja proti praniu špinavých peňazí.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV sa domnieva, že téma boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu nadobúda čoraz väčší význam nielen z dôvodu dynamických technologických zmien a finančných inovácií, ale aj preto, že sa nedávno podarilo odhaliť množstvo prípadov, keď bol bankový a finančný systém vo niekoľkých krajinách EÚ zneužitý na páchanie trestnej činnosti. Okrem toho má veľký význam aj zvýšené geopolitické riziko vrátane teroristickej činnosti.

3.2. EHSV je znepokojený tým, že uvedený problém ďalej komplikuje skutočnosť, že k tejto trestnej činnosti a snahe o legalizáciu výnosov z nej získaných prostredníctvom finančného sektora dochádza nielen na cezhraničnom základe v rámci EÚ, ale aj v súvislosti s trestnou činnosťou, ktorá presahuje do tretích krajín. EHSV oceňuje, že Európska komisia svojím návrhom aktívne smeruje k riešeniu tohto problému.

3.3. EHSV v tejto súvislosti pripomína, že napriek tomu, že revízia európskeho systému finančného dohľadu bola na programe v roku 2017 ⁽¹⁾ a EHSV k nej zaujal stanovisko ⁽²⁾, ktoré bolo prijaté na plenárnom zasadnutí 15. februára 2018, viedli nové poznatky a okolnosti k tomu, že je potrebné novelizovať tento návrh zahrnutím dodatočných prvkov na posilnenie jeho účinnosti. Obsah uvedeného stanoviska EHSV však zostáva platný a relevantný v plnom rozsahu. EHSV súčasne oceňuje pružnú reakciu Európskej komisie na celý rad bankových škandálov v mnohých krajinách EÚ, čo len potvrdilo, že páchatelia trestnej činnosti sú schopní zneužívať tak technologické a komunikačné nástroje, ako aj platnú legislatívu. Odhaľujú pri tom slabé miesta systému EÚ v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí.

3.4. EHSV konštatuje, že nové prvky návrhu majú najmä technický a organizačný charakter, hoci riešenie, ktoré povedie k účinnej náprave súčasného stavu, musí byť širšie a komplexnejšie. EHSV dodáva, že návrh sa týka úzkeho okruhu otázok spojených so zvýšením právomocí EBA a posilnením koordinácie medzi EBA a národnými orgánmi dohľadu v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí, a v určitom ohľade a vo vybraných prípadoch aj určitej kontroly EBA nad nimi. Na druhej strane však návrh nerieši napríklad činnosť finančných spravodajských útvarov a jednotiek (FIU). Návrh sa všeobecne týka koordinácie činností a procesov, nie konkrétneho obsahu boja proti praniu špinavých peňazí.

3.5. EHSV varuje a zdôrazňuje, že pranie špinavých peňazí nielen umožňuje legalizovať výnosy z činností, ktoré sa považujú za nezlučiteľné s právom a za trestné, ale súčasne vedie k nelogickej alokácii zdrojov, pri ktorej je hlavným cieľom nebyť odhalený a vložené prostriedky legalizovať či previesť na miesto, kde sa bude páchať ďalšia trestná činnosť, nie nutne zarobiť. EHSV pritom rešpektuje a zdôrazňuje skutočnosť, že predložená novela sa nezaobrá ani analýzou nových trendov a okolností, za ktorých v súčasných podmienkach k praniu špinavých peňazí dochádza. V rámci eliminácie týchto nekalých praktík sa návrh striktne a cielene zameriava na vybrané oblasti, pričom tou hlavnou je posilnenie úlohy EBA v rámci európskych orgánov dohľadu pri riešení problematiky boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu a posilnenie koordinácie a komunikácie EBA s národnými orgánmi dohľadu, ktoré sa zaoberajú bojom proti praniu špinavých peňazí, ktoré sú zväčša súčasťou orgánov bankového dohľadu resp. dohľadu nad finančnými trhmi.

3.6. EHSV sa domnieva, že v tomto kontexte má zásadný význam správne rozdelenie právomocí medzi EBA a národné orgány, pričom treba rešpektovať zásadu subsidiarity. Posilnenie právomocí EBA pri riešení cezhraničných transakcií je nevyhnutné, legitímne a oprávnené, na druhej strane však EHSV dodáva, že na riešenie prípadov, ktoré sú výlučne národné a ktoré EBA nie je schopná úplne identifikovať, je nutné ponechať právomoci v rukách národných orgánov.

⁽¹⁾ Pôvodný legislatívny návrh COM(2017) 536 final z 20. 9. 2017. Jeho cieľom bolo posilniť schopnosť európskych orgánov dohľadu zabezpečovať konvergentný a účinný dohľad nad finančným trhom, nasledoval sa ním však osobitný cieľ posilniť mandát týchto orgánov v záležitostiach týkajúcich sa boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 63.

3.7. Vzhľadom na to, že otázka prania špinavých peňazí a financovania terorizmu má zásadný význam pre zabezpečenie zdravého hospodárskeho a finančného prostredia v celej EÚ, si EHSV kladie otázku, či by nebolo vhodné vytvoriť osobitnú štruktúru v rámci výkonnej zložky EÚ, napríklad nové generálne riaditeľstvo, ktoré by sa touto oblasťou zaoberalo. Vzhľadom na vytvorenie novej Európskej komisie v jeseni 2019 sa význam tejto problematiky.

3.8. EHSV si tiež kladie otázku, na základe akých podkladov sa navrhuje, aby kľúčovú úlohu v rámci koordinácie pri riešení tohto problému zohrával EBA. Vyplýva z toho, že sa Európska komisia domnieva, že najväčší priestor pre pranie špinavých peňazí a financovanie terorizmu existuje v rámci EÚ v bankovom sektore?

3.9. EHSV podporuje, aby v kontexte tohto návrhu došlo k zabezpečeniu efektívnej komunikácie o probléme, ktorý sa rieši. Táto komunikácia by mala byť zameraná nielen na efektívny prenos informácií medzi všetkými zúčastnenými orgánmi dohľadu (interná komunikácia), ale aj na zabezpečenie relevantnej informovanosti verejného priestoru (klientov finančného sektora a širokej verejnosti).

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV žiada, aby návrh veľmi konkrétne vymedzoval oblasti a vzťahy, v ktorých EBA zaistí dominantné postavenie voči ostatným orgánom dohľadu EÚ v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu v podobe komplexnejšieho mandátu pre celý finančný trh.

4.2. V rovnakom duchu EHSV žiada bližšie vysvetlenie podmienok, za ktorých môže EBA vykonávať dohľad nad postupmi vnútroštátnych orgánov dohľadu alebo priamo vydávať rozhodnutia adresované jednotlivým hospodárskym subjektom finančného sektora.

4.3. EHSV súčasne veľmi zaujíma spôsob súčinnosti s orgánmi dohľadu v tretích krajinách.

4.4. EHSV tiež žiada objasniť, akým spôsobom má dôjsť k centralizácii všetkých príslušných informácií spojených s práním špinavých peňazí a financovaním terorizmu, ktoré poskytnú vnútroštátne orgány, a to v prípadoch, ak ide o tajné alebo prísne tajné zdroje, ako aj to, akým spôsobom budú chránené.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii a zrušení jednotnej akcie Rady 98/700/JHA, nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1052/2013 a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1624

Príspevok Európskej komisie k stretnutiu lídrov v Salzburgu 19. – 20. septembra 2018

[COM(2018) 631 final – 2018/0330 (COD)]

(2019/C 110/12)

Hlavný spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Konzultácia	Komisia, 29.10.2018
	Európsky parlament, 22.10.2018
Právny základ	článok 304 ZFEÚ
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	127/1/5

1. Závěry a odporúčania

1.1. Výbor je presvedčený, že v oblasti voľného pohybu sa vonkajšie hranice stanú spoločnými hranicami a ten, kto vstúpi na akúkoľvek časť územia Únie, vstúpi do spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti Európskej únie so všetkými právami a povinnosťami, ktoré to prináša pre občanov a pre vnútroštátne a európske inštitúcie.

1.2. EHSV dôrazne vyzýva na zlepšenie riadenia migrácie tým, že v spoločnom úsilí so štátmi sa budú riešiť hlavné príčiny, ktoré vedú ľudí k hľadaniu lepšieho života inde, mimo svojej vlasti.

1.3. EHSV odporúča, aby sa upustilo od delegovania právomocí na prijímanie aktov samostatného vymedzenia na Komisiu, keďže neexistuje rámec spoločnej politiky EÚ v oblasti migrácie a rozvojovej pomoci krajinám pôvodu migrantov, ktorý by vymedzili a odsúhlasili všetky členské štáty.

1.4. EHSV rozhodne podporuje návrh poskytnúť agentúre vlastnú stálu operačnú zložku s 10 000 zamestnancami, aby tým získala kapacity potrebné pri úsilí v spolupráci s členskými štátmi:

- chrániť vonkajšie hranice EÚ,
- predchádzať neregulárnym pohybom,
- riadiť legálnu migráciu,
- účinne vykonávať návraty neregulárnych migrantov.

1.5. Výbor odporúča, aby sa potrebná spolupráca medzi agentúrou a vnútroštátnymi orgánmi, ktoré sú tradične zodpovedné za kontrolu hraníc, vymedzila a organizovala na európskej úrovni.

1.6. Rovnako dôležitá je podľa názoru EHSV jasná a všeobecne akceptovaná definícia poslania agentúry, aby sa zabránilo duplicita a konfliktom právomocí, a požaduje sa, aby sa hierarchia velenia medzi poverenými úradníkmi agentúry a vnútroštátnymi úradníkmi stanovila jasným a transparentným spôsobom.

1.7. EHSV odporúča, aby v prípade osobitných a neprimeraných výziev na vonkajších hraniciach mala agentúra na žiadosť príslušného členského štátu možnosť organizovať a koordinovať rýchle hraničné zásahy vyslaním oddielov stáleho zboru s vlastným moderným vybavením, a to spôsobom, ktorý je dohodnutý a koordinovaný s dotknutým štátom, ktorému sa ponecháva kontrolu a zodpovednosť za riadenie.

1.8. EHSV súhlasí s odporúčaniami adresovanými zamestnancom agentúry, pokiaľ ide jednak o „rešpektovanie ľudského života“ a obmedzenia pre používanie strelných zbraní, jednak o zamietnutie alebo udeľovanie víz na hraniciach, keďže v oboch prípadoch ide o dôležité výsady správnych orgánov, ktoré sú zodpovedné za verejný poriadok v členských štátoch.

1.8.1. Výbor v tejto súvislosti odporúča, aby sa členské štáty v oboch prípadoch mohli odvolať na zásadu subsidiarity a aby služobný poriadok zamestnancov agentúry požadoval vysoké nároky, najmä pokiaľ ide o povinnosti týkajúce sa zachovania dôvernosti.

1.9. EHSV dôrazne odporúča dôkladne preskúmať kontrolné mechanizmy uvedené v prílohe V, kapitola 3 návrhu, v prípade porušenia predpisov zo strany pracovníkov. Mechanizmy by mali obsahovať možnosť predložiť prípad na súdy Únie.

1.10. Vzhľadom na úlohu, ktorou by mala byť poverená agentúra v prípade pozbavenia osobnej slobody osôb a ich prípadného návratu do krajín pôvodu, výbor odporúča, aby boli pre štatutárnych zamestnancov zabezpečené vzdelávacie moduly zamerané na dodržiavanie základných práv.

1.11. Výbor považuje za nevyhnutné, aby agentúra značnú časť svojho rozpočtu venovala na modernizáciu svojich zariadení.

1.12. Podľa EHSV by Európsky parlament a Rada mali po porade s výborom vymedziť cyklus viacročnej strategickej politiky európskeho integrovaného riadenia hraníc, zatiaľ čo ročné plánovanie by sa malo delegovať na pohraničnú a pobrežnú stráž, s povinnosťou každoročného vykazovania zavŕšených činností, viazaných rozpočtových prostriedkov a uskutočnených misí.

1.13. Pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu, výbor odporúča úzke prepojenie medzi činnosťami v rámci navrhovaného nariadenia s vývojom iných relevantných politík, najmä s Dohodou z Cotonou.

1.14. Výbor odporúča posilniť konzultačné fórum na pomoc agentúre zapojením príslušných organizácií a žiada, aby sa k činnostiam fóra pridružila aj organizovaná občianska spoločnosť prostredníctvom EHSV.

2. Úvod

2.1. V priestore voľného pohybu sa vonkajšie hranice stávajú spoločnými hranicami: dnes majú viac ako 50 000 kilometrov, čo znamená, že bezpečnostný problém v členskom štáte alebo na jeho vonkajších hraniciach je potenciálne schopný ovplyvniť všetky členské štáty.

2.1.1. Vzájomná dôvera je základom spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, najmä v súvislosti s novými výzvami, rozsiahlymi hrozbami a nepredvídateľnými javmi, ktoré si vyžadujú: väčšiu spoluprácu; zásahy kvalifikovaných zdrojov; lepšie informovanie; v podstate treba nájsť konkrétny spôsob realizácie solidarity, ktorá spája a posilňuje súbor hodnôt každého jednotlivého členského štátu.

2.2. V Lisabonskej zmluve sa v kapitole o vízovej, azylovej a prisťahovaleckej politike v hlave V tretej časti ZFEÚ stanovuje regulácia hraníc s cieľom vytvoriť „integrovaný systém riadenia vonkajších hraníc“, ako sa stanovuje v článku 77 ods. 1 písm. c) ZFEÚ, a táto regulácia je zameraná na vytvorenie „priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“.

2.3. Zo samotného znenia zmlúv vyplýva, že voľnému pohybu občanov v rámci Únie musí nevyhnutne zodpovedať spoločná politika riadenia a kontroly osôb pochádzajúcich z tretích krajín.

2.3.1. Ďalšie rozšírenie súčasných a nedostatočných kontrol na vonkajších hraniciach alebo opätovné zavedenie nových vnútorných kontrol, ktoré by išli proti historickému vývoju, by znamenalo pre EÚ ako celok vysoké hospodárske náklady vážne poškodzujúce jednotný trh, ktorý je jedným z najvýznamnejších úspechov európskej integrácie.

2.4. Európske integrované riadenie hraníc založené na štvorstupňovom modeli kontroly prístupu zahŕňa:

— opatrenia v tretích krajinách, ako sú opatrenia ustanovené v rámci spoločnej vízovej politiky,

- opatrenia so susednými tretími krajinami,
- opatrenia na väčšiu a lepšiu kontrolu vonkajších hraníc,
- analýzu rizík a opatrení v schengenskom priestore a návraty.

2.5. Po počiatočnom vytvorení siete odborníkov z jednotlivých členských štátov sa pod záštitou spoločného orgánu odborníkov nazvaného SCIFA⁽¹⁾ v rokoch 2002 – 2003 založením agentúry Frontex⁽²⁾ zrodila európska agentúra pre koordináciu kontroly hraníc.

2.6. Agentúra pre koordináciu bola nahradená v roku 2016⁽³⁾, pričom sa využili skúsenosti **Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž**, s cieľom zlepšiť kontrolu vonkajších hraníc členských štátov a schengenského priestoru na tieto účely:

- vypracovanie posúdenia zraniteľnosti v rámci kapacity členských štátov v oblasti kontroly hraníc,
- organizovanie spoločných operácií a rýchlych pohraničných zásahov na posilnenie kapacity členských štátov v oblasti kontroly vonkajších hraníc a riešenie výziev spojených s nelegálnym prisťahovalectvom a organizovanou trestnou činnosťou,
- pomoc Komisii pri koordinácii podporných tímov, keď členské štáty čelia neprimeraným migračným tlakom v konkrétnych bodoch na svojich vonkajších hraniciach,
- zabezpečenie praktickej reakcie v prípadoch, ktoré si vyžadujú naliehavé opatrenia na vonkajších hraniciach,
- poskytovanie technickej a operačnej pomoci na podporu pátracích a záchranných operácií v prospech osôb v tiesni na mori počas operácií hraničného dozoru na mori,
- pomoc pri zriadení rezervy rýchleho nasadenia najmenej 1 500 príslušníkov pohraničnej stráže,
- vymenovanie styčných dôstojníkov agentúry v členských štátoch,
- organizovanie, koordinácia a vedenie návratových operácií a zásahov,
- podpora operačnej spolupráce medzi členskými štátmi a tretími krajinami v oblasti riadenia hraníc.

2.7. Od svojho založenia v októbri 2016 sa Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž stala hlavným centrom EÚ pre návraty⁽⁴⁾, ktoré je schopné účinne podporiť členské štáty pri návratoch osôb, ktoré nemajú právo na pobyt v EÚ.

2.8. Európsky parlament k tejto záležitosti vzniesol svoje pripomienky v rôznych uzneseniach a vyjadril „vážne znepokojenie nad vykonávaním nariadenia o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii“ (EÚ) č. 2016/1624) a zopakoval, že „trvá na tom, aby Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž vykonávala viacúčelové operácie s cieľom reagovať na potrebu prítomnosti námorných pátracích a záchranných prostriedkov“⁽⁵⁾, ako aj na potrebu „zavedenia plnohodnotnej stratégie integrovaného riadenia hraníc“.

2.9. Výbor prijal uznesenie⁽⁶⁾ na obranu schengenského priestoru, v ktorom požiadal Radu a členské štáty, aby zaručili slobodu pohybu, a zdôraznil vo svojom stanovisku⁽⁷⁾, že návrh na posilnenie mandátu agentúry Frontex „musí sprevádzať väčšia transparentnosť, pokiaľ ide o jej riadenie, činnosť a zodpovednosť“.

⁽¹⁾ Strategický výbor pre prisťahovalectvo, hranice a azyl (SCIFA).

⁽²⁾ Zriadená nariadením Rady (ES) č. 2007/2004 (Ú. v. EÚ L 349, 25.11.2004, s.), následne zmeneným nariadeniami Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007 (Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2007, s. 30), č. 1168/2011 (Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 1) a č. 1052/2013 (Ú. v. EÚ L 295, 6.11.2013, s. 11).

⁽³⁾ Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1624 (Ú. v. EÚ L 251, 16.9.2016, s. 1), ktoré nadobudlo účinnosť 6. októbra 2016.

⁽⁴⁾ Doteraz EÚ uzavrela 17 readmisných dohôd. Dohoda z Cotonou (rámec pre vzťahy EÚ so 79 krajinami Afriky, Karibiku a Pacifiku) obsahuje aj ustanovenie týkajúce sa návratu neregulárnych migrantov do ich krajiny pôvodu.

⁽⁵⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 656/2014 (Ú. v. EÚ L 189, 27.6.2014, s. 93).

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 133, 14.4. 2016, s. 1.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 109.

2.10. EHSV takisto zdôraznil⁽⁸⁾ potrebu zlepšiť „spoluprácu medzi agentúrou Frontex a vnútroštátnymi orgánmi“, „koordináciu medzi jednotlivými agentúrami a inštitúciami, ktoré majú právomoc v oblasti pohraničnej kontroly, stráženia pobrežia, námornej bezpečnosti, námorných záchranných operácií, ciel a rybolovu“ a zdôraznil že „riadenie vonkajších hraníc by bolo prospešné, keby bol prijatý súčasne s prepracovaním spoločného európskeho azylového systému“.

2.11. „Keď sa osoby nachádzajú v rizikovej situácii ohrozujúcej ich život alebo bezpečnosť na vonkajších hraniciach Únie, či už námorných, alebo pozemných, prvoradou povinnosťou pohraničnej stráže a ostatných subjektov pôsobiacich na mieste je zachrániť ich a poskytnúť im primeranú pomoc“⁽⁹⁾.

2.12. EHSV – ako sa uvádza v migračnej agende EÚ, ako aj v *globálnom pakte OSN o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii*⁽¹⁰⁾ – zdôrazňuje potrebu zlepšiť riadenie migrácie riešením základných príčin, ktoré nútia ľudí hľadať si život inde.

3. Návrhy Komisie

3.1. Cieľom návrhu Komisie je reformovať európsku pohraničnú a pobrežnú stráž vytvorením nových kapacít agentúry, najmä zriadením stáleho zboru európskej pohraničnej a pobrežnej stráže a nadobudnutím vlastného vybavenia agentúry, ako aj primerane riešiť iné nové alebo aktualizované úlohy.

3.2. Na základe celkových nákladov súčasného a budúceho mandátu vo výške 1,22 miliardy EUR na obdobie rokov 2019 – 2020 a 11,27 miliardy EUR na obdobie rokov 2021 – 2027 Komisia navrhuje zriadiť stály zbor európskej pohraničnej a pobrežnej stráže s výkonnými právomocami zložený z prevádzkového personálu EBCG⁽¹¹⁾ s počtom 10 000 členov, a to do roku 2020, s cieľom poskytnúť agentúre vlastnú účinnú a flexibilnú operačnú zložku na prispôbenie záväzku agentúry operačným potrebám.

3.3. Je potrebné, aby vytvorenie stáleho zboru bolo integrované do dobre fungujúcej európskej pohraničnej a pobrežnej stráže, v ktorej členské štáty, Únia a agentúry EÚ⁽¹²⁾, ako je Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž, musia byť dobre koordinované a prispievať k realizácii spoločných cieľov politiky.

3.4. Z rozsahu pôsobnosti návrhov sú vylúčené Dánske kráľovstvo, Írsko a Spojené kráľovstvo (okrem prípadných možností spolupráce, ktoré treba stanoviť) a zároveň sa pozastavuje ich uplatňovanie na Gibraltár. Naopak, pôsobnosť návrhov sa rozširuje aj na Island, Nórske kráľovstvo, Švajčiarsku konfederáciu a Lichtenštajnské kniežatstvo v súlade s vývojom schengenského acquis.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Výbor je presvedčený, že v oblasti voľného pohybu sa vonkajšie hranice musia považovať za spoločné hranice a ten, kto vstúpi na akúkoľvek časť územia Únie, vstúpi do spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti so všetkými právami a povinnosťami, ktoré to prináša.

4.2. EHSV sa domnieva, že sa príliš dlho odkladalo zavedenie integrovaného systému riadenia vonkajších hraníc, ako sa požaduje v článku 77 ods. 2 písm. d) ZFEÚ, v súlade s neodkladným vymedzením, s ktorým súhlasia všetky členské štáty.

4.3. Výbor sa stotožňuje s cieľom, že poskytnutím vlastnej kompaktnej operačnej zložky agentúre by EÚ mala mať možnosť **disponovať** potrebnými kapacitami chrániť vonkajšie hranice, predchádzať sekundárnym pohybom a účinne vykonávať návrat neregulárnych migrantov.

4.4. Výbor bol prvou inštitúciou, ktorá navrhla vytvorenie európskej pohraničnej stráže⁽¹³⁾, a plne sa stotožňuje s týmto cieľom na zabezpečenie vonkajších hraníc pomocou stáleho zboru a účinného európskeho integrovaného riadenia vonkajších hraníc. V duchu spoločnej zodpovednosti by agentúra mala zohrávať pravidelnú monitorovaciu úlohu pri riadení vonkajších hraníc nielen prostredníctvom situačnej informovanosti a analýzy rizík, ale aj prostredníctvom prítomnosti odborníkov z radov vlastných pracovníkov v členských štátoch.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 7.

⁽⁹⁾ Tamže.

⁽¹⁰⁾ <https://www.iom.int/global-compact-migration>

⁽¹¹⁾ Európska agentúra pre pohraničnú a pobrežnú stráž.

⁽¹²⁾ Okrem iných Európska námorná bezpečnostná agentúra (EMSA), Európska agentúra pre kontrolu rybárstva (EFCA) a Satelitné stredisko Európskej únie, EUROPOL alebo Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (eu-LISA).

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 128, 18.5.2010, s. 29, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 109, stanovisko EHSV na tému *Fond pre azyl a migráciu (AMF) a Fond pre integrované riadenie hraníc (SOC/600, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 184).*

4.5. EHSV sa domnieva, že v prípadoch osobitných a neprimeraných výziev na vonkajších hraniciach by mohla agentúra na žiadosť členského štátu zasiahnuť tým, že organizuje a koordinuje rýchle hraničné zásahy vyslaním oddielov stáleho zboru európskej pohraničnej a pobrežnej stráže spôsobom dohodnutým a koordinovaným s príslušným členským štátom, ktorý musí zachovať primárnu zodpovednosť za riadenie svojich úsekov vonkajších hraníc.

4.6. Výbor považuje za užitočné individuálne zásahy agentúry na základe rozhodnutia EK „v naliehavých situáciách a v súlade s transparentným postupom, v rámci ktorého by boli priamo informovaní európski zákonodarcovia“⁽¹⁴⁾, ale zároveň považuje za predčasné, aby **sa na Komisiu trvalo delegovali právomoci** na prijímanie aktov samostatného vymedzenia politických priorít a strategických usmernení pre integrované riadenie hraníc, keďže neexistuje rámec politiky EÚ v oblasti migrácie a rozvojovej pomoci krajinám pôvodu migrantov, ktorý by spoločne vymedzili a odsúhlasili všetky členské štáty.

4.7. Výbor súhlasí s tým, že je vhodné, aby sa Komisii udelili vykonávacie právomoci týkajúce sa príručiek systémov EUROSUR a FADO, spoločných pravidiel pre situačné prehľady a riadenie rizík, ako aj finančnej podpory pre stály zbor.

4.8. Podľa EHSV by Európsky parlament a Rada mali po porade s výborom vymedziť cyklus viacročnej strategickú politiky európskeho integrovaného riadenia hraníc, zatiaľ čo ročné plánovanie by sa malo delegovať na pohraničnú a pobrežnú stráž podľa plánu stanoveného správnu radou agentúry, s výhradou každoročného vykazovania zavŕšených činností, viazaných rozpočtových prostriedkov a uskutočnených misií.

4.9. Výbor považuje za dôležité posilniť konzultačné fórum, ktoré by pomáhalo výkonnému riaditeľovi a správnej rade agentúry vo veciach týkajúcich sa základných práv a vykonávania viacročného strategického cyklu za účasti Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO), Agentúry EÚ pre základné práva, Vysokého komisára OSN pre utečencov a ďalších príslušných organizácií a žiada, aby sa k činnostiam fóra pridružila aj organizovaná občianska spoločnosť prostredníctvom EHSV.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV dôrazne odporúča dôkladne preskúmať kontrolné mechanizmy uvedené v prílohe V, pokiaľ ide jednak o používanie strelných zbraní, jednak o zamietnutie alebo udeľovanie víz na hraniciach, keďže v oboch prípadoch ide o dôležité výsady správnych orgánov, ktoré sú zodpovedné za verejný poriadok v členských štátoch.

5.1.1. Rovnakú pozornosť si zasluhuje príloha III a príloha V, aby sa zabezpečil súlad vnútroštátnej právnej úpravy a právnej úpravy EÚ v snahe zabrániť rozdielom v správaní osôb, ktoré budú pracovať na rovnakom mieste, s rovnakými zručnosťami a kvalifikáciou, ale s odlišnými pravidlami nasadenia.

5.2. Úroveň povinností ustanovených pre členské štáty, najmä pokiaľ ide o dôvernosť, by mal byť výslovne zaručená.

5.3. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na spoločné pôsobenie operačných pracovníkov rôznych zborov na hraniciach – z oblasti colníctva, rastlinolekárstva, bezpečnosti, financií, prisťahovalectva a repatriácie, medzikultúrnej mediácie, základných práv, zamestnancov EASO, pracovníkov ETIAS, analytikov EUROSUR, styčných dôstojníkov, a okrem nich aj pohraničníkov daného štátu a zamestnancov agentúry – je nevyhnutné zabezpečiť balíky odbornej prípravy EÚ s prierezovým zameraním na rôzne zbory a rôzne agentúry⁽¹⁵⁾.

5.4. Takisto by sa malo zabezpečiť, aby nedochádzalo k žiadnej diskriminácii medzi zborom agentúry a vnútroštátnymi zbormi z hľadiska zaobchádzania a pracovných podmienok, pokiaľ ide o rovnakú odbornú prípravu, zručnosti a kvalifikácie tých, ktorí vykonávajú rovnaké úlohy.

5.5. Pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu, EHSV odporúča úzke prepojenie medzi činnosťami v rámci navrhovaného nariadenia s inými relevantnými politikami, ako aj činnosťami týkajúcimi sa obchodných a hospodárskych dohôd, a najmä v rámci dialógu medzi EÚ a krajinami AKT v rámci Dohody z Cotonou.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 7.

⁽¹⁵⁾ Článok 69 stanovuje spoluprácu agentúry EBCG s ďalšími 12 agentúrami, službami, resp. strediskami EÚ.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní šíreniu teroristického obsahu online

Príspevok Európskej komisie k stretnutiu čelných predstaviteľov v Salzburgu, 19. až 20. septembra 2018

[COM(2018) 640 final – 2018-0331 (COD)]

(2019/C 110/13)

Spravodajca: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Konzultácie	Európska rada, 24. 10. 2018 Európsky parlament, 22. 10. 2018
Právny základ	článok 114 ods. 1 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Rozhodnutie predsedníctva	11. 12. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	126/0/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta iniciatívu zameranú na dosiahnutie väčšej bezpečnosti obyvateľov EÚ, avšak v diskusii o hranici medzi bezpečnosťou a slobodou vždy podporoval nevyhnutnú ochranu slobôd vrátane slobody prejavu, prístupu k informáciám a komunikácii, ako aj dôvernú komunikáciu, a napokon tiež prístup k právu na účinný prostriedok nápravy a k spravodlivému súdnemu konaniu bez prietahov.

1.2. Nedávne teroristické útoky na území EÚ ukázali, ako teroristi zneužívajú sociálne siete na nábor svojich prívržencov a ich výcvik. Teroristi využívajú spôsoby šifrovanej komunikácie na plánovanie a napomáhanie teroristickej činnosti a web na glorifikáciu svojich násilných činov a na podnecovanie ostatných, aby nasledovali tento príklad a rozsievali strach u širokej verejnosti.

1.3. EHSV žiada, aby sa čo možno najpresnejšie stanovili kritériá s cieľom vymedziť neurčité právne pojmy, ako sú teroristické informácie, teroristické činy, teroristické skupiny a glorifikácia teroristických činov.

1.4. Teroristický obsah zdieľaný online na takéto účely sa šíri prostredníctvom poskytovateľov hostingových služieb, ktorí umožňujú nahrávanie obsahu tretím stranám. Teroristický obsah na internete sa ukázal ako kľúčový nástroj na radikalizáciu a inšpiroval tzv. „osamelých vlkov“ ku konaniu, ako tomu bolo v prípade niekoľkých nedávnych teroristických útokov v Európe.

1.5. Technologické preventívne opatrenia (automatizované parametre, algoritmy, vyhľadávače atď.) sú takisto veľmi užitočné, no nevyhnutný je ľudský faktor ako prostredník a sprostredkovateľ pri primeranom hodnotení tohto obsahu.

1.6. Podľa EHSV je potrebné bojovať proti šíreniu teroristických informácií a digitálnemu náboru na sociálnych sieťach. V tom istom duchu je potrebné bojovať proti cenzúre alebo autocenzúre na internete. Výbor pripomína, že v oblasti internetu je nevyhnutné zabezpečiť všetkým obyvateľom EÚ účinné právo na informácie a právo na slobodu presvedčenia.

1.7. Ochrana internetu a boj proti radikálnym skupinám by mali pomôcť zlepšiť dôveru v internet, a tak zaručiť hospodársky rozvoj v tomto hospodárskom odvetví.

1.8. EHSV by chcel zdôrazniť, že je potrebné vyhodnotiť vplyv vykonávania tohto návrhu na malé a stredné podniky, ako aj možnosť prechodného uplatňovania, ktoré by uľahčilo ich adaptáciu a nemalo by vplyv na spravodlivú hospodársku súťaž v prospech veľkých prevádzkovateľov.

1.9. Navrhované regulačné opatrenia na ochranu internetu a zaručenie ochrany mládeže a obyvateľov musia byť prísne stanovené zákonom a musia zaručovať všetkým právo na informácie a odvolanie sa proti správne rozhodnutiu.

1.10. EHSV trvá na tom, že je potrebné využiť aj poskytovateľov služby pripojenia k internetu a že správcovia sociálnych sietí musia prijať proaktívne opatrenia na podporu oznamovania a priamych krokov združení, mimovládnych organizácií a používateľov proti takémuto obsahu. Takáto protiargumentácia sa musí zhodnotiť, aby pôsobila preventívne.

1.11. Je potrebné zohľadniť veľký počet elektronických platforiem na európskej úrovni a rozdiely vo veľkosti týchto podnikov, pokiaľ ide o prispôbenie podmienok návrhu malým podnikom.

1.12. EHSV trvá na tom, aby sa používateľom jasne pripomínali vnútroštátne predpisy týkajúce sa využívania alebo vytvárania teroristického obsahu. Rovnako žiada, aby sa zaručilo právo odvolať sa proti správne rozhodnutiu prostredníctvom jasného vysvetlenia tohto práva a online nástrojov na jeho uplatnenie.

2. Kontext návrhu

2.1. Všadeprítomnosť internetu umožňuje jeho užívateľom komunikovať, pracovať, socializovať sa, tvoriť, získavať a zdieľať informácie a obsah spolu so stovkami miliónov jednotlivcov na celom svete. Výbor preto navrhuje zriadiť mechanizmy na zabránenie komunikácie týkajúcej sa teroristického obsahu a jeho šírenia ⁽¹⁾.

2.2. Je dôležité rozlišovať medzi pojmami, pričom slovo „internet“ je príliš všeobecné. Internet predstavuje zároveň web, sociálne siete, ako aj DarkNet. Je to tiež sieť objektov, ktoré sú očividnými bezpečnostnými dierami v kybernetickej vojne. Napríklad príslušníci ISIS, ktorí vykonávajú nábor, dnes omnoho jednoduchšie komunikujú online prostredníctvom herných konzol než prostredníctvom internetu. Výraz „plánovanie a napomáhanie teroristickej činnosti“ sa nevzťahuje na internet alebo sociálne siete, ale na DarkNet. Navyše veľké internetové spoločnosti Google, Apple, Facebook, Amazon a Microsoft nie sú na DarkNete alebo na šifrovaných sieťach aktívne.

2.3. Schopnosť osloviť takéto široké publikum s minimálnymi nákladmi však priťahuje aj páchatel'ov trestnej činnosti, ktorí chcú internet zneužiť na nezákonné účely. Nedávne teroristické útoky v EÚ ukázali, ako teroristi zneužívajú internet na prípravu a nábor priaznivcov, na plánovanie a napomáhanie teroristickej činnosti, na glorifikáciu svojich násilných činov a na vyzývanie ostatných, aby sa pridali a rozširovali strach u širokej verejnosti.

2.4. Je pravda, že v rámci internetového fóra EÚ sa zhromaždili rôzni aktéri, ale nie všetci dotknutí poskytovatelia hostingových služieb sa doň zapojili, a okrem toho rozsah a tempo pokroku medzi poskytovateľmi hostingových služieb ako celku nepostačujú na účinné riešenie tohto problému. Je potrebné vynaložiť osobitné úsilie na primeranú odbornú prípravu moderátorov na sociálnych sieťach.

2.5. Teroristický obsah zdieľaný online na takéto účely sa šíri prostredníctvom poskytovateľov hostingových služieb, ktorí umožňujú nahrávanie obsahu tretím stranám. Takýto obsah sa ukázal ako kľúčový nástroj na radikalizáciu a inšpiroval tzv. „osamelých vlkov“ ku konaniu, ako tomu bolo pri niekoľkých teroristických útokoch v Európe. Okrem toho sa zistil väčší vplyv u mladších skupín obyvateľstva.

3. Zhrnutie a všeobecné pripomienky k návrhu nariadenia

3.1. EHSV už vyjadril svoj názor na ilegálny obsah online ⁽²⁾: táto nová iniciatíva Komisie sa zameriava na teroristický obsah na internete.

3.2. Osobná pôsobnosť návrhu zahŕňa poskytovateľov hostingových služieb, ktorí ponúkajú svoje služby v rámci EÚ, bez ohľadu na miesto ich usadenia alebo ich veľkosť.

⁽¹⁾ COM(2018) 640 final.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 19.

- 3.3. Domnievame sa, že by sa tam mali zahrnúť poskytovatelia informácií a vyhľadávačov a hostingové stránky alebo siete.
- 3.4. Malé a stredné internetové podniky nemajú technické, ľudské a finančné kapacity na to, aby podnikali účinné kroky proti teroristickému obsahu. Podľa EHSV je potrebné mať možnosť prispôsobiť lehoty a postupy tomuto druhu podnikov. V prípade malých a stredných podnikov možno stanoviť lehotu na vykonanie nariadenia.
- 3.5. Rovnako treba oceniť preventívne a proaktívne opatrenia zo strany mimovládnych organizácií, odborov a občianskej spoločnosti vo všeobecnosti.
- 3.6. V záujme zabezpečenia odstránenia teroristického obsahu sa v nariadení zavádza príkaz na odstránenie, ktorý môže byť vydaný vo forme administratívneho alebo súdneho rozhodnutia príslušného orgánu členského štátu. V takýchto prípadoch je poskytovateľ hostingových služieb povinný odstrániť obsah, resp. znemožniť k nemu prístup, do jednej hodiny.
- 3.7. Vymedzenie pojmu teroristický obsah sa môže v každej krajine líšiť, preto je dôležité vyjasniť ho, aby sa predišlo svojvoľnému konaniu a právnej neistote.
- 3.8. Lehota jednej hodiny nie je realistická, pretože napríklad vo Francúzsku prejde medzi nahlásením a odstránením zdroja v skutočnosti 16 hodín v prípade pedofilných stránok a 21 hodín v prípade teroristických stránok, pretože charakterizácia stránok si vyžaduje veľa času. EHSV sa domnieva, že by sa mala stanoviť realistickejšia a účinnejšia lehota.
- 3.9. V nariadení sa vyžaduje, aby poskytovatelia hostingových služieb prijímali v prípade potreby proaktívne opatrenia primerané úrovni rizika a odstránili teroristický materiál zo svojich služieb, a to aj zavedením nástrojov na automatizované odhaľovanie. To má zásadný význam a musíme deklarovať a podporiť úsilie v oblasti technologických inovácií, aby sa mohli vytvoriť technologické nástroje.
- 3.10. Komisia okrem iných prostriedkov navrhuje používanie nástrojov na automatizované odhaľovanie a od podnikov vyžaduje, aby vyvíjali značné úsilie na podporu výskumov s cieľom vytvoriť vhodné technologické nástroje.
- 3.11. V návrhu sa ako súčasť opatrení na ochranu pred chybným odstránením obsahu, ktorý nie je teroristický, stanovuje povinnosť zaviesť opatrenia na nápravu a mechanizmy na podávanie sťažností, aby sa zabezpečilo, že používatelia budú môcť napadnúť odstránenie svojho obsahu. V nariadení sa okrem toho zavádzajú povinnosti týkajúce sa transparentnosti, pokiaľ ide o opatrenia proti teroristickému obsahu zo strany poskytovateľov hostingových služieb, čím sa zabezpečuje zodpovednosť voči používateľom, občanom a orgánom verejnej moci.
- 3.12. Musíme trvať nielen na úsilí v oblasti kontroly a preskúmania obsahov, ale aj na úsilí v oblasti ľudského a technologického sprostredkovania. Otázka cenzúry ľudskými sprostredkovateľmi môže vyvolávať pochybnosti z hľadiska rešpektovania práv pracovníkov a uplatňovania práva na informácie a rešpektovania súkromia všetkých obyvateľov EÚ.
- 3.13. EHSV sa domnieva, že poskytovateľ by mal informovať vlastníka stránky alebo informácií, ktoré chce cenzurovať. Je potrebné pripomenúť, že existuje právo osôb byť informované o správnych rozhodnutiach.
- 3.14. V záujme zaručenia práva občanov na správne rozhodnutie žiada EHSV poskytovateľov služby pripojenia k internetu, aby do svojich pravidiel týkajúcich sa obsahu zahrnuli práva a povinnosti zákazníkov, pokiaľ ide napríklad o informovanie tvorcov obsahu o príkazoch na odstránenie, a právne nástroje, ktoré sú zákazníkom k dispozícii.

4. Objasnenie jednotlivých ustanovení návrhu

- 4.1. Teroristická propaganda online sa snaží podnecovať jednotlivcov, aby vykonali teroristické útoky, a to aj tým, že im poskytuje podrobné pokyny o tom, ako spôsobiť maximálnu ujmu. Po spáchaní týchto násilných činov nasleduje ďalšia propaganda, ktorá tieto činy glorifikuje, a zároveň vyzýva ostatných, aby sa pridali. Toto nariadenie prispieva k ochrane verejnej bezpečnosti tým, že znižuje dostupnosť teroristického obsahu, ktorý propaguje porušovanie základných práv a nabáda naň.

4.2. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmov, v návrhu sa uvádza, že na účely tohto nariadenia:

„poskytovateľ hostingových služieb“ je poskytovateľ služieb informačnej spoločnosti, ktoré pozostávajú z uchovávaní informácií poskytnutých poskytovateľom obsahu a na jeho žiadosť a zo sprístupňovania uchovávaných informácií tretím stranám ⁽³⁾;

„poskytovateľ obsahu“ je používateľ, ktorý poskytol informácie, ktoré na jeho žiadosť uchováva, resp. uchoval, poskytovateľ hostingových služieb ⁽⁴⁾;

EHSV navrhuje doplnenie nového bodu, ktorý by zahŕňal:

— „poskytovateľov informácií“: vyhľadávače, ktoré umožňujú identifikáciu obsahu a prístup k nemu.

4.3. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmu „teroristický obsah“ ako jednej alebo viacerých z týchto informácií:

a) podnecovanie na spáchanie teroristických trestných činov, resp. ich obhajovanie, a to aj ich glorifikáciou, v dôsledku ktorého vzniká nebezpečenstvo spáchania týchto činov;

b) podpora prispievania k teroristickým trestným činom;

c) podpora činností teroristickej skupiny, a to najmä podporovaním účasti na teroristickej skupine alebo jej podporou v zmysle článku 2 ods. 3 smernice (EÚ) 2017/541;

d) usmerňovanie v oblasti metód alebo techník na účely páchania teroristických trestných činov ⁽⁵⁾;

EHSV navrhuje doplnenie nového bodu, ktorý by zahŕňal:

— nábor a príprava osôb s cieľom spáchať alebo podporovať teroristické činy.

4.4. Vymedzenie obsahu, ktorý bude cenzurovaný, je veľmi stručné, pretože existuje veľa textov, obrázkov, videí a iných obsahov a formátov, ktoré neglorifikujú konkrétne činy ani k nim nepodnecujú, ale sprostredkávajú a oceňujú extrémistickú doktrínu, ktorá vedie k násiliu.

4.5. Nariadenie prispieva aj k boju proti podnikom, ktoré svojimi činnosťami sprostredkávajú a oceňujú extrémistickú doktrínu, ktorá vedie k násiliu. Prispieva aj k boju proti náborovým aktivitám na sociálnych sieťach.

4.6. V článku 1 sa vymedzuje predmet úpravy a uvádza sa v ňom, že v nariadení sa stanovujú pravidlá na predchádzanie zneužívaniu hostingových služieb na šírenie teroristického obsahu online vrátane povinnej starostlivosti poskytovateľov hostingových služieb a opatrení, ktoré majú členské štáty zaviesť.

4.7. Pojem zneužívanie hostingových služieb na šírenie teroristického obsahu online by sa mal zmeniť doplnením šírenia obsahu, správ alebo propagandy a zahrnúť by sa malo aj uvedenie adries URL a informácie na prístup k obsahu alebo k teroristickým správam, pretože by to zahŕňalo aj vyhľadávače.

4.8. V článku 5 sa stanovuje požiadavka, aby poskytovatelia hostingových služieb zaviedli opatrenia na uľahčenie rýchleho posúdenia obsahu, ktorý zaslal príslušný orgán členského štátu alebo subjekt EÚ, avšak ale bez toho, aby bola uložená povinnosť odstrániť nahlásený obsah, ako aj bez toho, aby boli stanovené konkrétne lehoty na prijatie príslušných krokov.

4.9. EHSV sa domnieva, že ak chceme byť účinní, musíme v záujme právnej istoty začať pracovať na zozname kritérií – *numerus clausus* – na vymedzenie typov obsahu a správ teroristickej povahy alebo tých, ktoré glorifikujú terorizmus, s cieľom zabrániť svojvoľnému rozhodovaniu o odstraňovaní obsahu a chrániť práva na informácie a slobodu presvedčenia. Toto nariadenie by navyše malo obsahovať predpísané kritériá, ktoré umožnia na európskej úrovni charakterizovať obsah, ako sú informácie o teroristických skupinách, informácie, ktoré glorifikujú terorizmus alebo ospravedľujú teroristické činy, technické alebo metodologické informácie, ktoré uľahčujú výrobu zbraní schopných spôsobiť útok alebo výzvy na účely náboru.

4.10. V článku 14 sa stanovuje vytvorenie kontaktných miest zo strany poskytovateľov hostingových služieb, ako aj zo strany členských štátov s cieľom uľahčiť vzájomnú komunikáciu, a to najmä pokiaľ ide o hlásenia a príkazy na odstránenie. V záujme bezpečnosti ľudských práv, ktorých sa to týka, sa EHSV domnieva, že tieto kontaktné miesta by mali zahŕňať

⁽³⁾ COM(2018) 640 final, článok 2 ods. 1

⁽⁴⁾ COM(2018) 640 final, článok 2 ods. 2

⁽⁵⁾ COM(2018) 640 final, článok 2 ods. 5

špecializovaných sudcov na identifikáciu problémov, ktorí budú odborne pripravení nielen v oblasti odhaľovania postojov, správania alebo činov teroristickej povahy, ale aj v oblasti technologických zručností. Tieto vlastnosti sa musia požadovať od poskytovateľov hostingových služieb, ako aj od tých, ktorých určili členské štáty, aby sa uľahčila vzájomná komunikácia, a to najmä pokiaľ ide o hlásenia a príkazy na odstránenie.

4.11. V nariadení by sa mala špecifikovať povinnosť poskytovateľov hostingových služieb poskytovať informácie prístupné všetkým v záujme správneho fungovania kontaktných miest a vymedziť obsah a formu komunikácie so zástupcami týchto miest.

4.12. V článku 16 sa vyžaduje, aby si poskytovatelia hostingových služieb, ktorí nemajú v žiadnom členskom štáte prevádzkareň, ale ponúkajú svoje služby v rámci Únie, určili v EÚ právneho zástupcu: podľa EHSV je potrebné, aby sa táto požiadavka rozšírila na poskytovateľov služby pripojenia k internetu a internetové odvetvia vrátane vyhľadávačov, sociálnych sietí, aplikácií mobilného internetu a herného priemyslu.

4.13. Poskytovatelia hostingových služieb pôsobiaci na internete zohrávajú dôležitú úlohu v digitálnom hospodárstve tým, že spájajú podniky a občanov a uľahčujú verejnú diskusiu a šírenie a prijímanie informácií, názorov a myšlienok, ktoré významnou mierou prispievajú k inováciám, hospodárskemu rastu a tvorbe pracovných miest v EÚ. EHSV sa domnieva, že by to malo týkať aj poskytovateľov internetových služieb, hostingových služieb, digitálnych sociálnych sietí a spoločností poskytujúcich digitálne telefónne služby.

4.14. V návrhu nariadenia sa stanovuje súbor opatrení, ktoré majú členské štáty zaviesť s cieľom identifikovať teroristický obsah, umožniť jeho rýchle odstránenie zo strany poskytovateľov hostingových služieb a uľahčiť spoluprácu s príslušnými orgánmi v iných členských štátoch, poskytovateľmi hostingových služieb a v prípade potreby príslušnými orgánmi EÚ, a to, podľa názoru EHSV s cieľom obmedziť obsah súvisiaci s terorizmom, umožniť jeho rýchle potlačenie poskytovateľmi hostingových služieb a obmedzovať propagandu a náborové aktivity teroristov na internete.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014, pokiaľ ide o postup overovania porušovania pravidiel o ochrane osobných údajov v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu

[COM(2018) 636 final – 2018/0328 (COD)]

(2019/C 110/14)

Hlavná spravodajkyňa: **Marina YANNAKOUDAKIS**

Konzultácia	Európsky parlament, 1. 10. 2018 Rada, 24. 10. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Rozhodnutie predsedníctva	16. 10. 2018
Prijatie v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	109/2/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje postoj Európskej komisie, podľa ktorej je toto nariadenie potrebné vzhľadom na nedávne udalosti v súvislosti s prípadom Facebook/Cambridge Analytica týkajúcim sa údajného nezákonného spracovania osobných údajov.

1.2. EHSV uznáva, že v dnešnom svete je technologický rozvoj, sociálne médiá a uchovávanie osobných údajov spoločnosťami v celej EÚ skutočnosťou. Potreba týchto nástrojov nie je spochybňovaná, keďže sa pohybujeme v globálnom technologicky vyspelom svete. Výzvou je pohybovať sa v tejto oblasti takým spôsobom, ktorý chráni občanov EÚ, umožňuje transparentnosť a slobodu ich základných ľudských práv.

1.3. Využívanie údajov a sociálne médiá zásadne zmenili spôsob, akým politické strany vedú volebné kampane, keďže strany sa môžu zamerať na potenciálnych voličov. Tento vývoj viedol k väčšiemu tlaku na sociálne médiá ako na formu ovplyvňovania voličov a ich úmyslu pri hlasovaní. EHSV očakáva, že Úrad pre európske politické strany a európske politické nadácie⁽¹⁾ (ďalej len „úrad“) bude skúmať oblasti, v ktorých by mohlo dochádzať k porušovaniu ochrany údajov, a navrhovať spôsoby, ako tomu zabrániť. Mal by tiež zaviesť kontrolný mechanizmus, aby sa zabezpečila ochrana údajov a využívanie údajov podľa presne vymedzených kritérií.

1.4. EHSV podporuje ciele návrhu a súhlasí s tým, že demokracia je jednou zo základných hodnôt, na ktorých je EÚ založená. V zmluvách sa stanovuje, že občania EÚ sú priamo zastúpení v Európskom parlamente, aby sa na európskej úrovni zabezpečilo fungovanie zastupiteľskej demokracie.

1.5. Toto zastúpenie má formu volených členov z politických strán alebo jednotlivcov v členských štátoch kandidujúcich vo voľbách. Volebná platforma prešla v poslednom desaťročí zmenami, pričom vzrástol význam sociálnych médií. Európska komisia sa musí týmto vývojom teraz zaoberať, pričom zvýšenie počtu zamestnancov úradu je jedným zo spôsobov, ako zabezpečiť ochranu osobných údajov a zabrániť ich zneužívaniu na získavanie politických výhod. V tejto súvislosti musí byť prioritou zabezpečiť, aby sa voľby konali za rovnakých podmienok a aby žiadna skupina nemala výhody z využívania údajov.

⁽¹⁾ www.appf.europa.eu.

1.6. Aby však úrad riadne fungoval, musia existovať isté kritériá z hľadiska jeho právomocí a kompetencií. V súčasnosti je úlohou orgánov pre ochranu osobných údajov členských štátov zabezpečiť, aby nedochádzalo k zneužitiu údajov politickými stranami. Podmienky spolupráce medzi úradom a národnými orgánmi pre ochranu osobných údajov sa musia riadne vymedziť. Okrem toho v mnohých členských štátoch majú orgány pre ochranu osobných údajov obmedzené zdroje a Komisia by mala zvážiť ich financovanie, aby mohli s úradom spolupracovať.

1.7. EHSV poukázal na možné problémy týkajúce sa zneužitia údajov vo svojom stanovisku o ochrane osobných údajov ⁽²⁾, v ktorom sa venoval oblastiam vyvolávajúcim obavy.

1.8. EHSV podporuje nábor ďalšieho personálu úradu, pretože sa domnieva, že tento personál bude môcť lepšie spolupracovať s členskými štátmi prostredníctvom orgánov pre ochranu osobných údajov s cieľom zabezpečiť, aby sa porušenia ochrany údajov riadne vyšetrili a uložili sa sankcie v prípade, že sa tieto porušenia potvrdia.

1.9. EHSV uznáva, že postupy pri voľbách do Európskeho parlamentu sú v právomoci členských štátov podľa rámca EÚ. EHSV tiež očakáva, že na porušenie pravidiel o ochrane údajov upozornia úrad orgány pre ochranu osobných údajov alebo jednotlivé strany.

2. Kontext stanoviska

2.1. Nedávne udalosti ukázali, že občania môžu byť terčom masových dezinformačných online kampaní s cieľom diskreditovať voľby a zbaviť ich legitimity. Takisto sa predpokladá, že osobné údaje ľudí boli nezákonne zneužitú na ovplyvnenie demokratickej diskusie a slobodných volieb.

2.2. V máji 2018 nadobudlo účinnosť všeobecné nariadenie o ochrane údajov, v ktorom sa stanovili prísne pravidlá spracovania a ochrany osobných údajov. Vzťahuje sa na všetky európske a vnútroštátne politické strany a iných aktérov v súvislosti s voľbami vrátane sprostredkovateľov údajov a platforiem sociálnych médií.

2.3. Pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019 Európska komisia navrhla niekoľko cielených zmien nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií ⁽³⁾, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby sa voľby konali podľa prísnych demokratických pravidiel a pri plnom rešpektovaní európskych hodnôt demokracie, právneho štátu a dodržiavaní základných práv.

2.4. Na základe navrhovaných zmien by bolo predovšetkým možné sankcionovať európske politické strany alebo nadácie, ktoré porušovaním pravidiel o ochrane údajov ovplyvňujú alebo sa pokúšajú ovplyvniť voľby. Sankcie by predstavovali 5 % ročného rozpočtu príslušnej európskej politickej strany alebo nadácie. Sankciu bude ukladať úrad. Politická strana alebo nadácia, pri ktorej sa zistí, že porušuje pravidlá, nebude okrem toho môcť požiadať o financovanie zo všeobecného rozpočtu Európskej únie v roku, v ktorom bola sankcia uložená.

2.5. V návrhu sa takisto stanovuje postup na overenie toho, či porušenie ochrany údajov, ktoré zistil vnútroštátny dozorný orgán pre ochranu údajov, slúžilo na ovplyvnenie výsledku volieb do Európskeho parlamentu. Pri tomto postupe sa použije „výbor nezávislých významných osobností“, ktorý koná na žiadosť úradu. Výbor nezávislých významných osobností je zriadený článkom 11 nariadenia. Pozostáva zo šiestich odborníkov, ktorých vymenúva Európska komisia, Európsky parlament a Rada, ale ktorí nie sú ich zamestnancami.

2.6. Aby mal úrad dostatočný počet zamestnancov na vykonávanie svojich úloh nezávislým a účinným spôsobom, sa okrem toho navrhuje zvýšiť ich počet o sedem (okrem súčasných troch zamestnancov vrátane riaditeľa).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV podporuje ciele návrhu a súhlasí s tým, že demokracia je jednou zo základných hodnôt, na ktorých je EÚ založená. V záujme zabezpečenia fungovania zastupiteľskej demokracie na európskej úrovni sa v zmluvách stanovuje, že občania EÚ sú priamo zastúpení v Európskom parlamente. Preto je nevyhnutné, aby jej občania mohli bez akýchkoľvek prekážok vykonávať svoje demokratické právo. Akýkoľvek zásah do slobodnej voľby počas volebného procesu je nedemokratický a neprijateľný.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 248, 25.8.2011, s. 123.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 317, 4.11.2014, s. 1.

3.2. EHSV uznáva, že vo volebných kampaniach sa čoraz častejšie využívajú osobné údaje. Vo volebných kampaniach v Spojenom kráľovstve sa v roku 2017 vynaložilo viac ako 40 % reklamných nákladov na digitálne kampane. V tomto kontexte je pochopiteľné, že je lákavé využiť osobné údaje na zameranie na určité skupiny. Nie je však prijateľné, aby sa osobné údaje vymieňali bez vedomia dotknutej osoby. Ide o zásadné porušenie ľudských práv.

3.3. Rozvoj webu, rýchlosť prenosu informácií a globálne dôsledky si vyžadujú, aby sa k bezpečnosti uchovávaných údajov pristupovalo dôsledne. Vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov sa na tento účel stanovujú prísne pravidlá. Osobné údaje musia byť predovšetkým spracúvané zákonným spôsobom a dôsledne. Politické strany môžu v súčasnosti zákonne využívať údaje podľa pravidiel všeobecného nariadenia o ochrane údajov za určitých obmedzení. Politická agitácia sa vo väčšej miere opiera o sociálne médiá. Snažiť sa zastaviť tento trend by nemuselo nevyhnutne pomôcť demokratickému procesu, pretože by sa tým obmedzili možnosti politických strán informovať potenciálnych voličov o svojom volebnom programe.

3.4. EHSV uznáva suverenitu členských štátov vo volebnom procese a Komisia musí túto suverenitu členských štátov rešpektovať. EÚ nemôže prijímať právne predpisy na postihovanie národných politických strán, pretože ide o právomoc členských štátov. EÚ preto môže iba navrhovať opatrenia na postihovanie európskych politických strán. Na tento účel Komisia navrhuje zmenu nariadenia, ktoré upravuje ich štatút a financovanie. Úrad tým pri vyvodení záverov získava autoritu v prípade, že sa dokáže zneužiť.

4. Konkrétne pripomienky a odporúčania

4.1. EHSV uznáva, že úrad je v súčasnosti personálne poddimenzovaný. Pracovná záťaž riaditeľa a jeho dvoch zamestnancov je už teraz veľmi vysoká a nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu ich vystavia ešte väčšiemu tlaku. EHSV preto podporuje návrh, aby mal úrad stálych zamestnancov a aby sa riaditeľovi udelili právomoci menovacieho orgánu, pretože je nevyhnutné, aby mal úrad dostatočné ľudské zdroje na riadne pozorovanie volieb.

4.2. Využívanie údajov a sociálne médiá zásadne zmenili spôsob, akým politické strany vedú volebné kampane, keďže strany sa môžu zamerať na potenciálnych voličov. Tento vývoj viedol k tomu, že sociálne médiá sa čoraz častejšie využívajú na ovplyvnenie úmyslu voličov pri hlasovaní. EHSV očakáva, že úrad bude skúmať oblasti, v ktorých by mohlo dochádzať k porušovaniu údajov, a navrhovať spôsoby, ako tomu zabrániť. Mal by tiež zaviesť kontrolný mechanizmus, aby sa zabezpečila ochrana údajov a využívanie údajov podľa presne vymedzených kritérií.

4.3. Podľa EHSV je potrebné, aby sa precizovalo, čo predstavuje pokus o ovplyvnenie volieb porušením pravidiel o ochrane údajov. Mala by sa zvážiť možnosť zriadenia pracovnej skupiny pozostávajúcej z orgánov pre ochranu osobných údajov členských štátoch a úradu s cieľom vytvoriť medzi úradom a orgánmi pre ochranu údajov čo najlepšie pracovné postupy, pretože ochrana údajov nepozná v rámci EÚ hranice.

4.4. Riaditeľ úradu sa vymenúva podľa postupu uvedeného v článku 6 ods. 3 nariadenia. Je nezávislý a nezodpovedá sa inštitúciám EÚ. Európskej komisii a Európskemu parlamentu bude musieť každoročne predkladať správu, a preto by mohlo byť vhodné udeliť Európskemu parlamentu právomoc vyjadrovať sa k tejto správe a hlasovať o nej. Tým by sa zabezpečila určitá zodpovednosť úradu a zvýšila transparentnosť procesu.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky obranný fond

[COM(2018) 476 final]

(2019/C 110/15)

Spravodajca: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**Pomocný spravodajca: **Eric BRUNE**

Konzultácia	Európsky parlament, 2. 7. 2018 Rada, 4. 7. 2018
Rozhodnutie predsedníctva	10. 7. 2018
Právny základ	článok 173 ods. 3 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	22. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	200/1/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné, aby sa globálna stratégia EÚ a plán vykonávania v oblasti bezpečnosti a obrany zaviedli dôsledne a v súlade s ustanoveniami spoločného vyhlásenia EÚ a NATO z júla 2016, ako aj so zásadou OSN týkajúcou sa kolektívnej bezpečnosti.

1.2. Od roku 2017 sa EHSV zasadzoval za vytvorenie európskej obrannej únie a podporoval akčný plán v oblasti európskej obrany vrátane vytvorenia spoločného Európskeho obranného fondu. Sme presvedčení o tom, že takéto posilnenie európskej obrany nemá za cieľ oslabiť NATO a transatlantické vzťahy, ale ich skôr posilniť.

1.3. EHSV dôrazne podporuje návrh Komisie z 13. júna 2018 na nariadenie, ktorým sa zriaďuje Európsky obranný fond v rámci VFR na obdobie 2021 – 2027.

1.4. EHSV požaduje, aby sa v európskej spolupráci v oblasti obrany dosiahol výrazný kvalitatívny pokrok. Obmedzená spolupráca medzi členskými štátmi v oblasti obrany skutočne vedie k duplicitě a výsledkom je obranný priemysel, ktorý je stále značne roztrieštený. Nedostatočná integrácia na strane dopytu na trhu nepodnecuje nadnárodnú spoluprácu medzi podnikmi a ďalšiu integráciu priemyslu. To spôsobuje neefektívne pridelovanie zdrojov, prekrývajúce sa priemyselné spôsobilosti, technologické medzery a nedostatok nových programov, najmä programov spolupráce.

1.5. EHSV podporuje cieľ strategickej autonómnosti spolu s vývojom kľúčových technológií v kritických oblastiach a strategických spôsobilosti. Tento cieľ priamo súvisí s potrebou spoľahlivého hodnotenia a koordinácie s cieľom zabezpečiť, aby sa tieto technológie mohli ovládať, ponechať a vyrábať na európskej úrovni, čo umožní EÚ prijímať rozhodnutia a v prípade potreby autonómne konať.

1.6. EHSV sa domnieva, že podmienkou *sine qua non* rozvoja spoločných obranných spôsobilostí je posilnenie priemyselnej a technologickej základne európskej obrany.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že Európska únia musí pracovať na udržaní, obnove a rozvoji vysokokvalifikovanej pracovnej sily a zabezpečiť pracovníkom takéto zručnosti.

- 1.8. EHSV navrhuje, aby Európska únia zvýšila svoje úsilie o harmonizáciu vývozných pravidiel v rámci Únie.
- 1.9. EHSV je dôrazným zástancom toho, aby sa osobitná pozornosť venovala MSP, ako aj začínajúcim podnikom, a to aj v oblasti výskumu a vývoja na obranné účely.
- 1.10. EHSV sa domnieva, že rozpočet EÚ na podporu obranných činností by nemal nahrádzať výdavky na národnú obranu, ale skôr posilniť a urýchliť väčšiu a lepšiu spoluprácu v oblasti obrany. V tom istom zmysle by sa rozpočet EÚ na obranný výskum nemal pridelovať na úkor civilného výskumu v iných odvetviach. Aj keď rozhodnutia o investíciách do obrany a programoch na rozvoj obrany zostávajú výsadou členských štátov, Európsky obranný fond by mohol priniesť pridanú hodnotu EÚ podnecovaním spoločného výskumu a vývoja výrobkov a technológií v oblasti obrany.
- 1.11. EHSV je pevne presvedčený o tom, že harmonizovanejšia a efektívnejšia európska obranná politika by mohla priniesť zvýšenie efektívnosti, a to zväčšením trhového podielu európskej obrannej priemyselnej a technologickej základne a lepšou distribúciou výrobkov medzi štátmi, regiónmi a podnikmi.
- 1.12. Európsky obranný fond prinesie zmenu len vtedy, ak sa z neho budú podporovať činnosti, ktoré sú naozaj dôležité. Jeho pracovné programy by sa preto mali stanoviť na základe rozsiahleho procesu plánovania v oblasti európskej obrany, v ktorom by sa určili priority kľúčových spôsobilostí pre Európu.
- 1.13. EHSV podporuje politiku spolupráce, ktorou sa bude presadzovať zapojenie MSP, ako aj krajín, ktoré nie sú signatármi vyhlásenia o zámere, avšak bez toho, aby sa zabúdalo na zručnosti, ktorými môžu prispieť k priemyselnej a technologickej základni obranného priemyslu.
- 1.14. EHSV podporuje návrh obmedziť prínos európskych fondov v prípade európskych spoločností kontrolovaných tým istým subjektom a požadovať záruky, ak sa tretia krajina podieľa na vývoji podporovanom Európskym obranným fondom.
- 1.15. EHSV podporuje myšlienku, že európske fondy by mali byť riadené Európskou komisiou, ale domnieva sa, že Európska obranná agentúra môže účinne zasahovať do vymedzenia potrieb v oblasti obranného vybavenia a Organizácie pre spoluprácu v oblasti vyzbrojovania (OCCAR), pričom by čerpala z nie vždy príjemných skúseností a zohrávala svoju úlohu pri riadení programov, pretože duplicita zručností v tejto oblasti by bola pre účinnosť systému škodlivá.
- 1.16. EHSV podporuje myšlienku, že výskum a vývoj musia byť predložené etickému výboru. Je potrebné jasne stanoviť etické podmienky, ktoré sa musia posúdiť už pri hodnotení návrhu, aby sa zabezpečila právna istota a zrozumiteľnosť.
- 1.17. EHSV znepokojuje budúcnosť spolupráce so Spojeným kráľovstvom po brexite a zasadzuje sa za dôraznú bezpečnosť a obranu, ktorej súčasťou by bolo pridruženie Spojeného kráľovstva k Európskemu obrannému fondu.
- 1.18. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na nárast nacionalizmu a autoritárskych režimov v celej Európskej únii, ktoré vyvíjajú nátlak na našu demokraciu, sa náš starnúci kontinent cíti ohrozený, má tendenciu zvalovať vinu na problémy, ako je terorizmus a migračné pohyby, a niekedy ich aj zamieňať, a chýba mu dostatočná solidarita v rámci členských štátov aj medzi nimi. Hoci máme k dispozícii taký pozoruhodný nástroj priemyselnej politiky, ako je Európsky obranný fond, stále je potrebné, aby sme sa hlbšie zamysleli nad európskou obrannou politikou.

2. Predstavenie návrhu

- 2.1. Geopolitický kontext sa v poslednom desaťročí stal nestabilným: čelíme zložitému a náročnému prostrediu, v ktorom vznikajú nové hrozby, ako sú hybridné hrozby a kybernetické útoky, a vracajú sa konvenčnejšie výzvy.
- 2.2. Vedúci predstavitelia 27 členských štátov a Európskej rady, Európskeho parlamentu a Európskej komisie v spoločnom vyhlásení z 25. marca 2017 v Ríme uviedli, že Únia posilní svoju spoločnú bezpečnosť a obranu a podporí konkurencieschopnejší a integrovanejší obranný priemysel.
- 2.3. Európska obrana čelí významnej neefektívnosti na trhu, ktorá je spojená s nevyužitými úsporami z rozsahu (fragmentácia vnútroštátnych trhov s jedným odberateľom) a duplicitou zdrojov na európskej úrovni.

- 2.4. Zdrojom dopytu sú takmer výlučne členské štáty, pričom v uplynulých desiatich rokoch došlo k výraznému zníženiu ich rozpočtov v oblasti obrany, najmä v prípade výskumu a vývoja.
- 2.5. V roku 2015 sa prostredníctvom spoločného európskeho verejného obstarávania obstaralo len 16 % obranného vybavenia, čo má veľmi ďaleko k spoločnej referenčnej hodnote 35 %, ktorá bola dohodnutá prostredníctvom Európskej obrannej agentúry.
- 2.6. Sektor obrany je do veľkej miery na cezhraničnej úrovni roztrieštený, čo prináša výraznú duplicitu a následnú neefektívnosť z hľadiska využívania úspor z rozsahu a učenia sa.
- 2.7. Súčasný stav nie je udržateľný a vývoj významných obranných systémov novej generácie je čoraz viac mimo dosahu jednotlivých členských štátov.
- 2.8. Nedostatočnou spoluprácou medzi členskými štátmi sa ďalej oslabuje schopnosť obranného priemyslu EÚ udržiavať priemyselné a technologické spôsobilosti potrebné na zachovanie strategickú autonómiu EÚ a plnenie jej súčasných a budúcich bezpečnostných potrieb.
- 2.9. Komisia prijala 7. júna 2017 oznámenie o zriadení Európskeho obranného fondu, ktorý je zložený zo špecializovaných nástrojov pre výskum a pre spôsobilosť. K oznámeniu bol pripojený legislatívny návrh nariadenia, ktorým sa ustanovuje Program rozvoja európskeho obranného priemyslu v rámci špecializovaného nástroja pre spôsobilosť.
- 2.10. Návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Európsky obranný fond v rámci VFR na obdobie 2021 až 2027, Komisia zverejnila 13. júna 2018.
- 2.11. Európsky obranný fond má byť nástrojom na podporu konkurencieschopnosti a inovatívnosti technologickú a priemyselnej základne EÚ v oblasti obrany, a tým prispievať k strategickú autonómiu EÚ. Tento nástroj je určený na spustenie programov spolupráce, ku ktorým by nedošlo bez príspevku EÚ, a má poskytovať potrebné stimuly na zvýšenie spolupráce v každej fáze priemyselného cyklu.
- 2.12. Osobitne sa budú podporovať projekty spolupráce s významnou cezhraničnou účasťou malých a stredných podnikov. Tým sa zabezpečí, aby Európsky obranný fond zostal otvorený pre príjemcov zo všetkých členských štátov bez ohľadu na ich veľkosť a sídlo.
- 2.13. V návrhu sa ako dátum začatia uplatňovania stanovuje 1. január 2021 a tento návrh sa predkladá Únii 27 členských štátov.
- 2.14. Zatiaľ čo výskum v oblasti obrany patrí do pôsobnosti rámcového programu pre výskum a inováciu (*Európsky horizont*), zodpovedajúce osobitné ustanovenia o výskume v oblasti obrany, ako sú ciele, pravidlá účasti a mechanizmy realizácie, sa špecifikujú v tomto návrhu.
- 2.15. Návrh sa usiluje o zabezpečenie súčinnosti s inými iniciatívami EÚ v oblasti civilného výskumu a vývoja, ako sú napríklad iniciatívy v oblasti bezpečnosti a kybernetickú bezpečnosti, kontroly hraníc, pobrežnej stráže, námornej dopravy a vesmíru.
- 2.16. Medzi fondom a projektmi implementovanými v rámci stálej štruktúrovanej spolupráce v oblasti obrany (PESCO) budú existovať úzke väzby.
- 2.17. V rámci fondu sa bude prihliadať na plán rozvoja spôsobilostí EÚ (CDP), v ktorom sú určené priority spôsobilostí v oblasti obrany, a na koordinované výročné preskúmanie EÚ v oblasti obrany (CARD).
- 2.18. V tejto súvislosti sa môže prihliadať aj na príslušné činnosti, ktoré vykonáva Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO) a iní partneri, pokiaľ slúžia bezpečnostným a obranným záujmom Únie.
- 2.19. V rámci fondu sa takisto prihliada na obranné činnosti vykonávané prostredníctvom Európskeho mierového nástroja, ktorý je mimorozpočtovým nástrojom navrhnutým mimo VFR.
- 2.20. V tomto návrhu sa stanovuje možnosť kombinovania podpory z fondu s financovaním podporeným Fondom InvestEU.
- 2.21. Fond by sa mal využívať na riešenie prípadov zlyhania trhu alebo suboptimálnych investičných situácií primeraným spôsobom a bez toho, aby kopíroval alebo vytlačil súkromné financovanie, a mal by prinášať jasnú európsku pridanú hodnotu.

- 2.22. Únia bude musieť prevziať väčšiu zodpovednosť za ochranu svojich záujmov, hodnôt a európskeho spôsobu života, a to v súčinnosti a spolupráci s NATO.
- 2.23. Únia musí posilniť svoju strategickú autonómiu, aby bola pripravená čeliť budúcim hrozbám a chrániť svojich občanov. Vyžaduje si to vývoj kľúčových technológií v kritických oblastiach a strategických spôsobilostí na zabezpečenie technologického prvenstva.
- 2.24. Rozhodnutia o investíciách do obrany a programoch na rozvoj obrany zostávajú výsadou a zodpovednosťou členských štátov.
- 2.25. Navrhovaný politický prístup je primeraný rozsahu a závažnosti problémov, ktoré boli zistené. Iniciatíva je obmedzená na ciele, ktoré členské štáty nemôžu uspokojivo dosiahnuť samy a pri ktorých možno očakávať, že Únia dosiahne viac.
- 2.26. V apríli 2017 bola spustená prípravná akcia týkajúca sa výskumu v oblasti obrany s celkovým rozpočtom 90 miliónov EUR na tri roky. Počiatočné konkrétne výsledky začala prinášať s prvými dohodami o grante, ktoré boli podpísané v roku 2018, všetky projekty však stále prebiehajú.
- 2.27. Podľa návrhu nariadenia o Programe rozvoja európskeho obranného priemyslu na roky 2019 až 2020 bude jeho rozpočet 500 miliónov EUR a mal by sa začať implementovať od 1. januára 2019.
- 2.28. Otvorená verejná konzultácia o Európskom obrannom fonde pre všetky zainteresované strany sa uskutočnila od 13. januára do 9. marca 2018. Niektorí iniciatívu kritizovali z etického hľadiska, ale priamo ovplyvnené zainteresované strany ju podporujú. Pravidlá týkajúce sa práv duševného vlastníctva sa musia upraviť pre oblasť obrany.
- 2.29. Na obdobie rokov 2021 – 2027 sa navrhuje pridelenie rozpočtových prostriedkov vo výške 13 mld. EUR (v súčasných cenách), z toho 4,1 mld. EUR na výskumné činnosti a 8,9 mld. EUR na činnosti v oblasti vývoja.
- 2.30. Na základe potvrdenia nákladovej efektívnosti prostredníctvom analýzy nákladov a prínosov by fond mohla riadiť výkonná agentúra Komisie.
- 2.31. Navrhuje sa systém monitorovania na podporu podávania správ o výkonnosti a hodnotenia. Výsledky budú k dispozícii priebežne.
- 2.32. V návrhu Komisie týkajúcom sa VFR na obdobie 2021 – 2027 sa stanovuje ambicióznejší cieľ, pokiaľ ide o zohľadňovanie problematiky zmeny klímy vo všetkých programoch EÚ, s celkovým cieľom na úrovni 25 % výdavkov EÚ prispievajúcich k plneniu cieľov v oblasti klímy. Príspevok tohto Európskeho obranného fondu k dosiahnutiu tohto celkového cieľa sa bude sledovať prostredníctvom systému ukazovateľov EÚ v oblasti klímy na primeranej úrovni členenia vrátane použitia presnejších metódik, ak sú k dispozícii.
- 2.33. V návrhu sa stanovuje ako dátum začatia uplatňovania 1. január 2021.

3. Všeobecné pripomienky

- 3.1. EHSV poukazuje na požiadavky uvedené v stanoviskách CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) a CCMI/100 (2012). Globálna stratégia EÚ a plán vykonávania v oblasti bezpečnosti a obrany takisto poskytujú v tejto súvislosti dôležité prístupy. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné, aby sa tieto iniciatívy zaviedli dôsledne a v súlade s ustanoveniami spoločného vyhlásenia EÚ a NATO z júla 2016, ako aj so zásadou OSN týkajúcou sa kolektívnej bezpečnosti.
- 3.2. Vzhľadom na aktuálnu geostrategickú situáciu a vývoj v oblasti bezpečnosti musí Európa zväčšiť svoje bezpečnostné a obranné kapacity. O spoločných strategických cieľoch Únie je nevyhnutné mať jasnú predstavu, ktorá stále chýba a je naliehavo potrebná. To je predpokladom stanovenia nevyhnutných obranných spôsobilostí, ktoré musia byť podporené udržateľnou európskou technologickou a priemyselnou základňou v oblasti obrany.
- 3.3. Odstúpenie USA od jadrovej dohody podpísanej s Iránom v roku 2015, kríza na Ukrajine, znepokojujúce prejavy Ruska na hraniciach pobaltských štátov a východných hraniciach EÚ, vypuknutie konfliktov na území Líbye, Iraku a Sýrie, neustála nestabilita v regióne Sahel, potenciálna politická a vojenská konfrontácia medzi americko-izraelsko-saudskou osou a iránsko-sýrsko-ruskou osou, a to všetko na pozadí kybernetických hrozieb, nárastu autoritárstva v Európe a zvýšenej nepredvídateľnosti diplomacie USA: strategické udržiavanie rovnováhy zo strany EÚ bolo len zriedka také zložité a znepokojujúce ako v súčasnosti.

- 3.4. Bezpečnostné záležitosti v rámci EÚ aj v jej okolí patria medzi hlavné obavy občanov, ako aj hláv štátov.

3.5. EÚ musí riešiť aspoň štyri výzvy čo najkonsenzuálnejším spôsobom: autonómiu pri rozhodovaní, predvídanie kríz, politický vplyv a súdržnosť medzi našimi záujmami a našimi demokratickými zásadami.

3.6. V roku 2017 sa EHSV zasadzoval za vytvorenie európskej obrannej únie a podporoval akčný plán v oblasti európskej obrany vrátane vytvorenia spoločného Európskeho obranného fondu.

3.7. EHSV požadoval, aby sa v európskej spolupráci v oblasti obrany dosiahol výrazný kvalitatívny pokrok. Obmedzená spolupráca medzi členskými štátmi v oblasti obrany skutočne vedie k duplicite a výsledkom je obranný priemysel, ktorý je stále značne roztrieštený. Nedostatočná integrácia na strane dopytu trhu nepodnecuje nadnárodnú spoluprácu medzi podnikmi a ďalšiu integráciu priemyslu. To spôsobuje neefektívne pridelovanie zdrojov, prekrývajúce sa priemyselne spôsobilosti, technologické medzery a nedostatok nových programov, najmä programov spolupráce.

3.8. EHSV podporuje cieľ strategickej nezávislosti v určených oblastiach kritických priemyselných kapacít a technológií. Tento cieľ priamo súvisí s potrebou spoľahlivého hodnotenia a koordinácie s cieľom zabezpečiť, aby sa tieto technológie mohli ovládať, ponechať a vyrábať na európskej úrovni, čo umožní EÚ prijímať rozhodnutia a v prípade potreby autonómne konať.

3.9. EHSV súhlasí s rozhodnutím podporovať sektor obrany ako priemyselnej politiky založenej na dopyte.

3.10. EHSV súhlasí s tým, že väčšia efektívnosť vnútroštátnych rozpočtov by mala umožniť pokrytie všetkých potrieb EÚ, pokiaľ ide o obranné vybavenie.

3.11. EHSV súhlasí s tým, že súlad programov na európskej úrovni by mal umožniť zväčšenie európskeho trhu, ktorému slúži európsky obranný priemysel.

3.12. EHSV zdôrazňuje, že podmienkou *sine qua non* rozvoja spoločných obranných spôsobilostí je posilnenie európskej priemyselnej a technologickej základne v oblasti obrany.

3.13. EHSV zdôrazňuje, že Európska únia musí pracovať na rozvoji vysokokvalifikovanej pracovnej sily a zabezpečiť pracovníkom takéto zručnosti.

3.14. EHSV navrhuje, aby Európska únia zvýšila svoje úsilie o harmonizáciu vývozných pravidiel v rámci Únie.

3.15. EHSV je dôrazným zástancom toho, aby sa osobitná pozornosť venovala MSP, a to aj v oblasti výskumu a vývoja na obranné účely.

3.16. EHSV odmieta, aby sa na obranné účely uvoľnili existujúce fondy, ktoré slúžia hospodárskym alebo sociálnym cieľom.

3.17. EHSV odmieta osobitné zohľadnenie rozpočtových prostriedkov členských štátov vyčlenených na obranu v rámci Paktu stability a rastu. Výdavky na obranu by nemali narušiť stabilitu verejných financií.

3.18. EHSV podporuje vytvorenie obranného fondu s dvomi vyčlenenými prostriedkami pokrývajúcimi výskumné a vývojové spôsobilosti. To by mohlo podporiť návrh procesu integrovaného plánovania investícií v celom technologickom cykle. Rozhodnutia týkajúce sa obstarávania zostávajú v rukách členských štátov. Forma spoločného obstarávania však môže zvýšiť efektívnosť na strane dopytu a prispieť ku konkurencieschopnosti a efektívnosti európskeho obranného priemyslu. Rozpočet EÚ na podporu obranných činností by nemal nahrádzať výdavky na národnú obranu, ale skôr posilniť a urýchliť väčšiu a lepšiu obrannú spoluprácu. V tom istom zmysle by sa rozpočet EÚ na obranný výskum nemal pridelovať na úkor civilného výskumu v iných odvetviach. Cieľom Európskeho obranného fondu je spustiť programy spolupráce a podporou činností v oblasti výskumu a vývoja poskytovať potrebné stimuly na zvýšenie spolupráce v každej fáze priemyselného cyklu. Aj keď rozhodnutia o investíciách do obrany a programoch na rozvoj obrany zostávajú výsadou členských štátov, Európsky obranný fond by mohol priniesť pridanú hodnotu EÚ podnecovaním spoločného výskumu a vývoja výrobkov a technológií v oblasti obrany.

3.19. Odvetvie obranného priemyslu nie je len strategicky dôležité pre bezpečnosť a obranu európskych občanov, ale takisto významne prispieva k európskemu hospodárstvu a blahobytu prostredníctvom celkového obratu približne 100 mld. EUR ročne a približne 500 000 priamo a nepriamo zamestnaných vysokokvalifikovaných osôb. Tento sektor je zdrojom špičkových výrobkov, služieb a technológií. Inovácie a úsilie v oblasti výskumu a vývoja sú kľúčom k jeho konkurencieschopnosti.

3.20. Výdavky na európsky obranný priemysel, ako aj výdavky na výskum a vývoj sú pomerne koncentrované v šiestich krajinách, ktoré podpísali vyhlásenie o zámere (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Španielsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo) a zodpovedajú za 95 % investícií, veľkú časť MSP a spoločností so strednou trhovou kapitalizáciou, ako aj špičkových spoločností. Harmonizovanejšia a efektívnejšia európska obranná politika by mohla priniesť zvýšenie efektívnosti prostredníctvom ďalšej špecializácie krajín, regiónov alebo spoločností v určitých technológiách.

3.21. Krajiny, ktoré podpísali vyhlásenie o zámere, dominujú na európskom obrannom trhu, pokiaľ ide o počet aktívnych spoločností a ich predaj zbraní. Napríklad v Spojenom kráľovstve je spoločnosť *BAE Systems* najväčšou spoločnosťou pôsobiacou v oblasti obrany. Spoločnosť *SAAB* je hlavnou švédskou spoločnosťou zameranou na letectvo a obranu, zatiaľ čo vo Francúzsku sú najväčšími spoločnosťami *Dassault Aviation*, *Naval Group*, *Safran* a *Thales*. V Nemecku sú dôležitými podnikmi *Rheinmetall*, *ThyssenKrupp Marine Systems* a *Diehl*. V Taliansku sú to dve hlavné spoločnosti: *Leonardo* a *Fincantieri*. Transeurópska spoločnosť *Airbus* sa v Európe radí na druhé miesto za spoločnosťou *BAE Systems*. Ďalšou dôležitou nadnárodnou spoločnosťou je spoločnosť *MBDA*, spoločný podnik troch európskych lídrov v oblasti letectva a obrany (*Airbus*, *BAE Systems* a *Leonardo*), ktorý pôsobí v oblasti výroby rakiet a raketových systémov. Spoločnosť *KNDS*, ktorá je vlastníkom podnikov *Nexter* a *KMW*, sa takisto stáva transeurópskou spoločnosťou. Upozorňujeme, že niektoré z týchto spoločností nepôsobia výhradne na obrannom trhu, čo vysvetľuje rôzne pomery predaja na počet zamestnancov.

V súvislosti s menšími spoločnosťami sa v nedávnej štúdii IHS zistilo, že v odvetví obrany pôsobí v Európe takmer 600 MSP, pričom celkový počet MSP v dodávateľských reťazcoch v oblasti obrany sa odhaduje na 2 000 až 2 500. Viaceré z týchto spoločností majú dvojakú povahu a pôsobia zároveň v civilnej oblasti aj v oblasti obrany. V každom prípade MSP zohrávajú dôležitú úlohu v obrannom priemysle a sú kľúčovým faktorom konkurencieschopnosti.

3.22. Európsky obranný priemysel nie je v celej EÚ rozmiestnený rovnomerne. To znamená, že zvýšené vojenské výdavky členských štátov EÚ nemusia prúdiť rovnomerne do všetkých členských štátov. Ak vyššie výdavky v jednej krajine prúdia do firiem v iných krajinách, mohlo by to mať za následok nové obchodné toky.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Európsky obranný fond prinesie zmenu len vtedy, ak sa z neho budú podporovať činnosti, ktoré sú naozaj dôležité. Jeho pracovné programy by sa preto mali stanoviť na základe rozsiahleho procesu plánovania v oblasti európskej obrany, v ktorom by sa určili priority kľúčových spôsobilostí pre Európu.

4.2. EHSV podporuje politiku v oblasti spolupráce, ktorá podporí cezhraničnú spoluprácu – zapojenie MSP, a to aj z krajín, ktoré nie sú signatármi vyhlásenia o zámere, avšak bez toho, aby bolo nutné vracaj sa k politikám práva na návratnosť, ktoré niekedy prispievajú k duplicitě zručností.

4.3. EHSV podporuje návrh obmedziť prínos európskych fondov na európske podniky kontrolované európskymi záujmami a požadovať záruky, ak sa tretia krajina podieľa na vývoji podporovanom Európskym obranným fondom.

4.4. EHSV podporuje myšlienku, že poskytovanie európskych prostriedkov by mala riadiť Európska komisia, ale domnieva sa, že Európska obranná agentúra môže účinne zasahovať do vymedzenia potrieb v oblasti obranného vybavenia a OCCAR, pričom by čerpala z nie vždy príjemných skúseností a zohrávala svoju úlohu pri riadení programov, pretože duplicita zručností v tejto oblasti by bola pre účinnosť systému škodlivá.

4.5. EHSV podporuje myšlienku, že výskum a vývoj musia byť predložené etickému výboru. Je potrebné jasne stanoviť etické podmienky, ktoré sa musia posúdiť už pri hodnotení návrhu, aby sa zabezpečila právna istota a zrozumiteľnosť.

4.6. EHSV podporuje myšlienku európskej priemyselnej suverenity v Európe, ale stále spochybňuje jej politické uskutočnenie, keďže väčšina členských štátov Európskej únie sa považuje za súčasť Severoatlantickej aliancie, zatiaľ čo mnohé štáty zostávajú späté s národnou koncepciou suverenity.

4.7. EHSV znepokojuje budúcnosť spolupráce so Spojeným kráľovstvom po brexite a zasadzuje sa za dôraznú bezpečnosť a partnerstvo, ktorých súčasťou by bolo pridruženie Spojeného kráľovstva k Európskemu obrannému fondu.

4.8. Po zasiahnutí globalizáciou, ktorá pôsobí rušivo v mnohých ohľadoch, si už Európania uvedomujú niektoré svoje chyby a ilúzie. Ich najväčšou chybou je nečinnosť. Politika strategickej abstinencie, ktorá nám umožnila sústrediť sa na hospodárstvo a priniesla nám veľa bohatstva počas studenej vojny až po prelom storočí, sa teraz stala hlavnou európskou prekážkou.

4.9. Európa dlho presadzovala svoju vôľu svetu, najprv sama a neskôr spolu s USA. Vo svete, kde globálne otepľovanie a autoritatívne režimy silnejú, sa nerovnosti v rozvoji medzi krajinami, ale aj v rámci krajín stávajú neznesiteľné. Vzhľadom na nárast nacionalizmu a autoritárstva, ktoré vyvíjajú nátlak na našu demokraciu, sa náš starnúci kontinent cíti ohrozený, má tendenciu zvaľovať vinu na problémy, ako je terorizmus a migračné pohyby, a niekedy ich aj zamieňať, a chýba mu dostatočná solidarita v rámci členských štátov aj medzi nimi. Hoci má Európska únia k dispozícii taký pozoruhodný nástroj priemyselnej politiky, ako je Európsky obranný fond, stále je potrebné, aby sa zaoberala politickými úvahami o tom, čo chceme brániť a ako.

4.10. Európska obrana nie je len o strategických hrozbách, vonkajších zásahoch, vojenskej spôsobilosti, technologických inováciách a priemyselnej dokonalosti. Keďže najväčšou hrozbou, ktorej dnes Európania čelia, je spochybnenie samotnej európskej demokracie, spoločná obranná politika nemôže tento politický rozmer ďalej ignorovať.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde na prispôsobenie sa globalizácii (EGF)

[COM(2018) 380 final]

(2019/C 110/16)

Spravodajca: **Vladimír NOVOTNÝ**

Pomocný spravodajca: **Pierre GENDRE**

Konzultácia	Európsky parlament, 11. 6. 2018 Rada, 22. 6. 2018
Právny základ	článok 175 tretí odsek a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	22. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	201/1/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh Komisie, ktorý umožní pokračovanie Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii (EGF) aj po 31. decembri 2020. EHSV odporúča, aby oblasť pôsobnosti EGF, ktorá bola rozšírená, pokrývala prepúšťanie nielen v dôsledku závažného narušenia hospodárstva, ale aj v dôsledku nových celosvetových finančných a hospodárskych kríz, a aby sa zohľadnili podstatné zmeny v zamestnanosti spôsobené rozvojom digitalizácie a umelej inteligencie, prechodom na hospodárstvo bez emisií oxidu uhličitého a prípadnými dôsledkami zníženia objemu svetového obchodu. EGF by sa tak mal stať trvalým nástrojom na zmierňovanie negatívnych účinkov výziev 21. storočia na trh práce.

1.2. Výbor konštatuje, že v súvislosti s úlohou rôznych európskych fondov panujú určité nejasnosti, a preto odporúča, aby boli všetky zainteresované strany jasným a jednoduchým spôsobom informované o dosahu ich opatrení a ich prípadnej doplnkovosti. EHSV pripomína, že účelom EGF nie je nahradiť vnútroštátne právne ustanovenia alebo ustanovenia, ktoré sú výsledkom kolektívnych zmlúv, ale že ich môže v prípade potreby doplniť.

1.3. Výbor vyzýva vlády členských štátov, aby v spolupráci s Komisiou vytvorili na národnej úrovni mechanizmy na posilnenie kapacít administratívnej štruktúry s cieľom uľahčiť a zefektívniť prípravu žiadostí malých a stredných podnikov o intervenciu z EGF a poskytnutie pomoci pracovníkom postihnutých stratou pracovného miesta.

1.4. EHSV opakovane žiada zapojiť sociálnych partnerov a ostatné organizácie občianskej spoločnosti do procesu žiadostí o pridelenie finančných prostriedkov od začiatku procesu podávania žiadostí a následne počas všetkých etáp spracovania žiadostí o poskytnutie podpory z EGF, a to tak na úrovni podnikov, ako aj regiónov, členských štátov a EÚ.

1.5. Výbor podporuje návrh Komisie, aby prepustení pracovníci a samostatne zárobkovo činné osoby, ktorých činnosť sa skončila, mali rovnaký prístup k EGF bez ohľadu na typ pracovnej zmluvy alebo pracovnoprávneho vzťahu.

1.6. Výbor vyzýva členské štáty a inštitúcie Únie zapojené do procesu rozhodovania o EGF, aby vynaložili maximálne úsilie o skrátenie obdobia spracovania žiadostí a zjednodušenie postupov, a zabezpečili tak hladké a rýchle prijímanie rozhodnutí o mobilizácii EGF.

1.7. EHSV vyzýva členské štáty, aby kládli osobitný dôraz na znevýhodnené kategórie vrátane mladých a starších nezamestnaných osôb a osôb, ktoré sú ohrozené chudobou, keďže tieto skupiny čelia pri hľadaní stabilného zamestnania osobitným problémom.

1.8. Výbor dôrazne pripomína, že v záujme prijímateľov by sa mala pomoc poskytovať čo najrýchlejšie a najúčinnšie.

2. Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu

2.1. Vznik a vývoj Európskeho fondu na prispôbenie sa globalizácii

2.1.1. Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii (EGF) bol vytvorený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1927/2006⁽¹⁾ na programové obdobie 2007 – 2013 s cieľom uľahčiť opätovný návrat pracovníkov do práce v oblastiach, odvetviach, na územiach alebo na pracovných trhoch, ktoré utrpeli otras v dôsledku vážneho narušenia hospodárstva. EGF poskytuje podporu osobám, no jeho poslaním nie je podporovať podniky, ktoré sa dostali do ťažkostí.

2.1.2. V súvislosti s vývojom finančnej a hospodárskej krízy Komisia pristúpila v roku 2008 k revízii EGF s cieľom rozšíriť s platnosťou od 1. mája 2009 do 30. decembra 2011 rozsah pôsobnosti EGF a zvýšiť mieru spolufinancovania z 50 % na 65 %, aby sa zmenšila záťaž pre členské štáty.

2.1.3. Rozsah pôsobnosti EGF bol rozšírený v roku 2009 tak, aby sa vzťahoval aj na pracovníkov prepustených priamo v dôsledku globálnej finančnej a hospodárskej krízy.

2.1.4. V súvislosti s viacročným finančným rámcom na obdobie rokov 2014 – 2020 bol rozsah pôsobnosti EGF opäť rozšírený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1309/2013⁽²⁾. Rozšírenie EGF zahŕňalo nielen prepúšťanie v dôsledku významných štrukturálnych zmien svetového obchodu, ale aj prípady akejkoľvek novej globálnej finančnej a hospodárskej krízy.

2.1.5. Európsky parlament, Rada a Komisia 17. novembra 2017 spoločne vyhlásili Európsky pilier sociálnych práv. Jeho zásady poslúžia ako hlavný základný rámec pre Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii.

2.2. Nový návrh EGF na obdobie po roku 2020

2.2.1. Hlavným cieľom nového návrhu je zabezpečiť, aby EGF, ktorý je osobitným nástrojom mimo rozpočtových stropov viacročného finančného rámca, naďalej fungoval aj po 31. decembri 2020 bez časového obmedzenia.

2.2.2. EGF by preto mohol ponúknuť pomoc v prípade nečakaných kríz vedúcich k závažnému narušeniu miestneho, regionálneho alebo národného hospodárstva. Takéto nečakané krízy môžu zahŕňať významnú recesiu v prípade dôležitých obchodných partnerov alebo zlyhania finančného systému.

2.2.3. Podpora z EGF je dostupná pracovníkom bez ohľadu na ich pracovnú zmluvu alebo pracovnoprávny vzťah. Do tejto kategórie je možné zahrnúť nielen pracovníkov s pracovnou zmluvou na neurčitý čas, ale aj pracovníkov so zmluvou na určitý čas, dočasných agentúrnych zamestnancov, vlastníkov/riaditeľov mikropodnikov a samostatne zárobkovo činné osoby.

2.2.4. Žiadosť o podporu pracovníkov prostredníctvom EGF sa uplatní vtedy, ak počet prepustených pracovníkov dosiahne minimálnu prahovú hodnotu. Prahová hodnota 250 pracovníkov je nižšia než prahová hodnota na programové obdobie 2014 – 2020. V mnohých členských štátoch býva väčšina pracovníkov zamestnaná v malých a stredných podnikoch (MSP).

2.2.5. EGF sa zameriava na aktívne opatrenia trhu práce, ktorých cieľom je prepusteným pracovníkom urýchlene zabezpečiť opäť stabilné zamestnanie. EGF nemôže prispievať na financovanie pasívnych opatrení. Dávky je možné zahrnúť iba v prípade, že majú podobu stimulov na uľahčenie účasti prepustených pracovníkov na aktívnych opatreniach politiky trhu práce, pričom podiel dávok v koordinovanom balíku aktívnych opatrení na trhu práce je obmedzený.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 406, 30.12.2006, s. 1.

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1309/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde na prispôbenie sa globalizácii (2014 – 2020) a o zrušení nariadenia (ES) č. 1927/2006 (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 855).

2.2.6. Členské štáty žiadajú o jeho mobilizáciu iba v prípade skutočných núdzových situácií. EGF nemôže nahradiť opatrenia, na ktoré sa už vzťahujú fondy a programy EÚ zahrnuté vo viacročnom finančnom rámci, ani vnútroštátne opatrenia alebo opatrenia, za ktoré sú podľa vnútroštátnych právnych predpisov alebo kolektívnych zmlúv zodpovedné prepúšťajúce podniky.

2.2.7. Žiadosť o pomoc by sa mala uplatniť, ak má zásadná reštrukturalizácia výrazný dosah na miestne alebo regionálne hospodárstvo.

2.2.8. Hodnotenie ex post súčasného nariadenia treba uskutočniť do 31. decembra 2021.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta návrh Komisie, ktorý umožní pokračovanie EGF po 31. decembri 2020. Výbor v minulosti prijal viaceré stanoviská k EGF, v ktorých vyjadril svoju podporu EGF, a domnieva sa, že tieto stanoviská sú naďalej aktuálne ⁽³⁾ ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.2. Výbor zdôrazňuje, aká dôležitá je naďalej úloha EGF ako flexibilného fondu na podporu pracovníkov, ktorí prišli o zamestnanie v kontexte rozsiahlych reštrukturalizačných udalostí, a na poskytnutie pomoci týmto pracovníkom, aby si čo najskôr našli novú prácu. Odporúča, aby sa zohľadnila situácia pracovníkov, ktorým bude trvalo skrátený pracovný čas bez kompenzácie za zníženú mzdu.

3.3. Podľa názoru výboru by bolo užitočné zhromažďovať podrobnejšie údaje o sledovaní, najmä pokiaľ ide o kategórie pracovníkov, profesijné skúsenosti a vzdelanie, ich zamestnanecký štatút a typ nájdeného zamestnania. So zreteľom na predpokladanú administratívnu náročnosť takejto agendy a s ňou spojenou záťažou výbor podporuje ako alternatívu zhromažďovanie takýchto informácií prostredníctvom online dotazníkov pre prijímateľov pomoci tak, ako to navrhuje Komisia.

3.4. Výbor podporuje návrh Komisie, aby prepustení pracovníci a samostatne zárobkovo činné osoby, ktorých hlavná činnosť sa skončila, mali rovnaký prístup k EGF bez ohľadu na typ pracovnej zmluvy alebo pracovnoprávneho vzťahu.

3.5. Podľa názoru EHSV by finančné príspevky z EGF mali byť zamerané najmä na aktívne opatrenia na trhu práce. Cieľom je rýchle opätovné začleňovanie prijímateľov pomoci do udržateľného zamestnania a takisto by sa mala presadzovať podpora profesijnej a geografickej mobility pracovníkov s cieľom uľahčiť ich preradenie.

3.6. EHSV berie na vedomie maximálnu sumu vo výške 225 miliónov EUR za rok na obdobie 2021 – 2027 a považuje tento objem finančných prostriedkov za vyhovujúci so zreteľom na súčasnú hospodársku situáciu EÚ. Poukazuje však na to, že tento objem finančných prostriedkov by mohol byť nedostatočný v prípade opätovnej hlbšej krízy alebo v prípadoch, ako je urýchlenie technologických zmien a energetickej transformácie.

3.7. Výbor odporúča, aby sa v polovici viacročného finančného rámca vykonala revízia EGF z hľadiska čerpania finančných prostriedkov, ako aj z hľadiska prahovej hodnoty 250 prepustených pracovníkov, a žiada Komisiu, aby v spolupráci s rozpočtovým orgánom EÚ pripravila príslušnú úpravu financovania EGF.

3.8. Komisia by pre tento prípad mala zvážiť navýšenie finančných prostriedkov až na približne 1 miliardu EUR. Keďže EGF bol navrhnutý ako núdzový fond, musí sa okrem toho zabezpečiť, že sa rozhodovacie postupy týkajúce sa takéhoto navýšenia prostriedkov uskutočnia čo najskôr.

3.9. EHSV vyzýva členské štáty, aby kládli osobitný dôraz na znevýhodnené kategórie vrátane mladých a starších nezamestnaných osôb a osôb, ktoré sú ohrozené chudobou, keďže tieto skupiny čelia pri hľadaní stabilného zamestnania osobitným problémom.

3.10. Členské štáty a inštitúcie Únie zapojené do procesu rozhodovania o EGF by mali vynaložiť maximálne úsilie na skrátenie obdobia spracovania žiadostí a zjednodušenie postupov, a zabezpečiť tak hladké a rýchle prijímanie rozhodnutí o mobilizácii EGF. Výbor dôrazne pripomína, že v záujme prijímateľov by sa mala pomoc poskytovať čo najrýchlejšie a najúčinnšie.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2006, s. 38.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 141.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 92.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 17.

3.11. EHSV víta, že Európsky pilier sociálnych práv bude vystupovať ako zastrešujúci riadiaci rámec EGF, ktorý umožní, aby EÚ v prípade zásadnej reštrukturalizácie zaviedla do praxe relevantné zásady. Výbor odporúča, aby so zreteľom na problematické určenie špecifického faktora, ktorý spôsobuje prepúšťanie, bolo uvoľnenie finančných prostriedkov z EFG v budúcnosti založené najmä na zásade zásadného vplyvu reštrukturalizácie spojenej nielen s procesmi globalizácie, ale najmä s procesmi ďalších významných zmien, ako je napríklad dekarbonizácia, digitalizácia a priemysel 4.0 a s ním súvisiace technologické zmeny a transformačné procesy, a ďalej zmien spôsobených širokou škálou dôvodov z veľkých presídlení alebo prepúšťaní a finančnej alebo hospodárskej krízy. EHSV v tejto súvislosti výslovne víta rozšírenie rozsahu pôsobnosti EGF na riziká na trhu práce spôsobené štrukturálnymi zmenami v dôsledku digitalizácie a vývoja v oblasti dekarbonizácie.

3.12. EHSV je presvedčený, že EGF by mal byť lepšie zosúladený s ostatnými politikami EÚ a že by sa mala podrobnejšie upraviť špecifikácia spolupôsobenia EGF s ostatnými fondmi a programami (napr. FEAD, ESF, EaSI, program EÚ v oblasti zdravia) a ich interakcie.

3.13. So zreteľom na povahu existujúceho názvu fondu a ciele určené na tento fond, ktoré si vzájomne protirečia, a zároveň s ohľadom na záujem o zachovanie anglickej skratky EGF výbor navrhuje upraviť názov „Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii“ na „Európsky fond na prispôsobenie sa a globalizáciu“ alebo na podobný názov, ktorý bude v súlade s uvedenou skratkou EGF.

3.14. Podľa názoru výboru bude počas ďalšieho obdobia vhodné, aby sa rozsah pôsobnosti EGF rozšíril na podporu takých programov, ako sú programy vyvinuté na vnútroštátnej úrovni typu „kurzarbeit“ alebo „short-time“.

4. Malé a stredné podniky

4.1. Malé a stredné podniky zabezpečujú približne 80 % pracovných miest v EÚ a zároveň sú v prípade krízových alebo transformačných procesov jedny z najzraniteľnejších. Výbor vyzýva vlády členských štátov, aby v spolupráci s Komisiou vytvorili na národnej úrovni mechanizmy a posilnili kapacity administratívnej štruktúry tak, aby uľahčili a zefektívnil prípravu žiadostí malých a stredných podnikov o intervenciu v rámci EGF a poskytnutie pomoci pracovníkom postihnutých stratou pracovného miesta.

4.2. EHSV podporuje navrhované zrovnoprávnenie pracovníkov v pracovnoprávnom pomere a samostatne zárobkovo činných osôb (článok 7) s výhradou nekumulovania samostatnej zárobkovej činnosti a pracovnoprávneho pomeru a v prípade ukončenia hlavnej činnosti.

4.3. Výbor súhlasí s ochranou vlastníkov veľmi malých podnikov, ktorí by mohli prísť o prácu v dôsledku hospodárskej a finančnej krízy alebo technologických zmien, ako aj s tým, aby tieto osoby mohli získať podporu z prostriedkov EGF. Nemalo by to však znamenať, že „samostatne zárobkovo činná osoba“ sa bude vymedzovať ako „osoba, ktorá zamestnávala menej ako 10 pracovníkov“ tak, ako sa uvádza v článku 4 návrhu nariadenia preloženého Komisiou. Takáto definícia by mala v európskych právnych predpisoch mnoho rôznych dôsledkov, keďže by rôzne kategórie pracovnej a hospodárskej činnosti označila za rovnaké. Výbor žiada Komisiu, aby v záujme dosiahnutia cieľa chránil vlastníkov veľmi malých podnikov, ktorý výbor podporuje, hľadala iné riešenie.

4.4. EHSV navrhuje Komisii, aby v spolupráci s členskými štátmi zlepšila výsledky EGF prostredníctvom informačnej kampane vrátane malých a stredných podnikov a tým uľahčila ich zamestnancom lepšie využívať možnosti získania podpory, ktorú EGF ponúka.

4.5. EHSV oceňuje novú úpravu kritérií pomoci (článok 5) s dôrazom na situáciu v malých a stredných podnikoch, ktoré zamestnávajú veľkú časť zamestnaných osôb. Bez ohľadu na limit 250 zamestnancov treba vziať do úvahy koncepciu skupiny a/alebo územného celku, ak viacero pobočiek z rovnakej skupiny, v ktorých dochádza k likvidácii pracovných miest, nedosiahne tento prah jednotlivo.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV odporúča zväziť väčšiu flexibilitu pri stanovení počtu prepúšťaných pracovníkov a prípadov ukončenia činnosti (článok 6), oprávnených prijímateľov (článok 7) a oprávnených opatrení (článok 8) tak, aby sa postihnutým pracovníkom poskytla pomoc čo najskôr.

5.2. Výbor okrem toho odporúča čo najviac zjednodušiť administratívne kroky spojené s podávaním žiadosti (článok 9) a tým aj urýchliť celý proces. Zjednodušením dokumentov a zavedením technickej pomoci členským štátom, ak je potrebná, možno zvýšiť dosah opatrení fondu.

5.3. Výbor je presvedčený, že treba zjednodušiť opatrenia v oblasti riadenia (bod 2 prílohy návrhu nariadenia), a to najmä opatrenia týkajúce sa monitorovania a predkladania správ, systémy riadenia a kontroly a opatrenia na predchádzanie podvodom a nezrovnalostiam.

5.4. EHSV podporuje obmedzenie spôsobilosti získať príspevok z EGF tak, ako sa uvádza v článku 8 ods. 2 písm. b) návrhu, v ktorom sa vysvetľuje, že podpora z EGF nesmie nahrádzať zodpovednosť, ktorá pre podniky vyplýva z vnútroštátnych právnych predpisov alebo kolektívnych zmlúv. Vo všeobecnosti by sa tým z rozsahu podpôr z EGF nemali vylúčiť trhové opatrenia založené na kolektívnych zmluvách.

5.5. Výbor očakáva, že Komisia bude v pripravovanom ex post hodnotení EGF venovať veľkú pozornosť analýze príčin nerovnomerného čerpania prostriedkov z EGF v členských krajinách EÚ a následne najmä analýze príčin vedúcich k nízkemu čerpaniu alebo dokonca nečerpaniu pomoci z EGF v týchto krajinách: Bulharsko, Česká republika, Cyprus, Estónsko, Chorvátsko, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Slovensko a Spojené kráľovstvo.

5.6. EHSV opakovane žiada zapojiť sociálnych partnerov a ostatné organizácie občianskej spoločnosti do procesu žiadostí o pridelenie finančných prostriedkov od začiatku procesu podávania žiadostí a následne počas všetkých etáp spracovania žiadostí o poskytnutie podpory z EGF, a to tak na úrovni podnikov, ako aj regiónov, členských štátov a EÚ. Vzhľadom na dôkladnú znalosť miestnej situácie a špecifik môžu v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu aj regionálne štruktúry a obce.

5.7. Výbor odporúča Komisii, aby sa v nariadení spresnilo, že pojem „zamestnanci“ sa vzťahuje aj na zamestnaných členov družstiev.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) a ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1295/2013

[COM(2018) 366 final]

(2019/C 110/17)

Spravodajkyňa: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Pomocný spravodajca: **Zbigniew KOTOWSKI**

Konzultácia	Európsky parlament, 14. 6. 2018 Rada, 21. 6. 2018
Rozhodnutie predsedníctva výboru	19. 6. 2018
Právny základ	článok 173 ods. 3 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	22. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	207/2/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program Kreatívna Európa (na obdobie 2021 až 2027) [COM(2018) 366 final], ako aj ukazovatele uvedené v prílohe II. Budovanie silnej a zjednotenej Európy musí byť založené na rozmanitosti kultúrnych koreňov, ktorá by sa mala šíriť prostredníctvom vzdelávania. Pokračovanie tohto programu by sa malo považovať za veľmi prospešné pre rozvoj európskej kultúry a kultúr jednotlivých členských štátov, ako jedného z pilierov našej spoločnosti a kolísku našich demokratických hodnôt.

1.2. EHSV už mnoho rokov propaguje významný prínos sektorov kreatívneho a kultúrneho priemyslu k vytváraniu hodnôt a pracovných miest, ako aj k inkluzívnosti a rastu v EÚ⁽¹⁾. V roku 2012 podľa OECD sektory s dôležitou úlohou autorského práva⁽²⁾ predstavovali 4,2 % HDP a 3,2 % pracovných miest v EÚ. Podľa článku 2 návrhu nariadenia [COM(2018) 366 final] tieto sektory zahŕňajú „architektúru, archívy, knižnice a múzeá, umelecké remeslá, audiovizíu (vrátane filmu, televízie, videohier a multimédií), hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo, dizajn (vrátane módného dizajnu), festivaly, hudbu, literatúru, múzické umenia, knihy a vydavateľskú činnosť, rozhlas a výtvarné umenie“.

1.3. Vzhľadom na špecifickú povahu tvorivých činností a postupov, ktoré zvyčajne nie ľahké zaradiť do všeobecného rámca pracovného práva, si EHSV plne uvedomuje sociálne výzvy, ktoré by v niektorých členských štátoch bolo treba vyriešiť: zlepšenie pracovných podmienok, odstránenie nezaplatených hodín, boj proti rozdielom medzi ženami a mužmi, podpora dôstojnej práce, zlepšenie zdravotných a bezpečnostných podmienok, uľahčenie mobility, začlenenie osôb so zdravotným postihnutím a vylúčených osôb, politika na boj proti sexuálnemu obťažovaniu atď.

1.4. EHSV sa domnieva, že plánovaný rozpočet vo výške 1,8 miliardy EUR nepostačuje na splnenie ambiciózných cieľov programu Kreatívna Európa na obdobie 2021 – 2027. EHSV preto žiada o jeho zvýšenie. Táto významná investícia do kreativity Európy, jej umelcov, tvorcov, hudobníkov, spisovateľov, fotografov, architektov, tvorcov videohier, filmárov

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 83, NAT/738, SOC/590 (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 22), SOC/590 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 148).

⁽²⁾ Medzi deväť hlavných sektorov s dôležitou úlohou autorského práva patria: tlač a literatúra, hudba, operná a divadelná produkcia, film a video, fotografia, softvér a databáza, výtvarné umenie a grafika, reklama a umenie, spoločnosti kolektívnej správy autorských práv.

a ďalších pomôže EÚ úspešne konkurovať veľkým krajinám, ktoré si zvolili tzv. stratégie „mäkkej sily“ (USA, Japonsko, Južná Kórea) na vnútroštátnej úrovni aj v medzinárodných organizáciách. Financovanie zo strany EÚ by mali dopĺňať verejné financie na národnej a regionálnej úrovni. Osobitné daňové stimuly by tiež mohli prilákať filantropov (napríklad obnova kultúrneho dedičstva) a uľahčiť kolektívne financovanie vytvárania nových obchodných modelov.

1.5. EHSV sa takisto domnieva, že je potrebné investovať do právnych a technických nástrojov s cieľom účinnejšie bojovať proti všetkým formám podpory násilia a diskriminácie, najmä pri produkcii online videohier pre deti a mladých ľudí.

1.6. EHSV podporuje začlenenie kreatívneho a kultúrneho rozmeru do vonkajšej politiky EÚ (obchodná politika, medzinárodné vzťahy atď.)⁽³⁾.

1.7. Toto mimoriadne finančné úsilie by sa malo dosiahnuť prostredníctvom troch kanálov:

- zvýšením rozpočtu pre program Kreatívna Európa na obdobie 2021 – 2027 z 1 850 000 EUR na 1 930 000 EUR, pričom táto suma bude zahŕňať dodatočné financovanie vo výške 80 miliónov EUR pre MEDZISEKTOROVÝ podprogram, čo umožní rozvíjať projekty vzájomného obohacovania medzi kreatívnymi a kultúrnymi odvetviami (hudba, móda, dizajn, umenie, film, vydavateľská činnosť atď.) a medzi týmito odvetviami a inými sektormi, a zabezpečiť viac finančných prostriedkov na viac odbornej prípravy v oblasti médií, a to v situácii, keď bola nedávno spochybnená pluralita médií v EÚ,
- finančnou podporou kultúry a tvorby v rámci širokej škály programov EÚ s cieľom „posilniť proces začleňovania kultúry do ostatných odvetvových politík, čo by prinieslo vzájomné výhody pre kultúru i pre príslušné odvetvie“⁽⁴⁾: Horizont 2020, Európsky sociálny fond, Digitálna Európa, Kohézny fond, Erasmus,
- nepretržitou podporou mechanizmu finančnej záruky pre kreatívny a kultúrny priemysel s cieľom poskytovať záruky a v prípade potreby kapitálový typ podpory pre MSP a startupy.

1.8. Táto obnovená ambícia vytvorí kultúrnejšiu a tvorivejšiu Európu vďaka integrácii kreativity, dizajnu a špičkových technológií prospieja aj rôznym odvetviám a priemyselným hodnotovým reťazcom v EÚ od textilu, odevov, kože, nábytku, keramiky, hračiek a cestovného ruchu cez umenie a remeslá až po automobily, stavebníctvo, zdravie a blahobyt, ekologickú energiu atď. V Európe existuje veľa príkladov úspešného prechodu niektorých priemyselných regiónov alebo miest na kreatívne odvetvia vytvárajúce väčšiu pridanú hodnotu (Turín).

1.9. Obzvlášť dôležité sú príležitosti, ktoré v týchto sektoroch s dôležitou úlohou autorského práva ponúka „digitálna revolúcia“, a mali by sa podporovať dostatočné investície do vybavenia a softvéru (napr. umelá inteligencia, technológia blockchainu, 3D tlač, digitalizácia archívov), ako aj do odbornej prípravy.

1.10. Tieto odvetvia majú neobmedzený inovačný potenciál, pretože spočívajú hlavne na kreativite, zručnostiach a predstavivosti jednotlivcov. Preto by sa mal na kreatívny a kultúrny priemysel vyčleniť osobitný rozpočet v rámci programu Horizont 2020 (najmenej 3 miliardy EUR, čo je o niečo menej ako jeho podiel na HDP EÚ – 4,2 %).

1.11. Na americkom trhu prebiehajú veľké fúzie, ktoré budú mať vplyv na kultúrny a kreatívny priemysel EÚ. V tejto súvislosti EHSV žiada Európsku komisiu, aby vyhlásila verejnú súťaž na predloženie správy s obchodnými informáciami (očakávanej v roku 2019) o hlavných ekonomických a technologických trendoch v USA, ktoré majú vplyv na médiá, kinematografiu a audiovizíu, a ich pravdepodobných dôsledkoch na partnerov v EÚ v oblasti výroby, spotreby a distribúcie.

⁽³⁾ Stratégia EÚ pre medzinárodné kultúrne vzťahy, JOIN (2016) 29 final.

⁽⁴⁾ Citované z diskusného dokumentu bulharského predsedníctva. Ďalší postup: dlhodobá vízia pre príspevok kultúry k EÚ po roku 2020, 27. apríla 2018.

1.12. Vzhľadom na skutočnosť, že EÚ-27 by mohla mať značné výhody z nepretržitého dialógu so Spojeným kráľovstvom, ktoré je v týchto sektoroch jedným z kľúčových hráčov, EHSV žiada Európsku komisiu, aby podporovala všetky dvojstranné dialógy medzi vládami a sieťami, ktoré by mohli pripraviť cestu dvojstrannej dohode s cieľom pokračovať v ambiciózných bilaterálnych programoch v rámci programu Kreatívna Európa 2021 – 2027. Podobné dvojstranné dohody boli v minulosti (2014 – 2020) uzavreté s tretími krajinami ako Gruzínsko, Srbsko alebo Ukrajina.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Nová úroveň ambícií

2.2. Návrh nariadenia [COM(2018) 366 final] vychádza z článku 3 Zmluvy o Európskej únii: cieľom EÚ je „presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich národov“, EÚ „rešpektuje svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a zabezpečuje zachovávanie a zveľaďovanie európskeho kultúrneho dedičstva“. Je však jasné, že počet výziev, ktorým treba čeliť, je väčší, najmä pokiaľ ide o konkurenciu zo strany online platforiem a vyhľadávačov, koncentráciu sektora okolo obmedzeného počtu veľkých hráčov alebo nárast „dezinformácií“.

2.3. Prostredníctvom tohto nového programu chce Európska komisia ponúknuť prevádzkovateľom príležitosti iniciovať technologicky a umelecky inovačné európske cezhraničné výmeny, spoločnú tvorbu, koprodukciiu a šírenie európskych diel. Ďalším cieľom je posilniť postavenie európskych hráčov na trhu EÚ a na celosvetovom trhu. Príklady osvedčených postupov v tejto oblasti možno nájsť medzi činnosťami fondu Eurimages Rady Európy.

2.4. Väčší rozpočet, ktorý však stále nestačí

2.4.1. Navrhovaný rozpočet pre 27 členských štátov vo výške 1,85 miliardy EUR je väčší ako súčasný, ale predstavuje iba jednu tisícinu celkového viacročného finančného rámca EÚ na roky 2021 – 2027: 1 135 miliárd EUR.

2.5. Rozpočet, ktorý navrhuje Komisia, je rozdelený na tri časti:

- podprogram KULTÚRA so 609 miliónmi EUR (33 % celkového rozpočtu v porovnaní s 31 % celkového rozpočtu programu Kreatívna Európa 2014 – 2020),
- podprogram MÉDIÁ s 1 081 miliónmi EUR (58 % celkového rozpočtu v porovnaní s 56 % celkového rozpočtu programu Kreatívna Európa 2014 – 2020),
- MEDZISEKTOROVÝ podprogram so 160 miliónmi EUR (9 % celkového rozpočtu v porovnaní s 13 % celkového rozpočtu programu Kreatívna Európa 2014 – 2020).

2.5.1. EHSV požaduje dodatočný rozpočet vo výške 80 miliónov EUR pre MEDZISEKTOROVÝ podprogram, ktorý umožní plne rozvinúť potenciál projektov vzájomného obohacovania⁽⁵⁾ (digitálna ekonomika, cestovný ruch, umenie, luxus, kultúra, digitálna tlač atď.) a nájsť praktickejšie riešenia v oblasti mediálnej gramotnosti.

2.5.2. Cieľ podporovať priority projekty zamerané na široké publikum je vhodný pre audiovizuálny sektor (podprogram MÉDIÁ), ale nemal by sa uplatňovať na všetky kultúrne činnosti, najmä vo vidieckych oblastiach. Sociálna súdržnosť a sociálne začlenenie sú v centre európskeho projektu.

2.6. Dosah brexitu na tvorbu a kultúru

2.6.1. Tento nový program sa bude uskutočňovať v rámci EÚ-27 po vystúpení Spojeného kráľovstva, ktoré je jedným z členských štátov, kde kreatívny a kultúrny priemysel zohrávajú dôležitú úlohu (90 miliárd GBP v roku 2016, 2 milióny pracovníkov). EHSV zastáva názor, že pre dynamiku Kreatívnej Európy je nevyhnutné udržiavať silné kultúrne vzťahy so Spojeným kráľovstvom a, vždy, keď je to možné a potrebné, podnecovať bilaterálnu spoluprácu. Cieľ uzavrieť so Spojeným kráľovstvom osobitnú a prispôbenú bilaterálnu dohodu s cieľom pokračovať v akciách a programoch by mal vychádzať z článku 8 návrhu nariadenia a mal by byť v súlade s revidovanou smernicou o audiovizuálnych mediálnych službách.

⁽⁵⁾ Pozri bod 4.6 stanoviska EHSV Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 83.

2.7. Poučenia získané z predchádzajúceho programu Kreatívna Európa 2014 – 2020

2.7.1. V rôznych hodnotiacich štúdiách, ktoré požadovala Komisia, sa poukazuje na tieto hlavné obmedzenia:

- nedostatočné rozpočtové prostriedky na to, aby sa zaistil veľký vplyv na úrovni EÚ alebo na sektorovej úrovni;
- príliš rozdrobené financovanie podprogramu MÉDIÁ;
- nadmerne zložitý prístup k programom a financovaniu EÚ a administratívne informovanie o nich, najmä pre MSP a jednotlivcov a pre tých, ktorí sa o podporu uchádzajú prvýkrát;
- nerovnomerné rozdelenie finančných prostriedkov podľa členských štátov.

2.7.2. Počas vypočutia, ktoré zorganizovala v Paríži (6. októbra 2016) Sylvia Costa, predsedníčka Výboru pre kultúru a vzdelávanie, zainteresované strany identifikovali ďalšie konkrétne problémy:

- miera úspešnosti výziev na predkladanie ponúk v podprograme KULTÚRA je príliš nízka: 11 %;
- maximálna lehota pre literárny preklad je príliš krátka: 2 roky;
- počet tretích krajín, ktoré môžu byť zapojené do niektorých projektov, je príliš obmedzený;
- mala by sa propagovať a podporovať koncepcia „experimentovania“, ako aj „inovácie“.

S cieľom zohľadniť tieto kritické pripomienky navrhuje Komisia pre obdobie 2021 až 2027 určité zjednodušenia:

- väčšiu flexibilitu s cieľom prispôbiť pracovné programy nepredvídaným okolnostiam;
- viac rámcových partnerských dohôd a kaskádových grantov;
- viac stimulov na odmeňovanie výsledkov, najmä v súvislosti so schopnosťou osloviť širšie publikum;
- systematické využívanie elektronických formulárov a elektronických správ a zmiernenie požiadaviek na vykazovanie.

2.8. Podprogram Kultúra

2.8.1. Celkový rozpočet vo výške 609 miliónov EUR bude podporovať cezhraničný obeh diel a mobilitu kreatívnych prevádzkovateľov, podnecovať partnerstvá, siete a platformy s cieľom nájsť pre európskych kultúrnych a kreatívnych prevádzkovateľov a diela širšie publikum v Európe aj mimo nej a presadzovať európsku identitu a dedičstvo a hodnoty prostredníctvom kultúrneho povedomia, umeleckého vzdelávania a kreativity vo vzdelávaní. Takisto budú podporované osobitné akcie EÚ, ako napríklad Európske hlavné mestá kultúry, ocenenia EÚ v oblasti kultúry a značka Európske dedičstvo. Ďalšou prioritou je podpora budovania medzinárodných kapacít s cieľom umožniť, aby boli európske kultúrne a kreatívne sektory medzinárodne aktívne.

EHSV by chcel do navrhovaného nariadenia doplniť odsek o ľudovej a amatérskej tvorivosti, pretože práve táto forma tvorivosti položila základy pre rozvoj a šírenie skutočného humanistického a umeleckého cítenia.

2.9. Podprogram Médiá

2.9.1. Tento podprogram s celkovým rozpočtom 1 081 000 EUR zahŕňa audiovizuálne médiá, kino a videohry. Súvisí s niektorými osobitnými legislatívnymi nástrojmi: revíziou rámca v oblasti autorských práv a revidovanou smernicou o audiovizuálnych mediálnych službách.

2.9.2. Prvý návrh [COM(2016) 593 final] prijal Európsky parlament v prvom čítaní 12. septembra 2018.

Tento návrh má tri hlavné ciele: a) zlepšiť prístup k obsahu online aj cezhranične, pokiaľ ide o televízne a rozhlasové programy na platformách videa na požiadanie; b) harmonizovať a modernizovať výnimky z autorských práv v právnych predpisoch EÚ v oblasti výučby, výskumu a ochrany kultúrneho dedičstva; c) zaviesť dobre fungujúci trh s autorskými právami pre vydavateľov tlače, autorov a výkonných umelcov, ktorí vytvárajú obsah pre online platformy.

2.9.3. Cieľom druhého návrhu je: zabezpečiť ďalšie príležitosti na propagáciu európskych diel v rámci EÚ (minimálne 30 % európskych diel na platformách online videí) aj mimo nej, posilniť spoluprácu v celom hodnotovom reťazci od počiatočného štádia výroby cez šírenie až po predvádzanie a zvýšiť úroveň ochrany detí a spotrebiteľov.

2.9.4. Rozpočet vo výške 1 081 000 EUR vyčlenený na európsky audiovizuálny sektor vrátane filmového priemyslu, televízie a videohier má tieto ciele: a) povzbudzovať spoluprácu a inovácie v oblasti produkcie audiovizuálnych diel EÚ; b) zlepšiť cezhraničnú distribúciu v kinách a online; c) podporovať medzinárodný vplyv audiovizuálnych diel EÚ prostredníctvom lepšej medzinárodnej propagácie a distribúcie európskych diel a inovatívnych naratívnych formátov vrátane virtuálnej reality.

2.10. Medzisektorový podprogram

2.10.1. Celkový rozpočet vo výške 160 miliónov EUR má podporiť vznik medzisektorových projektov medzi kreatívnymi a kultúrnymi hráčmi (hudba, médiá, literatúra, umenie atď.) s cieľom pomôcť informačným kanceláriám programu Kreatívna Európa propagovať program vo svojej krajine a posilňovať „slobodné, rôznorodé a pluralistické mediálne prostredie, kvalitnú žurnalistiku a mediálnu gramotnosť“ [článok 6 písm. c), COM(2018) 366 final].

2.10.2. EHSV považuje tento posledný cieľ za obzvlášť dôležitý: v roku 2017 došlo v niekoľkých členských štátoch k oslabeniu slobody tlače. Vzhľadom na tento špecifický kontext EHSV žiada zvýšenie financovania s cieľom podporiť presadzovanie slobody prejavu a rozmanitého a pluralitného mediálneho prostredia, kvalitné mediálne normy z hľadiska obsahu a programy mediálnej gramotnosti, ktoré občanom pomôžu osvojiť si kritické vnímanie médií.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Autorské právo v digitálnej ére

3.1.1. Štúdiá OECD z roku 2015 o autorských právach v digitálnej ére potvrdzuje intenzitu právnych a verejných diskusií o spôsoboch a prostriedkoch, ako prispôbiť vnútroštátne rámce v oblasti autorských práv internetovej revolúcii.

Hlavné otázky, ktoré sú predmetom diskusie, sú: a) rozsah autorských práv; b) osirotené diela; c) výnimky a obmedzenia týkajúce sa autorských práv; d) registrácia autorských práv; e) presadzovanie.

3.1.2. EHSV obhajuje nové súvisiace autorské práva vydavateľov na digitálne používanie ich tlačových publikácií, ako sa navrhuje v článku 11 návrhu smernice o autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu, ochranu obsahu prostredníctvom on-line služieb, ako sa navrhuje v článku 13, mechanizmus úpravy zmlúv (článok 15) a mechanizmus riešenia sporov (článok 16).

3.2. Silná konkurencia v medzinárodnom meradle by mala viesť k vypracovaniu jasnej stratégie EÚ pre kreatívny a kultúrny priemysel, pokiaľ ide o politiku na jednotnom trhu, ako aj o vonkajší rozmer (medzinárodná stratégia pre kultúru, kultúrna diplomacia, obchodná politika).

3.2.1. Americké firmy ako Apple so službou iTunes, najväčším on-line hudobným obchodom na svete od roku 2010, Netflix so 130 miliónmi predplatiteľov v roku 2017 a YouTube s 1 300 000 používateľmi za mesiac a viac ako 5 miliardami videí sledovanými každý deň majú dominantné postavenie v oblasti on-line platforiem.

3.2.2. Napríklad vo filmovom priemysle⁽⁶⁾ predstavovali produkcie a koprodukcie zo Spojených štátov 90 % filmov s najvyššou návštevnosťou v kinách v roku 2012, z čoho prirodzene vyplýva, že existuje jasná a takmer nesporná prevaha anglického jazyka.

⁽⁶⁾ Diversity and the film industry: An analysis of the 2014 UIS Survey on Feature Film Statistics (Rozmanitosť a filmový priemysel: Analýza prieskumu UIS z roku 2014 o štatistike hraných filmov), marec 2016, s. 31.

3.2.3. V USA sa nedávno uskutočnili veľké fúzie, ktoré potvrdzujú významné zmeny vo výrobe, distribúcii a spotrebe audiovizuálneho obsahu. Aký bude vplyv týchto veľkých zmien v USA na audiovizuálny sektor EÚ, ktorý je aj naďalej rozdrobený, dostáva nižšie verejné financovanie a v dôsledku obmedzeného rozpočtu a jazykových bariér pretrvávajú nízka miera jeho cezhraničného šírenia? Bolo by veľmi užitočné vypracovať nezávislú štúdiu s kvantitatívnymi a kvalitatívnymi údajmi.

Ďalšie významné krajiny ako Čína, Japonsko, India a Kanada zaviedli účinné a dlhodobé stimulačné politiky s cieľom interne aj externe podporovať hodnoty, ktoré sú súčasťou ich „mäkkej moci“, a EÚ by mala urobiť to isté.

3.3. Diverzifikácia a obnova obchodných modelov

3.3.1. Inovatívne obchodné modely pre sektory s dôležitou úlohou autorského práva v EÚ by sa mali podporovať v troch smeroch:

- a) využívanie digitálnych nástrojov (umelá inteligencia, blockchain, veľké dáta, 3D tlač atď.) ako príležitosti obohatiť obsah kultúrnych tovarov a služieb a spôsob, akým sa sprístupňujú spotrebiteľom;
- b) príležitosti spojené s lepšou prenosnosťou obsahu v rámci cezhraničných projektov;
- c) hľadanie nových spôsobov generovania príjmov (predplatné, platba za zobrazenie atď.), pričom nesmú byť vylúčení zraniteľní spotrebiteľia.

3.3.2. Mnohé štúdie preukázali presahujúce účinky medzi kreatívnym a kultúrnym priemyslom a viacerými hospodárskymi odvetvami, ktoré obsahujú „kultúrnu alebo kreatívnu zložku“. Na rozhraní kreatívneho a kultúrneho priemyslu a digitálnych technológií sa nachádza silný zdroj prelomovej a inkrementálnej inovácie.

3.3.3. Samozrejme, niektoré kultúrne činnosti, ktoré využívajú verejné alebo súkromné financovanie, by sa nemali zameriavať len na vytváranie zisku. Nový program by mal zahŕňať aj činnosti, ktoré nie sú orientované na trh.

3.4. Prístup k financovaniu

3.4.1. Európsky fond pre strategické investície spustil v júni 2016 nový záručný mechanizmus, ktorý môžu využívať mikropodniky a malé a stredné podniky v kultúrnom a kreatívnom priemysle, ktoré majú ťažkosti s prístupom k úverom vo svojej krajine. Na tento nový mechanizmus, ktorý by mal vytvoriť 600 miliónov EUR v podobe úverov a iných finančných produktov, bol plánovaný počiatočný rozpočet vo výške 121 miliónov EUR.

3.4.2. Po pomalom štarte deväť členských štátov – Španielsko, Francúzsko, Rumunsko, Belgicko, Česká republika, Fínsko, Taliansko, Luxembursko a Spojené kráľovstvo – podpísalo dohody s Európskym investičným fondom (EIF) na celkovú kapacitu viac ako 300 miliónov EUR v potenciálnych úveroch. V roku 2017 EIF prijal rozhodnutie pridať ďalších 70 miliónov EUR. Podľa správy EIF o využívaní záručného mechanizmu pre kultúrne a kreatívne sektory (marec 2018) malo z tohto mechanizmu prospech 418 kreatívnych a kultúrnych „hráčov“, v celkovej hodnote 76 miliónov EUR, čo v priemere predstavuje úver vo výške 182 000 EUR na subjekt.

3.4.3. EHSV dôrazne vyzýva príslušné orgány na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, v mestských a vidieckych oblastiach, aby podporovali tento osobitný mechanizmus s cieľom podporiť rast kultúrneho a kreatívneho priemyslu a prilákať do týchto sektorov investície a nové podniky. Je ich zodpovednosťou zabezpečiť, aby sa prestali prehľbovať rozdiely medzi „inteligentnými mestami“ s vysokou koncentráciou kreatívnych a kultúrnych odvetví⁽⁷⁾ a vidieckymi oblasťami.

⁽⁷⁾ 64 % kreatívnych pracovných miest je sústredených v mestských oblastiach, J. Vlegels, W. Ysebaert *Creativiteit, diversiteit en werkomstandigheden: een analyse van de drieand van culturele en creative arbeid in België*, Sociologos 39, s. 241.

3.5. Sociálne aspekty

3.5.1. Údaje z niektorých členských štátov poukazujú na nespravodlivé a neuspokojivé sociálne pracovné podmienky: neplatenie odpracovaných hodín, pravidelné nadvahy, dočasné pracovné zmluvy, neplánovanú prácu na čiastočný úväzok, zlé zdravotné a bezpečnostné podmienky, nedostatočné investície do odbornej prípravy, rozdiely medzi ženami a mužmi⁽⁸⁾, chýbajúcu etnickú rozmanitosť, sexuálne obťažovanie, slabú úroveň sociálnej ochrany, nedostatočnú mobilitu v dôsledku dvojitého zdaňovania a ťažký prístup k vízám pre občanov tretích krajín.

Niektoré členské štáty zaviedli sociálne požiadavky, ktoré musia kreatívne a kultúrne odvetvia spĺňať, aby mohli získať financovanie od EÚ, čím sa podporuje európsky sociálny model v súlade s úlohou, ktorú potenciálne zohráva verejné financovanie

3.5.2. Mal by sa podporovať sociálny dialóg na úrovni štátov v snahe nájsť vhodné riešenia, ako situáciu zlepšiť. Pracovné podmienky v kreatívnych a kultúrnych odvetviach v EÚ by malo preskúmať viac nezávislých štúdií, z ktorých by mali vychádzať zrevidované politiky. Nedávne závery napríklad ukazujú, že kritérium týkajúce sa „povolania“ by mohlo byť účinnejšie než „sektorové“ kritérium, pretože len 30,7 % „kreatívnych“ pracovných miest sa nachádza v sektoroch kreatívneho a kultúrneho priemyslu⁽⁹⁾.

3.5.3. Klastre a siete

Regionálne klastre zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore nových modelov spolupráce a cezhraničných partnerstiev. Nový program by mal podporovať vytváranie nových regionálnych klastrov a sietí v kreatívnom a kultúrnom priemysle, ako aj plodné partnerstvá medzi existujúcimi klastrami a sieťami (Emilia-Romagna, Hamburg, Miláno atď.), ktoré by mohli podnecovať rozširovanie a osvedčené postupy.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽⁸⁾ Pozri rámec pre činnosť na zamedzenie rodovej nerovnosti, ktorý prijal výbor pre sociálny dialóg v audiovizuálnom odvetví.

⁽⁹⁾ J. Vlegels, W. Ysebaert, Sociologos 39, s. 210 – 241.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych požiadavkách na opätovné využívanie vody (priebežný program)

[COM(2018) 337 final]

(2019/C 110/18)

Spravodajca: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Konzultácia	Európsky parlament, 2. 7. 2018 Rada, 26. 6. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Rozhodnutie predsedníctva	19/09/2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	140/1/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Toto je včasná a veľmi pozitívna iniciatíva Európskej komisie. Navrhovaným nariadením sa vo veľkej miere podporí rozvoj bezpečných doplnkových vodných zdrojov na poľnohospodárske zavlažovanie s vodou, ktorú možno upraviť tak, aby bola bezpečná pre poľnohospodárske využitie a tiež v prípade potreby tak, aby sa v nej zachoval cenný obsah užitočných živín, ako aj vhodné organické látky, ktorými sa obohacuje pôda.

1.2. Prínos tohto opatrenia spočíva v prvom rade v tom, že sa zmenší zaťaženie zdrojov pitnej vody a zároveň sa zjednodušia verejné a súkromné investície na vytváranie týchto dodatočných vodných zdrojov. Týmto osobitnými a špecializovanými infraštruktúrami na úpravu vody a zásobovanie vodou na poľnohospodárske využitie sa doplnia existujúce zdroje a infraštruktúra na zásobovanie vodou, ktoré sú základnými službami a v závislosti od členského štátu sú zodpovednosťou štátu, obcí alebo súkromných subjektov.

1.3. EHSV víta toto navrhované nariadenie, ktoré je užitočným doplnkom realizácie zámerov stanovených v rámcovej smernici o vode a prispieva aj k balíku predpisov o obehovom hospodárstve. Povzbudí sa ním udržateľnejšie využívanie existujúcich vodných zdrojov a zvýši sa dôvera spotrebiteľov v bezpečnosť tých poľnohospodárskych výrobkov, ktorých sa to týka.

1.4. Spotrebiteľia v súčasnosti nevedia o tom, že normy pre opätovné využívanie vody sa v jednotlivých členských štátoch líšia, a mnohí nevedia ani o tom, že regenerovaná voda sa do veľkej miery využíva na zavlažovanie. Keďže toto nariadenie poskytuje konzistentný prístup založený na presvedčivých vedeckých informáciách, možno ho vnímať ako potrebný základný kameň politiky potravinovej bezpečnosti.

1.5. Napriek dojmu, ktorý vzbudzuje názov nariadenia, skutočná podstata návrhu spočíva v opätovnom využívaní komunálnych odpadových vôd na zavlažovanie. Napriek tomu, že sa to uvádza v dôvodovej správe k nariadeniu, odporúča sa klásť väčší dôraz na minimalizovanie obáv z toho, že tieto možnosti na opätovné využitie v priemysle a domácnostiach ostanú bez povšimnutia.

1.6. Potenciál opätovného používania vody na dopĺňanie kolektorov podzemnej vody, hoci nie je predmetom tohto nariadenia, je aj naďalej zaujímavý a mala by sa vykonať ďalšia technická analýza s cieľom vyriešiť zložité problémy zistené v posúdení vplyvu.

1.7. Na dosiahnutie čo najväčšieho zamýšľaného vplyvu tohto nariadenia výbor dôrazne odporúča, aby sa vo všetkých členských štátoch účinne kontrolovali vodné zdroje a aktívne sa uplatňovala zodpovednosť a presadzovali právne predpisy. Predovšetkým treba zabezpečiť dôslednejšie uplatňovanie presadzovania zákazov nelegálneho čerpania vody.

1.8. Existuje dobré zdôvodnenie podpory nevyhnutných kapitálových investícií potrebných na vytvorenie infraštruktúry na opätovné využívanie vody, avšak výstavba takejto infraštruktúry by sa podporovala zo štrukturálnych fondov, najmä z fondu pre rozvoj vidieka a Kohézneho fondu.

1.9. Hoci sa v súvislosti z dovozom z tretích krajín očakáva neutrálny vplyv na hospodársku súťaž, EHSV vyzýva Komisiu, aby sa chopila príležitosti využiť v spolupráci s Európskym úradom pre bezpečnosť potravín tento vývoj noriem na úrovni EÚ na posilnenie pozície v medzinárodných rokovaniach o tvorbe noriem súvisiacich s opätovným využívaním vody tak, aby bol v súlade s pravidlami aj dovoz z tretích krajín. EHSV sa pravidelne zasadzuje za konzistentnosť medzinárodných poľnohospodárskych noriem a v tomto nariadení sa môže stanoviť globálna referenčná hodnota pre opätovné využívanie vody⁽¹⁾.

2. Úvod

2.1. Pre zmenu klímy a rastúci dopyt sa mnohé oblasti EÚ už teraz potýkajú s nedostatkom vody⁽²⁾, pričom problémy s nedostatkom a kvalitou už teraz celoročne zasahujú tretinu územia EÚ⁽³⁾. Vo svojich predchádzajúcich stanoviskách výbor tieto obavy zdôraznil, vyzval na zvýšenie investícií do úpravy odpadových vôd a poukázal na to, že cieľ uzavrieť vodný cyklus sa už nezdá byť nerealistický⁽⁴⁾. Veľká časť vodných zdrojov sa využíva na poľnohospodárske zavlažovanie, najmä v členských štátoch na juhu, kde má poľnohospodárska produkcia zásadný hospodársky prínos. Cieľom tohto nariadenia nie je rozšíriť územie, ktoré sa už zavlažuje, ale bezpečnejšie a efektívnejšie využívať existujúce vodné zdroje.

2.2. Jednou z najvyšších priorít EÚ je pochopiteľne udržať dôveru spotrebiteľov, pokiaľ ide o dodávky potravín a regulačný a inšpekčný systém, ktorým sa zaisťuje bezpečnosť týchto dodávok. Týmto nariadením sa zvýši istota v tejto oblasti, v ktorej sa normy v jednotlivých členských štátoch v súčasnosti veľmi líšia. Zároveň sa ním množstvo dostupnej vody na zavlažovanie potenciálne môže zvýšiť o 4,9 miliardy m³ ročne. Zafaženie iných vodných zdrojov sa pritom celkovo zníži o viac než 5 %. Zaisťujú sa tým bezpečnosť regenerovanej vody a vysoká úroveň ochrany zdravia ľudí a zvierat a ochrany životného prostredia.

2.3. Toto nariadenie možno vnímať tak, že sa posilní obehové hospodárstvo, zlepši potravinová bezpečnosť EÚ a prispeje sa k zdraviu obyvateľstva. Priamo sa ním rieši potreba stanoviť harmonizované minimálne požiadavky na kvalitu regenerovanej vody, väčšina ktorej sa používa v poľnohospodárstve. Väčšia verejná transparentnosť sa zabezpečuje požiadavkou, aby sa na internete sprístupňovali primerané a aktuálne informácie o opätovnom využívaní vody. Navrhovaným nariadením sa navyše prispieva k dosahovaniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja Európskou úniou, najmä cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 6, ktorý sa týka čistej vody a hygieny. Dopĺňa sa ním nová spoločná poľnohospodárska politika, ktorú navrhuje Komisia, pričom sa prispieva k lepšiemu hospodáreniu s vodou v poľnohospodárstve, keďže poľnohospodári budú mať prístup k udržateľnejšiemu zásobovaniu vodou.

2.4. Treba poznamenať, že toto nariadenie sa predstavuje ako súčasť priebežného programu a dlhodobým zámerom je zväziť ďalšie oblasti opätovného využívania vody. Toto konkrétne nariadenie je však veľmi úzko zacielené a takmer výhradne sa týka už upravených komunálnych odpadových vôd, aby sa umožnilo využívať ju na rôzne druhy poľnohospodárskeho zavlažovania. Opätovné využívanie v domácnostiach a priemysle nie je súčasťou tohto návrhu a do istej miery sa naň už vzťahujú iné právne predpisy, napríklad smernica o čistení komunálnych odpadových vôd, ktorá sa v súčasnosti reviduje⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Poľnohospodárstvo v obchodných rokovaniach*, bod 4.3 (Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 20).

⁽²⁾ Nedostatok vody vzniká vtedy, keď dopyt po vode v určitom období prekračuje jej dostupné množstvo alebo keď zlá kvalita vody obmedzuje jej používanie.

⁽³⁾ COM(2012) 672 final.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Koncepcia na ochranu vodných zdrojov Európy* (Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 93).

⁽⁵⁾ Smernica Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd (Ú. v. ES L 135, 30.5.1991, s. 40).

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1. Navrhované nariadenie je súčasťou integrovaného prístupu k hospodáreniu s vodami, ktorým sa má vyriešiť vážny a zhoršujúci sa problém nedostatku vody v celej EÚ. Popri opatreniach na úsporu vody a efektívne používanie vody môže upravená voda z čistiarní komunálnych odpadových vôd prispieť poskytnutím spoľahlivého alternatívneho zdroja.

3.2. Opätovné využívanie vody má na životné prostredie vo všeobecnosti menší vplyv ako iné alternatívne vodné zdroje a prináša rôzne environmentálne, hospodárske a sociálne výhody. Nariadenie je zamerané na opätovné využívanie vody na poľnohospodárske zavlažovanie, na ktoré sa v súčasnosti vzťahuje približne štvrtina všetkej získavanej sladkej vody v EÚ.

3.3. Okrem členských štátov sa bude nariadenie priamo vzťahovať aj na prevádzkovateľov podnikov a potenciálne sa ním bude stimulovať vývoj a zavádzanie environmentálnych technológií. V návrhu sa stanovujú minimálne požiadavky na kvalitu a monitorovanie regenerovanej vody, zavádzajú sa hlavné úlohy riadenia rizík a uvádza sa harmonizovaný prístup k opätovnému využitiu vody na zavlažovanie v celej EÚ. V návrhu sa osobitne stanovujú:

3.3.1. minimálne požiadavky na kvalitu regenerovanej vody a monitorovanie týkajúce sa mikrobiologických prvkov (napríklad úrovni baktérií *Escherichia coli*) a požiadavky na bežné a validačné monitorovanie. Zaručí sa tým, že regenerovanou vodou získanou v súlade s navrhovaným nariadením bude možné bezpečne zavlažovať;

3.3.2. hlavné úlohy riadenia rizík, ktorými sa k minimálnym požiadavkám pridáva ďalšia úroveň ochrany, t. j. zisťovanie akéhokoľvek ďalšieho ohrozenia, ktoré treba vyriešiť, aby bolo opätovné využívanie vody bezpečné. Zahŕňa to predovšetkým to, aby prevádzkovateľ zariadenia na regeneráciu vody vypracoval plán riadenia rizík týkajúci sa opätovného využívania vody, ktorý je potrebný, aby príslušný úrad vydal povolenie, ktoré sa preskúma najmenej každých päť rokov;

3.3.3. zvýšenie transparentnosti. V nových pravidlách transparentnosti sa vyžaduje, aby verejnosť dostávala informácie o postupe opätovného využívania vody v členských štátoch online, a to spôsobom, ktorý je pre používateľov ľahko pochopiteľný. Na stanovenie podrobných pravidiel týkajúcich sa formátu a predkladania informácií, ktoré treba poskytovať, bude potrebný vykonávací predpis.

3.4. Predpokladá sa, že členské štáty vyvinú súbory údajov s informáciami o opätovnom využívaní vody s podporou Európskej environmentálnej agentúry, ktorá bude pravidelne poskytovať prehľady vykonávania nariadenia na úrovni Únie. Prvé hodnotenie je naplánované šesť rokov po nadobudnutí účinnosti nariadenia.

3.5. Treba poznamenať, že v navrhovanom nariadení sa od členských štátov nevyžaduje, aby na zavlažovanie vykonávali úpravu komunálnych odpadových vôd. Prvoradým cieľom je vzbudiť dôveru širokého okruhu zainteresovaných strán – vodohospodárskych orgánov, poľnohospodárov, investorov a spotrebiteľov – v to, že boli konzistentne zavedené najprísnejšie bezpečnostné normy na dodávky vody, ktorá sa používa na zavlažovanie. Pôjde o značný pokrok v porovnaní so súčasnou praxou.

3.6. Posúdenie vplyvu, ako aj podporná výskumná dokumentácia obsahuje podrobnú analýzu technických otázok, najmä pokiaľ ide o zisťovanie, bezpečnostné normy a prahové kritériá.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Výbor toto nariadenie hodnotí kladne, keďže prispieva k odstraňovaniu tlakov v oblasti zmeny klímy a je užitočným doplnkom k vykonávaniu rámcovej smernice o vode a obehovému hospodárstvu vo všeobecnosti. Poukazujeme na pozitívne príklady rozsiahleho opätovného využívania vody v kombinácii s poľnohospodárskou produkciou, najmä na Cypre a v Izraeli, kde sa v súčasnosti opätovne využíva takmer 90 % upravenej odpadovej vody. Pýtame sa, či by sa v nariadení o opätovnom využívaní vody nemala zohľadniť otázka rekuperácie tepla z vody, kým sa táto dostane do čistiarne. Zariadenia na tento účel by sa mali inštalovať v rodinných domoch i bytovkách, ako aj v bazénoch a hoteloch.

4.2. V navrhovanom nariadení sa uznáva, že v hierarchii hospodárenia s vodou má prednosť úspora vody a opatrenia na jej hospodárne používanie. Možnosť dobrovoľného opätovného využívania sa zvolí len vtedy, keď to bude relevantné, bezpečné a nákladovo efektívne. Je tu veľký priestor na zavedenie opätovného využívania vody na zavlažovanie, najmä

v niektorých južných členských štátoch EÚ, v ktorých prevládajú mierne úrovne; napríklad Taliansko a Grécko opätovne využívajú 5 % a Španielsko 12 % vody a je povzbudivé, že opätovné využívanie vody teraz narastá stabilným tempom.

4.3. Komisia poznamenáva, že nariadenie je vytvorené tak, aby sa zaviedol jednotný prístup k normám kvality vody na opätovné využitie. V súčasnosti sa to však nedeje. Spotrebitelia vo všeobecnosti nevedia o veľkých rozdieloch medzi členskými štátmi, ktoré sa týkajú kvality vody opätovne využívanej na zavlažovanie. Jednotná minimálna norma povzbudí zavádzanie a investovanie a poskytne spotrebiteľom väčšiu istotu, pokiaľ ide o zdravotné problémy.

4.4. Výbor okrem toho poznamenáva, že boli uvedené obavy súvisiace s patogénmi, kontaminantmi vzbudzujúcimi obavy, vedľajšími produktmi dezinfekcie a rezistenciami voči antibiotikám (v prílohe 2) na základe technickej správy Spoločného výskumného centra vedy pre politiku, v ktorej sa podrobne skúma riadenie zdravotných a environmentálnych rizík pri opätovnom využívaní vody na poľnohospodárske zavlažovanie⁽⁶⁾. Mala by sa tým zabezpečiť ochrana pôdy, podzemnej vody, pitnej vody a potravín jednotlivito pri každom projekte.

4.5. V mnohých situáciách sú tradičné vodné zdroje vo všeobecnosti podhodnotené a neodzrkadľujú environmentálne náklady a náklady na zdroje. Ostáva tu takisto značné nezákonné čerpanie z riek a zo súkromných studní. Ak má mať toto nariadenie maximálny zamýšľaný účinok, vo všetkých členských štátoch je potrebné efektívne monitorovanie vodných zdrojov, aktívna zodpovednosť a režim presadzovania právnych predpisov.

4.6. V navrhovanom nariadení sa stanovuje vymedzený postup povoľovania pre projekty opätovného využívania vody. Malo by to prispieť k jasnému rozdeleniu zodpovednosti rôznych účastníkov vodného cyklu pri opätovnom využívaní vody.

4.7. Výbor si cení príležitosť, ktorú nariadenie poskytuje, keďže sa v ňom podporuje to, aby sa čistiarny vody určenej na opätovné využitie prispôsobili alebo navrhli tak, aby sa zjednodušilo hnojivové zavlažovanie (fertigácia). Ide o to, že sa v upravenej vode s náležitým prihliadnutím na bezpečnosť zadržia hnojivá rozpustné vo vode, napríklad dusík, fosfor a prospešné organické látky obohacujúce pôdu, ktoré vstúpili do vodného cyklu pri použití vody v domácnostiach alebo priemysle. Tieto dodatočné prínosy sa považujú za druhotné vzhľadom na primárny prínos nových zdrojov vody prostredníctvom opätovného využívania.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Treba poznamenať, že pojem „opätovné využívanie vody“ sa vzťahuje na využitie vody vyprodukovanej z (najmä komunálnych) odpadových vôd, ktoré po úprave dosiahnu kvalitu vhodnú na zamýšľané využitie.

5.2. Toto nariadenie sa zameriava predovšetkým na zabezpečenie kvality a bezpečnosti opätovného využitia vody z čistiarní komunálnych odpadových vôd. Nevzťahuje sa na reguláciu pitnej vody ani priame opatrenia na efektívne používanie vody. Výbor však podotýka, že efektívna úprava odpadovej vody a jej opätovné využívanie majú v porovnaní s inými možnosťami značný environmentálny prínos. Napríklad v roku 2017 sucho spôsobilo talianskemu poľnohospodárstvu odhadovanú stratu vo výške 2 miliárd EUR a extrémne poveternostné podmienky v mnohých členských štátoch v lete 2018 pravdepodobne zvýšia túto sumu v celej EÚ. Opätovné využívanie vody by však v Taliansku mohlo pokryť odhadovaných 47 % všetkého dopytu po vode na zavlažovanie, no v súčasnosti sa využíva len veľmi obmedzene.

5.3. Napriek tomu, že potenciál využitia regenerovanej vody na poľnohospodárske zavlažovanie existuje prevažne v členských štátoch na juhu, technické a prevádzkové stimuly, ktoré sa týmto nariadením vytvoria, budú mať v budúcnosti prínos v celej EÚ.

⁽⁶⁾ Publikácia JRC: Towards a legal instrument on water reuse at EU level (Vytvorenie právneho nástroja na opätovné využívanie vody na úrovni EÚ).

5.4. Zodpovednosť za zabezpečenie noriem potravinovej bezpečnosti, ktoré EÚ vo všeobecnosti stanovuje vzhľadom na nariadenie o všeobecných zásadách potravinového práva, majú členské štáty, a tak to má byť. Navrhovaným nariadením sa zabezpečí, že tam, kde sa voda opätovne použije na zavlažovanie potravinových plodín, bude na prvom mieste bezpečnosť spotrebiteľov. Na dovoz poľnohospodárskych výrobkov z tretích krajín sa vzťahuje potreba zabezpečiť súlad s právnymi predpismi EÚ v oblasti potravinovej bezpečnosti, aj keď v súčasnosti neexistujú osobitné požiadavky týkajúce sa postupov zavlažovania v tretích krajinách. Vyplýva z toho, že spoločné normy EÚ môžu slúžiť ako vzor pre tretie krajiny, najmä pre našich bilaterálnych obchodných partnerov, aj keď to bude predmetom medzinárodných rokovaní. Neupravené aj upravené odpadové vody sa už teraz používajú na zavlažovanie na celom svete. Týka sa to aj mnohých krajín, z ktorých EÚ dováža poľnohospodárske výrobky.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zosúladiení povinností podávania správ v oblasti environmentálnej politiky a o zmene smerníc 86/278/EHS, 2002/49/ES, 2004/35/ES, 2007/2/ES, 2009/147/ES a 2010/63/EÚ, nariadení (ES) č. 166/2006 a (EÚ) č. 995/2010 a nariadení Rady (ES) č. 338/97 a (ES) č. 2173/2005

[COM(2018) 381 final – 2018/0205 (COD)]

(2019/C 110/19)

Spravodajca: **Vladimír NOVOTNÝ (CZ – I)**

Konzultácia	Európsky parlament, 11. 6. 2018 Rada, 22. 6. 2018
Právny základ	článok 114, článok 192 ods. 1, článok 207 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	17. 4. 2018 (v predstihu k žiadosti)
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	5. 10. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	359
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	208/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta návrh Európskej komisie na zosúladienie povinností podávania správ v oblasti environmentálnej politiky a očakáva od tohto návrhu, že sa zvýši transparentnosť správ a ich prípravy, poskytnú sa informačná základňa na posúdenie účinnosti environmentálnych politík, zjednodušia sa postupy a zníži sa administratívna záťaž členských štátov, ako aj Komisie.

1.2. EHSV v plnej miere podporuje nový prístup Európskej komisie k podávaniu správ o životnom prostredí, ktorý sa opiera o zásadnú modernizáciu postupov zberu údajov, podávania správ a následného hodnotenia životného prostredia s využitím systémov Inspire, Copernicus, prenosu údajov v reálnom čase a ich počítačového spracovania. EHSV sa domnieva, že návrh Komisie spĺňa zásady prístupu „lepšej právnej regulácie“ a programu REFIT.

1.3. EHSV odporúča, aby centrálné databázy Európskej environmentálnej agentúry umožnili prepojiť údaje a informácie o životnom prostredí s údajmi geografického, hospodárskeho a sociálneho rozmeru a komplexne ich interpretovať.

1.4. EHSV opakovane zdôrazňuje potrebu zapojenia organizácií občianskej spoločnosti do vypracúvania a prerokúvania správ o životnom prostredí v členských štátoch.

1.5. Výbor zastáva názor, že prispôsobenie zmenám špecifických požiadaviek na podávanie správ o životnom prostredí je pri zachovaní vysokej kvality environmentálnych údajov a správ efektívnejšie, než by bol striktné zjednotený prístup *one size fits all*.

1.6. EHSV je presvedčený, že modernizácia podávania správ o životnom prostredí a následné spracovanie a hodnotenie údajov o životnom prostredí vo významnej miere prispievajú k dosahovaniu cieľov Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor).

1.7. EHSV vyzýva vlády členských štátov, ich úrady a agentúry, Európsku komisiu a Európsku environmentálnu agentúru, aby zvýšili svoje úsilie v súvislosti so zlepšovaním dostupnosti, zrozumiteľnosti a relevantnosti správ a informácií o životnom prostredí pre široké spektrum občianskej spoločnosti a jej organizácií v týchto otázkach.

1.8. EHSV odporúča pravidelné hodnotenie a skúmanie *acquis* v oblasti získavania údajov, informácií a podávania správ o životnom prostredí aj v budúcnosti, skrátenie času medzi získaním údajov, ich spracovaním, zverejnením a zlepšením ich dostupnosti, transparentnosti a zrozumiteľnosti.

1.9. EHSV vyzýva organizácie zaoberajúce sa ochranou životného prostredia, aby aktívnejšie zvyšovali povedomie verejnosti o stave životného prostredia vo svojich krajinách alebo regiónoch. EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby ich povzbudzovala v týchto aktivitách a financovala ich.

2. Dokument Komisie

2.1. Komisia v roku 2017 zverejnila komplexné hodnotenie kontroly vhodnosti zamerané na podávanie správ o životnom prostredí. Toto hodnotenie zahŕňalo 181 povinností týkajúcich sa podávania správ zistených v 58 právnych predpisoch EÚ o životnom prostredí.

2.2. Vykonala sa prierezová a komplexná analýza povinností týkajúcich sa podávania správ⁽¹⁾ zameraná na zvýšenie transparentnosti, poskytnutie informačnej základne na budúce hodnotenia a zjednodušenie a na zníženie administratívnej záťaže pre členské štáty a Komisiu.

2.3. Individuálne hodnotenie relevantných právnych predpisov odhalilo rezervy v súvislosti so zlepšovaním podávania správ v týchto právnych predpisoch:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/49/ES⁽²⁾ o environmentálnom hluku⁽³⁾,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES⁽⁴⁾ o environmentálnej zodpovednosti⁽⁵⁾,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/2/ES⁽⁶⁾ – smernica Inspire (infraštruktúra pre priestorové informácie)⁽⁷⁾,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES⁽⁸⁾ o ochrane voľne žijúceho vtáctva a smernica Rady 92/43/EHS⁽⁹⁾ o ochrane prirodzených biotopov⁽¹⁰⁾,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/63/EÚ⁽¹¹⁾ o testovaní na zvieratách⁽¹²⁾,
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 166/2006⁽¹³⁾ o Európskom registri uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok (E-PRTR)⁽¹⁴⁾,
- smernica Rady 86/278/EHS⁽¹⁵⁾ o splaškových kaloch,
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 995/2010⁽¹⁶⁾ o dreve,

⁽¹⁾ SWD(2017) 230.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 189, 18.7.2002, s. 12.

⁽³⁾ SWD(2016) 454.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004, s. 56.

⁽⁵⁾ SWD(2016) 121.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 108, 25.4.2007, s. 1.

⁽⁷⁾ COM(2016) 478 a SWD(2016) 273.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ L 20, 26.1.2010, s. 7.

⁽⁹⁾ Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7.

⁽¹⁰⁾ SWD(2016) 472 final.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ L 276, 20.10.2010, s. 33.

⁽¹²⁾ COM(2017) 631 a SWD(2017) 353.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ L 33, 4.2.2006, s. 1.

⁽¹⁴⁾ SWD(2017) 711.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. ES L 181, 4.7.1986, s. 6.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ L 295, 12.11.2010, s. 23.

— nariadenie Rady (ES) č. 338/97⁽¹⁷⁾ (CITES),

— nariadenie Rady (ES) č. 2173/2005⁽¹⁸⁾ o vynútiteľnosti práva, správe a obchode v lesnom hospodárstve (FLEGT).

Zároveň prebieha proces zosúladenia aktuálnych návrhov Európskej komisie o pitnej vode, perzistentných organických látkach, opätovnom využívaní odpadových vôd a jednorazovom použití plastových výrobkov, ktoré boli predložené v roku 2018.

2.4. Na základe tohto hodnotenia sa predložil návrh na zosúladenie jednotlivých právnych predpisov, ktoré sa týkajú správ o životnom prostredí, a podrobný plán vykonávania navrhovaných zmien.

2.5. Cieľom návrhu je popri rešpektovaní zásady nevyhnutnosti optimalizovať už existujúce povinnosti týkajúce sa monitorovania vykonávania, podávania správ a transparentnosti v právnych predpisoch EÚ. Návrh okrem toho sleduje zosúladenie požiadaviek príslušných právnych predpisov a zlepšenie informačnej základne na vykonávanie politiky EÚ.

2.6. Návrh zahŕňa opatrenia, ktoré majú zlepšiť transparentnosť a subsidiaritu (v ôsmich právnych aktoch), zjednodušiť alebo vylúčiť povinnosti týkajúce sa podávania správ (v siedmich právnych aktoch), zosúladiť termíny na podávanie správ (v troch právnych aktoch), zjednodušiť prehľady pre celú EÚ a zároveň objasniť úlohy inštitúcií EÚ (v ôsmich právnych aktoch) a pripraviť budúce hodnotenia (v piatich právnych aktoch).

2.7. Návrh prispieva k tomu, aby mala verejnosť prístup k jasným informáciám o životnom prostredí na štátnej úrovni. Návrh umožní, aby verejnosť získala prehľad o tom, čo sa deje v oblasti životného prostredia v Európe ako celku, a štátnym verejným orgánom pomôže pri riešení cezhraničných problémov. Návrh má tiež znížiť záťaž členských štátov, posilniť subsidiaritu a priblížiť občanom informácie o vykonávaní.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zosúladení povinností podávania správ v oblasti životného prostredia⁽¹⁹⁾ ako základný krok smerujúci k modernizácii postupov prípravy a podávania správ v environmentálnej oblasti. EHSV podporuje začlenenie systémov Inspire a Copernicus, prostriedkov elektronického spracovania údajov, prenosu údajov v reálnom čase a komunikácie smerom od formálnych písomných správ k budovaniu dynamických centrálnych databáz na úrovni Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry. EHSV ďalej v súlade s názorom Komisie a textom návrhu nariadenia konštatuje, že ide výslovne o zmeny procesného charakteru, a nie o zmeny samotného predmetu jednotlivých právnych dokumentov týkajúcich sa výberu environmentálnych ukazovateľov, uvádzania regulovaných látok a ich limitov.

3.2. Zjednodušením a zosúladením postupov prípravy a podávania správ o životnom prostredí sa podľa názoru EHSV dosiahne vyššia efektívnosť a transparentnosť týchto správ. EHSV očakáva, že návrh povedie k zníženiu záťaže a nižším nákladom súvisiacim s povinnosťami podávania správ podľa právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia a k výraznému skráteniu času od získania údajov až po ich zverejnenie.

3.3. EHSV považuje za potrebné zvýšiť nielen dostupnosť, ale aj zrozumiteľnosť správ a informácií o životnom prostredí pre široké vrstvy občianskej spoločnosti. Výbor opakovane pripomína rozhodujúcu úlohu občianskej spoločnosti nielen ako užívateľa informácií o životnom prostredí, ale aj ako aktívneho účastníka zberu, prípravy a prerokovania takýchto informácií a správ. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje význam procesov posudzovania vplyvov na životné prostredie a účasti občianskej spoločnosti pri jeho prerokovaní.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. ES L 61, 3.3.1997, s. 1.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ L 347, 30.12.2005, s. 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 381 final – 2018/0205 (COD).

3.4. Návrh na revíziu viacerých existujúcich právnych predpisov patrí do programu Komisie s názvom *Program regulačnej vhodnosti a efektívnosti* (REFIT⁽²⁰⁾). EHSV v tejto súvislosti prijal stanovisko na tému *Program REFIT* (21), v ktorom vyjadril znepokojenie nad zistenými nedostatkami v posudzovaní environmentálnych vplyvov a zdôraznil požiadavku vykonať integrované a vyvážené posúdenie sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozmeru.

3.5. EHSV vo svojom stanovisku na tému *Preskúvanie a vykonávanie environmentálnych právnych predpisov* (22) poukázal na potrebu zapojiť občiansku spoločnosť do procesov rozhodovania a skúmania, čo je aktuálne aj v prípade skúmania právnych predpisov týkajúcich sa podávania správ o životnom prostredí.

3.6. Návrh Európskej komisie obsahuje krížové odkazy a zabezpečuje súlad s požiadavkami smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/4/ES (23) o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí a smernice 2007/2/ES o priestorových údajoch. EHSV prijal stanovisko na tému *Prístup k spravodlivosti na štátnej úrovni v súvislosti s opatreniami na vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia* (24), v ktorom zdôraznil význam „Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia“ (Aarhuský dohovor).

3.7. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že hoci sa návrh Komisie vzťahuje len na podávanie správ o životnom prostredí na základe požiadaviek právnych predpisov EÚ, veľká časť správ o životnom prostredí sa podáva na dobrovoľnej báze na úrovni podnikateľských subjektov, priemyselných zväzov, miest, obcí, organizácií občianskej spoločnosti a iných organizácií.

3.7.1. Príkladom takýchto dobrovoľných aktivít, ktoré zahŕňajú správy o životnom prostredí, sú napríklad správy GRI (Global reporting initiative) predkladané na úrovni jednotlivých korporácií, správy priemyselných zväzov, ako v prípade chemického priemyslu iniciatíva „Responsible Care“ (Európska rada pre chemický priemysel – Cefic), správy o sociálnej zodpovednosti podnikov, ktoré často zahŕňajú aj environmentálnu časť, a iné.

3.7.2. Posudzovanie vplyvu na životné prostredie a súvisiace informácie sú ďalej poskytované verejnosti v rámci systémov environmentálneho riadenia organizácií EMS a EMAS.

3.7.3. V týchto činnostiach sa dlhodobo osvedčila aktívna úloha organizácií občianskej spoločnosti pri prerokúvaní správ, ktoré vedú k posilneniu dôvery občianskej spoločnosti, ako aj podnikateľského sektoru. Na miestnej aj medzinárodnej úrovni sa v oblasti environmentálnych informácií uplatňujú aj postupy posudzovania vplyvu na životné prostredie.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Zlepšenie transparentnosti a subsidiarity

EHSV je presvedčený, že návrh Európskej komisie prináša ďalšie zlepšenie transparentnosti a sprístupnenie informácií o životnom prostredí verejnosti spôsobom, ktorý je užívateľsky prístupnejší a zodpovedá zásade subsidiarity.

4.2. Zjednodušenie/zrušenie povinností podávania správ

Podľa názoru EHSV by v záujme zníženia administratívnej záťaže bolo užitočné zjednodušiť alebo vhodne nahradiť proces poskytovania textových informácií a zamerať sa na zlepšenie prístupu verejnosti k informáciám. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pristúpila k spracovaniu niektorých hlavných syntetických ukazovateľov hodnotenia stavu životného prostredia, ktoré by boli zrozumiteľné pre širokú škálu členov spoločnosti vo všetkých členských štátoch EÚ. Pomohlo by to ľahšie získať stanovisko o ochrane životného prostredia vo vlastnej krajine alebo regióne a aktivovala by sa iniciatíva smerujúca k hľadaniu pozitívnych zmien.

(20) https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly_sk

(21) Stanovisko EHSV na tému *Program REFIT* (Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 66).

(22) Stanovisko EHSV na tému *Preskúvanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov* (Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 114).

(23) Ú. v. ES L 41, 14.2.2003, s. 26.

(24) Stanovisko EHSV na tému *Prístup k spravodlivosti na štátnej úrovni v súvislosti s opatreniami na vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 65).

4.3. Zosúladenie načasovania správ

EHSV podporuje zefektívnenie lehôt na predkladanie hlukových máp a akčných plánov v zmysle smernice 2002/49/ES⁽²⁵⁾ a vytvorenie dostatočného časového priestoru na verejné konzultácie a na posilnenie účasti občianskej spoločnosti na prieskume alebo revízií akčných plánov. EHSV podporuje podobné úpravy aj v prípade ostatných predpisov pod podmienkou, že nedôjde k zhoršeniu kvality a dostupnosti environmentálnych údajov a správ.

4.4. Zjednodušenie prehľadov na úrovni EÚ a objasnenie úloh inštitúcií

Podľa názoru EHSV treba objasniť a spresniť úlohy, ktoré Komisia a Európska environmentálna agentúra zohrávajú v príslušných procesoch podávania správ.

4.5. Príprava na budúce hodnotenia

EHSV oceňuje, že hodnotenie vykonané Európskou komisiou zistilo niekoľko duplicit, absenciu previazanosti a nadbytočných požiadaviek v štruktúre údajov a správ, ako aj pokiaľ ide o požiadavky na ich frekvenciu, a ďalších rezerv týkajúcich sa ich efektívnosti. EHSV je presvedčený, že ďalšie rezervy možno nájsť aj v budúcnosti. Preto navrhuje vykonávať pravidelné hodnotenie fungovania *acquis* v tejto oblasti. Komisia by mala vykonávať hodnotenia a od členských štátov vyžadovať, aby poskytli informácie potrebné pre tieto hodnotenia. EHSV v tejto súvislosti vypracoval stanovisko SC/045 na tému *Nadčasovosť právnych predpisov*⁽²⁶⁾, v ktorom formuloval odporúčania pre ďalší postup v súvislosti s budúcimi právnymi predpismi.

4.6. Údaje v kontexte

EHSV odporúča, aby boli centrálné databázy Európskej environmentálnej agentúry vytvárané tak, aby boli údaje a informácie o životnom prostredí prepojené s údajmi s geografickým, hospodárskym a sociálnym rozmerom a aby tak umožnili komplexnú a vecne správnu interpretáciu. EHSV víta iniciatívu Európskej komisie na vytvorenie lepších právnych predpisov, ktoré by znížili administratívnu záťaž v súvislosti s revíziou ohlasovacej povinnosti podľa nariadenia (ES) č. 166/2006 [nariadenie o Európskom registri uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok (E-PRTR)] týkajúceho sa povinností, ktoré majú obmedzený význam. Výbor zároveň poukazuje na potrebu dodržiavať zásadu dôvernosti niektorých informácií obchodného tajomstva, ktoré by však nemali brániť transparentnosti a dostupnosti správ a údajov o životnom prostredí.

4.7. Niektoré menšie zmeny

EHSV sa domnieva, že navrhované zmeny by sa mali v budúcnosti prispôsobiť osobitostiam jednotlivých právnych predpisov, ktorými sa zavádza povinnosť podávania správ v oblasti životného prostredia, na rozdiel od jednotného prístupu *one size fits all*. EHSV taktiež podporuje zosúladenie lehôt pre podávanie správ medzi smernicou 2009/147/ES (smernica o vtákoch) a smernicou 92/43/EHS (smernica o biotopoch).

4.8. Povzbudzovanie verejnosti k činnosti v oblasti životného prostredia

EHSV vyzýva organizácie zaoberajúce sa ochranou životného prostredia, aby aktívnejšie zvyšovali povedomie verejnosti o stave životného prostredia vo svojich krajinách alebo regiónoch. EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby ich povzbudzovala v týchto aktivitách a financovala ich.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Smernica 2007/2/ES.

⁽²⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Nadčasovosť právnych predpisov* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 51).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o Európskom námornom a rybárskom fonde a o zrušení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 508/2014

[COM(2018) 390 final – 2018/0210 (COD)]

(2019/C 110/20)

Spravodajca: **Brian CURTIS (UK – II)**

Žiadosť Rady	12. 7. 2018
Žiadosť Európskeho parlamentu	2. 7. 2018
Právny základ	článok 42, článok 43 ods. 2, článok 91 ods. 1, článok 100 ods. 2, článok 173 ods. 3, článok 175, článok 188, článok 192 ods. 1, článok 194 ods. 2, článok 304 a článok 349 ZFEÚ
Rozhodnutie predsedníctva	22. 5. 2018 (v predstihu k žiadosti)
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	214/1/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh Komisie, ktorý členskými štátmi poskytuje flexibilnejší systém v súlade s ich strategickými prioritami a ktorého cieľom je podporiť udržateľný obchodný model pre rybárov a udržať konkurencieschopnosť odvetvia rybného hospodárstva. EHSV predovšetkým žiada jeho rýchle schválenie, dostupnejší mechanizmus financovania a primeranejší systém sankcií. Organizovaná občianska spoločnosť a regionálne platformy zainteresovaných strán by mali byť zapojené v každej fáze procesu, a to od navrhovania národných plánov až po ich vykonávanie a konečné hodnotenie.

1.2. EHSV sa domnieva, že súčasný rozpočet pre Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) by sa mal zachovať (6,4 miliardy EUR). Je to nevyhnutné na uskutočnenie radikálnych zmien a úprav, ktoré požaduje Európska únia v odvetví rybného hospodárstva. V tejto súvislosti je vhodné spomenúť najmä to, že súčasný rozpočet pre ENRF predstavuje 0,6 % z celkového rozpočtu viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2014 – 2020, čo znamená, že akékoľvek zníženie jeho financovania bude mať na celkový rozpočet EÚ zanedbateľný vplyv, ale pre mnohé pobrežné regióny môže mať katastrofálne následky.

1.3. EHSV poznamenáva, že návrh Komisie nevychádza z podrobného posúdenia hospodárskeho a sociálneho vplyvu. Skutočnosť, že odvetvie rybného hospodárstva je už viac ako 20 rokov v kríze, tento nedostatok ešte zhoršuje. Výbor preto požaduje okamžité zapojenie Európskej komisie (konkrétne GR pre zamestnanosť) a začatie odvetvového sociálneho dialógu, aby sa stanovili najvhodnejšie opatrenia na vyváženie hospodárskeho a sociálneho vplyvu.

1.4. EHSV poukazuje na to, že akvakultúra a modré hospodárstvo ešte ani zďaleka nestačia kompenzovať straty podnikov a pracovných miest. Výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vytvorili zjednodušený mechanizmus tak pre nové projekty v oblasti akvakultúry, ako aj pre modernizáciu existujúcich projektov.

1.5. V novom ENRF by sa mal uprednostniť sociálny rozmer, aby sa posilnili a financovali opatrenia na propagovanie a podporu sociálneho dialógu, bezpečnosti, pracovných podmienok a budovania kapacít, ktoré by posilnili odbornú spôsobilosť pracovníkov a „generačnú výmenu“.

1.6. Výbor vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby prijali róznejšie opatrenia spočívajúce v presadzovaní úplnej sledovateľnosti dovozu z hľadiska nezákonného, nenahláseného a neregulovaného rybolovu (NNN) a z hľadiska bezpečnosti potravín. Boj proti všetkým formám otroctva a vykorisťovania buď na palube, alebo počas spracovania na pevnine by mal byť základným prvkom novej globálnej stratégie EÚ v oblasti riadenia rybolovu a správy oceánov.

1.7. EHSV odporúča financovanie nových lodí, aby sa nahradili staré lode za predpokladu, že príslušná flotila nemá nadbytočnú kapacitu a cieľové druhy sa lovia na úrovni maximálneho udržateľného výnosu. Toto opatrenie by malo zahŕňať využívanie udržateľnejších a účinnejších motorov na zníženie emisií CO₂ a zaistenie bezpečnosti posádky.

1.8. Výbor odporúča zachovať súčasné kritériá na poskytovanie finančnej podpory a kompenzácie v prípade dočasného alebo trvalého ukončenia rybolovnej činnosti. Je dôležité, aby tieto finančné nástroje mohli využívať rybári, ako aj vlastníci rybárskych plavidiel.

1.9. Výbor schvaľuje návrh osobitných opatrení v prospech maloobjemového pobrežného rybolovu, ktorý je rozhodujúcim faktorom živobytia a kultúrneho dedičstva mnohých pobrežných spoločností. V záujme podpory udržateľného obchodného modelu maloobjemového rybolovu je však zároveň dôležité zaviesť prispôbené ochranné a technické opatrenia tam, kde je rozšírený (napr. Stredozemné more). Takéto opatrenia by sa mali prispôbiť rôznym formám rybolovu a biologickým vlastnostiam každého mora. EHSV sa domnieva, že účinné zhromažďovanie údajov, kontrola a presadzovanie pravidiel sú základnými predpokladmi zodpovedného riadenia rybárstva, ktoré posilňuje sociálne a hospodárske výhody pre rybárov a miestne spoločnosti.

2. Úvod a metodika

2.1. Nový Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) je súčasťou viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027. ENRF je základný nástroj na podporu dosahovania cieľov spoločnej rybárskej politiky (SRP) a vykonávania námornej politiky Únie a na posilnenie medzinárodnej správy oceánov, predovšetkým v rámci programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030.

2.2. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) považuje nový dlhodobý rozpočet EÚ za kľúčový faktor trvalo udržateľného rozvoja, rastu a súdržnosti, a všeobecnejšie budúcnosti Európy. Z tohto dôvodu toto stanovisko úzko súvisí so všetkými ostatnými stanoviskami, v ktorých sa analyzovali osobitné fondy v rámci nového VFR na roky 2021 – 2027 ⁽¹⁾.

3. Zhrnutie návrhu

3.1. Nový ENRF na roky 2021 – 2027 sa zameria na štyri priority:

- podpora udržateľného rybolovu a ochrany morských biologických zdrojov,
- prispievanie k potravinovej bezpečnosti prostredníctvom udržateľných a konkurencieschopných akvakultúr a trhov,
- umožnenie rastu udržateľného modrého hospodárstva a podpora prosperujúcich pobrežných komunít,
- posilnenie medzinárodnej správy oceánov a umožnenie bezpečných, chránených, čistých a udržateľne spravovaných morí a oceánov.

3.2. Rozpočet nového ENRF bude predstavovať 6,14 miliardy EUR v bežných cenách. Zdroje sú rozdelené predovšetkým medzi zdieľané, priame a nepriame riadenie. V rámci zdieľaného riadenia s členskými štátmi je vyčlenených 5,31 miliardy EUR a v rámci priameho riadenia Európskej komisie 0,83 miliardy EUR.

3.3. Cieľom návrhu Komisie je prekonať obmedzenia vyplývajúce z ENRF na roky 2014 – 2020 a zaviesť systém financovania schopný vyrovnáť sa s novými výzvami v rámci cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Hlavné prvky nového ENRF sú:

⁽¹⁾ Stanoviská EHSV: *Viacročný finančný rámec na obdobie po roku 2020* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106); *Nariadenie o spoločných ustanoveniach na roky 2021 – 2027* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 83); *Regulácia Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Kohézneho fondu na roky 2021 – 2027* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 90); *Nariadenie o európskej územnej spolupráci v rokoch 2021 – 2027* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 116); *Nariadenie o cezhraničnom mechanizme na roky 2021 – 2027* (Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 124); *Európsky sociálny fond+* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 165); *Návrh programu Európsky horizont (nový 9. rámcový program)* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 33).

3.3.1. Zjednodušenie

ENRF na roky 2014 – 2020 je založený na prísnom opise možností financovania a pravidiel oprávnenosti, čo členským štátom a prijímateľom komplikovalo jeho implementáciu. ENRF na roky 2021 – 2027 poskytuje širšie spektrum možností, pomocou ktorých členské štáty môžu zamerať podporu na svoje strategické priority. Nariadenie konkrétne opisuje rôzne oblasti podpory v rámci každej priority a poskytuje flexibilný rámec implementácie. Členské štáty pripravujú svoj program, v ktorom uvedú najvhodnejšie postupy na dosiahnutie priorít. Pri pravidlách oprávnenosti sa im poskytne flexibilita.

3.3.2. Súlad s inými fondmi EÚ

V novom VFR sú pravidlá, ktoré sa uplatňujú na všetky fondy, stanovené vo všeobecnom nariadení. Konkrétne budú vytvorené synergie s inými fondmi (Európskym fondom regionálneho rozvoja, Európskym sociálnym fondom atď.).

3.3.3. Podmienenosť

V súlade s Konferenciou OSN o trvalo udržateľnom rozvoji (Rio + 20) a s cieľom 14 „Trvalo udržateľné využívanie oceánov“ sa EÚ zaviazala podporovať udržateľné modré hospodárstvo, ochranu biologických zdrojov a dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu, zakázať určité formy dotácií v odvetví rybníctva, ktoré spôsobujú nadmernú kapacitu a nadmerný rybolov, zrušiť dotácie, ktoré prispievajú k nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu a upustiť od zavedenia nových dotácií tohto druhu. Z tohto dôvodu sa v nariadení stanovujú obmedzenia a podmienky („neoprávnené operácie“), aby sa predišlo negatívnym vplyvom na ochranu rybolovných zdrojov.

3.3.4. Zameranie na výkonnosť

Výkonnosť podpory z ENRF by sa mala posudzovať na základe ukazovateľov. Členské štáty by mali podávať správy o pokroku pri dosahovaní stanovených čiastkových cieľov a cieľových hodnôt. Komisia každý rok vykoná preskúmanie výkonnosti na základe správ o výkonnosti vypracovaných členskými štátmi, čo umožní včasné zistenie potenciálnych problémov s vykonávaním a prijatie nápravných opatrení.

3.3.5. Environmentálna, sociálna a ekonomická udržateľnosť

Medzi hlavné ciele SRP patrí udržateľný rybolov a akvakultúra. V súlade so širokou koncepciou udržateľnosti by sa mali sledovať hospodárske a sociálne prínosy a prínosy v oblasti zamestnanosti spolu s environmentálnymi cieľmi. Maximálny udržateľný výnos zostane kľúčovou metódou na zabezpečenie udržateľného rybolovu. Podpora sa poskytne len vtedy, ak má daná situácia pre rybárov vážne dôsledky⁽²⁾. Nový ENRF sa osobitne zameria na maloobjemový pobrežný rybolov, najvzdialenejšie regióny, generačnú výmenu, vzdelávanie a odbornú prípravu, ako aj na zdravie a bezpečnosť pri práci a týmto oblastiam sa bude z neho poskytovať podpora. Povinnosť vylodiť úlovky zostáva jedným z kritických aspektov vzhľadom na obrovské finančné dôsledky, ktoré sú s ňou spojené. Z ENRF sa budú preto podporovať inovácie a investície, ktoré prispievajú k vykonávaniu povinnosti vylodiť úlovky, ako sú investície do selektívneho rybárskeho výstroja, investície na zlepšenie prístavných infraštruktúr a na obchodovanie s nechcenými úlovkami. Podpora bude smerovať aj rybárom a prístavom na moderný zber a nakladanie s odpadom, pokiaľ ide o zber stratených rybárskych výstrojov a morského odpadu.

3.4. Viac ako 60 % rýb skonzumovaných v EÚ sa dováža z tretích krajín⁽³⁾. Aby sa tento nedostatok odstránil, okrem rybolovných činností je tiež potrebné podporovať akvakultúru, ktorá poskytuje ryby spĺňajúce normy vysokej kvality za dostupné ceny. Z ENRF sa bude preto podporovať propagácia a udržateľný rozvoj akvakultúry vrátane sladkovodnej akvakultúry.

3.5. 60 % oceánov presahuje hranice vnútroštátnej právomoci. To znamená, že EÚ bude musieť byť aktívnejšia a pri celosvetovej výzve v oblasti správy oceánov bude musieť zohrávať významnejšiu úlohu. Z ENRF sa bude v rámci priameho hospodárenia podporovať tento záväzok v oblasti bezpečných, chránených, čistých a udržateľne spravovaných oceánov. A napokon aj zlepšená ochrana hraníc (spolupráca pobrežnej strážne) a námorný dozor predstavujú nové výzvy, ktoré sa budú financovať z ENRF na obdobie rokov 2017 – 2021.

⁽²⁾ V prípade, že sa obchodné činnosti príslušného plavidla prerušia najmenej na 90 po sebe nasledujúcich dní a ak hospodárske straty vyplývajúce z prerušenia predstavujú viac ako 30 % priemerného ročného obratu príslušného podniku v rámci stanoveného časového obdobia.

⁽³⁾ COM(2018) 390 final, s. 12.

3.6. Takáto podpora sa doplní o osobitné finančné prostriedky vyčlenené na Európsku agentúru pre kontrolu rybolovu, dohody o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva (SPFA) a členstvo Únie v regionálnych organizáciách pre riadenie rybárstva (RFMO) a v ostatných medzinárodných organizáciách, čím sa tiež prispeje k presadzovaniu politik Únie v rybárskom a námornom odvetví.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV víta návrh Komisie, ktorý členským štátom poskytuje flexibilnejší systém v súlade s ich strategickými prioritami a ktorého cieľom je podporiť udržateľný obchodný model pre rybárov a udržať konkurencieschopnosť odvetvia rybolovu. Výbor predovšetkým poukazuje na to, že hlavným problémom súčasného ENRF je jeho nízka úroveň vykonávania⁽⁴⁾. Táto situácia má dve hlavné príčiny:

- Oneskorené schválenie a následné oneskorené vykonávanie. Spoluzákonodarcovia prijali nariadenie o ENRF až v máji 2014 a členské štáty potrebovali dodatočný čas na zostavenie a schválenie svojich národných programov.
- Súčasný systém je príliš zložitý a byrokratický. Okrem toho mnohí rybári váhajú s podaním žiadosti o financovanie vzhľadom na neprimerané finančné riziko, ktorému môžu byť vystavení. Podľa článku 12 ods. 2 návrhu (ktorý zachováva existujúce ustanovenia) platí, že ak sa počas obdobia piatich rokov po záverečnej platbe dopustia závažného porušenia⁽⁵⁾, bude ich žiadosť so spätnou účinnosťou nepripustná a budú musieť vrátiť všetky finančné prostriedky, ktoré dostali. Táto požiadavka by sa mala odstrániť.

4.2. Z tohto dôvodu EHSV žiada jeho rýchle schválenie, dostupnejší mechanizmus financovania a primeranejší a harmonizovanejší systém sankcií. Všetci rybári by mali považovať ENRF za užívateľsky ústretový systém určený na zlepšenie ich činnosti z hľadiska udržateľnosti a kvality. Tento aspekt bude zohrávať kľúčovú úlohu pri vykonávaní a dodržiavaní nového systému kontroly rybolovu, ktorý nedávno navrhla Európska komisia⁽⁶⁾. Výbor odporúča, aby bola organizovaná občianska spoločnosť a regionálne platformy zainteresovaných strán zapojené do každej fázy procesu, a to od navrhovania národných plánov až po ich vykonávanie a konečné hodnotenie.

4.3. Nový rozpočet ENRF (6,14 mld. EUR) sa znížil o 4 % v porovnaní so súčasným rozpočtom na roky 2014 – 2020 (6,4 mld. EUR). EHSV si uvedomuje, že brexit je opodstatneným dôvodom na uvedené zníženie finančných prostriedkov. EHSV však poukazuje na to, že vzhľadom na radikálne zmeny požadované Európskou úniou v odvetví rybolovu, ktoré zamestnáva 150 000 rybárov a v rámci celého hodnotového reťazca 730 000 pracovníkov a na mzdách a čistom zisku vytvára takmer 400 miliárd EUR ročne, je potrebná vyššia suma alebo aspoň žiadne škrtky v súčasnom rozpočte. Treba poznamenať, že súčasný ENRF predstavuje 0,6 % VFR na roky 2014 – 2020, čo znamená, že akékoľvek zníženie jeho financovania bude mať zanedbateľný vplyv na celkový rozpočet EÚ, ale môže mať závažné následky pre mnohé pobrežné regióny.

4.4. EHSV poznamenáva, že návrh Komisie nevychádza z podrobného posúdenia hospodárskeho a sociálneho vplyvu. Skutočnosť, že odvetvie rybolovu už viac ako 20 rokov prechádza krízou tento nedostatok ešte prehľbuje a opatrenia zamerané na dosiahnutie udržateľnejšieho rybolovu a akvakultúry nedokázali tento trend zvrátiť⁽⁷⁾. Výbor preto požaduje okamžité zapojenie Európskej komisie (konkrétne GR pre zamestnanosť) a začatie odvetvového sociálneho dialógu⁽⁸⁾, aby sa stanovili najvhodnejšie opatrenia na vyváženie hospodárskeho a sociálneho vplyvu.

⁽⁴⁾ Súčasný ENRF na roky 2014 – 2020 sa vykonával vo veľmi obmedzenej miere. Za zmienku stojí najmä to, že na vybrané projekty bolo pridelených 29 % finančných zdrojov a na vybrané projekty bolo viazaných len 8 % celkového rozpočtu. Zdroj: Európska komisia. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/funds/emff#>

⁽⁵⁾ Závažné porušenie so sebou prináša sankciu. Takáto sankcia môže byť rôzna v závislosti od závažnosti porušenia. Napríklad v Španielsku sa môže pohybovať od 601 do 60 000 EUR. To znamená, že rybár by mohol byť v závislosti od závažnosti porušenia odsúdený na pokutu iba vo výške 601 EUR. V dôsledku článku 12 ods. 2 by však mohol prísť až o stovky tisíc eur z podpory na investície, ktoré sa mohli dokončiť a vyplatiť za posledných päť rokov. To môže výrazným spôsobom ovplyvniť maloobjemový rybolov.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Kontrola rybárstva*, (pozri stranu 118 tohto úradného vestníka).

⁽⁷⁾ Napríklad v Taliansku sa na 8 000 km pobrežia počet rybárskych plavidiel za posledných 30 rokov znížil približne o 33 %. Plavidlá majú v priemere vek 34 rokov a potrebujú naliehavú modernizáciu alebo nahradenie novými plavidlami. V tomto období došlo k strate 18 000 pracovných miest (v odvetví rybolovu v Taliansku pracuje 25 000 pracovníkov). Zdroj: Mipaaf, 2016.

⁽⁸⁾ Výbor EÚ pre medziodvetvový dialóg – Morský rybolov (EUSSDC).

4.5. EHSV poukazuje na to, že opatrenia prijaté na rozvoj akvakultúry a modrého hospodárstva ešte ani zďaleka nestačia kompenzovať straty podnikov a pracovných miest, a to najmä z dôvodu príliš byrokratického systému. Výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby umožnili zjednodušený mechanizmus tak pre nové projekty v oblasti akvakultúry, ako aj pre modernizáciu existujúcich projektov s osobitným dôrazom na regionálnej úrovni a s vymedzením zón pridelovania akvakultúry.

4.6. Hlavným cieľom je naďalej udržateľný rybolov a odvetvie rybolovu by malo mať možnosť ho dosiahnuť. Pri tejto prioritě sa však v návrhu Komisie neuvádza, či opatrenia financované v rámci súčasného ENRF zahŕňajú aj opatrenia na zlepšenie pracovných a bezpečnostných podmienok, napr. na odbornú prípravu, poradenské služby, podporu ľudského kapitálu, sociálny dialóg, mladých rybárov alebo zdravie a bezpečnosť. Samotné odvetvie a orgány poukázali na nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, čo má vplyv na „generačnú výmenu“. EHSV apeluje na spoluzákonodarcov, aby kládli dôraz na sociálny rozmer s cieľom posilniť a financovať opatrenia na propagovanie a podporu sociálneho dialógu, bezpečnosti, pracovných podmienok a budovania kapacít, ktoré by posilnili odbornú spôsobilosť pracovníkov a „generačnú výmenu“. V opačnom prípade nebudú v tomto odvetví pracovať žiadni mladí ľudia.

4.7. Modernizácia plavidiel na zvýšenie bezpečnosti na palube bez zvýšenia rybolovnej kapacity, generačnej výmeny a primeraných pracovných podmienok, odbornej prípravy a odmeňovania sú kľúčovými ukazovateľmi, pokiaľ ide o nedostatky EÚ v oblasti rastu a odolnosti. ENRF by mal viesť rybárov k ochrane morskej biodiverzity, a to aj prostredníctvom podpory inovačného výstroja na zlepšenie selektívnosti, vykonávania štúdií vplyvu alebo zmiernenia vplyvov rybolovu. V tejto súvislosti nebude prístup „spomalenia“, ktorý prijala Komisia, schopný vyriešiť všetky problémy spojené s udržateľnosťou a konkurencioschopnosťou.

4.8. EHSV poznamenáva, že väčšina rýb dovážaných z tretích krajín sa loví menej udržateľným spôsobom ako porovnateľné úlovky z EÚ, pričom sa nespomínajú pracovné podmienky na palube alebo pri spracovaní na pevnine. Výsledné nižšie ceny vytvárajú nespravodlivú hospodársku súťaž voči rybárom EÚ a poškodzujú ich úsilie o dosiahnutie stabilných minimálnych cien „pri prvom predaji“, ktoré sú predpokladom ich prežitia. Výbor vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby prijali ráznejšie opatrenia spočívajúce v presadzovaní úplnej sledovateľnosti dovozu z hľadiska nezákonného, nenahláseného a neregulovaného rybolovu a z hľadiska bezpečnosti potravín a aby organizovali kampane na zvyšovanie povedomia s cieľom informovať spotrebiteľov o kvalite rýb v Európe. Takisto je nevyhnutné obmedziť aj sporné postupy v maloobchodnom sektore, ako je vystavenie rozmrazených rýb na predajných miestach s čerstvými rybami bez jasného a jednoznačného označenia.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Výbor súhlasí s novým prístupom Európskej komisie, ktorého cieľom je stanoviť všeobecný rámec bez normatívnych opatrení a členským štátom, implementačným orgánom a príjemcom ponúknuť väčšiu flexibilitu. Tento zjednodušený systém by mal najmä umožniť vytvorenie na mieru prispôbených národných programov. Na to je však potrebné zabezpečiť v celej EÚ rovnaké podmienky pri prístupe k financovaniu. Všeobecné nariadenie, ktoré zahŕňa všetky vykonávacie pravidlá, by okrem toho malo uľahčovať spoločné využívanie rôznych finančných programov EÚ. Mali by sa zaviesť jasné mechanizmy na overenie toho, že verejné finančné prostriedky sú skutočne vynaložené tam, kde sú najviac potrebné, a že finančná pomoc sa prideluje na udržateľnú správu oceánov.

5.2. EHSV podporuje návrh vytvoriť štyri hlavné priority. Výbor víta najmä osobitný dôraz na správu oceánov a miestny rozvoj v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami s cieľom splniť ciele udržateľného rozvoja a podporiť maloobjemový rybolov⁽⁹⁾. EHSV však poukazuje na to, že nedávno sa na európskych plavidlách zistili prípady otroctva a vykorisťovania⁽¹⁰⁾ a že tieto praktiky sú žiaľ ešte viac rozšírené v tretích krajinách (vrátane detského otroctva). Výbor sa domnieva, že za základný prvok novej globálnej stratégie Komisie by sa mal považovať boj proti každej forme vykorisťovania ľudí.

5.3. Výbor považuje obnovu flotily za kľúčový problém, pretože európske rybárske plavidlá majú v priemere viac ako 30 rokov a jednoduchá modernizácia často nestačí. EHSV preto odporúča podporovať financovanie nových lodí, aby sa nahradili staré lode za predpokladu, že príslušná flotila nemá nadbytočnú kapacitu a cieľové druhy sa lovia na úrovni maximálneho udržateľného výnosu. Okrem toho vzhľadom na stratégiu Medzinárodnej námornej organizácie v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov z lodí, ktorej cieľom je do roku 2050 znížiť celkové ročné emisie najmenej o 50 %,

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Viacročný plán pre populácie malých pelagických druhov v Jadranskom mori a rybolov týchto druhov* (Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁰⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/may/18/we-thought-slavery-had-gone-away-african-men-exploited-on-irish-boats>

väčšie plavidlá musia zmeniť svoje motory, aby sa prispôbili tomuto medzinárodnému cieľu a aby boli v súlade s ním. Preto je mimoriadne dôležité zadávať udržateľnejšie a účinnejšie motory, aby sa znížili emisie CO₂ a zaistila sa bezpečnosť posádky. Podľa Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) je totiž rybolov potenciálne nebezpečnou činnosťou a na zníženie počtu úmrtí, zranení a chorôb z povolania je potrebná riadna odborná príprava v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia na pracovisku⁽¹¹⁾. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody by bolo dôležité oddeliť rybolovnú kapacitu a ochranu biodiverzity od obnovy flotily a motorov.

5.4. Podpora na dočasné pozastavenie činnosti zohrala kľúčovú úlohu pri zlepšení stavu populácií rýb, najmä pokiaľ ide o obdobia zákazu rybolovu, a zároveň čiastočne kompenzovala rybárov za stratu ich príjmov. Komisia zachováva toto opatrenie v novom finančnom rámci, ale navrhuje nové požiadavky, ktoré v predchádzajúcom nariadení neexistovali. Keďže neexistujú správy o zneužívaní finančných prostriedkov na účel dočasného pozastavenia činnosti, Komisia by mala dodržiavať a ponechať predchádzajúce kritériá, aby túto pomoc poskytla veľkému počtu rybárov, ktorí ju môžu potrebovať. Rovnaká zásada by sa mala uplatňovať aj na trvalé ukončenie činnosti. V oboch prípadoch je dôležité, aby túto finančnú podporu využíval nielen vlastník rybárskych plavidiel, ale aj rybári, ako sa stanovuje v súčasnom ENRF.

5.5. Rybolov je sezónna činnosť a úlovky môžu byť neisté, pričom niekedy môžu prekračovať potreby trhu. Preto je potrebné disponovať prostriedkami, ktoré umožnia správne hospodáriť s výrobnými prebytkami a pomáhajú stabilizovať časť výroby pred jej uvedením do predaja, najmä v prípade zníženého výlovu. ENRF by mal preto naďalej podporovať organizácie výrobcov, ktoré potrebujú dočasný mechanizmus uskladnenia produktov rybolovu určených na ľudskú spotrebu. Aby bola táto pomoc plne funkčná, mala by sa bezodkladne sprístupniť. EHSV v tejto súvislosti podporuje zachovanie mechanizmov na kompenzáciu nákladov na skladovanie.

5.6. Generačná výmena je ďalšou kritickou otázkou pre budúcnosť tohto sektora. Niektoré nové iniciatívy zamerané na uľahčenie kúpy použitého plavidla, odbornej prípravy a na zlepšenie pracovných podmienok môžu byť užitočné, neriešia však hlavný problém, ktorým je nízka návratnosť investícií. Mimoriadne zreteľné je to v prípade maloobjemového rybolovu s rodinnými plavidlami s dĺžkou kratšou ako 12 metrov. EHSV konštatuje, že pretrvávajúca strata rybárskych plavidiel a pracovných miest je v rozpore s prognózou Komisie, podľa ktorej sa do roku 2030 očakáva zdvojnásobenie produkcie v odvetví rybolovu EÚ v súlade s očakávaným globálnym rastom⁽¹²⁾.

5.7. Výbor schvaľuje návrh osobitných opatrení v prospech maloobjemového pobrežného rybolovu, ktorý je rozhodujúcim faktorom živobytia a kultúrneho dedičstva mnohých pobrežných spoločností. Tento sektor predstavuje takmer 75 % všetkých rybárskych plavidiel zaregistrovaných v EÚ a takmer polovicu všetkých pracovných miest. Tradičný rybolov a maloobjemový rybolov zaplatili v posledných desaťročiach najvyššiu cenu za krízu a potrebujú osobitnú stratégiu na obnovenie ich slušného postavenia na trhu. Táto iniciatíva bude mať pozitívny vplyv aj na zraniteľné miestne spoločenstvá.

5.8. Výbor sa domnieva, že k riadeniu práv maloobjemového rybolovu sa musí pristupovať inovatívnymi spôsobmi a že ďalšia spolupráca je nevyhnutná na to, aby sa odvetviu pomohlo riadiť svoje rybolovné dni na mori, prepojila sa výroba s uvádzaním na trh alebo riešili sa problémy týkajúce sa blokačných druhov. Pobrežné komunity a morské prostredie získajú najviac vtedy, keď sa rybolovné možnosti budú pridelať na základe transparentných environmentálnych, sociálnych a hospodárskych kritérií. Finančné prostriedky na propagovanie udržateľnosti a participatívnych procesov môžu pomôcť pri riešení týchto výziev. Môžu zahŕňať také opatrenia, ako je organizovanie seminárov alebo navrhovanie participatívnych postupov umožňujúcich interakciu s akademickou obcou a inými zainteresovanými stranami.

5.9. Miestny rozvoj riadený spoločenstvom bol veľmi užitočným nástrojom počas programového obdobia 2014 – 2020. Táto stratégia zohrala dôležitú úlohu pri zvyšovaní hospodárskej diverzifikácie v miestnych spoločenstvách. Výbor preto podporuje návrh rozšíriť ju na všetky odvetvia modrého hospodárstva. Pridelovanie finančných prostriedkov na udržateľné modré hospodárstvo by však malo zabezpečiť sociálne a hospodárske výhody pre súčasné a budúce generácie, obnoviť a chrániť rozmanitosť, produktivitu, odolnosť a vlastnú vnútornú hodnotu morských ekosystémov a podporovať čisté technológie, energiu z obnoviteľných zdrojov a toky obehového materiálu.

⁽¹¹⁾ Podľa odhadov FAO dochádza v rybárskom sektore každoročne vo svete k 32 000 smrteľným zraneniam (<https://safety4sea.com/fishers-fatalities-give-impetus-to-fishing-vessel-safety-work/>).

⁽¹²⁾ OECD, *Ocean Economy in 2030*, 2016.

5.10. Výbor považuje maltské vyhlásenie „MedFish4Ever“ z roku 2017 za základný kameň činnosti EÚ. EHSV je však presvedčený, že osobitné ochranné a technické opatrenia by sa mali prispôbiť rôznym formám rybolovnej činnosti a biologickým vlastnostiam Stredozemného mora. EHSV totiž konštatoval, že model stanovený vo viacročnom pláne, ktorý sa osvedčil pri jednodruhovom rybolove (napr. v Baltskom mori), je v zmiešanom rybolove (napr. v Stredozemnom mori) menej účinný⁽¹³⁾. Okrem toho sú rybolovné postupy v severnej a južnej Európe zásadne odlišné. Najmä v Stredozemnom mori sa rybolov vyznačuje maloobjemovým a tradičným rybolovom⁽¹⁴⁾. Výbor preto odporúča, aby sa podporoval výskum v oblasti hodnotenia stavu populácií rýb a zberu údajov s cieľom vyvinúť lepšie prispôbené a účinnejšie systémy ochrany biodiverzity. Účinné zhromažďovanie údajov, kontrola a presadzovanie pravidiel sú základnými predpokladmi zodpovedného riadenia rybného hospodárstva, ktoré posilňuje sociálne a hospodárske výhody pre rybárov a miestne spoločenstvá.

5.11. Ako už EHSV predpokladal⁽¹⁵⁾, povinnosť vylodiť úlovky je jedným z hlavných problémov pre toto odvetvie, ako aj pre rybolovné spoločnosti a vnútroštátne orgány vzhľadom na jej zložitú a vysoké náklady na prechod k udržateľnejšiemu rybolovu (t. j. používanie osobitného selektívneho výstroja). Novým návrhom Komisie o kontrole rybolovu⁽¹⁶⁾ by sa mali rozšíriť súčasné povinnosti pre malé plavidlá a vo všeobecnosti sa zavedú nové povinnosti a úlohy pre celý sektor (t. j. povinné používanie kamerového systému na palube). EHSV sa domnieva, že je potrebný jednoduchší, pružnejší a pragmatickejší systém kontroly, pričom vysokému počtu plavidiel by sa na vnútroštátnej úrovni mala poskytnúť primeraná podpora. Z tohto dôvodu závisí úspešné vykonávanie nového kontrolného systému výlučne na rýchlom a úplnom vykonávaní ENRF na roky 2021 – 2027 v snahe pomôcť rybárom dodržiavať nové nariadenie⁽¹⁷⁾.

5.12. EHSV poukazuje na to, že nová smernica EÚ o znižovaní vplyvu určitých plastových výrobkov na životné prostredie⁽¹⁸⁾ (t. j. použitého rybárskeho výstroja) v kombinácii s novou smernicou o prístavných zberných zariadeniach na vykladanie odpadu z lodí⁽¹⁹⁾ otvára nové možnosti a príležitosti pre udržateľný rybolov a obehové hospodárstvo. Opatrenie určené na podporu návratu rybárskeho výstroja prostredníctvom stimulov pre rybárov by sa mala rozšíriť aj na návrat všetkých ostatných druhov odpadu a morského odpadu zozbieraných počas rybolovných činností.

5.13. Uvedená iniciatíva by mala byť pre toto odvetvie základom, pretože podľa v súčasnosti platných zákonov sú rybári povinní platiť za likvidáciu takéhoto odpadu v prístavoch. To znamená, že v súčasnosti platia rybári za čistenie mora a likvidáciu odpadu, ktorý nevyprodukovali, ale zozbierali. EHSV sa domnieva, že rybári by mohli byť dôležitou pridanou hodnotou a s primeranou odbornou prípravou by sa čistenie mohlo stať ďalšou ziskovou hospodárskou činnosťou podobne ako rybársky cestovný ruch (modrá ekonomika)⁽²⁰⁾.

5.14. EHSV v súlade s návrhom Komisie vyčleniť 25 % celkového rozpočtu EÚ na opatrenia týkajúce sa zmeny klímy navrhuje, aby sa významná časť týchto prostriedkov vyčlenila na obnovu prístavov v snahe „uzavrieť kruh“, pokiaľ ide o nakladanie s morským odpadom, a v snahe podporiť obehové hospodárstvo. V rámci širšej stratégie na predchádzanie vzniku morského odpadu by sa mali vyčleniť osobitné prostriedky na čistenie riek⁽²¹⁾. EHSV sa domnieva, že modely otvoreného riadenia, do ktorých sa na miestnej úrovni zapájajú verejné orgány a organizácie občianskej spoločnosti, ako sú „riečne dohody“, by sa mohli zopakovať s použitím štruktúrovaného prístupu s cieľom podporovať vytváranie cezhraničných sietí⁽²²⁾.

5.15. Mnohé zainteresované strany upozornili na ťažkosti spojené s vytváraním rovnakých podmienok v oblastiach, v ktorých sa more využíva aj na iné účely, a to najmä v oblastiach, ktoré sa využívajú spoločne s flotilami z tretích krajín⁽²³⁾. Posilnenie úlohy EÚ v medzinárodnej správe oceánov by preto mohlo ponúknuť viac príležitostí z hľadiska udržateľnosti životného prostredia a spravodlivej hospodárskej súťaže.

⁽¹³⁾ *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries*, Všeobecná rybárska komisia pre Stredozemné more (GFCM), 2016, s. 26. Ako uviedla komisia GFCM-FAO, v jednodruhových moriach je ľahšie vykonávať ciele rybolovu, keďže v nich vedľa seba žije len niekoľko druhov rýb, a preto je ľahšie stanoviť obmedzenia výlovu. Naopak vo viacrohových moriach možno v rovnakej oblasti nájsť veľa druhov rýb.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Reforma spoločnej rybárskej politiky*, bod 1.3 (Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 183) a *Viacročný plán pre populácie malých pelagických druhov v Jadranskom mori a rybolov týchto druhov* (Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 68).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému *Povinná vykládka* (Ú. v. EÚ C 311, 12.9.2014, s. 68). Bod 1.2: „*návrh Komisie je príliš zložitý a rybárom spôsobí ďalšiu nadbytočnú a nepríjemnú záťaž v súvislosti s uplatňovaním povinnej vykládky. Preto sa domnieva, že by sa mali presadzovať pragmatickejšie, jasnejšie, jednoduchšie a flexibilnejšie predpisy, ktoré by rybárom poskytli čas na prispôbenie sa v rámci prechodného obdobia bez toho, aby im hrozili prísne sankcie.*“

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 368 final.

⁽¹⁷⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 33 final.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Jednorazové plasty* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 207).

⁽²¹⁾ Správa UNEP, 2016. 80 % morského odpadu pochádza z riek.

⁽²²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 20.

⁽²³⁾ MEDAC, otázky týkajúce sa európskeho financovania rybolovu a námorného odvetvia po roku 2020, február 2018.

5.16. EHSV podporuje presadzovanie kontrol plavidiel pochádzajúcich z tretích krajín. Výbor okrem toho poukazuje na to, že lepší systém vysledovateľnosti rýb z tretích krajín by bol užitočný pre boj proti podvodom a zabezpečenie potravinovej bezpečnosti.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Európa, ktorá chráni: čisté ovzdušie pre všetkých

[COM(2018) 330 final]

(2019/C 110/21)

Spravodajca: **Octavian Cătălin ALBU**

Konzultácia	Európska komisia, 18. 6. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	19. 6. 2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	129/0/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Za posledných tridsať rokov sa kvalita ovzdušia v Európskej únii zlepšila v dôsledku schválenia príslušných politík v celej únii. Ostáva však stále veľa práce, keďže v mnohých prípadoch sa zaznamenalo prekročenie povolených hodnôt pre hlavné kategórie látok znečisťujúcich ovzdušie. EHSV vyzýva členské štáty, aby úzko spolupracovali v tejto zásadnej otázke týkajúcej sa zdravia Európanov. EHSV zastáva názor, že je dôležité dôrazne upozorňovať na kvalitu ovzdušia a environmentálne podmienky.

1.2. Podľa EHSV je nevyhnutné znížiť znečistenie pochádzajúce z komerčného a inštitucionálneho sektora, z domácností, ako aj z dopravného sektora. Inštitúcie a členské štáty musia ísť v tomto prípade príkladom a musia vytvoriť viac podporných programov, aby pomohli jednotlivcom prejsť na čisté, moderné a energeticky účinné formy vykurovania.

1.3. Keďže doprava je jedným z hlavných zdrojov znečistenia ovzdušia, EHSV víta balík opatrení Čistá mobilita zahŕňajúci niekoľko iniciatív, ktoré okrem zníženia objemu emisií CO₂ znížia aj znečistenie na miestnej a regionálnej úrovni.

1.4. Ďalšie legislatívne opatrenia navrhované Európskou komisiou na riešenie niektorých problémov ako aféra týkajúca sa naftových motorov (tzv. „Dieselgate“), alebo opatrenia proti členským štátom, ktoré nedodržiavajú súčasné pravidlá týkajúce sa znečistenia ovzdušia, sú krokom správnym smerom a EHSV tento prístup podporuje.

1.5. EHSV pevne verí, že nové nariadenia týkajúce sa životného prostredia a dopravy musia byť sprevádzané hospodárskymi podpornými opatreniami, aby sa podporila inovácia a rozvoj nových čistých technológií, ako sú palivové články, elektrické vozidlá, alternatívne systémy vykurovania a ventilácie.

1.6. EHSV vyjadruje znepokojenie nad tým, že hoci sa dosiahol pokrok v súvislosti so znížením znečistenia ovzdušia v poľnohospodárskom sektore, nie je to postačujúce. EHSV odporúča, aby sa spoločná poľnohospodárska politika spolu s ostatnými finančnými a investičnými nástrojmi v budúcnosti viac zameriavala na iniciatívy na znižovanie environmentálneho vplyvu a bola konzistentnejšia a koherentnejšia, pokiaľ ide o pomoc poskytovanú poľnohospodárom so zreteľom na vykonávanie programov zameraných na dosiahnutie tohto cieľa. Dobrým nápadom sú družstvá, kde poľnohospodári môžu vyrábať elektrinu z bioplynu pochádzajúceho z poľnohospodárskeho odpadu.

1.7. Medzinárodná spolupráca je kľúčová v boji proti znečisťovaniu a zmene klímy a EHSV víta širokú zhodu medzi členskými štátmi v oblasti plnenia cieľov Parížskej dohody. Výmena osvedčených postupov v tejto oblasti a sieť zelenej diplomacie sú veľmi dôležité. Okrem toho sú potrebné konkrétne opatrenia na znižovanie objemu znečisťujúcich látok v členských štátoch s cieľom splniť ciele dohody.

1.8. EHSV vyzýva členské štáty, aby úzko spolupracovali v tejto zásadnej otázke týkajúcej sa zdravia Európanov. Rovnako odporúča členským štátom a Európskej komisii, aby čo najužšie spolupracovali s občianskou spoločnosťou a zástupcami miestnych a regionálnych občianskych organizácií na vytváraní a realizácii programov environmentálnej ochrany, ako aj kampaní zameraných na vzdelávanie, informovanie a zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o kvalite ovzdušia.

2. Úvod

2.1. Za posledných dvadsať až tridsať rokov sa kvalita ovzdušia v EÚ značne zlepšila v dôsledku konkrétnych politík v tejto oblasti, ktoré vykonáva EÚ a členské štáty. Cieľom týchto politík bolo dosiahnuť úroveň kvality ovzdušia, ktorá by nepoškodzovala ľudské zdravie a životné prostredie alebo pre ne nepredstavovala vážne riziko. V dôsledku toho sa napriek zvýšenému HDP Únie množstvo znečisťujúcich látok v atmosfére znížilo o 8 % pre amoniak a o 72 % pre oxidy síry⁽¹⁾.

2.2. Kvalita ovzdušia je jedným z rozhodujúcich faktorov v oblasti verejného zdravia. Najväčším zdrojom znečistenia ovzdušia sú tuhé častice (PM₁₀ a PM_{2,5}) a prízemný ozón, ktoré sú priamo ovplyvňované oxidmi dusíka (NO_x) uvoľňovanými do atmosféry. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie je vystavovanie sa znečistenému ovzdušiu vo forme jemných tuhých častíc zodpovedné za 8 % všetkých úmrtí spôsobených rakovinou pľúc a za 3 % všetkých úmrtí spôsobených kardiovaskulárnymi ochoreniami⁽²⁾. Tieto príčiny sú každoročne zodpovedné za viac než 400 000 predčasných úmrtí v EÚ⁽³⁾.

2.3. Medzi občanmi EÚ preto narastajú obavy, pokiaľ ide o úrovne znečistenia ovzdušia⁽⁴⁾. V dôsledku toho si EÚ a členské štáty prostredníctvom právnych predpisov stanovili cieľ dosiahnuť úroveň kvality ovzdušia, ktorá by nepoškodzovala zdravie ľudí alebo životné prostredie, a postupne znižujú škodlivé emisie vďaka dodržiavaniu súčasných právnych predpisov o kvalite ovzdušia.

2.4. Politiky EÚ v tejto oblasti sú založené na troch pilieroch:

- prvý pilier zahŕňa normy kvality okolitého ovzdušia, ktoré majú dosahovať všetky členské štáty, v závislosti od znečisťujúcich látok, od roku 2005 alebo 2010;
- druhý pilier pozostáva z národných cieľov zníženia emisií, ktoré boli nedávno prepracované a musia sa splniť do roku 2020 a 2030 a zahŕňajú ak ďalšiu znečisťujúcu látku – jemné tuhé častice (PM_{2,5});
- tretí pilier tvoria emisné normy pre významné zdroje znečistenia – vozidlá, lode a priemyselné zariadenia a elektrárne. Po škandále Dieselgate v roku 2015 sa stanovil balík pravidiel týkajúci sa emisií pri skutočnej jazde a Komisia navrhla nové zníženie noriem emisií CO₂ pre nové vozidlá, dodávky a ťažké úžitkové vozidlá.

2.5. Podľa správy EEA z roku 2017 o kvalite ovzdušia v Európe sú hlavné zdroje znečistenia ovzdušia v Európe doprava (cestná a iná), spaľovanie na komerčné/inštitucionálne/domáce účely, výroba energie, priemyselné procesy, poľnohospodársky sektor a odpad⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Air Quality in Europe – 2017 Report (Kvalita ovzdušia v Európe – správa za rok 2017).

⁽²⁾ 9 z 10 ľudí na celom svete dýcha znečistený vzduch, ale čoraz viac krajín prijíma opatrenia.

⁽³⁾ Air Quality in Europe – 2017 Report (Kvalita ovzdušia v Európe – správa za rok 2017).

⁽⁴⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra č. 468 Attitudes of European citizens towards the environment (Postoje európskych občanov k životnému prostrediu).

⁽⁵⁾ Air Quality in Europe – 2017 Report (Kvalita ovzdušia v Európe – správa za rok 2017).

2.5.1. Pokiaľ ide o prínos k celkovým emisiám znečisťujúcich látok, cestná doprava je zodpovedná za 39 % oxidov dusíka (NO_x), 29 % sadzí, 20 % oxidu uhoľnatého (CO) a 11 % tuhých častíc PM₁₀ a PM_{2,5}. Komisia sa v rámci balíka opatrení *Čistá mobilita* zameriava na stanovenie nových emisných noriem CO₂, ktoré by mali platiť od roku 2025 a 2030. Nové technológie – ako palivové články, alternatívne palivá a infraštruktúra pre ne – sú podporované prostredníctvom revidovaných nariadení⁽⁶⁾ a akčných plánov⁽⁷⁾. V novom rámci balíka opatrení *Čistá mobilita* sa tiež navrhuje integrovať využívanie vlakov a nákladných áut, aby sa zlepšila efektívnosť⁽⁸⁾ vrátane energetickej účinnosti, a na zníženie emisií a dopravného preťaženia sa podporuje rozvoj trás diaľkových autobusov⁽⁹⁾.

2.5.2. Spaľovanie pre komerčné/inštitucionálne/domáce účely je z veľkej časti zodpovedné za znečistenie (42 % a 57 %) tuhými časticami (PM_{2,5} a PM₁₀), oxidom uhoľnatým (CO) a čistočkami sadzí, čo je hlavná znečisťujúca látka pochádzajúca z nedokonalého spaľovania fosílnych palív a biomasy. Hodnoty znečistenia v tomto sektore sú od roku 2000 do roku 2015 viac menej konštantné.

2.5.3. Na zníženie emisií znečisťujúcich látok (59 % celkového množstva v prípade SO₂ a 19 % v prípade NO_x) pochádzajúcich zo sektora výroby elektriny a tepla vyvíjaním a rozšírením alternatívnych zdrojov energie a kombinovanými energetickými systémami, modernizovaním a zvyšovaním úrovni výkonu elektrární, optimalizovaním energetickej hospodárnosti procesov výroby, budovaním energeticky efektívnejších budov a postupným zastavením spaľovania fosílnych palív a ich nahradenie metánovým plynom, sa vynaložilo veľa úsilia.

2.5.4. Prijaté opatrenia na zníženie emisií z priemyselných zariadení (50 % pre nemetánové prchavé organické zlúčeniny a 17 % pre častice PM₁₀) sú v súlade s platnými pravidlami na úrovni EÚ. Každé priemyselné zariadenie musí mať povolenie stanovujúce limitné hodnoty pre znečisťujúce látky a potrebné opatrenia na ochranu životného prostredia, aby sa znečistenie úspešne monitorovalo a predchádzalo sa mu.

2.5.5. Vzhľadom na to, že poľnohospodárske odvetvie vytvára 95 % emisií amoniaku a 52 % emisií metánu (CH₄), je zníženie emisií v tomto sektore prvoradé. Opatrenia na zmiernenie takýchto emisií zahŕňajú agronomické opatrenia (vyvážené používanie dusíka na farmách, podporovanie využívania pôdneho porastu a pestovania zeleniny na ornej pôde, aby bola pôda úrodnejšia), opatrenia vzťahujúce sa na hospodárske zvieratá (skladovanie hnojiva v uzavretých priestoroch a jeho využívanie v zariadeniach na výrobu bioplynu), energetické opatrenia (využívanie biomasy na vykurovanie, vyvíjanie fotovoltických zariadení a znižovanie spotreby tradičných palív a elektriny) a agroenvironmentálne opatrenia (zvyšovanie profesionálnych schopností poľnohospodárov a nabádanie poľnohospodárov, aby využívali postupy, ktoré vytvárajú nižšiu úroveň emisií).

2.6. EHSV vyjadruje znepokojenie nad stavom životného prostredia. Výbor už na to upozornil⁽¹⁰⁾ a zdôrazňuje, že je „v prvom rade potrebné vynaložiť väčšie úsilie na predchádzanie škodám na životnom prostredí a že preventívne stratégie by vždy mali mať prednosť pred nápravnými opatreniami“⁽¹¹⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta opatrenia, ktoré prijala EÚ, aby splnila cieľovú úroveň kvality ovzdušia, ktorá nie je pre ľudí a životné prostredie škodlivá, ale myslí si, že je potrebné toto úsilie na úrovni EÚ a na vnútroštátnych úrovniach zvýšiť, keďže doposiaľ dosiahnuté výsledky nie sú úplne uspokojivé. Hoci došlo k pokroku pri znižovaní emisií znečisťujúcich látok, kvalita ovzdušia má stále vplyv na verejné zdravie⁽¹²⁾.

3.2. EHSV je znepokojený tým, že na veľkých častiach územia EÚ prekračuje koncentrácia tuhých častíc v atmosfére limitné hodnoty. Denné limitné hodnoty boli prekročené v 19 % monitorovacích staníc pre PM₁₀ a v 6 % týchto staníc pre častice PM_{2,5}. V roku 2015 bolo žiaľ 19 % mestského obyvateľstva EÚ vystavených úrovniam prekračujúcim limitné

⁽⁶⁾ COM/2017/0653 final – 2017/0291 (COD).

⁽⁷⁾ COM/2017/0652 final.

⁽⁸⁾ COM/2017/0648 final – 2017/0290 (COD).

⁽⁹⁾ COM/2017/0647 final – 2017/0288 (COD).

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 451, 16.12.2014, s. 134.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 83.

⁽¹²⁾ Európsky dvor audítorov, osobitná správa č. 23/2018.

hodnoty pre PM₁₀ (zvýšenie oproti predchádzajúcemu roku) a 7 % bolo vystavených PM_{2,5} (zníženie oproti predchádzajúcemu roku).

3.3. EHSV by chcel zdôrazniť, že v strednej a východnej Európe milióny domácností využívajú na vykurovanie drevo a uhlie. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie v súčasnosti takéto praktiky v strednej a východnej Európe prispievajú a v budúcnosti budú takisto prispievať k znečisteniu PM_{2,5}, ktoré je naďalej na úrovniach z roku 2010 – 2015⁽¹³⁾. Na zapojenie širokej verejnosti do prechodu na čistejšie formy vykurovania je potrebných viac podporných opatrení.

3.4. EHSV je tiež znepokojený tým, že ročné hodnoty koncentrácie oxidu dusičitého (NO₂) boli v 22 členských štátoch a v 10 % monitorovacích staníc vo výraznej miere prekročené, pričom v okresoch viacerých miest boli namerané úrovne, ktoré sú viac než dvojnásobne vyššie, než sú povolené hodnoty.

3.5. Pripomína, že kvalita ovzdušia je rozhodujúca pre ľudí aj pre podniky⁽¹⁴⁾. Politickí lídri na úrovni členských štátov a EÚ preto musia podniknúť praktické kroky na stanovenie a presadzovanie legislatívneho rámca v tejto oblasti.

3.6. EHSV uznáva, že na zníženie úrovne znečisťujúcich látok z komerčného a inštitucionálneho sektora a z domácností musia členské štáty s podporou Komisie dôrazne podporovať zlepšenie energetickej hospodárnosti budov, zlepšiť účinnosť elektrární a teplární, rozšíriť a modernizovať mestské centralizované vykurovacie siete a podporiť alternatívne klimatizačné systémy. Jedným z príkladov je hlavná budova Európskej centrálnej banky, ktoré využíva inovačný vykurovací a ventilačný systém, ktorý je šetrný k životnému prostrediu.

3.7. EHSV upozorňuje, že sa nesmie prehliadať ani znečistenie ovzdušia vo vnútorných priestoroch. Kvalita vzduchu, ktorý dýchame v interiéri má na naše zdravie zásadný vplyv, najmä v prípade zraniteľných ľudí. Fajčenie, varenie, vlhkosť, ventilačné systémy, sviečky, čistiace prostriedky vo forme saponátov, voskov alebo lakov, rôzne stavebné materiály – to všetko môže byť zdrojom znečistenia ovzdušia vo vnútorných priestoroch. Preto je potrebná dôsledná politika v oblasti zdravých budov.

3.8. EHSV sa domnieva, že členské štáty a Komisia musia navrhnúť a zaviesť nové plány obnovy miest, ktoré budú čiastočne zamerané na zavádzanie dopravného systému šetrného k životnému prostrediu a využívať stimuly na podporu elektrických alebo hybridných foriem dopravy, budú využívať aplikácie IT na varovanie miestnych obyvateľov, ak došlo k prekročeniu povolených hodnôt pre znečistenie ovzdušia, a budú podporovať rozširovanie zelene v mestách s cieľom vo výraznej miere zlepšiť kvalitu ovzdušia.

3.9. Prístup verejnosti k informáciám a údajom o kvalite ovzdušia je podľa EHSV dôležitým faktorom boja proti znečisťovaniu ovzdušia⁽¹⁵⁾. Informačné a vzdelávacie kampane môžu pomôcť zvýšiť povedomie o nebezpečenstvách spojených so znečisťovaním ovzdušia a o tom, aký vplyv môže mať činnosť jednotlivcov. Treba zohľadniť a oceniť aktívnu snahu o čisté ovzdušie, ktorú vyvíjajú matky znepokojené vplyvom znečisťujúcich látok na zdravie svojho potomstva. Obmedzenia z hľadiska využívania životného prostredia považujú za obmedzovanie svojich občianskych práv.

3.10. EHSV víta prácu mimovládnych organizácií a jednotlivcov, ktorí podnikli právne kroky, aby vyzvali vnútroštátne orgány zaviesť ďalšie opatrenia na zníženie znečistenia. V krajinách ako Česká republika, Nemecko, Taliansko a Spojené kráľovstvo súdy rozhodli v prospech tých, čo žaloby podávali⁽¹⁶⁾.

3.11. EHSV verí, že stratégie v oblasti dekarbonizácie a ciele v oblasti obnoviteľných zdrojov energie sa musia rozvíjať, aby mali skutočný vplyv na životné prostredie a neudusili hospodársky rozvoj členských štátov.

⁽¹³⁾ Svetová zdravotnícka organizácia: *Residential heating with wood and coal: health impacts and policy options in Europe and North America* (Vykurovanie domov drevom alebo uhlím: vplyv na zdravie a politické možnosti v Európe a Severnej Amerike).

⁽¹⁴⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra č. 468 *Attitudes of European citizens towards the environment* (Postoje európskych občanov k životnému prostrediu).

⁽¹⁵⁾ *Air Quality in Europe – 2017 Report* (Kvalita ovzdušia v Európe – správa za rok 2017).

⁽¹⁶⁾ Európsky dvor audítorov, osobitná správa č. 23/2018.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Komisia pripisuje veľký význam presadzovaniu dodržiavania noriem pre znečisťujúce látky z motorových vozidiel, najmä v dôsledku škandálu Dieselsegate a kontroluje, či sú splnené príslušné povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov EÚ.

4.2. EHSV podporuje Komisiu, ktorá požiadala členské štáty, aby analyzovali všetky úpravy a zlepšenia s cieľom dosiahnuť zníženie úrovne emisií týchto vozidiel pod súčasné regulačné prahové hodnoty a aby navrhli, že vozidlá, ktorých sa tento škandál týka a nespĺňajú tieto podmienky, by sa mali stiahnuť z prevádzky, a to buď povinne a/alebo dobrovoľne.

4.3. Schvaľuje iniciatívu Komisie začať postup o neplnení povinnosti proti 16 členským štátom v súvislosti so znečistením časticami PM₁₀ a proti 13 členským štátom v súvislosti so znečistením oxidom dusičitým (NO₂) a odporúča týmto štátom, aby čo možno najskôr prijali opatrenia a tak znížili dĺžku alebo odstránili obdobia, počas ktorých sú limitné hodnoty prekročené.

4.4. Rovnako víta rozhodnutie Komisie podať na tri členské štáty (Maďarsko, Taliansko a Rumunsko) sťažnosť na Súdnom dvore Európskej únie pre nedodržanie limitných hodnôt znečistenia časticami PM₁₀ a na ďalšie tri členské štáty (Francúzsko, Nemecko a Spojené kráľovstvo) pre nedodržanie limitných hodnôt znečistenia NO₂. Týchto šesť členských štátov predložilo včas konkrétne a účinné opatrenia na zníženie znečistenia na povolené úrovne.

4.5. Vzhľadom na vysoké úrovne znečistenia spôsobené motorovými vozidlami EHSV víta opatrenia predložené Komisiou na zníženie emisií, ktoré sú stanovené v balíku opatrení v oblasti mobility, ako sú smernica o ekologických vozidlách, nové normy v oblasti emisií CO₂ pre osobné i ťažké vozidlá, akčný plán týkajúci sa infraštruktúry pre alternatívne palivá a iniciatíva v oblasti batérií. Tieto opatrenia budú mať takisto nepochybne vplyv na zníženie emisií, ktoré sa spomína v tomto stanovisku.

4.6. EHSV víta nové pravidlá navrhnuté Komisiou v súvislosti s podstatným zvýšením kvality a nezávislosti postupov týkajúcich sa typového schvaľovania a testovania vozidiel pred ich uvedením na trh a účinnejších kontrol vozidiel, ktoré už na trhu sú. Nariadenie stanovujúce tieto pravidlá, ktoré nadobudne účinnosť v septembri 2020, potvrdzuje zákaz rušiacich vypínacích zariadení, usiluje sa o zníženie hodnôt znečisťujúcich látok vozidiel a stanovuje rámec pre prechod na vozidlá s nízkymi a nulovými emisiami.

4.7. Vzhľadom na vysokú úroveň znečistenia amoniakom (NH₃) a metánom (CH₄) z poľnohospodárskeho sektora⁽¹⁷⁾ je na ich zníženie potrebné prijať aktívne opatrenia. Podľa EHSV sa spoločná poľnohospodárska politika musí v budúcnosti viac zamerať na pomoc jednotlivým poľnohospodárom a poľnohospodárskym družstvám pri znižovaní emisií zabezpečením ľahšieho prístupu k financovaniu od európskych bankových inštitúcií s cieľom vykonať programy, ktoré môžu viesť k zníženiu emisií znečisťujúcich látok. Programy SPP pre rozvoj vidieka by v budúcnosti navyše mali zahŕňať agroenvironmentálne opatrenia zamerané na znižovanie týchto emisií.

4.8. EHSV je znepokojený tým, že hoci sa v poľnohospodárstve zaviedli opatrenia, v rokoch 2000 až 2015 sa emisie NH₃ a CH₄ znížili iba o 7 %, a to napriek úsiliu poľnohospodárov. V dôsledku nárastu počtu úžitkových zvierat došlo v rámci celej EÚ k nárastu objemu nemetánových prchavých organických zlúčenín, ktoré vznikajú z hnoja, o 6 %, hoci došlo k zníženiu úrovne emisií na kilogram mäsa.

4.9. Znečistenie ovzdušia je cezhraničný problém, a preto sa EHSV domnieva, že je nevyhnutné, aby členské štáty konali koordinovane na základe cieľov a zásad dohodnutých v celej EÚ, pričom by zároveň dodržiavali zásadu subsidiarity. Musíme podporiť čo najviac takýchto iniciatív.

4.10. Výbor sa domnieva, že s cieľom dosiahnuť lepšiu harmonizáciu európskych a vnútroštátnych politík musia Komisia a členské štáty úzko spolupracovať s občianskou spoločnosťou, aby informovali verejnosť a rozvíjali miestne a regionálne programy.

⁽¹⁷⁾ Markus Amann, *Measures to address air pollution from agricultural sources* (Opatrenia, ktoré riešia znečistenie ovzdušia z poľnohospodárskych zdrojov).

- 4.11. Oceňuje široký konsenzus EÚ so zreteľom na Parížsku dohodu o zmene klímy a domnieva sa, že úsilie EÚ musí podporovať ducha tohto konsenzu a EÚ musí konať tak, aby sa dosiahli stanovené ciele, čím sa zlepší aj kvalita ovzdušia.
- 4.12. Vyzýva členské štáty, ktoré tak ešte neurobili, aby vytvorili stratégie na odstránenie uhlia ako zdroja energie. Sedem členských štátov už uhlie odstránilo z ich energetického mixu a ďalších deväť to plánuje ⁽¹⁸⁾.
- 4.13. EHSV verí, že EÚ si musí s medzinárodnými partnermi vymieňať osvedčené postupy. Nemožno ignorovať dosah znečistenia atmosféry z iných častí sveta, ktoré nás priamo a nepriamo ovplyvňujú. Sieť zelenej diplomacie a súdržnosť v rozvojovej politike sú dôležitejšie než kedykoľvek predtým.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁸⁾ Overview: National coal phase-out announcements in Europe. *Europe Beyond Coal* (Prehľad: Národné oznámenia o postupnom ukončení využívání uhlia v Európe. Európa po uhlí).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Rady č. 1224/2009 a ktorým sa menia nariadenia Rady (ES) č. 768/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1005/2008 a nariadenie (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady č. 2016/1139 týkajúce sa kontroly rybolovu

[COM(2018) 368 final – 2018/0193 (COD)]

(2019/C 110/22)

Spravodajca: **Emilio FATOVIC**

Konzultácia	Európsky parlament: 10. 09. 2018 Rada: 5. 7. 2018
Právny základ	článok 43 ods. 2 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	19. 6. 2018 a 18. 9. 2018
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	27. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	219/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vo všeobecnosti súhlasí s legislatívnym návrhom Komisie týkajúcim sa kontroly rybolovu. Niektoré problémy, na ktoré poukázali zainteresované strany v tomto odvetví, však neboli dostatočne zohľadnené a/alebo jasne vyriešené.

1.2. EHSV pripomína zásadu, podľa ktorej sa pojem udržateľnosti musí chápať z hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho hľadiska. V tejto súvislosti treba poznamenať, že návrh Komisie nie je založený na jasnom posúdení vplyvov hospodárskej a sociálnej povahy, ktoré by však bolo vhodné vzhľadom na hlbokú krízu tohto sektora v niektorých európskych krajinách so silným dosahom na zamestnanosť a hospodárstvo pobrežných spoločenských skupín.

1.3. Komisia v návrhu nezohľadňuje dva závažné a významné javy, ako sú brexit a zmena klímy. Očakáva sa, že oba rôznymi spôsobmi zmenia metódy a miesta rybolovu, a preto si vyžadujú primeranú podrobnú analýzu a opatrenia, ktoré umožnia predísť nerovnováhe v sektore rybárstva.

1.4. Systém kontrol a sankcií založený na tzv. „bodovom systéme“ pre licencie sa musí vykonávať jednotne a rovnomerne v celej EÚ, s cieľom zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž medzi hospodárskymi subjektmi, ako aj kvalitu a vysledovateľnosť produktov rybolovu v záujme všetkých európskych občanov a ich zdravia. Sankcie musia byť zároveň skutočne primerané a odrádzajúce a založené na kritériách riadenia rizika.

1.5. EHSV sa domnieva, že digitalizácia je nepochybne dôležitým nástrojom na zabezpečenie účinných a efektívnych kontrol. Výbor však konštatuje, že v porovnaní s predchádzajúcimi právnymi predpismi sa povinnosti rybárov výrazne nezredukovali (najmä pokiaľ ide o drobný rybolov) a neboli ani dostatočne zjednodušené tak, ako oznámila Komisia. Odporúča sa, aby sa vykonal dodatočný prieskum s cieľom posúdiť, či sú tieto normy realisticky uskutočniteľné, s osobitným dôrazom na plavidlá s celkovou dĺžkou menej ako 10 m.

1.6. EHSV je proti horizontálnej povinnosti inštalovať kamery uzavretého televízneho okruhu (CCTV) na plavidlách, keďže je to v rozpore so základnými normami pracovného práva, ako aj s právom na súkromie a obchodným tajomstvom. EHSV preto navrhuje, aby členské štáty vykonávali hodnotenie rizika pre určité segmenty flotily, ktoré v rozsiahlej miere

a systematicky závažne porušujú predpisy, a aby v závislosti od predchádzajúcich prípadov nedodržiavania právnych predpisov orgány dohľadu vyžadovali od týchto plavidiel inštaláciu systémov CCTV. Na overenie rešpektovania povinnosti vyložiť úlovky EHSV navrhuje posilniť využívanie pozorovateľov na palubách plavidiel a odporúča vytvoriť dobrovoľný mechanizmus na zavedenie CCTV, ktorý by sa spájal so stimulmi pre tých majiteľov lodí, ktorí sa rozhodnú doň zapojiť. Zároveň sa odporúča zaviesť dočasnú povinnú požiadavku na kamerový systém CCTV v prípade plavidiel, ktoré sú zodpovedné za viaceré závažné porušenia.

1.7. Nový Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) na obdobie rokov 2021 – 2027 bude zohrávať kľúčovú úlohu v úsilí prispôsobiť európske plavidlá novým regulačným ustanoveniam. Je nevyhnutné, aby boli finančné prostriedky pre všetkých, ktorí o ne požiadajú, ľahko dostupné na vnútroštátnej úrovni. Výbor je proti zavedeniu retroaktívnych pravidiel, podľa ktorých musí majiteľ v prípade jediného závažného porušenia vrátiť všetky finančné prostriedky, ktoré predtým prijal a riadne vyúčtoval.

1.8. EHSV pripomína, že v tretích krajinách dochádza k najzávažnejším prípadom podvodov a nedodržiavania základných pracovných a environmentálnych noriem. Napriek tomu sa ryby ulovené pomocou týchto nezákonných postupov naďalej pomerne ľahko dostávajú na stoly európskych občanov. Je dôležité, aby nové systémy vysledovateľnosti riešili tieto problémy a monitorovali celý dodávateľský reťazec. Okrem toho treba upozorniť na to, že aj v súčasnosti dochádza k prípadom vykorisťovania na niektorých európskych plavidlách. Preto sa odporúča, aby orgány dohľadu venovali osobitnú pozornosť tomuto javu a aby sa stanovili prísne sankcie na definitívne odstránenie tohto javu.

1.9. EHSV konštatuje, že úspešné modely, ktoré ponúkajú jednodruhové viacročné rybárske plány, sa dajú ťažko prispôsobiť zmiešanému rybolovu, čo má vážny dosah na životné prostredie a hospodárstvo. Výbor preto odporúča podrobnejší systém zberu údajov o populáciách s cieľom vypracovať ad hoc stratégie, ktoré by lepšie chránili biodiverzitu bez toho, aby nadmerne poškodzovali odvetvie rybárstva.

1.10. EHSV sa domnieva, že systém stimulov pre rybárov, aby odovzdali siete na súši, by sa mal rozšíriť tak, aby zahŕňal všetky zvyškové odpady zozbierané na mori počas rybolovných činností. Táto iniciatíva by mala zásadný význam pre vyčistenie morí, keďže v súčasnosti musia rybári platiť za čistenie mora od znečistenia, ktoré nespôsobili. EHSV sa domnieva, že rybári by prostredníctvom primeranej odbornej prípravy mohli tvoriť významnú pridanú hodnotu, na jednej strane prispievajúc k čisteniu mora a na druhej strane vytvorením prospešného mechanizmu hospodárskej integrácie vďaka vykonávanej činnosti.

2. Úvod

2.1. Úspech spoločnej rybárskej politiky (SRP) závisí predovšetkým od zavedenia účinného systému kontroly a presadzovania práva. Tieto opatrenia sú stanovené v štyroch rôznych právnych aktoch: 1. nariadenie o kontrole rybárstva; 2. nariadenie o zriadení Európskej agentúry pre kontrolu rybárstva (EFCA); 3. nariadenie, ktorým sa ustanovuje systém na boj proti nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu (nariadenie o NNN rybolove) a 4. nariadenie o udržiavateľnom riadení vonkajších rybárskych flotíl.

2.2. S výnimkou nariadenia o udržiavateľnom riadení vonkajších rybárskych flotíl, ktoré bolo nedávno revidované, bol súčasný systém na kontrolu rybárstva (FCS) navrhnutý pred reformovanou SRP, a preto s ňou nie je úplne v súlade. Okrem toho tieto opatrenia vznikli pred viac ako 10 rokmi a nezohľadňujú súčasné a budúce potreby z hľadiska údajov týkajúcich sa rybárstva a kontroly flotily, ani nie sú prispôbené novým rybolovným postupom a technikám a novým kontrolným technológiám a systémom na výmenu údajov. Napokon neodzrkadľujú ani niektoré dôležité iniciatívy EÚ, ako napríklad stratégiu pre plasty, stratégiu jednotného digitálneho trhu a správu oceánov.

2.3. Preto hoci súčasný systém na kontrolu rybárstva zlepšil predchádzajúcu situáciu, niektoré nedostatky sa potvrdili v hodnotení Komisie v rámci programu REFIT, osobitnej správe Európskeho dvora audítorov a v uznesení Európskeho parlamentu. Zainteresované strany potvrdili obmedzenia súčasného systému. To viedlo k potrebe prehodnotiť existujúci regulačný systém ako celok.

3. Zhrnutie návrhu Komisie

3.1. Návrh Komisie spočíva v zmene piatich nariadení a jeho cieľom je: 1. prekonať rozdiely medzi SRP a inými politikami EÚ, 2. zjednodušiť legislatívny rámec a znížiť zbytočnú administratívnu záťaž, 3. zlepšiť dostupnosť, spoľahlivosť a úplnosť údajov týkajúcich sa rybárstva (najmä údajov o úlovkoch) a umožniť výmenu a zdieľanie informácií, a 4. odstrániť prekážky, ktoré bránia rozvoju kultúry dodržiavania predpisov a spravodlivému zaobchádzaniu s prevádzkovateľmi v rámci členských štátov a medzi nimi.

3.2. *Zmeny nariadenia Rady (ES) č. 1224/2009⁽¹⁾, ktorým sa zriaďuje systém kontroly Únie na zabezpečenie dodržiavania pravidiel spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva*

3.2.1. Inšpekcia a dohľad Poskytuje sa objasnenie procesu inšpekcie, povinnosti inšpektorov, kapitánov a prevádzkovateľov. Správy o inšpekciách budú digitalizované, čím sa umožní lepšie využívanie a výmena údajov medzi príslušnými orgánmi a členskými štátmi.

3.2.2. Sankcie. Zavádza sa zoznam spoločných kritérií s cieľom určiť typy závažných porušení. Stanovujú sa povinné administratívne sankcie a minimálne výšky pokút za závažné porušenia, aby sa systém sankcií stal odstrašujúcejším a účinnejším vo všetkých členských štátoch a aby sa zabezpečili rovnaké podmienky. Okrem toho sa posilňuje a objasňuje „bodový systém“ pre plavidlá s licenciou.

3.2.3. Údaje. Zavádzajú sa povinné digitalizované systémy sledovania plavidiel a nahlasovania úlovkov pre všetky rybárske plavidlá EÚ vrátane plavidiel Únie s celkovou dĺžkou (LOA) menej ako 12 metrov. Pre maloobjemový rybolov sa zavádza zjednodušený systém prostredníctvom mobilných telefónov. Aj rekreačný rybolov bude podliehať prísnejšej kontrole. Cieľom je pomocou digitálnych nástrojov zabezpečiť úplnú vysledovateľnosť dodávateľského reťazca (vrátane výrobkov dovážaných z tretích krajín) a systematicky monitorovať činnosť vykonávanú na plavidlách, a to aj prostredníctvom systémov priemyselnej televízie (CCTV), na účely kontroly povinnosti vylodiť úlovky.

3.2.4. Zosúladenie s ostatnými politikami EÚ. Nahlasovanie strateného rybárskeho výstroja sa zjednodušuje prostredníctvom (elektronických) rybárskych denníkov s presnejšími údajmi. Povinnosť mať na palube potrebné vybavenie na vyťahnutie strateného výstroja sa rozširuje aj na rybárske plavidlá s dĺžkou < 12 m. Zavádzajú sa ustanovenia o označovaní a kontrole rybárskeho výstroja na rekreačný rybolov.

3.3. *Zmeny nariadenia Rady (ES) č. 768/2005⁽²⁾, ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre kontrolu rybárstva*

3.3.1. Návrh rozširuje geografickú pôsobnosť kontrolných právomocí Európskej agentúry pre kontrolu rybárstva, ktorá sa už neobmedzuje na medzinárodné vody. Zavádzajú sa zmeny na zjednodušenie riadenia a výmeny údajov, ale aj pravidlá, ktoré zjednodušujú postupy financovania agentúry.

3.3.2. V júli 2018 Európska komisia doplnila tieto opatrenia návrhom COM(2018) 499, ktorý kodifikuje nariadenie (ES) č. 768/2005 o EFCA tým, že nahrádza a dopĺňa rôzne nariadenia v ňom zahrnuté. Tento návrh už EHSV uvítal v osobitnom stanovisku⁽³⁾.

3.4. *Zmena nariadenia (ES) č. 1005/2008⁽⁴⁾, ktorým sa ustanovuje systém Spoločenstva na zabraňovanie nezákonnému, nenahlásenému a neregulovanému rybolovu, na odrádzanie od neho a jeho odstránenie*

3.4.1. Zmeny systému osvedčovania úlovkov EÚ zabezpečujú vytvorenie databázy na riadenie osvedčení o úlovkoch (CATCH), čo umožňuje kontroly založené na riziku, znižuje možnosti podvodného dovozu a znižuje administratívnu záťaž členských štátov. Prevádzkové funkcie CATCH budú vyvíjané v rôznych fázach. Komisii sa udeľujú vykonávacie a delegované právomoci týkajúce sa fungovania a ďalšieho rozvoja CATCH. Inšpekcie a sankcie sú zosúladené s novým regulačným rámcom.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Legislatívna iniciatíva Komisie, ktorá je v súlade s postojmi členských štátov, regionálnych a miestnych orgánov a zainteresovaných strán, sa celkovo stretla so súhlasom. Bude mať za úlohu objasniť regulačný rámec týkajúci sa kontrol, zjednodušiť, zmodernizovať a zosúladiť ho s vývojom politiky a právnych predpisov, a tým zabezpečiť právnu istotu, ako aj možnosť skutočne ho uplatňovať jednotne v rámci celej Európskej únie.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 343, 22.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 128, 21.5.2005, s. 1.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV (NAT/756), Európska agentúra pre kontrolu rybárstva (kodifikované znenie), (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 310).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 286, 29.10.2008, s. 1.

4.2. Z dôkladnej analýzy návrhu vyplýva, že napriek rozsiahlemu konzultačnému procesu vyhlásenému Komisiou niektoré problémy, ktoré nastolili zainteresované strany z odvetvia rybnárstva (napr. povinnosť vyložiť úlovky, nadmerná byrokracia, primeranosť sankčného systému), neboli v novom legislatívnom návrhu dostatočne zohľadnené a/alebo jasne vyriešené⁽⁵⁾.

4.3. EHSV pripomína zásadu, podľa ktorej sa pojem udržateľnosti musí chápať z hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho hľadiska. V tejto súvislosti udržateľný rybolov zostáva hlavným cieľom, ale v odvetví rybnárstva sa musia vytvoriť podmienky na jeho dosiahnutie. Z tohto dôvodu nie je možné oddeliť environmentálne opatrenia od potreby zlepšiť ďalšie kľúčové aspekty, ako sú pracovné podmienky a bezpečnosť pri práci, generácia výmena, ziskovosť podniku, odborná príprava pracovníkov, životaschopnosť pobrežných spoločenských skupín.

4.4. Treba poznamenať, že v návrhu nariadenia sa nezohľadňujú dva závažné a významné javy, ako sú brexit a zmena klímy. Prvý z nich by mal viesť ku komplexnému preskúmaniu mechanizmu relatívnej stability a k obmedzeniu rybolovných možností vo vodách, ktoré sú v súčasnosti európske. Na druhej strane zmena klímy vedie k citeľným zmenám v správaní rýb a v ich biotopoch, pri ktorých dochádza čoraz častejšie k významnej migrácii.

4.5. EHSV konštatuje, že návrh Komisie nie je založený na jasnom posúdení vplyvov hospodárskej a sociálnej povahy. Túto situáciu ešte zhoršuje skutočnosť, že odvetvie rybnárstva sa v niektorých regiónoch EÚ nachádza v kríze dlhšie ako 20 rokov a opatrenia, ktoré Komisia doteraz zaviedla v záujme udržateľnosti a akvakultúry neumožnili zvrátiť tento trend⁽⁶⁾. Výbor preto požaduje rýchle zapojenie GR pre zamestnanosť s cieľom začať rozsiahlu konfrontáciu v rámci odvetvového sociálneho dialógu⁽⁷⁾ v snahe určiť najvhodnejšie opatrenia na posúdenie a prípadnú kompenzáciu hospodárskych a sociálnych vplyvov návrhov⁽⁸⁾.

4.6. V nedávnej kritickej správe Európskeho dvoru audítorov sa kládie prvoradá požiadavka na to, aby sa systém kontrol a sankcií založený na tzv. „bodovom systéme“ pre licencie vykonával jednotne a rovnomerne v celej EÚ, s cieľom zabezpečiť spravodlivú hospodársku súťaž medzi hospodárskymi subjektmi, ako aj kvalitu a vysledovateľnosť produktov rybolovu v záujme všetkých európskych občanov a ich zdravia.

4.7. EHSV sa domnieva, že digitalizácia je nepochybne dôležitým nástrojom na zabezpečenie účinných a efektívnych kontrol. Takisto je pozitívne, že sa zavádzajú zjednodušené digitálne kontrolné zariadenia pre plavidlá nepresahujúce celkovú dĺžku 12 metrov (LOA, napríklad geolokalizačné aplikácie v mobilných telefónoch, hoci na otvorenom mori existujú rozsiahle zóny bez pokrytia signálom, čo znemožňuje sledovanie lodí). Výbor však konštatuje, že v porovnaní s predchádzajúcimi právnymi predpismi sa povinnosti rybárov výrazne nezredukovali (najmä pokiaľ ide o drobný rybolov) a neboli ani dostatočne zjednodušené tak, ako oznámila Komisia.

4.8. Digitálne kontrolné zariadenia by mali umožniť skutočné ekonomické úspory aj úsporu času. Keďže členské štáty disponujú dvojročným prechodným obdobím, ktoré by im malo umožniť zohľadniť miestne špecifiká, rozšírenie všetkých týchto povinností aj na drobný rybolov by bolo možné, hoci by mohlo byť nadmerne zaťažujúce v prípade plavidiel s celkovou dĺžkou menej ako 10 metrov, často bez kapitánskej kabíny a len s jedným členom posádky. Odporúča sa, aby sa v tomto prípade vykonala dodatočná štúdia s cieľom posúdiť, či sú realisticky uskutočniteľné, v záujme rovnováhy medzi potrebou kontroly a skutočnou schopnosťou rybárov vykonávať všetky tieto postupy.

4.9. EHSV v tejto súvislosti konštatuje, že opatrenia zavedené na objasnenie systému sankcií budú určite prínosom pre toto odvetvie. Je však nevyhnutné, aby sa v jednotlivých členských štátoch uplatňovali jednotne a aby boli skutočne primerané a odrádzajúce a založené na kritériách riadenia rizika. Analýza konkrétne odhaľuje niekoľko sporných aspektov návrhu, ako napríklad naviazanie výšky peňažných sankcií na trhovú hodnotu ulovených rýb (od dvoj- do päťnásobku hodnoty produktu), ktorá môže byť veľmi rozdielna v závislosti od geografického regiónu, ročného obdobia a hojnosti alebo nedostatku daného druhu, a dokonca sa môže stať aj stimulom na porušovanie zákona.

⁽⁵⁾ MEDAC, LDAC a Europeche opakovane predložili žiadosti a konkrétne návrhy na prekonanie súčasných problémov v tomto odvetví, ktoré neboli zodpovedajúco spracované v legislatívnom balíku, ktorý navrhla Komisia.

⁽⁶⁾ V Taliansku s pobrežím s dĺžkou 8 000 km sa za posledných 30 rokov počet rybárskych plavidiel znížil približne o 33 %. Rybnárske plavidlá majú v priemere 34 rokov a naliehavo potrebujú modernizáciu alebo výmenu za nové. Počas týchto 30 rokov zaniklo 18 000 pracovných miest (odvetvie rybnárstva v Taliansku zamestnáva 27 000 pracovníkov). Údaje talianskeho ministerstva pre poľnohospodárstvo, potravinárske a lesohospodárske politiky z roku 2016.

⁽⁷⁾ V rámci Výboru EÚ pre sociálny dialóg v odvetví morského rybolovu (EUSDC).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV (NAT/749), *Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)*, [pozri stranu 104 tohto úradného vestníka].

4.10. ENRF je rozhodujúci a nevyhnutný nástroj na zabezpečenie prechodu na nový systém kontrol stanovený Komisiou. Výbor je proti zásade, ktorá už je obsiahnutá v súčasnom systéme kontroly a v súčasnom ENRF, že závažné porušenie predpisov si vyžaduje okamžitý návrat všetkých prostriedkov z európskych fondov prijatých počas predchádzajúcich piatich rokov. Toto prísne opatrenie so spätnou účinnosťou je jednou z hlavných príčin omeškania ENRF pri dosahovaní svojich cieľov, keďže viedlo mnohých rybárov k tomu, aby nežiadali o európske finančné prostriedky, pretože sa obávajú, že ich budú musieť vrátiť v prípade porušenia predpisov považovaných za závažné, ktoré niekedy predstavujú len veľmi nízku peňažnú sankciu. Preto by sa v prípade sankcií mala zabezpečiť väčšia primeranosť, aby sa z odrádzajúcich opatrení nestali demotivačnými faktormi.

4.11. EHSV vyjadruje rozhodný nesúhlas s povinnosťou nainštalovať uzavretý kamerový systém (CCTV) na rybárske plavidlá s cieľom overiť dodržiavanie povinnosti vyloďiť úlovky. EHSV sa domnieva, že tento druh opatrenia je v rozpore so základnými normami pracovného práva, ako aj s právom na súkromie a obchodným tajomstvom, najmä preto, že je stanovené horizontálne a nie je odôvodnené žiadnym prípadným rizikom vyplývajúcim z predchádzajúceho opakovaného porušovania právnych predpisov. EHSV preto navrhuje, aby členské štáty vykonávali hodnotenie rizika pre určité segmenty flotily, ktoré v rozsiahlej miere a systematicky závažne porušujú predpisy, a aby v závislosti od predchádzajúcich prípadov nedodržiavania právnych predpisov orgány dohľadu vyžadovali od týchto plavidiel inštaláciu systémov CCTV. Výbor je presvedčený, že ciele environmentálnej udržateľnosti a oživenie odvetvia nemožno dosiahnuť sledovaním a kontrolou rybolovu štýlom „Big Brother“, ale jasnými, istými a transparentnými pravidlami a sankciami, ktoré sa budú uplatňovať v celej EÚ účinne a jednotne.

4.12. EHSV konkrétne navrhuje optimalizovať a posilniť využívanie pozorovateľov na palubách plavidiel. Okrem toho sa odporúča vytvoriť dobrovoľný mechanizmus na zavedenie CCTV, napríklad so stimulom v podobe možnosti zvýšiť svoju kvótu výlovu druhov, ktoré sú na úrovni MSY (maximálneho udržateľného výnosu), využitím rezervnej kvóty členského štátu, ak je k dispozícii, alebo v podobe mechanizmov prioritnej a uľahčenej kontroly a vyloďovania. Zároveň sa odporúča zaviesť dočasnú požiadavku na kamerový systém CCTV v prípade plavidiel, ktoré sú zodpovedné za viaceré závažné porušenia.

4.13. EHSV sa domnieva, že nový ENRF na obdobie rokov 2021 – 2027 bude zohrávať kľúčovú úlohu v úsilí prispôsobiť európske plavidlá novým regulačným ustanoveniam. Predovšetkým je nevyhnutné, aby boli finančné prostriedky pre všetkých, ktorí o ne požiadajú, ľahko dostupné na vnútroštátnej úrovni.

4.14. Ako už EHSV zdôraznil v iných stanoviskách⁽⁹⁾, považuje za dôležité stanoviť rybolovnú kapacitu pomocou parametrov, ktoré sú vhodnejšie ako tonáž a výkon motora, keďže tieto faktory sú nevyhnutné na zaistenie bezpečnosti posádky na palube a na dosiahnutie udržateľnejšej úrovne emisií CO₂.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Nadmerný rybolov je nepochybne jednou z hlavných príčin úbytku rýb v mori. Výbor sa však domnieva, že tento jav by sa mal posudzovať spoločne s inými úkazmi jednoznačne škodlivými pre morské druhy, ako je znečistenie, zmena klímy, námorná doprava, podmorské vrty (hluk). Otvorenejší prístup je rozhodujúci pre vypracovanie účinných stratégií na ochranu morských biotopov.

5.2. Účinný systém sankcií sa musí dať jednoducho a jednoznačne uplatňovať, aby mal skutočne odrádzajúci vplyv. Výbor poukazuje na to, že bodový systém licencií môže v niektorých prípadoch ohroziť posádku, hoci sa sankcie v skutočnosti uplatňujú na rozhodnutia a správanie kapitána rybárskeho plavidla, a to aj formou tvrdých opatrení, ako je pozastavenie licencie na rybolov. Počas pozastavenia platnosti licencie na rybolov⁽¹⁰⁾ je potrebné vytvoriť ochranné mechanizmy pre pracovníkov rybárskych plavidiel, ktorí vzhľadom na to, že uzatvorili pracovné zmluvy obsahujúce podiel na úlovku, pravdepodobne zostanú bez platu, ak nenájdu nové plavidlo, na ktorom môžu pracovať, alebo rovno nezmenia zamestnanie. Keďže ide o odvetvie v ťažkostiach, vzniká riziko, že toto nepretržité odčerpávanie ľudských zdrojov, zručností a vedomostí ešte vážnejšie ohrozí vyhladky na jeho oživenie.

5.3. EHSV podporuje návrh rozšíriť systém kontrol na rekreačné rybárstvo, v ktorom sa nedávno vyskytlo množstvo prípadov obchádzania právnych predpisov platných pre „klasický“ rybolov. Predovšetkým sa odporúča klásť osobitnú pozornosť na rekreačný rybolov, ktoré je zdrojom príjmov, a tak sa odlišuje od rekreačného rybolovu na osobnú spotrebu a použitie. Toto opatrenie je nevyhnutné na ochranu rybárov, ktorí dodržiavajú zákony, a na boj proti formám nekalej hospodárskej súťaže alebo, v najvážnejších prípadoch, aj proti nezákonnému rybolovu.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV (NAT/749), *Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)*, (pozri poznámku pod čiarou č. 8).

⁽¹⁰⁾ Pozastavenie platnosti licencie na rybolov môže na základe kritéria opakovaného porušenia trvať od minimálne 4 mesiacov do maximálne 1 roka, až po trvalé odobratie licencie.

5.4. Možno súhlasiť s tým, že je nevyhnutné zabezpečiť vysledovateľnosť ulovených produktov, avšak zrušenie výnimky, podľa ktorej sa v rybárskom denníku nemuseli uvádzať množstvá ponechané na palube odhadované na menej než 50 kg, môže spôsobiť ťažkosti najmä drobným rybárom. Hrozí totiž, že kým vybaví všetky byrokratické záležitosti, ktoré môžu byť v moriach s mnohými živočíšnymi druhmi, ako je Stredozemné more, časovo náročné, stratia príliš veľa času pred vylodením a nedokážu predať ulovené ryby za najlepšiu cenu. Preto sa odporúča zachovať súčasnú prahovú hodnotu a pozorne monitorovať, či to nevedie k žiadnemu nežiaducemu účinku.

5.5. S novým mechanizmom vysledovateľnosti, ktorý navrhla Komisia, najmä pokiaľ ide o dovážané výrobky, možno súhlasiť. V tretích krajinách naozaj dochádza k najzávažnejším prípadom podvodov a nedodržiavania základných pracovných noriem (dohovory MOP) a environmentálnych noriem, a napriek tomu sa ryby ulovené pomocou týchto nezákonných postupov naďalej pomerne ľahko dostávajú na stoly európskych občanov. Je však dôležité poznamenať, že aj v súčasnosti dochádza k prípadom vykorisťovania na niektorých európskych plavidlách⁽¹⁾, čo si vyžaduje osobitnú pozornosť zo strany verejných kontrolných orgánov a prísne sankcie na definitívne odstránenie tohto javu.

5.6. Výbor poukazuje na to, že sa zavedená hustá sieť kontrol vysledovateľnosti nemôže prerušiť pri „prvom predaji“, keďže je potrebné kontrolovať celý dodávateľský reťazec, „od mora až po stôl“. Aj v tomto prípade sa odporúča aktívne zapojiť všetky príslušné subjekty, od veľkoobchodníkov cez spracovateľský priemysel až po maloobchodný predaj.

5.7. Vyhlásenie z Malty „MedFish4Ever“ z roku 2017 je základným kameňom opatrení EÚ. EHSV sa však domnieva, že osobitné technické a ochranné opatrenia týkajúce sa populácií rýb by sa mali prispôbiť rôznym rybolovným technikám a biologickým charakteristikám mora. EHSV konkrétne spozoroval, že úspešné modely, ktoré ponúkajú jednodruhové rybárske plány, sa dajú ťažko prispôbiť zmiešanému rybolovu, čo má vážny dosah na životné prostredie a hospodárstvo⁽²⁾. Výbor preto odporúča podrobnejší systém zberu údajov o populáciách s cieľom vypracovať ad hoc stratégie, ktoré by lepšie chránili biodiverzitu bez toho, aby nadmerne poškodzovali odvetvie rybárstva⁽³⁾.

5.8. Ako už EHSV zdôraznil vo svojich predchádzajúcich stanoviskách⁽⁴⁾, domnieva sa, že kombinácia systému prísnych kvót s novou povinnosťou vylodiť úlovky je jedným z najväčších problémov v tomto odvetví. Vysoké náklady potrebné na prechod na udržateľnejší rybolov (napr. selektívne siete) musia byť plne podporované financovaním z ENRF. EHSV požaduje pragmatický zjednodušený kontrolný systém založený na analýze rizík a uvítal by významné kroky na vnútroštátnej úrovni s podporou zainteresovaných strán s cieľom podporiť transformáciu veľkého počtu plavidiel.

5.9. Komisia navrhuje, aby sa všetky produkty rybného hospodárstva vážili prevádzkovateľmi zaregistrovanými bezprostredne po vykládke predtým, ako sa uskladnia, prepravujú alebo uvedú na trh. EHSV považuje za dôležité zachovať súčasnú možnosť náhodných kontrol. Okrem toho sa v prípadoch, keď sa produkty rybolovu prepravujú pred uvedením na trh alebo sa prvý predaj uskutočňuje v tretej krajine, odporúča zachovať súčasný limit na predloženie príslušnej dokumentácie príslušným orgánom do 48 hodín od vykládky s cieľom vyhnúť sa oneskoreniam a následnej strate kvality.

⁽¹⁾ Pozri článok v The Guardian „We thought slavery had gone away“: African men exploited on Irish boats.

⁽²⁾ Všeobecná rybárska komisia pre Stredozemné more (GFCM), *The State of Mediterranean and Black Sea Fisheries* [Situácia rybolovu v Stredozemnom a Čiernom mori], 2016, s. 26. Ako uviedla komisia GFCM v rámci FAO, v jednodruhových moriach sa dá jednoduchšie vykonávať cieleňý rybolov, keďže v nich žije len niekoľko druhov rýb, a preto je ľahšie stanoviť obmedzenia výlovu. Naproti tomu v moriach s mnohými druhmi žije veľa druhov rýb v rovnakej oblasti.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV *Viacročný plán rybolovu malých pelagických druhov v Jadranskom mori* (Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 68). Stanovisko EHSV (NAT/749), *Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)* (pozri poznámku pod čiarou č. 8).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV, *Povinná vykládka* (Ú. v. EÚ C 311, 12.9.2014, s. 68). Bod 1.2: „[Výbor sa však nazdáva,] že návrh Komisie je príliš zložitý a rybárom spôsobí ďalšiu nadbytočnú a neprimeranú záťaž v súvislosti s uplatňovaním povinnej vykládky. Preto sa domnieva, že by sa mali presadzovať pragmatickejšie, jasnejšie, jednoduchšie a flexibilnejšie predpisy, ktoré by rybárom poskytli čas na prispôbenie sa v rámci prechodného obdobia bez toho, aby im hrozili prísne sankcie.“

5.10. EHSV uvítal návrh Komisie týkajúci sa jednorazových plastov⁽¹⁵⁾, a najmä stanovené stimulačné opatrenia na odovzdávanie zničeného alebo poškodeného rybárskeho výstroja na súši s cieľom uľahčiť jeho recykláciu⁽¹⁶⁾. Toto opatrenie spolu s novým opatrením týkajúcim sa prístavov⁽¹⁷⁾ otvára nové možnosti a príležitosti pre udržateľný rybolov a obehové hospodárstvo. EHSV sa domnieva, že systém stimulov pre rybárov, aby odovzdali siete na súši, by sa mal rozšíriť tak, aby zahŕňal všetky druhy zvyškového odpadu zozbieraného na mori počas rybolovných činností. Je tiež dôležité overiť, či sa zavedením mechanizmu zvýšenej zodpovednosti výrobcu nezvýšia náklady na nákup sietí pre podniky v odvetví rybárstva. ENRF by mohol byť najvhodnejším finančným nástrojom na podporu tohto procesu.

5.11. Táto iniciatíva by mala zásadný význam pre vyčistenie morí, keďže v súčasnosti za vykladanie odpadu zozbieraného na mori počas rybolovu musia platiť rybári. Tento odpad okrem iného tvorí 90 % obsahu zozbieraného v sieťach a rybári sú takisto povinní triediť ho, a ak ho nedokážu identifikovať, označiť ho za špeciálny odpad, čo znamená osobitné formy spracovania. V súlade s platnými predpismi musia teda v praxi rybári platiť za čistenie mora od znečistenia, ktoré nespôsobili. EHSV sa domnieva, že rybári by prostredníctvom primeranej odbornej prípravy mohli tvoriť významnú pridanú hodnotu, na jednej strane prispievaním k čisteniu mora a na druhej strane vytvorením prospešného mechanizmu hospodárskej integrácie v rámci vykonávanej činnosti⁽¹⁸⁾.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV (NAT/742), *Jednorazové plasty* (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 207).

⁽¹⁶⁾ COM(2018) 340 final.

⁽¹⁷⁾ COM(2018) 33 final.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV *Stratégia pre plasty v obehovom hospodárstve (vrátane opatrení pre morský odpad)* (Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 61).
Stanovisko EHSV (NAT/742), *Jednorazové plasty* (pozri poznámku pod čiarou č. 15).

Stanovisko EHSV (NAT/749), *Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)* (pozri poznámku pod čiarou č. 8).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2008/106/ES o minimálnej úrovni prípravy námorníkov a zrušuje smernica 2005/45/ES

[COM(2018) 315 final – 2018/0162(COD)]

(2019/C 110/23)

Spravodajkyňa: **Tanja BUZEK**

Konzultácia	Európsky parlament, 11. 6. 2018 Rada, 6. 6. 2018
Právny základ	článok 100 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	20. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	201/3/6

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV vo všeobecnosti podporuje ciele, ktoré Komisia stanovila v návrhu smernice, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/106/ES ⁽¹⁾ o minimálnej úrovni prípravy námorníkov a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/45/ES ⁽²⁾ o vzájomnom uznávaní osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi. EHSV považuje zmeny stanovené v regulačnom rámci za potrebné, primerané a nákladovo efektívne.

1.2. EHSV síce uznáva, že obe smernice prispeli k zlepšeniu námorného vzdelávania a odbornej prípravy námorníkov pracujúcich na palubách plavidiel plaviacich sa pod vlajkou EÚ a profesijnej mobility námorníkov certifikovaných v EÚ, no považuje za vhodné, aby sa v tejto oblasti pokročilo ďalej. EHSV preto odporúča využiť revíziu smernice 2008/106/ES ako výzvu na rozsiahlu európsku diskusiu so zapojením Komisie, členských štátov, inštitúcií odbornej prípravy a daného odvetvia o tom, ako ďalej investovať do základne námorných zručností v Európe s cieľom zaručiť konkurencieschopnosť európskej flotily, ako aj kapacitu odvetvia vytvárať kvalitné pracovné miesta pre európskych námorníkov a iných odborníkov v oblasti námorníctva.

1.3. EHSV konkrétne odporúča, aby sa pracovalo na založení fóra EÚ, do ktorého budú zapojené inštitúcie odbornej prípravy, odvetvie, širší námorný sektor a vnútroštátne námorné úrady, s cieľom zlepšiť odbornú prípravu námorníkov a aby sa vytvorili európske postgraduálne námornícke študijné odbory, ktoré pôjdu nad rámec medzinárodne dohodnutej minimálnej úrovne prípravy námorníkov. Takáto vyššia odborná príprava by umožnila vytvoriť pre európskych námorníkov konkurenčnú výhodu tým, že by im poskytla zručnosti nad rámec zručností požadovaných na medzinárodnej úrovni a podporila by atraktivnosť námorných povolání v EÚ, najmä pokiaľ ide o ženy a mladých ľudí.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité rozvíjať nadčasové vzdelávacie balíky s osobitným zameraním na odbornú prípravu v oblasti riadenia kvality, ekologických zručností a digitálnych zručností, a nazdáva sa, že podpora pokročilejších zručností by sa mala uplatňovať zároveň s formami certifikácie/označovania.

1.5. EHSV tiež odporúča vytvorenie európskej siete poskytovateľov námorného vzdelávania a odbornej prípravy, ktorí by spĺňali kritériá kvality, v záujme ďalšieho zlepšenia námorného vzdelávacieho systému v Európe. Zároveň odporúča, aby sa na vzdelávanie kapitánov lodí a dôstojníkov zaviedol model typu „Erasmus“ na výmeny medzi poskytovateľmi námorného vzdelávania a odbornej prípravy v celej EÚ prispôbený špecifickým črtám tohto odvetvia.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 323, 3.12.2008, s. 33.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 255, 30.9.2005, s. 160.

1.6. Pokiaľ ide o prepracovaný mechanizmus uznávania osvedčení námorníkov vydaných tretími krajinami, EHSV považuje za mimoriadne dôležité pre žiadajúce členské štáty, aby pred podaním žiadosti Komisii prekonzultovali s vnútroštátnymi združeniami vlastníkov lodí a odborovými organizáciami, či je vhodné uznať novú tretiu krajinu. EHSV by navyše chcel objasniť, že odhadovaný počet námorníkov, ktorí budú pravdepodobne zamestnaní (ak je k dispozícii), bude len jedným z kritérií rozhodovacieho procesu uznávania novej tretej krajiny, a preto ho treba sledovať transparentným spôsobom.

1.7. Pokiaľ ide predĺženie lehoty na prijatie rozhodnutia o uznaní nových tretích krajín z 18 mesiacov na 24 mesiacov a až na 36 mesiacov za určitých okolností, EHSV vyjadruje pochybnosti o tom, či ide o správny mechanizmus, keďže proces sa môže zbytočne predlžovať pre krajinu, ktorá jednoznačne spĺňa všetky požiadavky. EHSV preto žiada, aby sa proces ukončil v čo najkratšom primeranom čase s tým, že sa môže predĺžiť o tak dlho, ako je potrebné, ak sú požadované nápravné opatrenia.

1.8. V záujme zabezpečenia primeraného využívania zdrojov Únie EHSV navrhuje zmenu článku 20, aby sa ustanovenia o zrušení uznania tretej krajiny uplatňovali aj na tretie krajiny, ktoré neposkytnú dostatočný počet kapitánov lodí a dôstojníkov na obdobie najmenej päť rokov. EHSV by chcel objasniť, že konečné rozhodnutie o tom, či bude alebo nebude odňaté uznanie, budú prijímať členské štáty podľa riadneho postupu v rámci výboru COSS a že tento postup ponecháva voľnosť zohľadniť príslušné informácie poskytnuté členskými štátmi.

1.9. Keďže v oblasti námornej bezpečnosti sa nepripúšťajú žiadne kompromisy, EHSV odporúča, aby tretie krajiny, ktoré flotilám EÚ poskytujú obmedzený počet kapitánov lodí a dôstojníkov, nepodliehali menej prísnemu režimu hodnotenia ako iné krajiny.

1.10. Okrem navrhovaných zmien postupu prijímania zmien (článok 27), podľa ktorého je Komisia oprávnená zmeniť smernicu 2008/106/ES prostredníctvom delegovaných aktov, EHSV vyzýva členské štáty, aby prijali včasné opatrenia na vykonanie zmien s cieľom vyvrátiť potrebu predĺženia a obdobia pragmatického výkladu, ktoré boli nevyhnutné z dôvodu nečinnosti vlajkového štátu v predchádzajúcich prípadoch.

2. Kontext

2.1. Právne predpisy EÚ o námornom vzdelávaní, odbornej príprave a osvedčovaní námorníkov sa zakladajú najmä na minimálnych medzinárodných požiadavkách, ktoré ukladá Dohovor Medzinárodnej námornej organizácie (IMO) o normách výcviku, kvalifikácie a strážnej služby námorníkov (STCW) v znení zmien.

2.2. Rámec EÚ poskytuje, okrem integrácie dohovoru STCW na úrovni EÚ prostredníctvom smernice 2008/106/ES v znení zmien, nákladovo efektívny spoločný mechanizmus EÚ na uznávanie systémov námorného vzdelávania, odbornej prípravy a osvedčovania námorníkov z tretích krajín. Tento mechanizmus je navrhnutý tak, aby sa hodnotenie a prehodnotenie súladu tretích krajín s dohovorom STCW vykonávalo centralizovaným a harmonizovaným spôsobom, aby sa zabránilo situácii, v ktorej by ich každý členský štát musel vykonávať individuálne. Najmä preto, že na úrovni EÚ sa v súčasnosti na tento účel uznáva viac ako 40 tretích krajín.

2.3. Regulačný systém obsahuje aj zjednodušený postup uznávania osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi prostredníctvom smernice 2005/45/ES. Cieľom tejto smernice bolo podporiť mobilitu námorníkov EÚ v rámci plavidiel plávajúcich pod vlajkou EÚ tým, že sa umožnilo uznávanie osvedčení kapitánov lodí a dôstojníkov bez ďalších kompenzačných opatrení.

2.4. Uvedený legislatívny rámec sa snaží zaistiť vysokú úroveň bezpečnosti života na mori a ochranu morského prostredia minimalizovaním rizík námorných nehôd. Vo všeobecnosti sa uznáva, že na dosiahnutie tohto cieľa má prvoradý význam posilnenie vzdelávania, odbornej prípravy a osvedčovania kľúčových pracovníkov na palubách plavidiel plávajúcich pod vlajkou EÚ.

2.5. Návrh vychádza z Programu regulačnej vhodnosti a efektívnosti Komisie (REFIT), ktorý hodnotí, do akej miery obe smernice splnili svoje ciele. EHSV poznamenáva, že navrhovaná revízia je výsledkom hĺbkového hodnotenia, ktorého súčasťou bola rozsiahla štúdia Európskej námornej bezpečnostnej agentúry (EMSA) (štúdia o hodnotení smernice 2008/ES a smernice 2008/106/ES a smernice 2005/45/ES v rámci programu REFIT zo septembra 2017⁽³⁾), verejná konzultácia spolu s cielenejšou konzultáciou, ako aj špecializované workshopy so zapojením členských štátov vrátane oboch strán tohto odvetvia, a to majiteľov lodí a odborových zväzov zastupujúcich námorníkov.

2.6. Výsledky hodnotenia REFIT sa považovali za všeobecne pozitívne a dospelo sa k záveru, že právne predpisy EÚ prispeli k odstráneniu posádok nespĺňajúcich normy, mobilite námorníkov v Únii a dosiahnutiu rovnakých podmienok medzi námorníkmi vyškolenými v EÚ a tými vyškolenými v tretích krajinách.

2.7. Zistili sa však určité nedostatky v efektívnosti regulačného rámca a proporcionality niektorých jeho požiadaviek. Zámerom návrhu Komisie je preto odstrániť zistené nedostatky zjednodušením a zefektívnením existujúcich právnych predpisov. Konkrétnejšie, považovalo sa za potrebné vykonať ďalšie zásahy, a to:

- zabezpečiť zosúladienie s najnovšími zmenami dohovoru STCW;
- aktualizovať vymedzenie osvedčení uznávaných medzi členskými štátmi prostredníctvom zúčenia smernice 2005/45/ES so smernicou 2008/106/ES;
- navrhnúť kritériá nového uznávania/prehodnocovania tretích krajín s cieľom efektívnejšie využívať finančné a ľudské zdroje;
- stanoviť prioritné kritériá na prehodnocovanie tretích krajín so zameraním na hlavné dodávateľské krajiny, pričom by sa malo zväziť predĺženie cyklu prehodnocovania pre ostatné krajiny;
- predĺžiť lehoty na uznanie nových tretích krajín s cieľom poskytnúť týmto krajinám dostatok času na prijatie a vykonanie nápravných opatrení v prípade potreby.

3. Zhrnutie návrhu

3.1. Všeobecným cieľom návrhu je zjednodušiť a zefektívniť existujúce právne predpisy. To zahŕňa najmä:

- nepretržité zosúladovanie príslušných právnych predpisov EÚ s dohovorom STCW;
- zlepšenie efektívnosti a účinnosti centralizovaného mechanizmu uznávania tretích krajín;
- zvýšenie právnej istoty, pokiaľ ide o vzájomné uznávanie osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi.

3.2. Centralizovaný mechanizmus uznávania osvedčení námorníkov vydaných tretími krajinami si vyžaduje, aby Komisia, ktorej v tejto úlohe pomáha Európska námorná bezpečnostná agentúra, poskytla značné ľudské a finančné zdroje na vyhodnocovanie nových žiadostí členských štátov o uznanie na jednej strane a na pravidelné prehodnocovanie už uznaných tretích krajín na strane druhej.

3.3. V záujme lepšieho využitia dostupných zdrojov Komisia navrhuje, aby proces uznávania bol transparentnejší tým, že by žiadajúcemu členskému štátu umožnila odôvodniť predloženie žiadosti o uznanie. Toto opatrenie spočíva v zavedení diskusie medzi členskými štátmi o potrebe uznania nových tretích krajín.

3.4. Okrem toho Komisia navrhuje prioritné kritériá na prehodnocovanie uznaných tretích krajín na základe myšlienky, že dostupné zdroje by sa mali presmerovať z krajín, ktoré poskytujú nízky počet námorníkov do flotily EÚ, do tých tretích krajín, ktoré poskytujú významnú pracovnú silu.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/legislation/2017-09-stwc-support-study-refit-eval-dirs-20080106-20050045.pdf>

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV podporuje návrh Komisie na zmenu smernice 2008/106/ES o minimálnej úrovni prípravy námorníkov, ktorou sa zrušuje smernica 2005/45/ES, vrátane začlenenia zjednodušeného postupu vzájomného uznávania osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi do jej pôsobnosti.

4.2. EHSV zastáva názor, že ide o nevyhnutnú revíziu, keďže skutočne existuje priestor na zlepšenie efektívnosti administratívneho rámca týkajúceho sa systému vzájomného uznávania podľa tejto smernice, aby sa umožnilo efektívnejšie rozdelenie finančných a ľudských zdrojov Komisie a EMSA.

4.3. EHSV víta najmä dôraz, ktorý Komisia kladie na úroveň transparentnosti, ktorá by mala prevládať pri vybavovaní žiadostí o uznanie osvedčení námorníkov z nových tretích krajín. EHSV považuje nový procedurálny postup, ktorý umožňuje žiadajúcemu členskému štátu uviesť dôvody predloženia žiadosti o uznanie, za primeraný, transparentný a nákladovo efektívny. Žiadajúce členské štáty budú mať stále možnosť jednostranne uznať tretiu krajinu až do prijatia kolektívneho rozhodnutia. Z tohto dôvodu sa v rozhodovacom procese, ktorý vedie k uznaniu tretej krajiny, zabezpečí rovnováha medzi potrebou transparentnosti, pokiaľ ide o kontrolu a efektívne využívanie verejných peňazí – náklady, ktoré vzniknú uznaním – a cieľom udržať konkurencieschopnosť flotily EÚ – konkurenčnou výhodou pre flotilu EÚ prostredníctvom zamestnávania námorníkov z príslušnej tretej krajiny.

4.4. EHSV sa domnieva, že regulačný rámec EÚ v oblasti námorného vzdelávania, odbornej prípravy a osvedčovania námorníkov prispel k uspokojeniu potrieb námorného trhu práce tým, že uľahčil prístup k zamestnaniu na palubách plavidiel plaviacich sa pod vlajkou EÚ pre všetkých kapitánov lodí a dôstojníkov, ktorí sú držiteľmi platného osvedčenia STCW, bez ohľadu na miesto ich bydliska alebo štátnej príslušnosti. Hoci na globalizovanom trhu práce nepochybne námorná doprava pôsobí, EHSV chce pripomenúť, že je dôležité, aby EÚ v značnej miere investovala do vlastnej základne námorných zručností s cieľom zabezpečiť dostatočné množstvo európskych námorníkov, čím sa udržuje konkurencieschopnosť európskej námornej dopravy a námorných zoskupení v celej EÚ. Malo by to za následok vytváranie vyhliadok na vysokokvalifikované pracovné miesta a úspešné kariéry na mori alebo v rámci súvisiacich činností na pevnine, najmä pre mladých Európanov, pričom by sa zachovával alebo dokonca zvyšoval podiel námorníkov EÚ na celosvetovej námornej pracovnej sile (súčasných 220 000 námorníkov z EÚ predstavuje 18 % celkového počtu námorníkov na celom svete) ⁽⁴⁾.

4.5. Vzhľadom na uvedené skutočnosti EHSV vyzýva členské štáty, aby konečne vykonali odporúčania obsiahnuté v stratégii EÚ pre námornú dopravu do roku 2018 ⁽⁵⁾, ako aj politické odporúčania pracovnej skupiny pre zamestnanosť a konkurencieschopnosť v námornom sektore ⁽⁶⁾ adresované Európskej komisii, pokiaľ ide o posilnenie účinnosti a efektívnosti systému vzdelávania v oblasti námornej dopravy. EHSV predovšetkým vyzýva Komisiu a spoluzákonodarcov EÚ, aby zväzili odporúčania uvedené v tejto časti.

4.6. EHSV odporúča, aby sa pracovalo na založení fóra EÚ, do ktorého budú zapojené inštitúcie odbornej prípravy, odvetvie, širší námorný sektor a vnútroštátne námorné úrady s cieľom zlepšiť odbornú prípravu námorníkov, a tým ich zamestnávanie, kariérny rast a mobilitu. Jednou z kľúčových úloh tejto siete by bolo vytvoriť európske postgraduálne námornícke študijné odbory, ktoré pôjdu nad rámec medzinárodne dohodnutej minimálnej úrovne prípravy námorníkov (tiež označované ako „osvedčenia námornej excelentnosti“ alebo „STCW+“) ⁽⁷⁾. Takáto vyššia odborná príprava by umožnila vytvoriť pre európskych námorníkov konkurenčnú výhodu tým, že by im poskytla zručnosti nad rámec zručností požadovaných na medzinárodnej úrovni.

4.7. Vzhľadom na uvedené skutočnosti EHSV zdôrazňuje, že je dôležité rozvíjať nadčasové vzdelávacie balíky s osobitným zameraním na odbornú prípravu v oblasti riadenia kvality, ekologických zručností a digitálnych zručností. Digitálne zručnosti sú mimoriadne dôležité, keďže lodná technológia, výmena informačných a komunikačných údajov a pobrežné podporné systémy sa rýchlo vyvíjajú. EHSV sa nazdáva, že podpora pokročilejších zručností by sa mala uplatňovať zároveň s formami certifikácie/označovania, aby bola modernizácia námorného vzdelávania cenným prostriedkom na pomoc európskym námorníkom pri rozširovaní ich kariérnych možností. To zase podporí atraktivnosť námorných povolání v EÚ, najmä pokiaľ ide o ženy a mladých ľudí, a zároveň zlepší efektívnosť a kvalitu prevádzky lodí vrátane neustálej inovácie a znižovania nákladov.

⁽⁴⁾ SWD(2016) 326 final.

⁽⁵⁾ COM(2009) 8 final.

⁽⁶⁾ Pracovnú skupinu pre zamestnanosť a konkurencieschopnosť v námornom sektore zriadil podpredseda Komisie Kallas a jej správa bola predložená 9. júna 2011.

⁽⁷⁾ COM(2009) 8 final.

4.8. Zároveň by tiež bolo vhodné zvážiť vytvorenie európskej siete poskytovateľov námorného vzdelávania a odbornej prípravy, ktorí by spĺňali kritériá kvality, v záujme ďalšieho zlepšenia námorného vzdelávacieho systému v Európe. EHSV preto podľa vzoru európskej siete inštitúcií odbornej prípravy a vzdelávania vo vnútrozemskej vodnej doprave v Európe – EDINNA (vzdelávanie v rámci vnútrozemskej lodnej dopravy) založenej v roku 2009 odporúča podporiť vzostupnú harmonizáciu vzdelávacích a odborných osnov. Táto platforma sa osvedčila ako vysokokvalitný nástroj na výmenu know-how a zosúladený prístup k rozvoju odborných spôsobilostí. EHSV ďalej odporúča, aby sa na vzdelávanie kapitánov lodí a dôstojníkov zaviedol model typu „Erasmus“ na výmeny medzi poskytovateľmi námorného vzdelávania a odbornej prípravy v celej EÚ prispôbený špecifickým črtám tohto odvetvia.

4.9. Okrem toho EHSV žiada harmonizovaný politický impulz zo strany EÚ a členských štátov na podporu tohto priemyslu v snahe reagovať na výzvy digitalizácie, automatizácie a nevyhnutnej ekologizácie tohto odvetvia. EHSV poznamenáva, že tieto výzvy je možné ľahšie splniť prostredníctvom zaručenia vysokokvalitného európskeho námorného systému odbornej prípravy a vzdelávania, ktorý je nadčasový. V tejto súvislosti EHSV víta bezprostredné spustenie štvorročného projektu SkillSea. Tento projekt bude podporovať spoluprácu medzi priemyslom vrátane európskych sociálnych partnerov v námornej doprave, Združením vlastníkov lodí Európskeho spoločenstva (ECSA) a Európskou federáciou pracovníkov v doprave (ETF), poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy a vnútroštátnymi orgánmi s cieľom zlepšiť vzdelávacie osnovy pre námorníkov v Európe.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV víta skutočnosť, že smernice 2005/45/ES a 2008/106/ES boli zlúčené, pretože sa domnieva, že takéto zlúčenie zjednodušuje vykonávanie a pravdepodobnelepší prehľadnosť a zjednoduší rámec odbornej prípravy a osvedčovania námorníkov. Takáto konsolidácia sa bude zaoberať najmä problémom zastaraného vymedzenia osvedčení v smernici 2005/45/ES a poskytne objasnenie a zosúladenie vymedzenia osvedčení námorníkov uznávaných členskými štátmi. Musí sa skutočne zabezpečiť, aby sa vymedzenie osvedčení námorníkov aktualizovalo tak, aby zodpovedalo novým vymedzeniam, ktoré boli zavedené v roku 2012. Takáto aktualizácia pravdepodobne zvýši právnu istotu, pokiaľ ide o systém vzájomného uznávania v rámci členských štátov EÚ.

5.2. Cieľom nového článku 5b je zahrnutie vzájomného uznávania osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi do rozsahu pôsobnosti smernice 2008/106/ES. EHSV sa domnieva, že toto doplnenie je nevyhnutné, pretože poskytuje objasnenie toho, ktoré osvedčenia sa vzájomne uznávajú s cieľom umožniť námorníkovi s osvedčením vydaným jedným členským štátom pracovať na palube plavidiel plávajúcich pod vlajkou iného členského štátu.

5.3. EHSV plne podporuje a naďalej podnecuje mobilitu pracovných síl s cieľom pomôcť kapitánom lodí a dôstojníkom s osvedčením vydaným v EÚ a majiteľom plavidiel v Európe ľahšie sa nájsť. V tejto súvislosti EHSV s uspokojením konštatuje, že podľa Komisie⁽⁸⁾ bolo v samotnom roku 2015 v Únii platných viac ako 47 000 potvrdení osvedčenia o spôsobilosti, ktoré pôvodne vydal iný členský štát, čo predstavuje približne 25 % z celkového počtu kapitánov lodí a dôstojníkov, ktorí sú k dispozícii na prácu na palubách plavidiel plaviacich sa pod vlajkou EÚ.

5.4. Z uvedených údajov vyplýva, že systém vzájomného uznávania osvedčení námorníkov vydávaných členskými štátmi priniesol povzbudzujúce výsledky, pokiaľ ide o podporu mobility námorníkov EÚ v rámci plavidiel plaviacich sa pod vlajkou EÚ. EHSV navyše zdôrazňuje význam neustáleho prispievania k ochrane európskych pracovných miest na mori, k zabezpečeniu budúcnosti poskytovateľov námorného vzdelávania a odbornej prípravy v celej EÚ a k zaisťovaniu európskeho námorného know-how ako celok celku.

5.5. EHSV podporuje návrh na zosúladenie smernice 2008/106/ES s najnovšími zmenami dohovoru STCW v snahe zabrániť právnym nezrovnalostiam smernice v súvislosti s medzinárodným regulačným rámcom. Takéto zosúladenie pravdepodobne zabezpečí harmonizované vykonávanie na úrovni EÚ, pomôže posádkam získať nové zručnosti a kompetencie – najmä požiadavky na odbornú prípravu a kvalifikáciu námorníkov pracujúcich na palubách osobných lodí a lodí podliehajúcich kódexu bezpečnosti pre lode používajúce plyny alebo iné palivá s nízkou teplotou vzplanutia (kódex IGF) a Bezpečnostnému kódexu pre lode plaviace sa v polárnych vodách (polárny kódex) IMO – a zároveň bude podporovať kariérny rast.

5.6. EHSV spochybňuje neprimerané využívanie finančných a ľudských zdrojov Spoločenstva na hodnotenie nových tretích krajín, ktoré nemusia poskytnúť dostatočný počet kapitánov lodí a dôstojníkov. EHSV preto plne podporuje návrh Komisie, aby každá nová žiadosť predložená členským štátom o uznanie tretej krajiny bola doplnená o analýzu vrátane odhadov počtu dôstojníkov a kapitánov lodí z príslušnej krajiny, ktorí by mohli byť zamestnaní. Okrem toho EHSV

⁽⁸⁾ SWD(2017) 18 final.

považuje za mimoriadne dôležité pre členské štáty, aby pred podaním žiadosti Komisii konzultovali s vnútroštátnymi združeniami vlastníkov lodí a odborovými organizáciami o tom, či je vhodné uznať novú tretiu krajinu. EHSV by však chcel objasniť, že odhadovaný počet námorníkov, ktorí budú pravdepodobne zamestnaní (ak je k dispozícii), bude len jedným z kritérií rozhodovacieho procesu uznávania novej tretej krajiny, a preto ho treba sledovať transparentným spôsobom.

5.7. V záujme ďalšej účinnosti a lepšieho využívania dostupných zdrojov EHSV s potešením konštatuje, že podľa návrhu (článok 19) ak chce členský štát podať žiadosť o uznanie novej tretej krajiny, bude musieť poskytnúť odôvodnenie, ktoré sa prediskutuje medzi členskými štátmi. EHSV by chcel objasniť, že konečné rozhodnutie o uznaní alebo neuznaní novej tretej krajiny budú prijímať členské štáty v rámci riadneho postupu, ktorý zahŕňa hlasovanie kvalifikovanou väčšinou vo Výbore pre bezpečnosť na mori a pre zabránenie znečisťovania z lodí (COSS). EHSV ďalej víta skutočnosť, že sa umožňuje, aby členský štát mohol jednostranne uznať osvedčenia tretej krajiny, kým sa očakáva výsledok hodnotenia. EHSV dôrazne podporuje takýto postup, ktorý ponúka primerané a nákladovo efektívne riešenie pri zachovaní konkurencieschopnosti flotily EÚ.

5.8. Pokiaľ ide o predĺženie lehoty na prijatie rozhodnutia o uznaní nových tretích krajín z 18 mesiacov na 24 mesiacov a na 36 mesiacov za určitých okolností, EHSV považuje navrhované opatrenie za odôvodnené, ak existuje naliehavá potreba, aby tretia krajina vykonala nápravné opatrenia. EHSV však vyjadruje obavy nad otázkou, či je automatické predĺženie procesu uznávania správnym mechanizmom, pretože sa môže stať, že pre krajinu, ktorá jednoznačne spĺňa všetky požiadavky, sa tento proces zbytočne predĺži. EHSV preto navrhuje, aby cieľom aj naďalej bolo dokončenie procesu v čo najkratšom primeranom čase s tým, že sa proces môže predĺžiť o tak dlho, ako je potrebné, ak sa vyžadujú nápravné opatrenia.

5.9. Revidovaný článok 20 zavádza špecifický dôvod na odobratie uznania tretej krajiny na základe skutočnosti, že najmenej päť rokov neposkytla flotile EÚ žiadnych námorníkov. EHSV by chcel objasniť, že konečné rozhodnutie o tom, či bude alebo nebude odňaté uznanie, budú prijímať členské štáty podľa riadneho postupu v rámci výboru COSS a že tento postup ponecháva voľnosť zohľadniť príslušné informácie poskytnuté členskými štátmi. EHSV v zásade podporuje revíziu a chce poukázať na to, že v záujme primeraného využívania zdrojov sa stále uplatňuje argument, či tretia krajina nedokáže poskytnúť žiadny alebo značný počet kapitánov lodí a dôstojníkov. V tejto súvislosti a v plnom súlade s postupom EHSV navrhuje, aby sa uznanie tretej krajiny mohlo zrušiť v prípade, že tretia krajina neposkytne značný počet kapitánov lodí a dôstojníkov najmenej päť rokov.

5.10. EHSV spochybňuje opodstatnenie pozmeňujúceho návrhu k článku 21, ktorý vyžaduje, aby sa obdobie prehodnotenia mohlo predĺžiť na 10 rokov na základe prioritných kritérií. EHSV chápe, že z čisto matematického hľadiska predstavujú tretie krajiny, ktoré poskytujú veľký počet námorníkov, teoreticky väčšiu hrozbu pre bezpečnú prevádzku plavidiel ako tie, ktoré poskytujú obmedzený počet námorníkov. Na základe uvedených dôvodov a za predpokladu, že sa nepripúšťajú žiadne kompromisy v oblasti námornej bezpečnosti, EHSV odporúča, aby tretie krajiny, ktoré zásobujú flotily EÚ obmedzeným počtom kapitánov lodí a dôstojníkov, nepodliehali menej prísnemu režimu hodnotenia.

5.11. EHSV podporuje pozmeňujúci návrh k článku 25a, ktorý je nevyhnutným pozmeňujúcim návrhom na to, aby sa umožnilo transparentné použitie informácií, ktoré poskytujú členské štáty o počte potvrdení preukazujúcich uznanie osvedčení vydaných tretími krajinami, na účely odobratia uznania a uprednostnenia prehodnotenia tretích krajín podľa článku 20 a článku 21.

5.12. EHSV si plne uvedomuje, že vzhľadom na celosvetovú povahu lodnej dopravy musí byť cieľom zabrániť konfliktu medzi medzinárodnými záväzkami členských štátov a ich záväzkami v rámci Únie. To si vyžaduje nepretržité zosúladovanie európskeho rámca s dohovorom STCW, ktorý umožňuje vytvorenie rovnakých podmienok medzi EÚ a tretími krajinami pri vykonávaní medzinárodného rámca námorného vzdelávania, odbornej prípravy a osvedčovania námorníkov. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a v prípade budúcich zmien dohovoru STCW považuje EHSV za dôležité splnomocniť Komisiu na zmeny prostredníctvom delegovaných aktov, aby sa zabezpečila jednoduchšia a rýchlejšia úprava smernice podľa zmien dohovoru a kódexu STCW.

5.13. V tejto súvislosti EHSV vyzýva členské štáty, aby prijali včasné opatrenia na vykonanie pozmeňujúcich návrhov s cieľom vyvrátiť potrebu predĺženia a obdobia pragmatického výkladu, ktoré boli nevyhnutné z dôvodu nečinnosti vlajkového štátu v predchádzajúcich prípadoch.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje výskumný a vzdelávací program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu na obdobie 2021 – 2025, ktorým sa dopĺňa program Európsky horizont – rámcový program pre výskum a inovácie

[COM(2018) 437 final – 2018/0226]

(2019/C 110/24)

Spravodajkyňa: **Giulia BARBUCCI**

Konzultácia	Európska komisia, 12. 7. 2018 Rada Európskej únie, 13. 7. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	20. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	208/3/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nariadenia, ktorým sa stanovuje výskumný a vzdelávací program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom) na obdobie 2021 – 2025, pričom poukazuje na jeho nadväznosť na predchádzajúce programy v oblasti výskumu a vývoja jadrovej syntézy, štiepenia a jadrovej bezpečnosti, ako aj spoločného výskumného centra JRC. Zároveň sa program zameriava na nové oblasti činnosti, ako je ochrana pred žiarením a vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky.

1.2. EHSV považuje rozpočet programu Euratom za primeraný stanoveným cieľom a konštatuje, že je dôležité, aby sa výška týchto finančných prostriedkov zachovala bez ohľadu na výsledky rokovaní o brexite. V tejto súvislosti považuje výbor tiež za dôležité, aby sa s mimoriadnou opatrnosťou pristupovalo k vystúpeniu Spojeného kráľovstva z programu Euratom, najmä pokiaľ ide o už začaté výskumné projekty, spoločné infraštruktúry a sociálny vplyv na personál (napr. pracovné podmienky) na britskom území i mimo neho.

1.3. EHSV považuje projekt Spoločný európsky torus (Joint European Torus – JET) za kľúčový faktor rozvoja projektu ITER, keďže je okrem iného z vedeckého hľadiska ďalším vývojovým štádiom projektu JET. Z tohto dôvodu považuje výbor za dôležité, aby projekt JET zostal aj naďalej v prevádzke (či už ako projekt EÚ alebo spoločný projekt EÚ a Spojeného kráľovstva) až dovtedy, kým nebude funkčný projekt ITER.

1.4. EHSV konštatuje, že inovatívne aspekty, ktoré program prináša, ako napríklad jeho zjednodušenie, rozšírenie cieľov (ionizujúce žiarenie a vyradenie zariadení z prevádzky), lepšia synergia s programom Európsky horizont a možnosť financovať opatrenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy výskumníkov (napr. akcie Marie Curie-Sklodowskej) reagujú na očakávania občanov a posilňujú efektívnosť a účinnosť programu.

1.5. Výbor konštatuje, že jadrovú bezpečnosť treba chápať ako dynamickú koncepciu, ktorá si vyžaduje sústavné monitorovanie a prispôbovanie existujúcich právnych predpisov na základe najnovších poznatkov a inovácií, pričom pokrýva celý životný cyklus zariadení. Osobitnú pozornosť treba venovať zariadeniam umiestneným na hraniciach medzi krajinami EÚ, pričom treba posilniť koordináciu medzi národnými a miestnymi orgánmi a zaručiť účinné zapojenie občanov a pracovníkov.

1.6. EHSV sa domnieva, že vzdelávanie (počínajúc povinnou školskou dochádzkou) a odborná príprava sú zásadným aspektom približovania predmetov zameraných na vedu a technológie mladým. Tento prvok má zásadný význam, pokiaľ ide o zvyšovanie počtu európskych výskumných pracovníkov v tomto sektore do budúcnosti, keďže v súčasnosti ich nie je dosť na pokrytie dopytu vo výrobnom systéme a výskume.

2. Úvod

2.1. Návrh nariadenia, ktorým sa stanovuje výskumný a vzdelávací program Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom) na obdobie 2021 – 2025 je súčasťou balíka legislatívnych návrhov rámcového programu pre výskum a inováciu „Európsky horizont“ na roky 2021 – 2027⁽¹⁾. Navrhovaný program má dĺžku trvania 5 rokov v súlade s článkom 7 Zmluvy o Euratome, s možnosťou predĺženia o 2 roky do roku 2027, aby sa zosúladiť s trvaním programu „Európsky horizont“ a viacročného finančného rámca (VFR).

2.2. Na program „Európsky horizont“ sú vyčlenené na obdobie 2021 – 2027 rozpočtové prostriedky vo výške 100 miliárd EUR, z toho je 2,4 miliardy EUR vyčlenených na program Euratom. Rámcový program „Európsky horizont“ obsahuje referenčný rámec, pokiaľ ide o nástroje a spôsoby účasti, ako aj ustanovenia týkajúce sa vykonávania, hodnotenia a riadenia. Výskumné oblasti podporované programom Euratom nie sú zahrnuté v programe „Európsky horizont“, a to tak z právnych dôvodov (rozdielne zmluvy), ako aj z riadiacich dôvodov (s cieľom vyhnúť sa duplicitě), čím sa posilnia synergie medzi programami.

2.3. EHSV vypracoval ad hoc stanovisko k návrhu programu „Európsky horizont“⁽²⁾, s ktorým toto stanovisko súvisí, pokiaľ ide o víziu a odporúčania. EHSV tiež vypracoval dve ďalšie stanoviská, ktoré s touto témou súvisia, a to k projektu ITER⁽³⁾ a k vyradovaniu jadrových elektrární z prevádzky⁽⁴⁾.

3. Zhrnutie návrhu

3.1. Výskumný a vzdelávací program Euratom sa zaoberá rôznymi aplikáciami jadrovej energie v Európe, a to tak na výrobu elektrickej energie, ako aj na ďalšie účely v iných odvetviach (napríklad ionizujúce žiarenie v zdravotníckom sektore). Úsilie Európskej únie sa zameriava na podporu inovácie a vývoj bezpečných technológií s cieľom znížiť riziká a zabezpečiť optimálnu ochranu pred žiarením. Úlohou programu Euratom je teda dopĺňať príspevky členských štátov prostredníctvom inovačných procesov, výskumu a odbornej prípravy.

3.2. V návrhu sa stanovuje rozpočet a spoločné ciele výskumu, a to tak pre priame činnosti (ktoré vykonáva priamo Komisia prostredníctvom spoločného výskumného centra – JRC), ako aj pre nepriame činnosti (ktoré vykonávajú verejné alebo súkromné subjekty financované z tohto programu), ktoré sa vykonávajú v súlade s pracovnými programami schválenými členskými štátmi.

3.3. Program Euratom na roky 2021 – 2025 bude realizovaný v režime priameho riadenia. Komisia však môže, ak to považuje za vhodné a efektívne, využiť systém zdieľaného a/alebo nepriameho riadenia a zveriť vykonávanie určitých častí programu členským štátom, osobám, podnikom alebo tretím krajinám, medzinárodným organizáciám či štátnym príslušníkom tretích krajín v súlade s článkom 10 Zmluvy o Euratome.

3.4. Navrhovaný program bude pokračovať v kľúčových výskumných aktivitách prebiehajúceho programu Euratomu (**ochrana pred žiarením, jadrová bezpečnosť, a to nielen pokiaľ ide o zariadenia, ale aj v rámci medzinárodnej politiky, nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi a energia jadrovej syntézy**), väčší dôraz sa však bude klásť na vyradovanie zariadení z prevádzky a aj na aplikácie nesúvisiace s výrobou elektrickej energie, ako je **ionizujúce žiarenie**. Navrhovaný rozpočet vo výške 1 675 000 000 EUR na obdobie 2021 – 2025 sa rozdelí medzi výskum a vývoj jadrovej syntézy (724 563 000 EUR), jadrového štípenia, jadrovej bezpečnosti a ochrany pred žiarením (330 930 000 EUR) a JRC (619 507 000 EUR).

3.5. Rozšírenie škály cieľov zvyšuje prierezovú povahu tohto nástroja, čím sa zvyšuje jeho užitočnosť pre občanov. Konkrétne napríklad rastúci počet rôznych aplikácií **ionizujúceho žiarenia** si vyžaduje ochranu ľudí a životného prostredia pred zbytočným vystavením žiareniu. Technológie ionizujúceho žiarenia sa v Európe používajú každý deň v mnohých oblastiach, predovšetkým v zdravotníctve. Preto sa aj výskum v oblasti **ochrany pred žiarením** bude rozvíjať prierezovo, tak v oblasti výroby jadrovej energie, ako aj v zdravotníckom sektore, pričom to nevyklučuje iné formy použitia, napríklad v priemysle, poľnohospodárstve, v oblasti životného prostredia a bezpečnosti.

3.6. Ďalším inovatívnym prvkom je výskum zameraný na vývoj a hodnotenie technológií **vyradovania** jadrových zariadení z prevádzky a ich sanácie, a to v dôsledku narastajúceho dopytu v tejto oblasti. Toto je jeden z kľúčových aspektov na uzavretie kolobehu týkajúceho sa aspektov bezpečnosti, ktorými sa už aktuálny program zaoberá: **jadrová bezpečnosť** (t. j. bezpečnosť reaktorov a palivového cyklu), **nakladanie s vyhoreným jadrovým palivom a rádioaktívnym**

⁽¹⁾ COM(2018) 435 final.

⁽²⁾ INT/858, Európsky horizont (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 33).

⁽³⁾ TEN/680, VFR a ITER, (pozri stranu 136 tohto úradného vestníka).

⁽⁴⁾ TEN/681, VFR a vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky a rádioaktívny odpad, (pozri stranu 141 tohto úradného vestníka).

odpadom, radiačná ochrana a pripravenosť na havarijnú situáciu (mimoriadne udalosti súvisiace s rádioaktivitou a výskum týkajúci sa rádioekológie) a **činnosti súvisiace s uplatňovaním politických opatrení v oblasti jadrovej bezpečnosti, bezpečnostných záruk a nešírenia jadrových zbraní.**

3.7. Uvedené iniciatívy budú doplnené konkrétnymi činnosťami na podporu vývoja **energie jadrovej syntézy**, ktorá by mohla byť nevyčerpatelným zdrojom energie a mala menší vplyv na životné prostredie. Návrh sa konkrétne zameriava na zaručenie pokračovania v pláne v oblasti syntézy, ktorý by mal v druhej polovici tohto storočia vyústiť do vybudovania prvého zariadenia. Preto EÚ bude aj naďalej podporovať projekt **ITER** prostredníctvom osobitného programu ⁽⁷⁾ a, s výhľadom do budúcnosti, program **DEMO**.

3.8. Okrem výskumných činností sa v návrhu stanovuje možnosť pre jadrových výskumníkov zúčastniť sa na programoch vzdelávania a odbornej prípravy (napr. akcie Marie Curie-Sklodowskej), aby si udržali vysokú úroveň znalostí, ako aj špecifická finančná podpora na umožnenie prístupu k európskym a medzinárodným výskumným infraštruktúram (vrátane JRC).

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV pozitívne hodnotí návrh nariadenia programu Euratom na obdobie 2021 – 2025. Výbor osobitne pozitívne hodnotí zvýšenie interakcie v rámci programu „Európsky horizont“, aby sa zabezpečili spoločné mechanizmy riadenia, prístupu k fondom a ich riadenia, ako aj lepšie prepojenie aktivít v oblasti výskumu a odbornej prípravy, čím sa zabráni zbytočnej duplicitě.

4.2. EHSV považuje rozpočet programu Euratom za primeraný cieľom, ktoré si EÚ stanovila v oblasti jadrovej energie. Preto považuje za dôležité, aby sa výška týchto finančných prostriedkov zachovala bez ohľadu na výsledky rokovaní o brexite. V tejto súvislosti považuje výbor tiež za dôležité, aby sa s mimoriadnou opatrnosťou pristupovalo k vystúpeniu Spojeného kráľovstva z programu Euratom, najmä pokiaľ ide o už začaté výskumné projekty, spoločné infraštruktúry a sociálny vplyv na personál (napr. pracovné podmienky) na britskom území i mimo neho ⁽⁶⁾.

4.3. EHSV predovšetkým zdôrazňuje, že realizácia projektu ITER si vyžaduje podporu z projektu JET (Joint European Torus), ktorý je financovaný z prostriedkov Euratomu a fyzicky sa nachádza na území Spojeného kráľovstva. Prostredníctvom projektu JET sa okrem iného testujú časti zariadení programu ITER, ktoré sú v súčasnosti vo výstavbe, pričom program ITER z vedeckého hľadiska predstavuje ďalšie vývojové štádium projektu JET. Toto zariadenie je na svete jedinečné a nenahraditeľné. Z tohto dôvodu považuje výbor za dôležité, aby projekt JET zostal aj naďalej v prevádzke (či už ako projekt EÚ alebo spoločný projekt EÚ a Spojeného kráľovstva) až dovtedy, kým nebude funkčný projekt ITER.

4.4. Výbor podporuje zámer návrhu nariadenia, ktoré je zamerané hlavne na zabezpečenie pokračovania výskumných činností a projektov, ktoré sa už realizujú, ako napríklad projekt ITER, ktorý je dôležitým cieľom v oblasti dekarbonizácie ⁽⁷⁾, dodávok energie a priemyselného rozvoja ⁽⁸⁾. Nový program obsahuje, okrem iného, zaujímavé novinky, ktoré rozširujú škálu financovateľných aktivít v oblasti výskumu a inovácie zameraných na rozvoj a rast.

4.5. EHSV osobitne víta návrh zahrnúť medzi oprávnené akcie činnosti zamerané na ionizujúce žiarenie, čím sa prierezový charakter programu rozširuje v súlade s tým, čo je uvedené v programe „Európsky horizont“ v oblasti *spoločenských výziev*. V tejto súvislosti je dôležité, aby sa výsledky výskumných a inovačných procesov vo forme patentov a nových technológií rýchlo a systematicky šírili, keďže majú široký rozsah uplatnenia ⁽⁹⁾.

4.6. Je dôležité, aby sa o výsledkoch dosiahnutých prostredníctvom spoločného financovania a úsilia na európskej úrovni dozvedeli aj občania. To posilní dôveru občanov vo vedu a výskum, ako aj povedomie o význame Európskej únie a osobitnej stratégii na zlepšenie kvality života všetkých.

⁽⁵⁾ TEN/680, VFR a ITER, (pozri poznámku pod čiarou č. 3).

⁽⁶⁾ <https://www.nature.com/articles/d41586-018-06826-y>.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 107, 6.4.2011, s. 37.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 60.

⁽⁹⁾ INT/858, Európsky horizont (pozri poznámku pod čiarou č. 2).

4.7. EHSV tiež pozitívne hodnotí rozšírenie financovania na výskum a výmenu poznatkov týkajúcich sa vyradovania jadrových zariadení z prevádzky a ich sanácie, a to tak z dôvodu zvýšeného dopytu zo strany členských štátov, ako aj na uzavretie kolobehu riadenia procesov spojených s výrobou jadrovej energie, ktorý sa musí nevyhnutne uzavrieť bezpečnou sanáciou vyradených zariadení.

4.8. EHSV sa domnieva, že rozšírenie programu na aktivity v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, ako je to v prípade akcií Marie Curie-Skłodowskej, má rozhodujúci význam pre udržanie vysokej úrovne odborných znalostí v rámci EÚ. Je však dôležité stanoviť aj kvantitatívne ciele, nielen kvalitatívne, keďže dodnes nemáme dostatočné množstvo európskych vedcov na pokrytie všetkých potrieb výrobného systému a európskeho výskumu ⁽¹⁰⁾.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Nový rámec pre jadrovú bezpečnosť vyvinutý po katastrofe vo Fukušime ⁽¹¹⁾ reaguje na obavy obyvateľov. Európska únia zaviedla systém systematických kontrol („peer reviews“) a dynamické a viacúrovňové bezpečnostné mechanizmy, ktoré zvýšili normy bezpečnosti jadrových zariadení. Výbor odporúča monitorovať správne vykonávanie smernice a jej aktualizáciu a prispôbovanie novým výzvam, a to v rámci celého životného cyklu zariadení, od plánovania nových reaktorov až po ich vyradenie z prevádzky ⁽¹²⁾. V tejto súvislosti treba uviesť, že monitorovacie aktivity vykonávané externými a nezávislými subjektmi môžu zaručiť dosiahnutie vyšších noriem bezpečnosti.

5.2. Keďže sa mnoho reaktorov nachádza na hranici medzi dvomi alebo viacerými krajinami, je dôležité vytvoriť posilnený rámec spolupráce medzi štátmi, aby sa vytvorili mechanizmy rýchlej reakcie na cezhraničné nepredvídateľné mimoriadne situácie ⁽¹³⁾, čím sa zaručí efektívna spolupráca a koordinácia medzi zainteresovanými miestnymi a národnými orgánmi. Tento postup musí v súlade s článkom 8 smernice 2014/87/Euratom zahŕňať aj účinnú a rozsiahlu informačnú a vzdelávaciu činnosť zameranú na pracovníkov a občanov, na ktoré sa stanovujú formy podpory prostredníctvom osobitných rozpočtových riadkov. Podobné iniciatívy by sa mali zrealizovať aj so susednými tretími krajinami, v ktorých existujú rovnaké riziká ⁽¹⁴⁾.

5.3. Výbor sa domnieva, že zadávanie zákaziek subdodávateľom by mohlo predstavovať faktor neistoty, pokiaľ ide o údržbu jadrových elektrární, a preto odporúča, aby sa takýto postup obmedzil a prísne kontroloval ⁽¹⁵⁾.

5.4. EHSV považuje za nevyhnutné podporovať a podnecovať záujem mladých o vedu a technológie, čo si vyžaduje aktívne a informované zapojenie vyučujúcich na školách. Práve oni by sa prostredníctvom sústavnej odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania mali stať motivujúcimi sprostredkovateľmi poznatkov a podporovať otvorené diskusie o tejto téme so študentmi, a to bez predsudkov a stereotypov.

5.5. EHSV osobitne podporuje iniciatívy (aj prostredníctvom programu Erasmus+), ktorých cieľom je šíriť v školách princíp STEAM, teda vedu, technológiu, inžinierstvo, matematiku spolu s umením. Študenti sú vďaka tomuto prístupu nabádaní, aby si osvojili systematický a experimentálny prístup, keďže majú možnosť kreatívnym spôsobom riešiť problémy, s ktorými sa stretávajú v reálnom živote. Výskumy a projekty, ktoré už EÚ financovala v uplynulých rokoch, priniesli mimoriadne pozitívne výsledky a ukázali, že tento prístup podnecuje záujem o technické, vedecké a matematické odbory, ktoré sa čoraz viac stávajú prvou voľbou študentov, keď si vyberajú smerovanie pre svoje univerzitné štúdium ⁽¹⁶⁾.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 38.

⁽¹¹⁾ Smernica Rady 2014/87/Euratom a s ňou súvisiace ďalšie smernice.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 92.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 127.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 104.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 38.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 6.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa mení rozhodnutie 2007/198/Euratom, ktorým sa zriaďuje Európsky spoločný podnik pre ITER a rozvoj energie jadrovej syntézy a ktorým sa mu udeľujú výhody

[COM(2018) 445 final – 2018/0235 (NLE)]

(2019/C 110/25)

Spravodajca: **Ulrich SAMM**

Konzultácia	Európska komisia, 12. 7. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	20. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	202/0/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV konštatuje, že výroba čistej energie má vysokú prioritu, a preto sa **energia z jadrovej syntézy** uznáva ako potenciálne dlhodobé riešenie, keďže Európa je na čele rozvoja technológií jadrovej syntézy, ktoré neprodukurujú emisie CO₂, sú udržateľné a pomáhajú zabezpečiť naše dodávky energetického mixu.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že vysoká úroveň dlhodobých investícií potrebných na rozvoj termojadrovej elektrárne ešte stále znamená určité priemyselné riziko, ale v prípade úspechu by bola realizácia termojadrovej elektrárne novým faktorom, ktorý by výrazne zmenil súčasné dodávky energie a znamenal by **prelomovú inováciu**, keďže zdroje jadrového paliva sú rozsiahle a prakticky nevyčerpatelné.

1.3. Návrh sa zaoberá hlavnými výzvami, ktorým čelí **nasledujúci VFR**, spočívajúcimi v udržaní pozitívnej dynamiky projektu **ITER**. Siedmi globálni partneri (EÚ, USA, Rusko, Japonsko, Čína, Južná Kórea a India) v súčasnosti v spolupráci budujú v Cadarache, Francúzsko, prvý reaktor jadrovej syntézy ITER s výkonom 500 MW. Prevádzka by mala začať v roku 2025 a prevádzka v plnom rozsahu (500 MW) je plánovaná na rok 2035. EHSV víta pozitívny pokrok dosiahnutý v uplynulých rokoch po prekonaní problémov zásadným prepracovaním projektu ITER (nový vrcholový manažment a revidovaný základný harmonogram projektu ITER).

1.4. EHSV nabáda Komisiu, aby viac zdôraznila význam prepojenia projektu ITER s európskym výskumom v oblasti jadrovej syntézy organizovaným konzorciom EUROfusion, ktoré je financované v rámci **výskumného a vzdelávacieho programu** Euratomu a prevádzkuje **Spoločný európsky torus (JET)**, významné experimentálne zariadenie nachádzajúce sa v Culhame, Spojené kráľovstvo. Okrem výstavby potrebuje ITER dôkladnú prípravu a jedine silná európska výskumná obec môže udržať sprievodné programy a vedúcu pozíciu.

1.5. EHSV uznáva **pridanú hodnotu EÚ**, ako to možno vidieť z úspechu konzorcia EUROfusion. Tento výskumný program v Európe zapája zatiaľ najviac členských štátov (okrem Luxemburska a Malty) a prináša dôležité projekty, vďaka čomu je EÚ svetovým lídrom v tejto oblasti.

1.6. EHSV víta skutočnosť, že nový **európsky plán** realizácie projektu energie jadrovej syntézy vyvinutého konzorciom EUROfusion poskytuje jasné smerovanie k vzniku prvej termojadrovej elektrárne na základe intenzívneho zapojenia priemyslu, vzdelávania vedcov a inžinierov v oblasti jadrovej syntézy v celej Európe a intenzívnej spolupráce mimo Európy. V pláne sa predpokladá, že reaktor ITER dosiahne bežnú prevádzku pri vysokom výkone v roku 2035 a na základe výsledkov bude návrh prvej termojadrovej elektrárne (DEMO), ktorá bude dodávať elektrickú energiu do siete, hotový okolo roku 2040, keď začne výstavba.

1.7. EHSV chápe, že ITER čelí závažným problémom, ktoré sa môžu riešiť len v rámci JET, a preto vyjadruje obavy, pokiaľ ide o vplyv **brexitu** na pokračovanie projektu JET. EHSV sa nazdáva, že s cieľom minimalizovať riziká pri prevádzke ITER a optimalizovať jeho výskumný plán by sa zariadenie JET malo ďalej prevádzkovať (ako zariadenie EÚ alebo spoločné zariadenie EÚ a Spojeného kráľovstva) aj v období medzi rokom 2020 a prvou prevádzkou ITER, keďže neexistujú náhradné riešenia zrušenia JET v tomto období.

1.8. V návrhu Komisie sa určuje rozpočet projektu ITER, ale nie je tu žiadna zmienka o primeranosti rozpočtových prostriedkov potrebných na sprievodný program výskumu jadrovej syntézy. EHSV zdôrazňuje, že **rozpočet vyčlenený na EUROfusion** na obdobie rokov 2021 – 2025 musí byť v súlade s cieľmi plánu jadrovej syntézy, v ktorom má práca ITER zásadný význam.

1.9. EHSV víta výšku investícií do technológie jadrovej syntézy pre **priemysel a MSP**. V období rokov 2008 – 2017 zadal spoločný podnik Fusion for Energy v celej Európe zákazky a udelil granty v hodnote približne **3,8 mld. EUR**. Investície do činností v rámci projektu ITER využilo najmenej 500 podnikov vrátane MSP a viac ako 70 organizácií v oblasti výskumu a vývoja z približne 20 rôznych členských štátov EÚ a Švajčiarska. Okrem toho účastníci projektu ITER z krajín mimo EÚ tiež podpísali zmluvy s európskym priemyslom s cieľom podporiť výrobu vlastných komponentov pre ITER, čo predstavuje ďalšie **nové pracovné miesta a rast** pre európske podniky. EHSV berie na vedomie, že k čistému vplyvu investícií projektu ITER najviac prispieva rozvoj osamostatnených podnikov a transfery technológií, ktoré vytvárajú nové podnikateľské príležitosti v iných odvetviach.

1.10. EHSV je presvedčený, že európsky výskum jadrovej syntézy vo všeobecnosti a konkrétne realizácia projektu ITER by mohli slúžiť ako vynikajúci príklad na preukázanie sily spoločných európskych projektov. Je dôležité, aby sa o výsledkoch dosiahnutých prostredníctvom spoločného financovania a úsilia na európskej úrovni **dozvedeli aj občania**. Zvýši to dôveru ľudí vo vedu a výskum, ako aj povedomie o význame Európskej únie.

2. Úvod

2.1. **ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor** – medzinárodný termonukleárny experimentálny reaktor) je projektom medzinárodnej vedeckej spolupráce siedmich globálnych partnerov (účastníkmi projektu ITER sú: EÚ, USA, Rusko, Japonsko, Čína, Južná Kórea a India) a bol spustený v roku 2005. Cieľom projektu je preukázať vedeckú a technologickú uskutočniteľnosť využívania energie z jadrovej syntézy na mierové účely výstavbou a prevádzkou prvého reaktora jadrovej syntézy ITER s výkonom **500 MW** v Cadarache, Francúzsko. EHSV podporil tento projekt už vo viacerých stanoviskách⁽¹⁾. ITER je ďalším krokom na ceste k energii z jadrovej syntézy, ktorá je spolu s rozvojom obnoviteľných zdrojov energie najinovatívnejším a najslubnejším udržateľným zdrojom energie schopným uspokojiť narastajúci dopyt po energii.

2.2. V rámci zásadného prepracovania projektu ITER v roku 2015 bol vymenovaný nový vrcholový manažment organizácie ITER (IO), ako aj spoločného podniku Fusion for Energy (F4E). Rada projektu ITER schválila 19. novembra 2016 **revidovaný základný harmonogram ITER**. V tomto harmonograme sa stanovuje december 2025 ako najskorší technicky realizovateľný termín na dosiahnutie etapy prvej plazmy a spustenie prevádzky v plnom rozsahu (500 MW) pomocou deutérium-tríciového paliva sa plánuje na rok 2035. Kladné hodnotenie pokroku projektu ITER v posledných rokoch bolo potvrdené nezávislým hodnotením, ktoré uznalo stabilizáciu projektu a realistický základ na jeho dokončenie.

2.3. Európsky príspevok k IO zabezpečuje domovská agentúra EÚ spoločný podnik **Fusion for Energy (F4E)** so sídlom v Barcelone, Španielsko. F4E je spoločný podnik zriadený podľa kapitoly 5 Zmluvy o Euratome. Podľa svojich stanov má spoločný podnik F4E svoj vlastný postup udelenia rozpočtového absolutória Európskym parlamentom na základe odporúčania Rady EÚ. V roku 2015 bolo prijaté nové nariadenie o rozpočtových pravidlách F4E; zodpovednosť za dohľad nad projektom ITER, a tým aj nad F4E, sa preniesla z GR RTD na GR ENER.

2.4. **Výskumný a vzdelávací program**⁽²⁾, ktorý dopĺňa všeobecný výskumný program Horizont Európa⁽³⁾, poskytuje okrem vybudovania reaktora ITER aj dôkladnú a rozsiahlu vedeckú podporu pre výskum v oblasti jadrovej syntézy. Tento

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004, s. 27; Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 127; Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 60.

⁽²⁾ Stanovisko TEN/678 – Euratom – Výskumný a vzdelávací program na obdobie 2021 – 2025, spravodajkyňa: Giulia Barucci (pozri stranu 132 tohto úradného vestníka).

⁽³⁾ Stanovisko INT/858 – Európsky horizont, spravodajca: Lobo Xavier (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 33).

program zahŕňa okrem klasických činností v oblasti jadrového výskumu aj základné výskumné činnosti zamerané na rozvoj energie z jadrovej syntézy v rámci **plánu výskumu jadrovej syntézy**, ktorý opisuje optimálny vývoj od reaktora ITER a demonštračnej elektrárne (DEMO) až po komerčné využívanie termojadrových elektrární. V pláne výskumu jadrovej syntézy sú opísané nielen hlavné zariadenia, ktoré sú potrebné, ale aj výskum, ktorý sa musí vykonávať na podporu ITER a DEMO.

2.5. Plán výskumu jadrovej syntézy vypracovalo konzorcium **EUROfusion**, ktoré zodpovedá za koordináciu európskej výskumnej činnosti v oblasti jadrovej syntézy. Toto konzorcium spája 30 národných výskumných inštitútov a približne 150 univerzít z 26 krajín EÚ, ako aj zo Švajčiarska a Ukrajiny. Hlavné sídlo konzorcia EUROfusion sa nachádza v Garchingu, Nemecko, zatiaľ čo hlavný experiment **Spoločný európsky torus (JET)** sa nachádza v Culhame, Spojené kráľovstvo.

3. Zhrnutie návrhu

3.1. Návrh⁽⁴⁾ sa zaoberá kľúčovými výzvami, ktorým čelí **nasledujúci VFR**, spočívajúcimi v udržaní pozitívnej dynamiky projektu, zaistení stabilného pokroku výstavby a montáže a udržiavania záväzku všetkých zúčastnených strán projektu ITER. Riešenie týchto výziev si bude vyžadovať stabilné vedenie projektu zo strany EÚ, ktoré sa musí opierať o vynikajúcu výkonnosť spoločného podniku F4E, pričom EÚ si musí plniť svoje záväzky týkajúce sa jej podielu financovania a nefinančnej pomoci.

3.2. **Zdroje**, ktoré **Euratom** potrebuje na zabezpečenie úspešného dokončenia zariadenia a spustenie prevádzky/experimentálnej fázy sú podrobne uvedené v oznámení Komisie na tému *Príspevok EÚ k vylepšenému projektu ITER*, ktorý Komisia prijala v júni 2017.

3.3. Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby stanovili maximálnu úroveň záväzkov Euratomu v súvislosti s projektom ITER vo viacročnom finančnom rámci na obdobie 2021 až 2027 na **6 070 000 000 EUR** (v bežných cenách). Táto suma sa považuje za kritický objem finančných prostriedkov potrebný na účinnú realizáciu činností EÚ súvisiacich s projektom ITER a zodpovedá novému základu na výstavbu reaktora ITER. Navrhovaný rozpočet vychádza z najskoršie technicky realizovateľného termínu výstavby ITER, pričom nezahŕňa nepredvídané okolnosti, a preto vychádza z predpokladu, že všetky hlavné riziká možno zmierniť.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV konštatuje, že naším hlavným záujmom je zaručenie konkurencieschopnosti a zabezpečenie dodávok energie, no toto úsilie je udržateľné len ak sa spojí s bojom proti zmene klímy. Zdroje energie, ktoré **neprodukujú emisie CO₂ a sú udržateľné**, sú preto sú veľmi dôležité pre našu budúcu prosperitu a blahobyt. Výroba čistej energie má vysokú prioritu, a preto sa energia z jadrovej syntézy uznáva ako potenciálne dlhodobé riešenie, keďže Európa je na čele rozvoja technológií jadrovej syntézy.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že vysoká úroveň dlhodobých investícií potrebných na rozvoj termojadrovej elektrárne ešte stále znamená určité priemyselné riziko, ale v prípade úspechu by bola realizácia termojadrovej elektrárne novým faktorom, ktorý by výrazne zmenili súčasné dodávky energie, a znamenala by **prelomovú inováciu**. Zdroje jadrového paliva sú rozsiahle a prakticky nevyčerpatelne: trícium možno vyrobiť z lítia, kovu, ktorý sa nachádza všade v zemskej kôre a morskej vode, a deutérium sa nachádza v prírodnej vode.

4.3. EHSV by chcel poukázať na odlišné **bezpečnostné prvky** jadrovej syntézy v porovnaní s konvenčným jadrovým štiepením. Termojadrová elektráreň je už svojou podstatou bezpečná: len z niekoľkých gramov paliva vzniká plazma, ktorá rýchlo sama vyhasína v prípade akejkoľvek poruchy. Deutérium-tríciové reakcie uvoľňujú neutróny, ktoré aktivujú materiály steny. Výsledné rádioaktívne vedľajšie produkty sú krátkodobé, čiže väčšinu materiálov možno recyklovať po určitom čase rozpadu a nie sú potrebné nové priestory na skladovanie jadrového odpadu.

4.4. EHSV nabáda Komisiu, aby viac zdôraznila význam prepojenia projektu ITER s európskym výskumom v oblasti jadrovej syntézy organizovaným konzorciom **EUROfusion**. Okrem výstavby potrebuje projekt ITER dôkladnú prípravu a sprievodné programy. V rámci Európy pomáha koordinovaný program využívajúci zariadenia JET a iné zariadenia, ako aj modelovanie a simulácie, pri testovaní a vývoji prevádzkových scenárov ITER a tiež pri projektovaní a optimalizácii výkonu reaktora ITER a navrhovaní DEMO. Prevádzka zariadenia tokamak JET s deutérium-tríciovou zmesou a stenou podobnou stene reaktora ITER je kľúčom k príprave prevádzky projektu ITER.

⁽⁴⁾ COM(2018) 445 final.

4.5. EHSV uznáva **pridanú hodnotu EÚ**, ako to možno vidieť z úspechu konzorcia EUROfusion. Tento výskumný program v Európe zapája zatiaľ najviac členských štátov (okrem Luxemburska a Malty) a prináša dôležité projekty, vďaka čomu je EÚ svetovým lídrom v tejto oblasti. Investície a financovanie výskumu sú prínosom pre priemysel, výskumné organizácie a univerzity.

4.6. EHSV je presvedčený, že európsky výskum jadrovej syntézy vo všeobecnosti a konkrétne realizácia projektu ITER by mohli slúžiť ako vynikajúci príklad na preukázanie sily spoločných európskych projektov. Je dôležité, aby sa o výsledkoch dosiahnutých prostredníctvom spoločného financovania a úsilia na európskej úrovni **dozvedeli aj občania**. Zvýši to dôveru ľudí vo vedu a výskum, ako aj povedomie o význame Európskej únie pri plnení vzdialeného a zložitého cieľa, ktorý by nebolo možné dosiahnuť prostredníctvom úsilia a financovania jednotlivých krajín a ktorý bude mať významné dlhodobé dôsledky, a to nielen v priemyselnej a technologickej oblasti, ale aj pre výskum, priemysel a MSP a výrazne ovplyvní hospodárstvo a tvorbu pracovných miest, a to aj v krátkodobom a strednodobom horizonte.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. EHSV uznáva, že nový **európsky plán** realizácie projektu získavania energie z jadrovej syntézy poskytuje jasné smerovanie k vzniku prvej termojadrovej elektrárne na základe intenzívneho zapojenia priemyslu, vzdelávania vedcov a inžinierov v oblasti jadrovej syntézy v celej Európe a intenzívnej spolupráce mimo Európy. Plán pokrýva krátkodobý horizont, kým nezačne prevádzka reaktora ITER (2025), strednodobý horizont, kým ITER nenabehne na bežnú prevádzku s vysokým výkonom (2035), a dlhodobý horizont smerujúci k prvej termojadrovej elektrárni (DEMO), ktorá bude prvýkrát dodávať elektrickú energiu do siete.

5.2. ITER je hlavným zariadením plánu a očakáva sa, že dosiahne väčšinu svojich významných čiastkových cieľov na ceste k získavaniu energie z jadrovej syntézy. Prevažná väčšina zdrojov navrhnutých v krátkodobom horizonte pre EUROfusion je teda určená na projekt ITER a jeho sprievodné pokusy, z ktorých jedným je **Spoločný európsky torus (JET)** v Culhame, Anglicko. EHSV uznáva, že JET preukázal, že výstavba a prevádzkovanie veľkej infraštruktúry na výskum jadrovej syntézy sú účinné a maximalizujú vedecké a priemyselné prínosy.

5.3. EHSV podporuje žiadosť organizácie ITER, aby sa z výsledkov, ktoré sa získajú v zariadení **JET** v období pred etapou prvej plazmy v ITER, vypracoval cenný príspevok. Keďže JET má jedinečné vlastnosti, pretože je to jediné zariadenie tokamak schopné prevádzky s trícium, obsahuje materiály prvej steny ITER a umožňuje úplnú diaľkovú manipuláciu, jeho fungovanie môže prispievať k výskumnému plánu ITER s cieľom znížiť riziká, dosiahnuť úspory nákladov a funkčný licenčný systém ITER. To je dôležité najmä preto, že rozpočet ITER navrhnutý Komisiou nezahŕňa nepredvídané okolnosti, a preto vychádza z predpokladu, že všetky hlavné riziká možno zmierniť.

5.4. EHSV chápe, že ITER čelí závažným problémom, ktoré sa môžu riešiť len v rámci JET, a preto súhlasí s obavami, pokiaľ ide o vplyv **brexitu** na pokračovanie projektu JET. EHSV sa nazdáva, že s cieľom minimalizovať riziká pri prevádzke ITER a optimalizovať jeho výskumný plán by sa zariadenie JET malo ďalej prevádzkovať (ako zariadenie EÚ alebo spoločné zariadenie EÚ a Spojeného kráľovstva) aj v období medzi rokom 2020 a prvou prevádzkou projektu ITER, keďže neexistujú náhradné riešenia zrušenia JET v tomto období.

5.5. V návrhu Komisie sa uvádza rozpočet projektu ITER, ale nie je tu žiadna zmienka o primeranosti rozpočtových prostriedkov potrebných na sprievodný program výskumu jadrovej syntézy. Sprievodnému programu sa venuje osobitný návrh⁽⁵⁾, v ktorom sa však neuvádzajú žiadne potreby projektu ITER. EHSV zdôrazňuje, že **rozpočet vyčlenený na EUROfusion** na obdobie rokov 2021 – 2025 musí byť v súlade s cieľmi plánu jadrovej syntézy, v ktorom má práca ITER zásadný význam, pričom projektovacie činnosti súvisiace s DEMO sa musia posilniť.

5.6. EHSV víta výšku investícií do technológie jadrovej syntézy pre priemysel a MSP. Investície EÚ do výstavby reaktora ITER prinášajú významné výhody pre **európsky priemysel** a výskumnú komunitu a dávajú im príležitosť zapojiť sa do špičkového výskumu a vývoja, technológie, dizajnu a výroby komponentov ITER. Výsledná tvorba nových vedomostí a osamostatnených spoločností generuje hospodársky rast a podporuje zamestnanosť. V období rokov 2008 – 2017 zadal

(5) COM(2018) 437 final a stanovisko TEN/678, spravodajkyňa: Giulia Barbucci (pozri poznámku pod čiarou č. 2).

spoločný podnik Fusion for Energy v celej Európe 839 zákaziek a udelil granty v hodnote približne **3,8 mld. EUR**. Investície do činností v rámci projektu ITER využilo najmenej 500 podnikov vrátane MSP a viac ako 70 organizácií v oblasti výskumu a vývoja z približne 20 rôznych členských štátov EÚ a Švajčiarska. Okrem toho účastníci projektu ITER z krajín mimo EÚ tiež podpísali zmluvy s európskym priemyslom s cieľom podporiť výrobu vlastných komponentov pre projekt ITER, čo predstavuje ďalšie **nové pracovné miesta a rast** pre európske podniky.

5.7. EHSV berie na vedomie komplexné informácie, ktoré poskytla Komisia ⁽⁶⁾ a z ktorých vyplýva, že k čistému vplyvu investícií projektu ITER najviac prispieva rozvoj osamostatnených podnikov a transfery technológií. Technológie vyvinuté pre ITER vytvárajú nové podnikateľské príležitosti v iných odvetviach, pretože práca na projekte ITER zvyšuje **konkurencieschopnosť** európskych podnikov v celosvetovom hospodárstve, tradičným spoločnostiam poskytuje príležitosť vstúpiť na **trh špičkových technológií** a zároveň ponúka európskym špičkovým priemyselným odvetviam a MSP jedinečnú príležitosť inovovať a vyvíjať produkty určené na využitie mimo jadrovej syntézy.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ *Study on the impact of the ITER project activities in the EU*, ENER/D4/2017-458, (2018), Trinomics (Rotterdam) a Cambridge Econometrics.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje program pomoci na vyradovanie jadrovej elektrárne Ignalina v Litve z prevádzky (program Ignalina) a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (EÚ) č. 1369/2013 a

[COM(2018) 466 final – 2018/0251 (NLE)]

Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje účelový program financovania vyradovania jadrových zariadení z prevádzky a nakladania s rádioaktívnym odpadom a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (Euratom) č. 1368/2013 a

[COM(2018) 467 final – 2018/0252 (NLE)]

Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vyhodnotení a realizácii programov pomoci EÚ na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky v Bulharsku, na Slovensku a v Litve

[COM(2018) 468 final]

(2019/C 110/26)

Spravodajca: **Rudy DE LEEUW**

Konzultácia	Európska komisia, 12. 7. 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	20. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	177/8/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s návrhom Komisie a upozorňuje na budúce sprievodné návrhy uvedené v texte stanoviska.

1.2. EHSV nenavrhuje pozmeniť návrh, ale vyzýva na dôraznejšie monitorovanie činností týkajúcich sa bodov uvedených v stanovisku, najmä pokiaľ ide o:

- prístup zameraný na udržateľný rozvoj pri výbere zdrojov energie;
- správne zohľadnenie špecifickej situácie predovšetkým Litvy, ale aj ostatných príslušných krajín so zreteľom na spoločensko-hospodárske aspekty;
- šírenie získaných poznatkov v oblasti vyradovania z prevádzky v celej EÚ a význam odbornej prípravy pracovníkov;
- bezpečné a udržateľné nakladanie so vzniknutým jadrovým odpadom;
- posilnenie ukazovateľov výkonnosti vrátane výkonnosti v oblasti rádiologickej ochrany pracovníkov.

1.3. Okrem odborníkov a orgánov by mala byť povzbudzovaná aj občianska spoločnosť, aby sa zapojila do monitorovania týchto činností a mala by sa jej poskytnúť pomoc.

1.4. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby posúdila situáciu vyplývajúcu z konca životnosti niekoľkých jadrových elektrární v EÚ a predložila správu s návrhmi na minimalizáciu nákladov a rizík vyradenia reaktorov z prevádzky a skladovania rádioaktívneho odpadu. V správe by sa mala venovať pozornosť aj dôsledkom výrazného zníženia kapacity na spracovanie paliva a jadrového odpadu v EÚ v dôsledku brexitu a naopak nadmernej kapacity spracovania v Spojenom kráľovstve.

2. Zhrnutie návrhov

2.1. Komisia navrhuje pokračovať v období po skončení viacročného finančného rámca po roku 2020 (VFR 2021 – 2027) v programoch financovania určených na poskytovanie finančnej pomoci pri vyradovaní jadrových zariadení z prevádzky a nakladaní s rádioaktívnym odpadom pre Bulharsko (Kozloduj 1 – 4), Slovensko (Jaslovské Bohunice V1 1 – 2) a Litvu (Ignalina 1 – 2).

2.2. Tieto návrhy so sebou prinášajú dve zmeny.

— väčšiu pružnosť pri využívaní rozpočtu: „Prerozdelením finančných prostriedkov medzi akcie tam, kde je to potrebné, podľa pokroku akcií, možno dosiahnuť dodatočnú rozpočtovú flexibilitu.“ V tejto súvislosti sa zohľadňuje variabilná a často nepredvídateľná výška výdavkov v danom roku,

— spojenie programu vyradovania niektorých jadrových zariadení JRC v Nemecku, Taliansku, Belgicku a Holandsku.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV s uspokojením konštatuje, že vzhľadom na to, že bol dosiahnutý jeden z cieľov programu (viac zohľadňovať potreby a zabezpečiť bezpečné vyradenie zariadenia), ďalšia fáza bude zameraná na činnosti vyradovania z prevádzky týkajúce sa výziev v oblasti rádiologickej bezpečnosti. Tieto činnosti by sa mali hodnotiť aj v závislosti od prístupu zameraného na udržateľný energetický balík v súlade s medzinárodnými dohodami, ktoré EÚ podpísala (Parížska dohoda a o zmene klímy, záväzok EÚ zameraný na nízkouhlíkové hospodárstvo atď.).

3.2. V správe o hodnotení a vykonávaní programov pomoci EÚ na vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky v Litve, Bulharsku a na Slovensku (ďalej len ako „správa“) sa potvrdzuje, že z finančného hľadiska je možné pokračovať v programoch. EHSV konštatuje, že rozpočtové odhady VFR po roku 2020 týkajúce sa pokračovania programov pre Kozloduj a Jaslovské Bohunice a ich dokončenia predstavujú menej ako jednu štvrtinu odhadov VFR na obdobie rokov 2014 – 2020, a síce 36 miliónov EUR pre Kozloduj a 55 miliónov EUR pre Jaslovské Bohunice, a že na základe toho bude možné zabezpečiť dosiahnutie konečného stavu vyradenia z prevádzky. Odhad rozpočtu pre viacročný finančný rámec po roku 2020 dosahuje 522 miliónov EUR, čo je suma, ktorá prevyšuje VFR na roky 2014 – 2020.

3.3. EHSV zdôrazňuje, že naďalej pretrvávajú obavy v súvislosti s Litvou. Výbor konštatuje, že plánovaný rozpočet Komisie pokrýva len 70 % potrieb na dané obdobie a následne sa domnieva, že tento návrh nie je dôkazom solidarity ani dostatočnou finančnou pomocou na projekt, ktorý je dôležitý aj pre susedné štáty. Úspešné vyradenie jadrovej elektrárne Ignalina z prevádzky je pre Európsku úniu najväčšou výzvou v oblasti jadrovej bezpečnosti a malo by sa v ňom pokračovať, pričom je potrebné zaručiť zníženie rizika pre občanov EÚ.

3.4. EHSV oceňuje iniciatívu Komisie doplniť niektoré zariadenia JRC do programu pre Bulharsko a Slovensko. Odhadované náklady na vyradenie jadrových zariadení JRC z prevádzky predstavujú 348 miliónov EUR. Výbor zdôrazňuje, že je dôležité, aby EÚ zohrávala vzorovú úlohu pri riadení vlastných operácií JRC, keďže je to vo výlučnej právomoci Komisie (JRC) ako držiteľa licencie. Podľa Zmluvy o Euratome má JRC za úlohu plniť svoje historické jadrové záväzky a vyradiť z prevádzky svoje odstavené jadrové zariadenia. Program ponúka rozsiahle možnosti na získanie a výmenu poznatkov, a tým pomáha členským štátom EÚ pri vyradovaní ich zariadení z prevádzky.

3.5. Pokiaľ ide o poznatky, EHSV taktiež zdôrazňuje, že je dôležité merať hospodárske a sociálne dôsledky vyradenia z prevádzky, napr. na trhu práce, v oblasti zdravotných ukazovateľov a v oblasti štrukturálneho rozvoja regiónu v príslušnom členskom štáte. Je dôležité využiť príležitosti, ktorú ponúkajú činnosti spojené s vyradením z prevádzky, a poskytnúť doplňujúce teoretické a praktické kurzy miestnym pracovníkom v oblasti aktivít, ktoré budú dôležité v budúcnosti. Tieto kurzy sa nemôžu vylúčiť z financovania.

3.6. EHSV v rámci výzvy na dôkladnejšie monitorovanie odporúča, aby sa finančné zdroje v rámci programu pridelovali na zabezpečenie primeraného zapojenia miestnych a národných zainteresovaných organizácií občianskej spoločnosti s cieľom zabezpečiť nezávislé, dôveryhodné a trvalé verejné monitorovanie činností vykonávaných s touto finančnou pomocou.

3.7. Výbor s uspokojením konštatuje, že Slovensko, Bulharsko a Litva dosiahli významný pokrok pri vyradovaní svojich reaktorov z prevádzky v dohodnutom čase. EHSV však poukazuje na niektoré výzvy, ktorým bude potrebné čeliť v blízkej budúcnosti: demontáž aktívnej zóny reaktora a ostatné činnosti v budovách reaktora. Správa sa iba stručne zmieňuje o obmedzeniach týkajúcich sa nakladania s jadrovým odpadom, najmä pokiaľ ide o uhlík, a o starých reaktoroch vo Francúzsku a Spojenom kráľovstve. EHSV navrhuje, aby sa v správe podrobnejšie preskúmala otázka nakladania s jadrovým odpadom, ktorý predstavuje závažný dlhodobý problém.

3.8. Výbor taktiež upozorňuje na osvedčené postupy, konkrétne v jadrovej elektrárni Ignalina, pomáhať bývalým pracovníkom jadrových elektrární nájsť si pracovné miesto v príslušnom regióne, čo nie je iba sociálne hodnotné úsilie, ale prispieva aj k rozvíjaniu konkrétnych zručností spojených s vyradovaním z prevádzky a prenosu poznatkov. Výbor to považuje za zaujímavý spôsob riešenia potrieb ľudí. Tento krok možno doplniť o opatrenia zamerané na odbornú prípravu pracovníkov. Výskumné inštitúcie treba nabádať k tomu, aby sa aktívne podieľali na takýchto projektoch, ktoré sa musia primerane finančne podporiť.

3.9. Rozsah pôsobnosti programov je v súlade s bezpečnostnou politikou EÚ zhrnutej v troch smerniciach:

1. smernica Rady 2011/70/Euratom⁽¹⁾, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoreným palivom a rádioaktívnym odpadom;
2. smernica Rady 2009/71/Euratom⁽²⁾ a jej zmena smernicou Rady 2014/87/Euratom⁽³⁾, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení;
3. smernica Rady 2013/59/Euratom⁽⁴⁾, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia.

3.10. Z historických dôvodov sa však tieto smernice čiastočne odchyľujú od konečnej zodpovednosti členských štátov, pokiaľ ide o zabezpečenie primeraných finančných zdrojov pre vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky a nakladanie s rádioaktívnym odpadom. Výbor s týmto postojom už vyjadril súhlas z dôvodu solidarity.

3.11. Zvýšená jadrová bezpečnosť je okrem toho kľúčovým záujmom nielen na regionálnej a vnútroštátnej úrovni, ale aj na úrovni EÚ a dokonca na celosvetovej úrovni. Spoločné úsilie vyvíjané v oblasti bezpečného riešenia technických problémov spojených s vyradovaním jadrových zariadení z prevádzky a získavanie poznatkov v tejto oblasti je preto dôležité nielen pre príslušné regióny a členské štáty, ale aj pre celú EÚ. EHSV preto zdôrazňuje potrebu úzkej spolupráce medzi členskými štátmi a účastníkmi programov na jednej strane a Komisiou na strane druhej.

3.12. Výbor s uspokojením konštatuje, že program umožnil vyvinúť vysoko účinné nástroje na znižovanie objemu odpadu. Výbor odporúča Komisii, aby zaujala proaktívny prístup, pokiaľ ide o poskytovanie pomoci pri výmene poznatkov v tejto oblasti.

3.13. EHSV uznáva význam kľúčových ukazovateľov výkonu používaných na monitorovanie pokroku pri vyradovaní z prevádzky a jeho finančných nákladov. EHSV zdôrazňuje výhodu vyplývajúcu z dôsledného monitorovania a účinného plnenia požiadaviek programu a vyzdvihuje, že činnosti financované EÚ by mali podporovať vysoko kvalitné pracovné miesta a dodržiavať najvyššiu úroveň bezpečnosti a rádiologickej ochrany v súlade s vyššie uvedenými príslušnými smernicami EÚ.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Výbor sa v súlade s týmito úvahami domnieva, že by malo byť možné získať konkrétnejší obraz o stave operatívnej rádiologickej ochrany v každej príslušnej lokalite, ako aj vypracovať stratégiu ALARA (t. j. na čo najnižšej rozumne dosiahnuteľnej úrovni). Toto je samozrejme výlučnou zodpovednosťou príslušného členského štátu v súlade s článkom 5 smernice Rady 2013/59/Euratom, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia. Zachovanie dávky žiarenia, ktorému sú vystavení pracovníci, v rozsahu

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 199, 2.8.2011, s. 48.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 172, 2.7.2009, s. 18.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 219, 25.7.2014, s. 42.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 13, 17.1.2014, s. 1.

optimálnej hodnoty efektívnej dávky je symptomatickým ukazovateľom a zodpovedá jednému z cieľov programov s dôrazom na rádiologickú bezpečnosť. Tieto údaje musia byť k dispozícii v registri orgánov príslušných členských štátov zodpovedných za bezpečnosť a rádiologickú ochranu.

4.2. Ďalším problémom je konečné uloženie rádioaktívneho odpadu. Toto je jednoznačne výlučnou zodpovednosťou členského štátu. Výbor však odporúča, aby Komisia podporila nielen výmenu poznatkov, ale aj dynamickú spoluprácu medzi členskými štátmi, ak je to z právneho hľadiska možné. Pomôže sa tým dosiahnuť vysoká úroveň bezpečnosti v rámci rozumných hospodárskych parametrov.

4.3. Zdá sa, že v súvislosti so spoluprácou s miestnymi bezpečnostnými orgánmi je k dispozícii len málo informácií. Zdá sa, že v súvislosti so spoluprácou s miestnymi bezpečnostnými orgánmi je k dispozícii len málo informácií. Niektoré problémy, ktoré sa uvádzajú v návrhu nariadenia Rady, ktorým sa stanovuje účelový program financovania vyradovania jadrových zariadení z prevádzky a nakladania s rádioaktívnym odpadom a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (Euratom) č. 1368/2013, si však vyžadujú ďalšiu pozornosť, najmä ak sa „*zdĺhavými postupmi schvaľovania vnútroštátnych orgánov ... sťažuje riadenie programu...*“. Komisia má k dispozícii mnohé nástroje na posilnenie tejto spolupráce najmä prostredníctvom Skupiny európskych regulačných orgánov pre jadrovú bezpečnosť (ENSREG).

4.4. Výbor poukazuje na to, že niekoľko jadrových elektrární v Európskej únii dosiahlo koniec životnosti alebo sa k nemu blíži a budú musieť byť vyradené z prevádzky. Je to výlučná zodpovednosť členského štátu, EHSV však vyzýva Európsku komisiu, aby vyhodnotila situáciu a predložila správu s návrhmi na minimalizáciu nákladov a rizík vyradovania reaktorov z prevádzky, ako aj skladovania rádioaktívneho odpadu. V správe by sa mala venovať pozornosť aj dôsledkom výrazného zníženia kapacity na spracovanie paliva a jadrového odpadu v EÚ v dôsledku brexitu a naopak nadmernej kapacity spracovania v Spojenom kráľovstve.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Odporúčanie rozhodnutia Rady, ktorým sa povoľuje začať rokovania o dohovore o zriadení mnohostranného súdu na urovnávanie investičných sporov

[COM(2017) 493 final]

(2019/C 110/27)

Spravodajca: **Philippe DE BUCK**

Pomocná spravodajkyňa: **Tanja BUZEK**

Žiadosť	13. 12. 2017 (Európska komisia)
Právny základ	článok 207 ZFEÚ
Príslušná sekcia	REX
Prijaté v sekcii	23. 11. 2018
Prijaté v pléne	12. 12. 2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	206/3/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV uznáva, že urovnávanie sporov medzi investorom a štátom v obchodných a investičných dohodách vnímajú niektoré zainteresované strany čoraz kontroverznejšie z dôvodu problémov v oblasti legitímnosti, konzistentnosti a transparentnosti. Táto kritika je zameraná na procesné a vecné aspekty, ale neobmedzuje sa len na ne.

1.2. EHSV sa aktívne zapájal do všetkých fáz diskusií o reforme a modernizácii ochrany investícií. Prijal stanoviská REX/464 a REX/411, pričom v oboch stanoviskách vyjadril viaceré obavy a odporúčania.

1.3. EHSV preto víta úsilie Európskej komisie zamerané a mnohostrannú reformu urovnávania sporov medzi investorom a štátom pod záštitou Komisie Organizácie Spojených národov pre medzinárodné obchodné právo (UNCITRAL) a považuje za nevyhnutné, aby EÚ bola otvorená všetkým prístupom a myšlienkam týkajúcim sa reformy urovnávania sporov medzi investorom a štátom.

1.4. EHSV osobitne víta posilnený záväzok v oblasti transparentnosti, pretože umožňuje mimovládny organizáciám monitorovať diskusie a dokonca sa na nich zúčastňovať.

1.5. EHSV považuje za dôležité, aby III. pracovná skupina v rámci UNCITRAL uvítala príspevky všetkých príslušných zainteresovaných strán v snahe zlepšiť inkluzívnosť, a žiada, aby sa zlepšilo a viac vyvážilo pozývanie zainteresovaných strán. EHSV okrem toho žiada Komisiu, aby podnikla všemožné úsilie s cieľom zapojiť EHSV aktívne do práce III. pracovnej skupiny.

1.6. EHSV odjakživa uznáva, že priame zahraničné investície (PZI) významne prispievajú k hospodárskemu rastu a že zahraniční investori musia byť celosvetovo chránení pred priamym vyvlastnením, nesmú byť vystavení diskriminácii a musia mať rovnaké práva ako domáci investori.

1.7. EHSV však zároveň vždy zdôrazňoval, že sa nesmie narušiť právo štátov na reguláciu vo verejnom záujme.

1.8. V kontexte vytvorenia mnohostranného investičného súdu (MIS) EHSV zdôrazňuje, že je viacero zásadných otázok, ktorými sa treba zaoberať: rozsah pôsobnosti, ochrana verejného záujmu, prístupnosť a vzťahy s vnútroštátnymi súdmi.

1.9. Rozsah pôsobnosti: Hoci sa EHSV domnieva, že holistickejší prístup, ktorý zahŕňa hmotnoprávne aj procesnoprávne aspekty ochrany investícií, by bol vhodnejší, berie na vedomie, že príslušný rozsah pôsobnosti sa obmedzuje na procesnoprávne aspekty urovnávania investičných sporov medzi investormi a štátmi.

1.10. Verejný záujem: EHSV považuje za veľmi dôležité, aby MIS nijako neovplyvňoval schopnosť EÚ a jej členských štátov plniť si záväzky vyplývajúce z environmentálnych, ľudskoprávných a pracovnoprávných dohôd, ako aj záväzky v oblasti ochrany spotrebiteľa, a aby existovali procesnoprávne záruky proti žalobám, ktorých predmetom sú vnútroštátne právne predpisy o verejnom záujme. EHSV sa preto domnieva, že toto sa dá dostatočne dosiahnuť len vtedy, ak sa začlení klauzula o hierarchii a z pôsobnosti sa vylúči verejný záujem.

1.11. Práva tretích strán a protinávrhy: Hoci sa EHSV domnieva, že možnosť podávať vyhlásenia *amicus curiae* je prvým krokom, pričom sa však musí nevyhnutne zabezpečiť, že sudcovia náležite tieto informácie zohľadnia, víta skutočnosť, že do mandátu bola začlenená možnosť zásahu tretích strán a odporúča preskúmať úlohu tretích strán, ktorými môžu byť miestni obyvatelia, pracovníci, odborové zväzy, environmentálne skupiny alebo spotrebiteľia.

1.12. Vzťahy s vnútroštátnymi súdmi: EHSV sa domnieva, že MIS nesmie mať za žiadnych okolností negatívny vplyv na súdny systém EÚ a na nezávislosť práva EÚ. Konštatuje, že otázku vzťahu medzi vnútroštátnymi súdmi a MIS vnímajú rôzne zainteresované strany rôzne, nabáda však Komisiu, aby podrobnejšie preskúmala otázku vyčerpania miestnych opravných prostriedkov a ako by tieto opravné prostriedky mohli fungovať v rámci MIS.

1.13. Nezávislosť a legitímnosť sudcov: vymenovanie stálych sudcov je základom pre začatie budovania judikatúry a zlepšenie predvídateľnosti. Sudcovia musia mať preukázateľnú odbornosť v širokej sfére oblastí práva. EHSV víta záväzok stanoviť jasné a vysoké kritériá s cieľom zabezpečiť právny štát a dôveru verejnosti a žiada, aby bol postup výberu transparentný a podliehal zásadám verejnej kontroly.

1.14. Efektívny systém: Hoci samotným riadením MIS by mal byť poverený sekretariát, je potrebné, aby boli zaručené dostatočné zdroje na jeho fungovanie, pričom administratívne náklady by mali na spravodlivom základe a berúc do úvahy rôzne kritériá znášať zainteresované strany. MSP by mali požívať rovnakú úroveň ochrany a prístupu k urovnávaniu sporov za primeraných podmienok a s primeranými nákladmi, a všetky rozhodnutia MIS by sa mali dať vynucovať a mali by sa zverejniť.

1.15. Vysoká úroveň ochrany a možné prechodné obdobie: Treba pripomenúť, že žiadna z dohôd, ktoré uzatvorila EÚ alebo jej členské štáty, neprejde automaticky pod jurisdikciu MIS a že počas prípadného prechodného obdobia sa budú aj naďalej uplatňovať dohodnuté postupy urovnávania sporov, aby sa zaručila vysoká úroveň ochrany investícií vzhľadom na zákonnosť a použiteľnosť MIS v rámci právnych predpisov EÚ.

2. Kontext

2.1. Systém ochrany investícií, ktorý sa vytváral od 70. rokov 20. storočia prostredníctvom viac ako 3 200 zmlúv, obsahuje doložky o hmotnoprávnej ochrane investícií a doložky o konaniach o urovnávaní sporov, v ktorých sa stanovuje mechanizmus, prostredníctvom ktorého môžu zahraniční investori podať sťažnosti na hostiteľské štáty (ISDS) v súlade s právnymi ustanoveniami stanovenými v zmluvách.

2.2. EHSV berie na vedomie nedávnu publikáciu o spoločenských prínosoch a nákladoch spojených s medzinárodnými investičnými dohodami – kritické preskúmanie aspektov a dostupných empirických dôkazov⁽¹⁾, ktorú napísal politický analytik Joachim Pohl v rámci pracovných dokumentov OECD o medzinárodných investíciách.

2.3. V nedávnych rokoch bola reforma urovnávania sporov medzi investorom a štátom (ISDS) ústredným prvkom v diskusiách týkajúcich sa investičnej politiky EÚ so systémom ochrany investícií, ktorý vyvolával čoraz väčšiu polemiku zo strany mnohých zainteresovaných strán, pokiaľ ide o otázky legitímnosti, konzistentnosti a transparentnosti. Táto kritika bola zameraná na procesné a hmotnoprávne aspekty, ale nielen na ne.

2.4. Tieto obavy boli vyjadrené najmä počas dvoch verejných konzultácií organizovaných Európskou komisiou – prvá sa uskutočnila počas rokovaní o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP)⁽²⁾ v roku 2014, druhá v rámci mnohostranného reformného úsilia týkajúceho sa urovnávania investičných sporov⁽³⁾ v roku 2017.

⁽¹⁾ http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/societal-benefits-and-costs-of-international-investment-agreements_e5f85c3d-en.

⁽²⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=179.

⁽³⁾ http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=233.

2.5. Európsky parlament vo svojom uznesení o TTIP z 8. júla 2015 žiadal od Komisie „nahradiť systém urovnávania sporov medzi investorom a štátom (tzv. ISDS) novým systémom urovnávania sporov medzi investormi a štátmi, ktorý bude podliehať demokratickým zásadám a kontrole, pri ktorom budú o prípadných sporoch transparente rozhodovať verejne vymenovaní, nezávislí profesionálni sudcovia na verejných vypočutiach, a ktorý bude zahŕňať odvolací mechanizmus, pri ktorom bude zaručená konzistentnosť súdnych rozhodnutí, bude rešpektovaná súdna právomoc súdov EÚ a členských štátov a súkromné záujmy nebudú môcť pôsobiť proti cieľom verejnej politiky“⁽⁴⁾.

Vývoj na úrovni EÚ

2.6. V reakcii na kritiku súčasného systému urovnávania sporov medzi investorom a štátom a na tlak občianskej spoločnosti na potrebu jeho reformy Komisia navrhla systém investičných súdov (ICS), systém urovnávania sporov medzi investorom a štátom, zahrnutý do Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody medzi EÚ a Kanadou (CETA) a do dohôd o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom a medzi EÚ a Vietnamom.

2.7. V tejto súvislosti sa v dohode CETA v článku 8 ods. 29 stanovuje osobitné ustanovenie, v ktorom sa zmluvné strany vyzývajú, aby zvážili možnosť vytvorenia mnohostranného investičného súdu v budúcnosti: „Zmluvné strany sa spolu s ostatnými obchodnými partnermi budú zasadzovať o vytvorenie mnohostranného investičného súdu a odvolacieho mechanizmu na urovnávanie investičných sporov. Po zavedení takéhoto mnohostranného mechanizmu Spoločný výbor CETA prijme rozhodnutie, v ktorom stanoví, že investičné spory podľa tohto oddielu sa budú rozhodovať podľa tohto mnohostranného mechanizmu a prijme vhodné prechodné opatrenia.“

2.8. Žiadna z vyššie uvedených dohôd však ešte nie je ratifikovaná a v súvislosti so systémom investičných súdov zahrnutým v CETA prebieha riešenie vecí na Súdnom dvore Európskej únie⁽⁵⁾. Vo veci sa rozhodne až o niekoľko mesiacov.

2.9. EHSV berie na vedomie, že do dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom nebola zahrnutá žiadna kapitola o ochrane investícií, pretože Japonsko nebolo schopné prijať návrh EÚ o systéme investičných súdov.

Zapojenie EHSV

2.10. V rámci tohto procesu sa Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) aktívne zapájal do diskusie o modernizácii a reforme ochrany investícií, a najmä o systéme ISDS, pričom zorganizoval aj dve vypočutia: v júni 2016⁽⁶⁾ a nedávno vo februári 2018⁽⁷⁾. V tejto súvislosti prijal EHSV stanovisko REX/464 na tému *Postoj EHSV k osobitným kľúčovým otázkam pri rokovaniach o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP)*⁽⁸⁾, ako aj stanovisko REX/411 na tému *Ochrana investorov a urovnávanie sporov medzi investorom a štátom v obchodných a investičných dohodách EÚ s tretími krajinami*⁽⁹⁾.

2.11. EHSV uznal, že priame zahraničné investície (PZI) významne prispievajú k hospodárskemu rastu a zahraniční investori musia byť celosvetovo chránení pred priamym vyvlastnením, nesmú byť vystavení diskriminácii a musia mať rovnaké práva ako domáci investori.

2.12. Súčasne EHSV zdôraznil, že právo štátu na reguláciu vo verejnom záujme je najvyššou prioritou a nesmie byť podkopané ustanoveniami žiadnej investičnej dohody. Nevyhnutná je jednoznačná doložka, ktorou by sa toto právo plošne potvrdilo.

⁽⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0252+0+DOC+XML+V0//SK>.

⁽⁵⁾ Belgicko požiadalo 6. septembra 2017 Súdny dvor Európskej únie o stanovisko k zlučiteľnosti systému investičných súdov s 1. výlučnou právomocou Súdneho dvora Európskej únie poskytnúť definitívny výklad práva Európskej únie; 2. všeobecnou zásadou rovnosti a požiadavkou „praktického účinku“ práva Európskej únie; 3. právom na prístup k súdom a 4. právom na nezávislé a nestranné súdnictvo [[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1540216661480&uri=CELEX:22017A0114\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1540216661480&uri=CELEX:22017A0114(01))].

⁽⁶⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/public-hearing-framework-eesc-own-initiative-opinion-position-eesc-specific-key-issues-ttip-negotiations>.

⁽⁷⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateral-investment-court-hearing>

⁽⁸⁾ Pozri Postoj EHSV k osobitným kľúčovým otázkam pri rokovaniach o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP) (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 30).

⁽⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Ochrana investorov a urovnávanie sporov medzi investorom a štátom v obchodných a investičných dohodách EÚ s tretími krajinami* (Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, p. 45), stanovisko obsahuje prílohu, ktorá odkazuje na možný mnohostranný nástroj na urovnávanie sporov medzi investormi a štátom.

2.13. EHSV ďalej vyjadril presvedčenie, že návrh Európskej komisie na vytvorenie systému investičných súdov je krok správnym smerom, ale v mnohých oblastiach sa ešte musí zlepšiť, aby mohol fungovať ako nezávislý medzinárodný súdny orgán. Okrem toho EHSV konštatoval, že niektoré zainteresované strany spochybňujú potrebu samostatného investičného rozhodcovského systému v rámci riadne fungujúcich a vysoko rozvinutých domácich právnych systémov.

2.14. EHSV vzniesol viacero pripomienok, ktoré sa týkali konkrétnejšie ISDS vo svojom stanovisku na tému *Ochrana investorov a urovnávanie sporov medzi investorom a štátom v obchodných a investičných dohodách EÚ s tretími krajinami* ⁽¹⁰⁾. Patria medzi ne: konflikt záujmov a zaujatosť rozhodcov; neopodstatnené žaloby; povaha samotného sektora rozhodcovských súdov; využívanie ISDS bez toho, aby sa hľadali iné prostriedky nápravy; zbytočné využívanie ISDS v sporoch medzi krajinami, ktoré majú vyvinutý systém súdnictva; možná nezlučiteľnosť ISDS s právnymi predpismi EÚ; ako aj neprehľadnosť konaní.

Mnohostranná úroveň

2.15. Zároveň sa na mnohostrannej úrovni diskutuje o reforme urovnávania sporov medzi investorom a štátom. Komisia OSN pre medzinárodné obchodné právo (UNCITRAL) 10. júla 2017 na základe formálnej žiadosti mnohých svojich členov vrátane členských štátov Európskej únie ⁽¹¹⁾ rozhodla o vytvorení vládne riadenej III. pracovnej skupiny, ktorá bola poverená mandátom: 1. identifikovať a zväziť obavy týkajúce sa urovnávania sporov medzi investorom a štátom; 2. zväziť, či je reforma žiaduca vzhľadom na príslušné zistené obavy; a 3. ak by pracovná skupina dospela k záveru, že táto reforma je žiaduca, vypracovať všetky príslušné riešenia, ktoré sa budú odporúčať komisii ⁽¹²⁾.

2.16. Zo širšej perspektívy prispieva k súčasnej diskusii o reforme urovnávania sporov medzi investorom a štátom aj Konferencia OSN pre obchod a rozvoj (Unctad), ktorá ponúka analýzu súčasného režimu medzinárodných investičných dohôd a odporúčania na ich modernizáciu. Patria medzi ne: podpora spoločného výkladu zmluvných ustanovení, zmena alebo nahradenie zastaraných zmlúv, odkazovanie na globálne normy, angažovanie sa v mnohostranných zmluvách a ukončenie starých zmlúv alebo odstúpenie od nich ⁽¹³⁾.

2.17. Podľa štatistík Unctad, na ktoré sa poukázalo počas verejného vypočutia v EHSV vo februári 2018, bolo v nedávnych rokoch bez náhrady zrušených 107 investičných dohôd, ktoré obsahovali ISDS. V uplynulom roku bolo viac investičných dohôd ukončených než uzatvorených ⁽¹⁴⁾. EHSV konštatuje, že niektoré krajiny začali prehodnocovať svoj prístup k ISDS.

2.18. Okrem reformy ISDS by EHSV chcel zdôrazniť, že aj rôzne iné politické nástroje môžu pomôcť zabezpečiť vhodné prostredie pre investície, okrem iných:

- posilnenie vnútroštátneho súdnictva,
- poskytnutie záruk investorom, ako napríklad prostredníctvom Mnohostrannej agentúry pre investičné záruky Svetovej banky,
- predchádzanie sporom,
- možnosti zmierlivejšieho urovnávania sporov, ako napríklad mediácia,
- podpora investícií, a
- urovnávanie sporov medzi štátmi.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 9.

⁽¹¹⁾ EÚ nie je štát, a preto nie je členom UNCITRAL, ale má v nej posilnený štatút pozorovateľa.

⁽¹²⁾ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/CN.9/WG.III/WP.142&Lang=E>.

⁽¹³⁾ http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaepcb2017d3_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ Unctad IIA Issues Note, *Recent Developments in the International Investment Regime* (Najnovší vývoj týkajúci sa medzinárodných predpisov v oblasti investícií, máj 2018), dostupné na <http://investmentpolicyhub.unctad.org/Publications/Details/1186>.

2.19. V neposlednom rade berie EHSV na vedomie rezolúciu Rady OSN pre ľudské práva 26/9 z 26. júna 2014, ktorou rozhodla „vytvoriť otvorenú medzivládnu pracovnú skupinu pre nadnárodné spoločnosti a iné podniky v súvislosti s ľudskými právami, ktorá bude mať mandát na vypracovanie medzinárodného právne záväzného nástroja na reguláciu – v rámci medzinárodného práva v oblasti ľudských práv – činností nadnárodných spoločností a iných podnikov“⁽¹⁵⁾. Táto tzv. záväzná zmluva OSN, ktorá je v súčasnosti predmetom diskusií členov OSN, má za cieľ kodifikovať medzinárodné záväzky v oblasti ľudských práv, pokiaľ ide o činnosť nadnárodných spoločností. EHSV sa zameriava na jej možné vplyvy v rámci obchodných a investičných dohôd v budúcnosti.

Poverenie Komisie

2.20. Európska komisia uverejnila 13. septembra 2017 svoje odporúčanie na rozhodnutie Rady, ktorým sa povoľuje začať rokovania o dohovore o zriadení mnohostranného súdu na urovnávanie investičných sporov⁽¹⁶⁾. Poverenie v znení upravenom členskými štátmi prijala Rada 20. marca 2018⁽¹⁷⁾.

2.21. Cieľom prijatých usmernení pre rokovania je usilovať sa o vytvorenie trvalého súdu s nezávislými sudcami, ktorí budú schopní vydávať trvalé, predvídateľné a konzistentné rozhodnutia, pokiaľ ide o spory medzi investormi a štátmi týkajúce sa investícií založených na dvoj-alebo viacstranných dohovoroch, ak obe (alebo aspoň dve) strany týchto dohovorov súhlasili s tým, že budú podliehať jurisdikcii tohto súdu. Navrhuje sa zriadiť aj odvolací súd. Vo všeobecnosti musí súd fungovať nákladovo efektívnym spôsobom, transparentne a účinne, a to sa týka aj vymenovania sudcov. Súd musí tiež umožňovať vstup do konania tretím stranám (vrátane napríklad zainteresovaných environmentálnych alebo pracovných organizácií).

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta úsilie Európskej komisie v oblasti mnohostrannej reformy urovnávania sporov medzi investorom a štátom. EHSV takisto uznáva širšiu dynamiku reformy ISDS, viacstranné úsilie v rámci UNCITRAL, ako aj vnútroštátne úsilie rôznych štátov.

3.2. EHSV považuje za nevyhnutné, aby EÚ bola aj naďalej otvorená všetkým možnostiam reformy ISDS, najmä v kontexte viacerých ďalších prístupov a nápadov, ktoré sa objavili v súvislosti s reformou ISDS. Návrhy, ktoré vypracovali iné krajiny a organizácie, by mala zvážiť a posúdiť najmä III. pracovná skupina UNCITRAL.

3.3. V tejto súvislosti EHSV konštatuje, že verejná konzultácia Komisie na tému *Možnosti viacstrannej reformy urovnávania investičných sporov* sa zameriavala predovšetkým na technické otázky týkajúce sa zriadenia stáleho MIS. EHSV by rád zdôraznil širokú škálu názorov zainteresovaných strán, pokiaľ ide o to, či Komisia vo svojom hodnotení zohľadnila iné názory.

3.4. Hoci proces rokovaní o zriadení MIS ešte nezačal a očakáva sa, že to bude dlhý a zložitý proces, EHSV víta, že sa Európska komisia snaží o väčšiu transparentnosť, najmä zverejnením návrhu poverenia začať rokovania. EHSV vyjadruje pochvalu Rade za to, že zverejnila konečné poverenie schválené členskými štátmi. Je to dôležitý krok, ktorým sa zabezpečuje, aby rokovania prebiehali transparentným, zodpovedným a inkluzívnym spôsobom.

3.5. Rokovanie pod záštitou UNCITRAL je najmä z hľadiska transparentnosti krokom správnym smerom, pretože umožňuje mimovládny organizáciám monitorovať diskusie a dokonca sa na nich zúčastňovať. EHSV však konštatuje, že k tomuto postupu nemajú prístup všetky príslušné zainteresované strany a že by komisia UNCITRAL mala v rámci III. pracovnej skupiny prizvať viac organizácií – zastupujúcich podniky, odborové zväzy a iné organizácie verejného záujmu. Postup rozhodovania by mal byť úplne transparentný a založený na konsenze.

⁽¹⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/WGTransCorp/Pages/IGWGOntNC.aspx>.

⁽¹⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=COM:2017:493:FIN>.

⁽¹⁷⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12981-2017-ADD-1-DCL-1/sk/pdf>.

3.6. EHSV považuje za mimoriadne dôležité, aby pracovná skupina uvítala príspevky všetkých zainteresovaných strán v snahe zlepšiť inkluzívnosť, a aby sa zlepšil a vyvážil proces výberu zainteresovaných strán. V tejto súvislosti žiadame Európsku komisiu, aby zabezpečila aktívnejšie zapojenie EHSV.

3.7. Zriadenie MIS je dlhodobý projekt, ktorý si vyžaduje zapojenie kritického množstva štátov, ktoré sa chcú stať stranami súdu. EÚ by preto mala vyvinúť všetko diplomatické úsilie, ktoré je potrebné na presvedčenie tretích krajín, aby sa zapojili do týchto rokovaní. EHSV považuje za mimoriadne dôležité, aby sa do tohto projektu zapojili aj rozvojové krajiny a podporovali ho.

3.8. Cieľom budúceho MIS bude zjednodušiť postupy urovnávania sporov v prípadoch, keď proti sebe stoja investori a štáty v rámci veľkého počtu existujúcich medzinárodných investičných dohôd. Napriek určitej úrovni podobnosti medzi ustanoveniami o hmotnoprávnej ochrane investícií zahrnutými v bilaterálnych investičných zmluvách alebo dohodách o voľnom obchode s kapitolami o ochrane investícií je veľmi ťažké dosiahnuť úplnú harmonizáciu systému.

3.9. To by si vyžadovalo širšiu reformu. Aj napriek tomu, že systém investičných súdov, spomínaný v Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohode medzi EÚ a Kanadou (CETA)⁽¹⁸⁾, dohodách o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom⁽¹⁹⁾, EÚ a Vietnamom a EÚ a Mexikom, pričom v budúcnosti budú nasledovať ďalšie⁽²⁰⁾, sa v praxi ešte nepoužíva a skúma ho Európsky súdny dvor, mohol by poskytnúť skúsenosti a prispieť pri tvorbe pravidiel pre mnohostranný investičný súd.

3.10. Cieľom odporúčania Európskej komisie je vytvoriť nový systém urovnávania sporov medzi investormi a štátmi. EHSV uznáva, že nový systém by mohol vyriešiť viaceré obavy, ktoré vyjadrila občianska spoločnosť. Napriek tomu zostáva otvorených viacero zásadných otázok, ktoré si vyžadujú ďalšie objasnenie.

Zásadné otázky

3.11. Hoci je jasné, že proces mnohostrannej reformy ISDS je ešte len v počiatočnej fáze, zainteresované strany vzniesli viacero zásadných otázok v kontexte vytvorenia MIS. Zameriavajú sa na aspekty rozsahu – či má reforma pokrývať hmotnoprávne alebo procesnoprávne prvky ochrany investícií, prípadne oba aspekty –, na to, či budú môcť žalobu v rámci MIS podať len investori alebo aj tretie strany, ako aj na vyčerpanie miestnych opravných prostriedkov – či sa musia najprv vyčerpať opravné prostriedky dostupné na mieste, kým sa bude investor môcť obrátiť so sťažnosťou na budúci MIS. Toto stanovisko sa zaoberá práve týmito otázkami.

3.12. Pri pohľade na ne by EHSV chcel zdôrazniť, že prípadné zriadenie MIS by malo zohľadňovať tak zásadu subsidiarity, ako aj článok 1 ZEÚ, v ktorom sa stanovuje, že „rozhodnutia [sa prijímajú] čo najotvorenejšie a čo najbližšie k občanovi“⁽²¹⁾.

3.13. EHSV berie na vedomie obavy, že MIS by mohol mať za následok rozšírenie systému ISDS bez toho, aby sa riešili aktuálne otázky týkajúce sa systému investičných súdov (ICS), vrátane otázky ich zlučiteľnosti s právnymi predpismi EÚ. EHSV súhlasí s názorom, že mnohostranný investičný súd by sa za žiadnych okolností nemal stať všeobecnou náhradou vnútroštátneho systému urovnávania sporov v krajinách s primeraným systémom súdnictva.

3.14. Viacero zainteresovaných strán vyjadrilo značné obavy v súvislosti s reformou postupu ešte pred tým, než sa posúdi, ktoré hmotné právo by sa malo uplatňovať v rámci budúceho MIS a než sa mnohostrannému inštitucionalizovanému orgánu zverí právomoc na výklad týchto noriem. Existujú tiež obavy, že by sa tým mohol prípadne vytvoriť nový samostatný základ právnej moci. Iní aktéri zase súhlasili s názorom Komisie, že hmotné právo je vymedzené v príslušných dohodách.

⁽¹⁸⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/multilateral-investment-court-hearing>.

⁽¹⁹⁾ Vo svojom stanovisku č. 2/15 zo 16. mája 2017 Súdny dvor Európskej únie objasnil povahu dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom a vyhlásil, ktoré časti dohody patria do výlučnej právomoci EÚ a ktoré do tzv. „zmiešanej právomoci“, ktorá si vyžaduje ratifikáciu národnými parlamentmi. (<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-05/cp170052sk.pdf>).

⁽²⁰⁾ Napríklad dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Čile (v súčasnosti v procese aktualizácie), dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom (ktorá bola uzavretá v roku 2017 a neobsahuje kapitolu o ochrane investícií, ale strany sa dohodli, že o tejto otázke sa bude v budúcnosti ďalej diskutovať a bude sa riešiť), ako aj budúce dohody o voľnom obchode s Austráliou a Novým Zélandom.

⁽²¹⁾ Toto pravidlo je tiež súčasťou medzinárodných zmlúv v oblasti ľudských práv, vrátane Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDLP).

4. Rozsah navrhovanej reformy medzi hmotnoprávnymi ustanoveniami o ochrane a postupmi urovnávania sporov

4.1. EHSV konštatuje, že rozsah navrhovanej mnohostrannej reformy sa obmedzuje na procesnoprávne aspekty urovnávania sporov medzi investormi a štátmi.

4.2. Hoci sa EHSV domnieva, že by bol vhodnejší celostnejší prístup zahŕňajúci tak hmotnoprávne, ako aj procesnoprávne aspekty ochrany investícií, uznáva zložitosť takéhoto prístupu a potrebu získať politickú podporu na mnohostrannej úrovni.

4.3. Vzhľadom na diskusie vedené pod záštitou UNCITRAL identifikovala III. pracovná skupina viaceré výziev. Patrí medzi ne aj otázka, či je možné dosiahnuť procesnoprávnu reformu urovnávania sporov medzi investorom a štátom pred hmotnoprávnou reformou. UNCITRAL to považuje za ťažkú, ale nie nemožnú úlohu. V tejto súvislosti sa III. pracovná skupina bude zaoberať otázkami, ktoré môžu súvisieť s postupom, ale zároveň môžu významne ovplyvniť legitimitu a konzistentnosť systému ako celku, napríklad: kódex správania pre zmierovacích sudcov, financovanie od tretích strán a súbežné konania.

4.4. Hmotnoprávna ochrana investícií sa zvyčajne poskytuje prostredníctvom viacerých zásad, medzi ktoré patria: vnútroštátne zaobchádzanie, zaobchádzanie podľa doložky najvyšších výhod (DNV), spravodlivé a rovnocenné zaobchádzanie a záruka prevodu kapitálu. Na nároky, ktoré môžu zahraniční investori uplatniť na urovanie sporu, sa však vzťahujú obmedzenia. Nároky sa napríklad nemôžu zakladať výlučne na strate zisku alebo len na zmene vnútroštátnych právnych predpisov.

4.5. Štáty prijímajú rôzne opatrenia na riešenie týchto problémov. Tie siahajú od celostnejších prístupov, ako je rozvoj nových modelov dohôd, ktorých cieľom je reformovať hmotnoprávne, ako aj procesnoprávne prvky ochrany investícií, po cielenejšie prístupy, ktoré sa zameriavajú buď na reformu hmotnoprávnej, alebo procesnej zložky ochrany investícií. EHSV konštatuje, že EÚ už začala podporovať holistickejší prístup, aspoň pokiaľ ide o bilaterálnu úroveň, prostredníctvom ICS.

4.6. Cieľom Komisie je, aby sa MIS po svojom zradení stal štandardným modelom pre urovnávanie sporov týkajúcich sa investícií vo všetkých budúcich dohodách EÚ, pričom by v konečnom dôsledku mal nahradiť procesné mechanizmy v existujúcich investičných dohodách EÚ a jej členských štátov.

4.7. V tejto súvislosti, ak sa v tom bude pokračovať, by MIS mal zreformovať existujúci systém ISDS tak, aby na jednej strane zabezpečoval ochranu zahraničných investícií, a na strane druhej v plnej miere zohľadňoval obavy, ktoré vyjadrili zainteresované strany. Chceli by sme poznamenať, že v tejto súvislosti sa dosiahol značný pokrok, najmä pokiaľ ide o najnovšie moderné dohody o voľnom obchode, o ktorých rokovala EÚ.

5. Verejný záujem

5.1. EHSV považuje za veľmi dôležité, aby MIS nijako neovplyvňoval schopnosť EÚ a jej členských štátov plniť si záväzky vyplývajúce z environmentálnych, ľudskoprávných a pracovnoprávných dohôd, ako aj záväzky v oblasti ochrany spotrebiteľa.

5.2. Dohoda o vytvorení MIS by v prvom rade a predovšetkým mala obsahovať ustanovenie týkajúce sa hierarchie, ktoré zabezpečí, že v prípade rozporu medzi ustanoveniami medzinárodnej investičnej dohody a prípadnými medzinárodnými dohodami v oblasti životného prostredia, sociálnych vecí či ľudských práv, ktoré sú pre jednu stranu sporu záväzné, majú prednosť záväzky vyplývajúce z medzinárodných dohôd v oblasti životného prostredia, sociálnych vecí či ľudských práv, aby sa zabránilo tomu, že prednosť budú mať ustanovenia investičnej dohody⁽²²⁾. Toto ustanovenie je to obzvlášť dôležité, aby sa zabezpečilo, že zmluvné strany MIC majú potrebnú slobodu na dosiahnutie cieľov v rámci Parížskej dohody, ktorá si vyžaduje významné regulačné zmeny v záujme dosiahnutia úspešnej energetickej transformácie.

5.3. Procesné záruky proti žalobám zameraným na legislatívu v oblasti verejného záujmu sú potrebné na zaručenie toho, že zmluvná strana bude mať právo na reguláciu vo verejnom záujme podľa vlastného uváženia a toto právo má prednosť pred ochranou investorov. EHSV sa domnieva, že toto sa dá dostatočne dosiahnuť len vtedy, ak sa z pôsobnosti vylúči verejný záujem. To však musí byť sprevádzané vhodnými zárukami, že sa tieto pravidlá nezneužijú na

⁽²²⁾ Kritická analýza prípadov súdnych rozhodnutí v oblasti ISDS pozri Andreas Kulick, *Global Public Interest in International Investment Law* (Cambridge University Press 2012), s. 225 – 306.

protektionistické opatrenia. V tejto súvislosti sa musí právo na reguláciu v oblasti sociálnej ochrany výslovne uviesť v kolektívnych zmluvách vrátane trojstranných a/alebo všeobecných (*erga omnes*) zmlúv s cieľom vyhnúť sa tomu, aby podliehali výkladu v zmysle porušenia legitímnych očakávaní investora⁽²³⁾.

5.4. EHSV konštatuje, že článok 818 ods. 3 CETA už zaručuje, že investor nemôže predložiť nárok, ak sa investícia uskutočnila na základe podvodného skreslenia skutočnosti, zatajenia, korupcie, alebo konania predstavujúceho zneužitie konania. Malo by sa zaručiť, že sa v prípadnej dohode o vytvorení MIS toto ustanovenie rozšíri na rozhodné právo, pokiaľ ide o podvody, zneužívanie ľudských práv alebo porušovanie (medzinárodných) právnych predpisov v environmentálnej, sociálnej alebo spotrebiteľskej oblasti.

5.5. Do rokovacieho poriadku MIS by sa mali začleniť aj prísne kritériá na predchádzanie neodôvodneným nárokom a zabezpečenie včasného zamietnutia neopodstatnených prípadov. Existencia predbežných zrýchlených postupov na včasné zamietnutie neopodstatnených nárokov je dôležitá, keďže vyrieši jeden z bodov kritiky voči súčasnému systému, a teda zabezpečí, že sa v budúcnosti nebude zneužívať. Okrem toho takýto zrýchlený postup v prípadoch bez právneho významu prispieje k zníženiu nákladov na fungovanie súdu.

5.6. EHSV konštatuje, že jednou zo vznesených pripomienok počas verejného vypočutia, ktoré usporiadal, bola možnosť financovať konanie tretími stranami. Financovanie tretími stranami nie je v súlade s pôvodnými zámermi investičných dohôd a môže viesť k vytvoreniu nevhodných stimulov. EHSV preto odporúča preskúmať vplyv financovania treťou stranou a jeho potrebu, ako aj jeho regulovanie v rámci MIS⁽²⁴⁾.

6. Práva tretích strán a protinávrhy

6.1. Podľa EHSV je možnosť podávať vyhlásenia *amicus curiae*⁽²⁵⁾, ktoré sú možné už aj v súčasnosti v značnom počte konaní v rámci ISDS, vítaným prvým krokom v záujme zabezpečenia vyváženého a spravodlivého systému. EHSV však považuje za mimoriadne dôležité, aby sa v dohovore, ktorým sa zriadi MIS, zabezpečilo nielen to, že vyhlásenia *amicus curiae* budú povolené, pokiaľ ide o ich prípustnosť, ale aj to, že ich sudcovia budú musieť riadne zohľadniť pri svojom rozhodovaní.

6.2. EHSV preto víta skutočnosť, že do mandátu na vytvorenie MIS bola začlenená možnosť zásahu tretích strán. EHSV však odporúča preskúmať úlohu tretích strán nad rámec súčasných pravidiel UNCITRAL, aby sa zabezpečil vyvážený a spravodlivý systém a efektívne právo príslušných tretích strán, ktorými môžu byť miestni obyvatelia, pracovníci, odborové zväzy, environmentálne skupiny alebo spotrebiteľia.

6.3. EHSV víta úsilie Komisie, aby v kontexte návrhu systému investičných súdov v rámci TTIP bola daná možnosť zásahu tretích strán a objasnenia v mandáte, že možnosť takéhoto zásahu by mala byť otvorená pre všetky zainteresované strany, ktoré majú právny záujem v tejto veci. EHSV žiada Komisiu, aby zabezpečila, že pevné kritériá v rámci MIS nebudú príliš obmedzujúce a umožnia rovnaký prístup ku konaniu v úplnom súlade so záväzkami, ktoré pre EÚ vyplývajú z Aarhuského dohovoru a v jeho duchu.

6.4. Niektoré zainteresované strany podporujú názor, že MIS by mal byť schopný zaoberať sa nárokmi, ktoré vznesú tretie strany, ako aj protinávrhmi štátov voči investorom v súlade s aktuálnym vývojom v starom systéme ISDS. Táto otázka vyvoláva viacero právnych a praktických otázok, ktoré treba podrobne preskúmať. Táto možnosť závisí napríklad od rozhodného práva, inými slovami od hmotnoprávných ustanovení obsiahnutých v dohodách, ktoré spadajú pod jurisdikciu súdu.

6.5. EHSV žiada Komisiu, aby zabezpečila aspoň to, že MIS nevyklúči úplne možnosť dotknutých tretích strán žiadať uplatnenie nárokov voči zahraničným investorom. V tomto zmysle by dohovor, ktorým sa zriadi MIS, mohol obsahovať ustanovenia, ktoré by umožnili tieto nároky v prípadoch, keď strany medzinárodnej dohody súhlasili s tým, že o takýchto sporoch bude rozhodovať MIS.

⁽²³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8

⁽²⁴⁾ <http://ccsi.columbia.edu/work/projects/third-party-funding-in-investor-state-dispute-settlement/>.

⁽²⁵⁾ Amicus curiae – doslovne „priateľ súdu“. Osoba, ktorá má veľký záujem v danej veci alebo vyhranený názor na predmet žaloby, nie je však stranou konania, môže požiadať súd, môže podať vyhlásenie, zdanlivo v prospech jedného z účastníkov konania, ale v podstate s cieľom predložiť argumenty v prospech vlastného postoja. Viac informácií: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/amicus+curiae>.

7. Vzťahy s vnútroštátnymi súdmi

7.1. EHSV sa domnieva, že MIS nesmie mať za žiadnych okolností negatívny vplyv na súdny systém EÚ a na nezávislosť práva EÚ. EHSV pripomína, že vo svojom stanovisku REX/411 uviedol, že existujú zásadné výhrady súvisiace so Zmluvami EÚ a ústavným právom, pokiaľ ide o vzťah medzi ISDS a právnym poriadkom EÚ. Domnieva sa preto, že „na zabezpečenie súladu ISDS s právom EÚ je absolútne nutná kontrola zo strany Súdneho dvora formálnym postupom vyžiadania stanoviska skôr, než príslušné inštitúcie prijmú rozhodnutie a pred dočasným nadobudnutím platnosti ľubovoľnej medzinárodnej investičnej dohody, ktorú uzavrela EK“.

7.2. V tejto súvislosti by EHSV chcel upozorniť na dva prípady, ktorými sa zaoberal Európsky súdny dvor a ktoré sú založené na predchádzajúcom arbitrážnom systéme ISDS a relevantné pre túto diskusiu. Európsky súdny dvor vo svojom stanovisku 2/15 zo 16. mája 2017 k dohode o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom uviedol, že EÚ nemá výlučnú právomoc, pokiaľ ide o zavedenie ISDS, keďže ISDS „vyníma spory zo súdnej právomoci členských štátov“. Okrem toho Európsky súdny dvor v rozsudku vo veci C-284/16 Slovenská republika/Achmea BV o investičnej dohode v rámci EÚ uviedol, že ISDS vyníma spory zo súdnej právomoci súdov členských štátov, a teda aj zo systému súdnych opravných prostriedkov v rámci právneho systému EÚ.

7.3. EHSV je rád, že belgická vláda požiadala o stanovisko podľa článku 218 ods. 11 ZFEÚ o tom, či je systém investičných súdov obsiahnutý v CETA v súlade so Zmluvami EÚ, čo EHSV žiadal vo svojom stanovisku na tému *Postoj EHSV k osobitným kľúčovým otázkam pri rokovaniach o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP)* ⁽²⁶⁾. EHSV dúfa, že stanovisko Európskeho súdneho dvora 1/17 poskytne inštitúciám EÚ potrebné usmernenie v dôležitých otázkach európskeho ústavného práva.

7.4. EHSV si uvedomuje, že niektoré zainteresované strany sa domnievajú, že najúčinnším spôsobom, ako zachovať právomoc vnútroštátnych súdov je obmedziť účastníkov konania pred mnohostranným investičným súdom na štáty a medzinárodné organizácie ako napríklad EÚ. Mechanizmus urovnávania sporov medzi štátmi je štandardným mechanizmom urovnávania sporov v rámci medzinárodného práva verejného, už sa využíva vo viacerých investičných dohodách, a mal by byť preto uprednostňovaným riešením aj vo vzťahu k investičnému právu. EHSV konštatuje, že iné zainteresované strany sa domnievajú, že urovnávanie sporov medzi investorom a štátom je v prípade investícií efektívnejšou možnosťou, keďže podľa nich poskytuje neutrálne, apolitické a nákladovo efektívne riešenie sporov. Ide o štandardný systém urovnávania sporov v oblasti investícií od jeho zavedenia pred niekoľkými desaťročiami.

7.5. EHSV konštatuje, že otázku vzťahu medzi vnútroštátnymi súdmi a mnohostranným investičným súdom vidia rôzne zainteresované strany rôzne. Zatiaľ čo niektorí sa domnievajú, že mnohostranný investičný súd by sa mal považovať za poslednú možnosť, až po povinnom vyčerpaní miestnych opravných prostriedkov, niektorí zastávajú názor, že prístup bez možnosti návratu (tzv. „no-U-turn approach“), ktorý v súčasnosti používa Komisia, predstavuje v kontexte multilaterálneho investičného súdu dobrý základ.

7.6. V rámci prístupu bez možnosti návratu má investor právo obrátiť sa na miestne súdy alebo priamo na ICS/MIS. Ak však o nejakom prípade jedna z týchto inšancií rozhodne, nemôže byť opätovne otvorený prostredníctvom inej inštancie. Niektoré zainteresované strany sa domnievajú, že tento prístup úspešne rieši výhrady vznesené k tomu, že investori môžu svoje nároky za to isté údajné porušenie vymáhať na viacerých fórach. Pripomínajú tiež, že tento prístup sa používa aj vo viacerých medzinárodných investičných dohodách ⁽²⁷⁾. Podľa analýzy Unctad ⁽²⁸⁾ je zámerom ustanovenia „no U-turn“ zabrániť tomu, aby si investor uplatňoval medzinárodné nároky z dôvodu údajného porušenia medzinárodnej investičnej dohody a súčasne si jeho dcérska spoločnosť uplatňovala nároky vo vnútroštátnom konaní z dôvodu údajného porušenia zmluvy alebo vnútroštátneho práva.

⁽²⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 8.

⁽²⁷⁾ Mnohé dohody, ktoré uzavreli USA a Kanada, obsahujú takéto ustanovenia „no U-turn“. Napríklad v bilaterálnej investičnej zmluve medzi Kanadou a Jordánskom (2009) v článku 26 o podmienkach, ktoré musia byť splnené pred uplatňovaním nárokov v rozhodcovskom konaní.

⁽²⁸⁾ Unctad series on Issues in International Investment Agreements II, Investor-State Dispute Settlement (Unctad, 2014): http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2013d2_en.pdf.

7.7. Požiadavka vyčerpať najprv všetky vnútroštátne opravné prostriedky je základnou zásadou medzinárodného občajového práva a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. Vo viacerých investičných dohodách, ktoré členské štáty EÚ uzavreli s tretími krajinami, sa výslovne vyžaduje, aby podávateľ sťažnosti najprv vyčerpal všetky vnútroštátne opravné prostriedky⁽²⁹⁾. Hlavnou úvahou pri tomto pravidle je, že dáva štátu, v ktorom k porušeniu došlo, možnosť na nápravu vlastnými prostriedkami v rámci vnútroštátneho právneho systému a uplatňuje sa vždy, keď sú k dispozícii medzinárodné aj vnútroštátne konania, ktoré umožňujú dosiahnuť rovnaký výsledok⁽³⁰⁾. Medzinárodný súdny dvor konštatoval, že táto zásada je taká dôležitá, že nie je možný výklad, že uzavretím medzinárodnej dohody bola implicitne zrušená⁽³¹⁾. Preto niektoré zainteresované strany považujú za dôležité, aby sa toto pravidlo v dohode o zriadení MIS výslovne uviedlo.

7.8. Vzhľadom na spomínanú diskusiu nabáda EHSV Európsku komisiu, aby podrobnejšie preskúmala otázku vyčerpania miestnych opravných prostriedkov a ako by tieto opravné prostriedky mohli fungovať v rámci MIS.

8. Nezávislosť a legitímnosť sudcov

8.1. Bez ohľadu na inštitucionálnu štruktúru MIS (samostatná medzinárodná organizácia alebo organizácia viazaná na existujúcu inštitúciu) by sa mala zaručiť jeho nezávislosť. Vymenovanie sudcov na trvalom základe sa považuje za kľúčový faktor pri budovaní judikatúry, čím sa zlepšuje predvídateľnosť a odkláňa sa od prístupu urovnávania sporov medzi investorom a štátom, ktorý sa často vníma ako „*ad hoc*“.

8.2. Ak by sa malo pokračovať v myšlienke MIS, konečným cieľom by mal byť súd so stálymi sudcami. V počiatočných štádiách svojho zriadenia by súd mal byť schopný zorganizovať sa tak, aby sa zohľadnil počet prípadov, ktorými sa bude zaoberať. Závisí to od počtu počiatočných strán dohovoru o zriadení súdu a počtu dohôd, ktoré podliehajú právomoci súdu.

8.3. Hoci metóda vymenovania sudcov nie je obsiahnutá v odporúčaniach Európskej komisie pre mandát, EHSV víta záväzky týkajúce sa stanovenia jasných kritérií na vysokej úrovni vrátane kritérií týkajúcich sa kvalifikácie kandidátov a dodržiavania kódexu správania, ako je Magna Charta sudcov⁽³²⁾, ktorou sa zaručí absencia konfliktov záujmov a nezávislosť sudcov. Je to nevyhnutné na zabezpečenie právneho štátu a dôvery verejnosti.

8.4. Pokiaľ ide o kvalifikáciu sudcov, treba nielen preukázať odborné znalosti v oblasti medzinárodného práva verejného, ale aj v oblastiach ako investičné právo, spotrebiteľské právo, environmentálne právo, ľudské práva a pracovné právo a urovnávanie sporov. Je to zásadné, aby sa zabezpečilo, že sudcovia budú mať potrebné skúsenosti na riešenie rôznych druhov prípadov a budú schopní v plnej miere pochopiť a správne zhodnotiť právny kontext prípadov, ktoré sa týkajú rôznych sektorov a druhov investícií, ktoré budú podliehať právomoci súdu.

8.5. EHSV navyše podporuje postup pri vymenovaní sudcov, ktorý je transparentný a spĺňa kritériá, ktorými sa zabezpečí spravodlivé zastúpenie všetkých strán dohovoru o zriadení súdu. Postup výberu by mal byť transparentný a podliehať zásadám verejnej kontroly.

8.6. Zabezpečenie transparentnosti, prístupu širokej verejnosti k informáciám, ako aj prístupnosti pre zainteresované strany, napríklad prostredníctvom akreditácie, je ďalším dôležitým prvkom na zlepšenie dôveryhodnosti a legitímnosti systému. Pravidlá UNCITRAL o transparentnosti pri rozhodcovských konaniach medzi investorom a štátom na základe zmluvy a Dohovor Organizácie Spojených národov o transparentnosti pri rozhodcovských konaniach medzi investorom a štátom na základe zmluvy (Maurícijský dohovor o transparentnosti) by mali stanoviť základnú úroveň pre pravidlá transparentnosti v budúcom mnohostrannom investičnom súde.

9. Efektívny systém

9.1. Samotným riadením mnohostranného investičného súdu by mal byť poverený sekretariát. Hoci v súčasnosti nie je jasné, či bude súd novozałożenou organizáciou alebo bude viazaný na existujúcu medzinárodnú organizáciu, musí sa zaručiť, že na fungovanie sekretariátu budú vyčlenené dostatočné finančné prostriedky.

⁽²⁹⁾ Pozri napríklad článok 5 bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 1976 medzi Nemeckom a Izraelom, článok 8 bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 1978 medzi Egyptom a Švédskom, článok 7 bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 1981 medzi Rumunskom a Srí Lankou, článok 8 bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 2008 medzi Albánskom a Litvou, článok XI bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 1992 medzi Uruguajom a Španielskom, článok X bilaterálnej investičnej zmluvy z roku 1991 medzi Uruguajom a Poľskom. Interhandel (Švajčiarsko v Spojené štáty), predbežné námietky, 1959 I.C.J. Rep. 6, číslo 27 (marec 21). Dostupné na <http://www.icj-cij.org/docket/files/34/2299.pdf>, číslo 27.

⁽³¹⁾ Elettronica Sicula S.p.A. (ELSI) (Taliansko versus Spojené štáty), rozsudok, 1989 MSD Rep. 15, 28 I.L.M. 1109 (júl 20), bod 50.

⁽³²⁾ <https://rm.coe.int/16807482c6>.

9.2. Navrhovaným mandátom sa odporúča, aby administratívne náklady pokryli strany spravodlivo, s prihliadnutím na rôzne kritériá vrátane úrovne hospodárskeho rozvoja strán, počtu dohôd, ktoré sa na danú stranu vzťahujú, a objemu medzinárodných investičných tokov jednotlivých strán alebo ich stavu.

9.3. Pokiaľ ide o pridelenie nákladov súvisiacich s rozhodovaním v prípadoch (s výnimkou odmeňovania sudcov, ktoré by sa podľa návrhu malo upraviť), v návrhu poverenia sa nič nespomína. EHSV požaduje objasnenie tejto otázky.

9.4. Značné množstvo priamych zahraničných investícií uskutočňujú malé a stredné podniky (MSP), ktoré musia mať za primeraných podmienok a pri primeraných nákladoch rovnakú úroveň ochrany a prístup k urovnaniu sporov.

9.5. Mala by sa tiež zvážiť možnosť poskytnúť zmierovací mechanizmus, ktorý by mal stranám pomôcť pri riešení sporu priateľským spôsobom.

9.6. Rozhodnutia mnohostranného investičného súdu by sa mali dať vynucovať a mali by sa zverejniť.

10. Vysoká úroveň ochrany a prípadné prechodné obdobie

10.1. Je dôležité poznamenať, že kľúčovým predpokladom na predloženie dohody v rámci právomoci súdu je, že obidve zmluvné strany dohody musia dať svoj súhlas. To teda znamená, že žiadna zo zmlúv podpísaných buď EÚ, alebo členskými štátmi EÚ nebude automaticky podliehať právomoci súdu, ak s tým nesúhlasí aj tretia strana.

10.2. V tejto súvislosti sa počas prípadného prechodného obdobia medzi súčasným systémom urovnávania sporov medzi investorom a štátom a systémom investičných súdov až do vytvorenia mnohostranného investičného súdu naďalej uplatňujú dohodnuté postupy urovnávania sporov s cieľom zaručiť vysokú úroveň ochrany investícií, vzhľadom na ich zákonnosť a použiteľnosť z hľadiska právnych predpisov EÚ, kým sa očakáva rozhodnutie Súdneho dvora EÚ vo veci, s ktorou sa naň obrátilo Belgicko⁽³³⁾.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽³³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 5.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III)

[COM(2018) 465 final – 2018/0247 (COD)]

(2019/C 110/28)

Spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Žiadosť o vypracovanie stanoviska	Európsky parlament, 2.7.2018 Európska komisia, 12.7.2018 Rada Európskej únie, 18.7.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	23.11.2018
Prijatie v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	181/1/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III) na obdobie rokov 2021 – 2027.

1.2. EHSV taktiež víta vyhlásenie, že výkonnosť by mala byť hlavným prvkom nástroja IPA III, čím sa umožní lepšie celkové riadenie pridelených finančných prostriedkov, ktoré bude odrážať záväzky prijímateľov a pokrok dosiahnutý pri realizácii reforiem. Využívanie ukazovateľov výkonnosti prispieje k celkovému hodnoteniu nástroja IPA III a je v súlade s predchádzajúcimi odporúčaniami týkajúcimi sa nástroja IPA II ⁽¹⁾.

1.3. EHSV je presvedčený, že stanovenie nástroja predvstupovej pomoci je v súlade s novou stratégiou Európskej komisie pre západný Balkán s názvom *Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti* ⁽²⁾, ktorá bola zverejnená 6. februára 2018, a jej šiestimi hlavnými iniciatívami, ktoré pokrývajú oblasti počnúc posilnením právneho štátu, posilnením spolupráce v oblasti bezpečnosti a migrácie až po spoločné vyšetrovacie tímy európskej pohraničnej a pobrežnej stráže, rozširovanie energetickej únie EÚ smerom na západný Balkán, zníženie poplatkov za roaming a zavedenie širokopásmového pripojenia v tomto regióne. Takisto je v súlade s politikou Európskej únie v oblasti rozširovania, pokiaľ ide o možné budúce prístupenie Turecka.

1.4. EHSV opakovane potvrdzuje svoj postoj vychádzajúci z článku 49 Zmluvy o Európskej únii, v ktorom sa stanovuje, že o členstvo v Únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje hodnoty úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám a zaviazá sa tieto hodnoty podporovať.

1.5. EHSV víta, že referenčná suma poskytnutá v rámci návrhu nariadenia o nástroji IPA III na obdobie rokov 2021 až 2027 bude v súlade s návrhom Európskej komisie približne 14,5 miliardy EUR.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nástroji predvstupovej pomoci (IPA II) a Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje nástroj európskeho susedstva* (Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 77).

⁽²⁾ Komisia stanovila základné zásady stratégie EÚ pre krajiny západného Balkánu vo svojom oznámení zo 6. februára 2018 s názvom *Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti*, COM(2018) 65 final.

- 1.6. EHSV taktiež víta, že 25 % výdavkov bude vynaložených na ciele v oblasti klímy.
- 1.7. Výbor víta, že nástroj IPA III zavádza väčšiu flexibilitu tým, že sa na začiatku nestanovujú pridelené prostriedky pre jednotlivých partnerov. Programový rámec nástroja IPA by mal vychádzať z vyvíjajúcich sa potrieb a mala by sa ním zabezpečiť rovnováha medzi predvídateľnosťou a financovaním na základe výkonnosti.
- 1.8. EHSV zdôrazňuje, že Európska komisia, kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny by mali v plnej miere prijať jeho odporúčania ⁽³⁾ predložené po hodnotení nástroja IPA II v polovici jeho trvania ⁽⁴⁾.
- 1.9. EHSV zdôrazňuje význam nástroja predvstupovej pomoci pre napredovanie hospodárskych reforiem a vytváranie priaznivého a predvídateľného obchodného prostredia s cieľom podporiť podnikanie, zakladanie podnikov a napomáhať rast MSP a tým zlepšovať konkurencieschopnosť, hospodársky rast a tvorbu dôstojných pracovných miest.
- 1.10. EHSV zdôrazňuje význam programov hospodárskej reformy a zmysluplné zapájanie sociálnych partnerov a ostatných organizácií občianskej spoločnosti do vytvárania a realizácie týchto programov. EHSV žiada, aby sa vyčlenil väčší objem finančných prostriedkov vrátane organizačných grantov určených na budovanie kapacít sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti, aby sa mohli efektívne zúčastňovať na týchto procesoch. V kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách by sa malo povzbudzovať zlepšovanie kvality a obsah sociálneho dialógu.
- 1.11. EHSV považuje financovanie z nástroja IPA III za dôležité pre integráciu ekonomík krajín západného Balkánu do EÚ.
- 1.12. EHSV podporuje názor, že pokrok prijímateľov pomoci poskytnutej z nástroja IPA, ktorý bol dosiahnutý v oblasti reforiem, má zásadný význam, pokiaľ ide o mieru čerpania (pre nástroj IPA II v rozpätí od 64,3 % do 88,9 %) a využitie týchto finančných prostriedkov, a zdôrazňuje potrebu posilniť kultúru spolupráce medzi prijímateľmi pomoci z krajín západného Balkánu. Prípady Turecka je však oveľa zložitejší a citlivý. Poskytovanie finančných prostriedkov krajine, v ktorej sa nedá úplne vylúčiť ďalšie zhoršovanie situácie v oblasti občianskych práv, si vyžaduje obozretnosť a potrebu uplatňovať zásadu podmienenosti.
- 1.13. EHSV zdôrazňuje, že nástroje predvstupovej pomoci treba využívať na zvyšovanie administratívnych kapacít kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín s cieľom pripraviť ich na budúce využívanie štrukturálnych fondov a účasť na spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ.
- 1.14. EHSV je pevne presvedčený, že EÚ by mala pre všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny zaviesť prísny a účinný mechanizmus na monitorovanie rozdeľovania prostriedkov z nástroja predvstupovej pomoci. Väčšia pozornosť by sa mala venovať najmä Turecku s cieľom zastaviť chronické oneskorenia v rôznych sektoroch.
- 1.15. EHSV navrhuje urýchliť vykonávanie nástroja IPA III najmä v prvých rokoch, aby sa zabránilo štrukturálnym prieťahom pri uzatváraní zmlúv a vykonávaní a aby sa postupne odbúrali súčasné oneskorenia. Komisia by mala venovať osobitnú pozornosť nepriamemu riadeniu u prijímateľov. Z hodnotenia v polovici trvania vyplynulo, že zatiaľ čo sa vplyv z hľadiska zvýšenia zodpovednosti považuje za pozitívny, uzatváranie zmlúv bolo nedostatočné a najmä v Turecku došlo k veľkým oneskoreniam pri vykonávaní.
- 1.16. EHSV zdôrazňuje, že monitorovanie sa musí vykonávať na základe ukazovateľov stanovených v návrhu Európskej komisie. Príslušné ukazovatele výkonnosti sa definujú a začlenia do programového rámca nástroja IPA a príjemcom finančných prostriedkov EÚ sa uložia primerané požiadavky na podávanie správ. Pri hodnotení výsledkov pomoci v rámci IPA III sa za referenčný bod budú považovať správy o rozšírení. Systém podávania správ o výkonnosti by mal zabezpečiť, aby sa údaje na monitorovanie vykonávania a výsledky získavali efektívne, účinne a včas.
- 1.17. EHSV sa domnieva, že Komisia by mala pravidelne monitorovať svoje opatrenia a skúmať pokrok pri dosahovaní výsledkov. V hodnoteniach sa posúdia praktické účinky nástroja na základe príslušných ukazovateľov a cieľov a podrobnej analýzy toho, do akej miery sa môže nástroj považovať za relevantný, účinný a efektívny a či poskytuje dostatočnú pridanú hodnotu EÚ a či je v súlade s ostatnými politikami EÚ. Hodnotenia budú zahŕňať poznatky získané na určenie akýchkoľvek nedostatkov/problémov alebo akéhokoľvek potenciálu na ďalšie zlepšenie opatrení alebo ich výsledkov a na maximalizáciu ich využívania/vplyvu.

⁽³⁾ Pozri odkaz v poznámke pod čiarou 1.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/evaluation-instrument-pre-accession-assistance-ipa-ii-draft-report_en

1.18. EHSV je pevne presvedčený, že by sa mali stanoviť referenčné hodnoty a medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami šíriť osvedčené postupy, aby sa zvýšila miera aktívneho čerpania finančných prostriedkov v týchto krajinách.

1.19. EHSV zdôrazňuje, že v novom návrhu nariadenia sa kladie dôraz aj na význam intenzívnejšej koordinácie a spolupráce s ostatnými darcami a finančnými inštitúciami vrátane súkromného sektoru.

1.20. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala potenciál dlhodobejšej perspektívy vo vykonávaní. Zvýši sa tým miera predvídateľnosti a zmenší sa časový tlak najmä v prípadoch, ak počas daného obdobia došlo k viacnásobným výrazným oneskoreniam.

1.21. EHSV sa domnieva, že je potrebné zlepšiť celkovú kvalitu (pracovných) dokumentov využívaných pri plánovaní sektorového prístupu, ako aj objasniť toto plánovanie pre všetky príslušné strany. Na tento účel odporúča, aby sa prijali aj opatrenia na zlepšenie kapacít Európskej komisie s cieľom bežne zohľadňovať horizontálne otázky. Vo všeobecnosti sa podporuje posilňovanie kapacity všetkých inštitúcií zapojených do vykonávania predvstupovej pomoci. Táto podpora by mala zahŕňať primerané využívanie technickej pomoci zameranej na podporu týchto inštitúcií v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách.

1.22. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by sa mal využívať s cieľom lepšie pochopiť základné hodnoty EÚ, ako aj propagovať pridanú hodnotu predvstupovej pomoci pred širokou verejnosťou v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Malo by sa to uskutočňovať prostredníctvom grantových programov spravovaných delegáciami Európskej únie.

1.23. EHSV víta, že nástroj predvstupovej pomoci by mal byť prepojený s a) právnym štátom, b) dobrým riadením a základnými právami, c) spoločensko-hospodárskym rozvojom, d) prijatím politík EÚ a *acquis*, e) dobrými susedskými vzťahmi a zmierením a f) regionálnou spoluprácou.

2. Právny štát, dobré riadenie a základné práva

2.1. EHSV zdôrazňuje, že naďalej existujú veľké rozdiely medzi normami EÚ a normami v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Zdá sa, že situácia v Turecku je zložitejšia, ako bola v minulosti, a to najmä po neúspešnom pokuse o štátny prevrat v júli 2016 a po zavedení stanného práva.

2.2. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by mal naďalej investovať do projektov spojených s právnym štátom, ktoré pomohli krajinám vytvoriť silné a profesionálne orgány na presadzovanie práva a súdne orgány, ktoré sú slobodné a nezávislé od vonkajšieho vplyvu.

2.3. Výbor sa takisto domnieva, že by sa mala venovať osobitná pozornosť vytvoreniu účinného systému na ochranu hraníc, riadenie migračných tokov, predchádzanie humanitárnym krízam a na poskytovanie azylu osobám v núdzi. Veľmi užitočná môže byť technická pomoc zo strany EÚ na podporu osvedčených postupov dobrého riadenia v týchto oblastiach. Všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny musia okrem toho vyvinúť mechanizmy na predchádzanie organizovanej trestnej činnosti, zastavenie terorizmu a nezákonného prisťahovalectva. Turecko by malo preukázať pevnejšie odhodlanie vykonávať dohodu, ktorú podpísalo s EÚ 28. marca 2016 o zastavení toku nelegálnej migrácie smerujúcej cez Turecko do Európy⁽⁵⁾.

2.4. EHSV podčiarkuje, že verejný sektor vo všetkých kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách naďalej trpí problémami, ako je klientelizmus, neprehľadnosť, korupcia a nerovnosť.

2.5. Výbor si uvedomuje, že menšiny vo všetkých kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách naďalej čelia mnohým problémom v dôsledku diskriminačného správania a postojov.

2.6. EHSV je pevne presvedčený, že v rámci nástroja predvstupovej pomoci by mali mať prioritu iniciatívy zamerané na reformu a odpolitizovanie verejného sektora, podporu transparentnosti a spoľahlivosti, rozširovanie elektronickej verejnej správy a zlepšovanie riadenia. Nástroj predvstupovej pomoci by sa mal v tejto súvislosti využívať na vytváranie zmysluplných príležitostí na zapojenie čo najširšieho okruhu organizácií občianskej spoločnosti do tvorby vládnych politík.

(5) <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>

2.7. EHSV je pevne presvedčený, že občianska spoločnosť by sa mala uznať ako dôležitý činiteľ, pokiaľ ide o zabezpečenie právneho štátu. Iniciatívy občianskej spoločnosti by preto mali mať v rámci nástroja predvstupovej pomoci prioritu.

2.8. Výbor sa taktiež nazdáva, že prioritou predvstupovej pomoci by malo byť financovanie inštitúcií podporujúcich a propagujúcich rovnosť a rešpektovanie občianskych práv.

3. Sociálno-ekonomický rozvoj

3.1. EHSV si uvedomuje, že potreba finančnej pomoci určenej týmto partnerom sa prejavuje prostredníctvom pretrvávajúcej vysokej miery nezamestnanosti (napr. 21,6 % v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko a 35,3 % v Kosove *) v prvom štvrtroku 2018) a pomalého dobiehania členských krajín EÚ z hľadiska HDP na obyvateľa.

3.2. EHSV si v plnej miere uvedomuje, že chudoba, vysoká nezamestnanosť, neformálna ekonomika, nízke mzdy, korupcia, nezákonné konanie, emigrácia kvalifikovaných pracovníkov a odliv mozgov majú vplyv na všetkých partnerov v krajinách západného Balkánu ⁽⁶⁾ a v Turecku.

3.3. EHSV sa domnieva, že úloha vzdelávania vo všetkých partnerských krajinách západného Balkánu a v Turecku, so zreteľom na rovnaký prístup k systémom vzdelávania, má zásadný význam z hľadiska podpory európskych hodnôt, rozvoja zmyslu pre toleranciu voči príslušníkom menšín, posilňovania rodovej rovnosti a boja proti predsudkom a utužovania sociálnej súdržnosti.

3.4. EHSV sa takisto domnieva, že prostredníctvom nástroja IPA III treba implementovať „program sociálnej súdržnosti“, pričom treba zlepšovať účinnosť a efektívnosť systémov vzdelávania a tak riešiť problém súvisiaci s nedostatkom zručností a nesúlalom medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, ako aj výzvy na trhu práce týkajúce sa digitálnych a technických zmien v hospodárstve. Rozšírením finančnej podpory na programy odborného vzdelávania, systémy učňovskej prípravy a systémy celoživotného vzdelávania, ako aj užším zapájaním sociálnych partnerov a ostatných príslušných organizácií občianskej spoločnosti do ich vypracúvania by sa mohol riešiť problém súvisiaci s nesúlalom medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na trhu práce a znížiť vysoká miera nezamestnanosti, ako aj počet neobsadených pracovných miest.

3.5. EHSV podčiarkuje význam vytvárania mechanizmov prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci s cieľom bojovať proti chudobe a poskytnúť prístup na trh práce najmä mladým ľuďom, ženám a menšinovým skupinám, a tým predchádzať vysťahovalectvu a úniku mozgov.

3.6. EHSV sa domnieva, že prehĺbenie a rozšírenie sociálneho dialógu je nevyhnutnou podmienkou sociálno-ekonomického rozvoja. Sociálni partneri musia zohrávať dôležitú úlohu pri vypracúvaní a vykonávaní politík.

3.7. EHSV je pevne presvedčený, že zvýšenie kapacity v záujme posilnenia makroekonomickej stability a podpora pokroku s cieľom dosiahnuť fungujúce trhové hospodárstvo schopné čeliť konkurenčným tlakom a trhovým silám pôsobiacim v rámci Únie by mali byť prioritou pre všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny počas rozdeľovania predvstupovej pomoci. Osobitnú pozornosť však treba venovať aj podnikateľskej úrovni ekonomík, ktoré sú prijímateľmi predvstupovej pomoci. Podnikanie, samostatná zárobková činnosť, MSP a mikrofinancovanie by sa nemali zanedbávať.

3.8. EHSV osobitne upozorňuje na zlepšovanie trhovej orientácie súkromného sektoru a na konkurencieschopnosť súkromných podnikov prostredníctvom rozdeľovania predvstupovej pomoci.

3.9. Výbor sa domnieva, že v rámci nástroja IPA III by sa pre organizácie občianskej spoločnosti mali sprístupniť prevádzkové granty pokrývajúce aspoň 36 mesiacov.

3.10. EHSV sa nazdáva, že v rámci nástroja IPA III by sa mal ďalej zvyšovať vplyv malých systémov na prerozdelenie finančných prostriedkov určených pre organizácie na regionálnej a miestnej úrovni a malé organizácie občianskej spoločnosti, a to najmä prostredníctvom oveľa rozsiahlejšieho zapájania organizácií občianskej spoločnosti do všetkých etáp plánovania pre každý z týchto systémov prerozdelenia finančných prostriedkov.

3.11. EHSV zdôrazňuje, že prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci treba poskytnúť pomoc inštitúciám, pokiaľ ide o podporu digitálnych technológií a šírenie, ochranu životného prostredia a stanovenie najprísnejších noriem v oblasti jadrovej bezpečnosti.

(*) Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora (ICJ) k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

(6) Stanovisko EHSV na tému Hospodárska a sociálna súdržnosť a európska integrácia západného Balkánu – výzvy a priority (Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 15).

3.12. EHSV sa tiež domnieva, že pokiaľ ide o získanie predvstupovej pomoci, prioritu by malo mať vytváranie inštitúcií na podporu rovnakého prístupu k vzdelávaniu detí, rozvoj odborného vzdelávania, zlepšovanie kvality vysokoškolského vzdelávania, rozširovanie celoživotného učenia a vytvorenie mechanizmov/orgánov upravujúcich pracovné vzťahy, postupy kolektívneho vyjednávania a riešenia pracovných sporov a štruktúrovaný dialóg medzi sociálnymi partnermi.

4. Prijatie politík EÚ a *acquis*

4.1. EHSV si uvedomuje, že existujú veľké rozdiely medzi normami EÚ a normami uplatňovanými v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách.

4.2. Výbor sa domnieva, že pozornosť by sa mala venovať podpore zosúladenia noriem, politík a postupov kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín s normami Únie vrátane pravidiel poskytovania štátnej pomoci.

4.3. EHSV zdôrazňuje, že okrem harmonizácie legislatívnej časti *acquis communautaire* sa kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny budú musieť oboznámiť s politikami, o ktorých sa v súčasnosti v EÚ diskutuje a ktoré sa tvoria v EÚ, a prípadne s nimi svoje politiky zosúladiť. Ide napr. o Európsky pilier sociálnych práv, rozvojové ciele tisícročia, ako aj spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ v súvislosti s tokom utečencov a migrantov a integrovanou kontrolou hraníc.

5. Dobré susedské vzťahy a zmierenie

5.1. Kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny západného Balkánu a Turecko naďalej ovplyvňujú negatívne dôsledky vojen a konfliktov, etnickej nenávisť, iredentistických hnutí a zmrazených konfliktov, ktoré by mohli opäť vypuknúť. Je potrebné dôrazne nabádať na vyriešenie najnaliehavejších bilaterálnych otázok ešte pred prístupom krajín k EÚ, hoci ak sa bude trvať na vyriešení všetkých otvorených otázok, mohlo by dôjsť k oddialeniu tohto procesu. Podpora obnovy ich obchodu a iných hospodárskych vzťahov by mohla prispieť k vyriešeniu konfliktov a hospodárskemu rastu.

5.2. EHSV víta iniciatívy zo strany štátnych vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií, akademickej obce a organizácií občianskej spoločnosti zamerané na oblasť zmierenia, dobrých susedských vzťahov a uplatňovanie kritického prístupu k minulosti.

5.3. Výbor zdôrazňuje, že proces integrácie by sa mal uľahčiť posilnením kapacít organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov vrátane profesijných združení a stimulovaním v oblasti vytvárania sietí na všetkých úrovniach medzi organizáciami v EÚ a organizáciami, ktoré sú prijímateľmi pomoci.

5.4. EHSV sa domnieva, že nástroj IPA III by mal poskytovať finančné prostriedky organizáciám občianskej spoločnosti, ktorých cieľom je zlepšovať občiansky priestor v záujme záväzkov a účasti. V nástroji IPA III by sa mala rozšíriť podpora určená na infraštruktúru občianskej spoločnosti, tematické platformy občianskej spoločnosti a siete.

6. Regionálna spolupráca

6.1. Faktorom rozvoja a prepojenia regiónu by mala byť energetická a dopravná sieť. Tým by sa zabezpečilo, že občania kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín západného Balkánu a Turecka budú mať jasnú predstavu o sociálnych, hospodárskych a environmentálnych výhodách prístupu k EÚ. Napríklad energetická účinnosť, ako aj úspory energie, sú faktormi, ktoré podnecujú činnosť podnikov a vytváranie ekologických, ale aj tradičných pracovných miest.

6.2. EHSV sa domnieva, že prioritu v rámci nástroja predvstupovej pomoci by mali mať inštitúcie a iniciatívy prepájajúce kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny v oblasti energetiky, komunikácie, digitalizácie, inovácie, dopravy a ochrany životného prostredia. Ako dobrý príklad osvedčeného postupu možno uviesť spoluprácu medzi mestami Kula v Bulharsku a Boljevac v Srbsku, ktoré chcelo zakúpiť špeciálne vozidlá, sledovacie bezpilotné lietadlá a osobné ochranné vybavenie s cieľom bojovať proti lesným požiarom⁽⁷⁾.

6.3. EHSV podporuje Zmluvu o Dopravnom spoločenstve, ktorú EÚ a kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny západného Balkánu podpísali 12. júla 2017, a nabáda zmluvné strany, aby ju ešte viac rozvinuli. V tejto súvislosti by Európska komisia, Európska investičná banka a partneri zo západného Balkánu mali zamerať svoje investície na spojenie základnej siete TEN-T EÚ a infraštruktúry na západnom Balkáne. Preto je teraz potrebné vytvoriť spoločný program a identifikovať dostupné finančné prostriedky a stanoviť spoločný harmonogram.

(7) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/SK/C-2018-3051-F1-SK-MAIN-PART-1.PDF>.

6.4. Zlepšením infraštruktúry sa znížia náklady na dopravu a energie a podporia sa rozsiahle investície v tejto oblasti a taktiež sa uľahčí medziregionálny obchod. Okrem toho podpora digitálnej modernizácie a postupné znižovanie nákladov na roaming v krajinách západného Balkánu prispeje k rozvoju podnikania, zvýšeniu produktivity a zlepšeniu kvality života. Nedostatočná infraštruktúra však nie je hlavnou prekážkou spolupráce medzi partnermi zo západného Balkánu. Cieľ a obsah spolupráce bol obmedzený v dôsledku prejavov nepriateľstva z minulosti a dodnes nevyriešených sporov medzi nimi. Toto by bolo možné čiastočne napraviť podporou projektov cezhraničnej spolupráce v rámci nástrojov IPA.

6.5. Mali by sa využívať médiá a iné formy komunikácie s cieľom zdôrazniť prítomnosť a význam aktivít EÚ v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách. Okrem toho by sa počas celého prístupového procesu mali zvyšovať kapacity komunálnych úradníkov v oblasti projektového manažmentu a implementácie.

7. Konkrétne pripomienky k návrhu nariadenia o IPA III

7.1. EHSV sa domnieva, že návrh nadväzuje na výsledky a skúsenosti získané počas predchádzajúcich programových období a považuje ho za vhodný na dosiahnutie stanovených cieľov. Opakovane však pripomína, že v porovnaní s členskými štátmi čelia kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny značne rozdielnym výzvam, a preto má flexibilita kľúčový význam.

7.2. EHSV v plnej miere podporuje ciele nástroja IPA III, chce však zdôrazniť, že v krátkodobom horizonte je ťažké pozorovať priame účinky. Preto odporúča, aby sa dôkladne posúdila pridaná hodnota budúcich intervencií, pokiaľ ide o rozsah záväzku, politickú váhu a podporu pre väčšinu prijímateľov pomoci. Treba privítať, že podpora rozpočtu poskytnutá v súčasnom programovom období bola katalyzátorom inštitucionálnych zmien a rozšírenia politického dialógu v prijímateľských krajinách (napr. Srbsko. Čierna Hora a Albánsko).

7.3. So zreteľom na zložitú situáciu, v ktorej sa nachádza veľká väčšina prijímateľov pomoci, EHSV odporúča, aby sa v dostatočnej miere zjednodušili požiadavky na vypracovanie dokumentov a aby sa pozornosť sústredila na podporu prijímateľov a na to, aby sa zabezpečilo, že prijímatelia budú mať pocit spoluzodpovednosti za výsledky. Z toho dôvodu treba pokračovať v úsilí ďalej rozvíjať nepriamy spôsob riadenia s prijímateľskou krajinou, ako aj v činnostiach zameraných na budovanie kapacít s cieľom pomôcť zainteresovaným stranám, aby sa mohli konštruktívne zapájať do celkového plánovania.

7.4. EHSV sa domnieva, že prostredníctvom akcií financovaných z iných zdrojov v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách je potrebné posilniť doplnkovosť nástroja IPA III.

7.5. EHSV navrhuje, aby sa v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách prijali osobitné opatrenia počas procesu rokovania na vnútroštátnej úrovni s cieľom vyhnúť sa chronickým oneskoreniam, prekážkam a nedostatkom, ktoré sa objavili počas súčasného programového obdobia. Treba zohľadniť skutočnosť, že v porovnaní s národnými rozpočtami niektorých prijímateľských krajín je výška finančných prostriedkov nástroja IPA relatívne obmedzená, pričom treba dosiahnuť stabilný konsenzus medzi Európskou úniou a vnútroštátnymi inštitúciami týchto krajín a podporiť politický dialóg.

8. Osvedčené postupy

8.1. Modely podávania žiadostí: treba dosiahnuť ďalšie zjednodušenie a najmä zjednotenie v rámci nástroja IPA, ale aj vo vzťahu k iným darcom a požiadavkám v oblasti vnútroštátnej legislatívy. Existuje príliš veľa usmernení a pokynov – existuje priestor pre zjednotenie, pričom špecifické prípady budú zhrnuté v osobitnej kapitole.

8.2. Mali by sa zlepšiť kvalifikácie, poznatky a zručnosti verejných obstarávateľov vrátane kontrolných orgánov, resp. orgánov vykonávajúcich audit, a to najmä v prípadoch, ak si určitá otázka vyžaduje vysvetlenie a veľa času na vypracovanie odpovede.

8.3. V rámci niektorých podporných systémov existujú prehnané požiadavky týkajúce sa analýzy projektového prostredia, situácie v regiónoch atď., čo je pre bežných žiadateľov veľmi náročné. Mohlo by to fungovať opačne. Zadávajúce administratívy môžu najímať expertov, ktorí vypracujú takéto analýzy a posúdia, či je projekt životaschopný.

8.4. Uživateľsky ústretovejší prístup k žiadateľom: dokumentácie žiadosti môžu vopred preskúmať pracovníci príslušných administratívnych orgánov (alebo poskytovatelia technickej pomoci) alebo sa s nimi môžu viesť konzultácie a mal by sa poskytnúť dodatočný čas na splnenie administratívnych požiadaviek.

- 8.5. Zmeny v zmluve: treba zabezpečiť flexibilitu a rýchlejšie spracovanie. Vymedzenie programu trvá väčšinou jeden až dva roky a následný postup podávania žiadosti je zdĺhavý. Preto bude potrebné zaviesť flexibilné prostriedky na zmenu zmlúv.
- 8.6. Vzťahy s verejnosťou, značka a viditeľnosť: požiadavky v tejto oblasti možno zjednodušiť a optimalizovať. Okrem toho treba zlepšiť viditeľnosť projektov financovaných EÚ.
- 8.7. Odvetvové a projektové dokumentácie týkajúce sa cieľových hodnôt ukazovateľov by sa mali upraviť tak, aby boli synchronizované so skutočným vykonávacím obdobím.
- 8.8. Zmluvy o vykonaní odvetvových reforiem prispievajú k vykonávaniu politických reforiem a dosiahnutiu výsledkov, ktorú sú pre dané odvetvie špecifické. Možné opatrenia v rámci nástroja IPA III zahŕňajú: zapojenie kvalifikovaných pracovníkov do operačnej štruktúry a poskytovanie primeranej a neustálej technickej podpory pre operačné štruktúry. Malo by sa zabezpečiť, aby kľúčové zainteresované strany mali väčší pocit spoluzodpovednosti za tento proces. Výzvy v oblasti plánovania: v dôsledku časovej postupnosti zmlúv v rámci programu môže dôjsť k nesplneniu zmluvného termínu, čo môže následne v procese vykonávania spôsobiť mnohé problémy.
- 8.9. Potenciálne riziká, ktoré sa vyskytli počas vykazovaného obdobia nástroja IPA II, ukázali, že treba zaručiť záväzok a účinnú medzirezortnú spoluprácu a koordináciu. Je to spôsobené zložitou intervenciou a spoločnou zodpovednosťou konkrétnych vnútroštátnych inštitúcií, a to so zreteľom na skutočnosť, že za plánované reformy sú zodpovedné rôzne útvary vládnych orgánov.
- 8.10. Problémy počas prípravy súťažných podkladov/uzatvárania zmlúv na úrovni projektov spočívajú najmä v ťažkostiach spojených s plnením stanovených predpokladov, vo výzvach spojených s koordináciou s ďalšími súvisiacimi projektmi/zmluvami a určením ich časovej postupnosti, ale aj v nedostatočnej kapacite, pokiaľ ide o včasnú prípravu kvalitnej dokumentácie pre verejnú súťaž.
- 8.11. Z hľadiska uzatvárania zmlúv majú kľúčový význam tieto získané poznatky, ktorým by sa mala venovať ďalšia pozornosť: nedostatočná kapacita v dôsledku fluktuácie zamestnancov v inštitúciách prijímateľských krajín, nízka kvalita dokumentácie predkladanej prijímateľmi pomoci, nedostatok vlastných praktických odborných znalostí na prípravu zložitých projektov, potreba posilniť pocit spoluzodpovednosti kľúčových zainteresovaných strán za daný proces, náročné určovanie časového sledu zmlúv v rámci programu, v dôsledku čoho môže dôjsť k porušeniu zmluvy alebo lehoty na realizáciu, včasné plnenie nevyhnutných podmienok atď.
- 8.12. Častým problémom je nesúlad medzi ukazovateľmi uvedenými v pôvodných odvetvových/projektových dokumentáciách a následnými hodnotami do konca sledovaného obdobia. Aj kvalita ukazovateľov je v niektorých prípadoch nedostatočná, čo bráni účinnému sledovaniu vykonávania programu.
- 8.13. Obsah niektorých zmlúv spravovaných decentralizovanými orgánmi závisí od výsledkov predchádzajúcich zmlúv, ktoré uzatvorili hlavní obstarávatelia. Existuje teda riziko, pokiaľ ide o včasné predkladanie ponúk v rámci verejnej súťaže a plnenie zmlúv spravovaných decentralizovanými orgánmi.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce a nástroj spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti

[COM(2018) 460 final – 2018/0243 (COD)]

(2019/C 110/29)

Spravodajca: **Cristian PÎRVULESCU**

Konzultácia	Európsky parlament, 2.7.2018 Európska komisia, 12.7.2018 Rada Európskej únie, 19.7.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie článok 206 Zmluvy o Euratome
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	23.11.2018
Prijaté v pléne	12.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	539
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	176/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce

1.1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje všeobecné a konkrétne ciele návrhu a domnieva sa, že zlúčenie nástrojov používaných v súvislosti so susednými a tretími krajinami je vítaným a užitočným krokom. EÚ musí so susednými a tretími krajinami rozvíjať konštruktívne, realistické a pragmatické vzťahy, v ktorých by sa mal i naďalej klásť hlavný dôraz na hodnoty.

1.1.2. Výbor konštatuje, že z tohto návrhu jasne vidieť odhodlanie Komisie a ostatných európskych inštitúcií a členských štátov podporovať rozvoj občianskej spoločnosti, demokracie a systémov ochrany ľudských práv. Fungovanie nového konsolidovaného nástroja by sa vo všetkých fázach, od plánovania až po monitorovanie a hodnotenie, malo zameriavať na podporu hodnôt EÚ vrátane právneho štátu, integrity, pluralizmu, demokracie a ochrany ľudských práv. Výbor preto naliehavo žiada Európsku komisiu, aby výrazne zvýšila finančné prostriedky vyčlenené na tematické programy pre ľudské práva a demokraciu a občiansku spoločnosť.

1.1.3. Výbor podporuje cieľ Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce, ktorým je podporovať a presadzovať hodnoty a záujmy Únie na celom svete v záujme sledovania cieľov a zásad jej vonkajšej činnosti. V oznámení sa ďalej píše, že pri vykonávaní tohto nariadenia sa zabezpečí súlad s inými oblasťami vonkajšej činnosti a s inými príslušnými politikami EÚ, ako sa uvádza v Agende 2030 pre udržateľný rozvoj (Agenda 2030). Znamená to zohľadnenie vplyvu všetkých politík na udržateľný rozvoj na všetkých úrovniach – na vnútroštátnej úrovni, v rámci EÚ, v iných krajinách a na svetovej úrovni.

1.1.4. Výbor využíva túto príležitosť na to, aby Európskej únii pripomenul, že Agenda 2030 sa zasadzuje za taký svet, v ktorom by sa každá krajina so zreteľom na rôzne úrovne národného rozvoja a kapacity mohla tešiť stabilnému, inkluzívnemu a udržateľnému hospodárskemu rastu, sociálnemu rozvoju vrátane dôstojnej práce pre všetkých a tiež environmentálnej ochrane. Svet, v ktorom zásadnými prvkami pre udržateľný rozvoj sú demokracia, dobrá správa a právny štát, ako aj priaznivé prostredie na národnej a medzinárodnej úrovni.

1.1.5. Vzhľadom na túto dôležitú úlohu podporovať akčný plán Agendy 2030 pre ľudí, planétu a prosperitu, je nevyhnutné viac sa zamerať na podporné nástroje a na to, ako sú usporiadané a prepojené so zložitou realitou celosvetovej politiky. Zlúčenie a zjednotenie používaných nástrojov predstavuje veľký krok vpred smerom k efektívnej a na priority orientovanej činnosti zameranej na dosiahnutie navrhovaných cieľov. EÚ sa často ocitá v pozícii, keď musí rozhodne konať v záujme podpory najzraniteľnejších skupín a jednotlivcov. Túto zodpovednosť treba zachovať a náležite podporovať.

1.1.6. Susedné a tretie krajiny čelia mnohým veľkým, rôznorodým a prekrývajúcim sa problémom. V súčasnom globálnom prostredí, v ktorom sa zdá, že reformy na podporu demokratizácie, politickej stabilizácie a hospodárskeho rozvoja uviazli na mŕtvom bode, nesmie EÚ upustiť od svojho úsilia, ale mala by ho naopak zintenzívniť. Mala by udržiavať trvalé kontakty s vládami susedných a tretích krajín a nabádať a povzbudzovať ich, aby zodpovedne spolupracovali. Jej vzťahy s vládami týchto krajín založené na partnerstve by mali byť pevné, asertívne a dôrazne smerovať k zlepšeniu životných podmienok ľudí, ktorí v nich žijú.

1.1.7. Výbor sa zasadzuje za to, aby EÚ odteraz do roku 2030 proaktívne podporovala úsilie vykoreniť chudobu a hlad; bojovala proti rozdielom v rámci krajín a medzi nimi; budovala mierové, spravodlivé a inkluzívne spoločnosti; chránila ľudské práva a presadzovala rovnosť pohlaví a zlepšenie postavenia žien a dievčat; a zabezpečila trvalú ochranu našej planéty a jej prírodných zdrojov.

1.1.8. Výbor víta kroky v rámci tohto návrhu smerujúce k zníženiu administratívneho zaťaženia inštitúcií EÚ a členských štátov a väčšie zameranie na politické ciele a záväzok voči vonkajším partnerom. Výbor oceňuje a podporuje veľký pokrok, ktorý návrh prináša v podobe väčšieho zjednodušenia a flexibility a lepšieho monitorovania výsledkov.

1.1.9. Výbor víta skutočnosť, že rozpočtové a kontrolné právomoci Európskeho parlamentu by sa rozšírili tým, že činnosti, ktoré sú v súčasnosti financované z Európskeho rozvojového fondu (ERF), by sa začlenili do rozpočtu EÚ.

1.1.10. Výbor vyzýva Európsku komisiu, aby nadviazala na úspechy a pokrok dosiahnuté pomocou predchádzajúcich nástrojov. Napríklad európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva uznával všetky hospodárske, sociálne a kultúrne práva a podporoval sociálny dialóg⁽¹⁾. Organizácie občianskej spoločnosti bojujúce za slobodu, demokraciu, ľudské práva a spravodlivé voľby boli podporované aj napriek nevráživosti, ktorú voči nim prechovávajú niektoré vlády. Tento záväzok by sa mal zachovať a ďalej rozvinúť.

1.1.11. Výbor zdôrazňuje význam demokratických a volebných procesov v susedných a tretích krajinách a vyzýva Európsku komisiu, aby kládla prioritný dôraz na rozvoj silných a nezávislých volebných inštitúcií. Inštitúcie EÚ by mali úzko spolupracovať s Benátskou komisiou, Radou Európy, OBSE a sieťami expertov na voľby, aby konkrétnymi opatreniami rozhodujúcou mierou prispeli k rozvoju spravodlivých a spoľahlivých volebných procesov.

1.1.12. Výbor vyzýva členské štáty, aby so zreteľom na svoje dlhodobé vzťahy so susednými a tretími krajinami plne spolupracovali s cieľom zlepšiť výsledky dosiahnuté pomocou tohto nástroja.

1.1.13. Výbor podporuje odporúčania, ktoré predložil vo svojom stanovisku Výbor regiónov, a taktiež nabáda Komisiu, aby v každom prípade zabezpečila, že sa v procese návrhu, vykonávania a súvisiacich postupov monitorovania programov uskutočnia riadne konzultácie s relevantnými zainteresovanými stranami vrátane miestnych a regionálnych orgánov verejnej správy a že tieto budú mať včas prístup k relevantným informáciám, ktoré im umožnia zohrávať v tomto procese zmysluplnú úlohu. Výbor takisto zdôrazňuje, že demokracia na nižšej ako národnej úrovni by mala byť zahrnutá do hlavných zásad, keďže najpriamejší prístup k demokracii majú občania na miestnej a regionálnej úrovni.

1.2. Nástroj spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti

1.2.1. Pokiaľ ide o Európsky nástroj pre jadrovú bezpečnosť, po jadrovej katastrofe vo Fukušime sa jasne ukázalo, že problémy a riziká spojené s využívaním jadrovej energie majú celosvetový charakter. V návrhu sa však na strategickej a politickej úrovni nerieši požiadavka dlhodobého plánovania v oblasti jadrovej energetiky, ktorého sa dovolávajú občania, občianska spoločnosť a podnikateľský sektor.

⁽¹⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR)*, spravodajca: Giuseppe Iuliano (Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 13); stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému *Nástroj financovania rozvojovej spolupráce EÚ: úloha organizovanej občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov*, spravodajca: Giuseppe Iuliano (Ú. v. EÚ C 44, 11.2.2011, s. 123).

1.2.2. Výbor víta zámer Komisie zahrnúť aktivity v jadrovej oblasti, ktoré sú v súlade s politikou rozvoja a medzinárodnej spolupráce v zdravotníctve, poľnohospodárstve, priemysle a sociálnych projektoch so zameraním na riešenie dôsledkov prípadnej jadrovej havárie. Nie je však jasné, ako dostupný rozpočet a existujúca inštitucionálna štruktúra umožnia realizovať tento zámer v praxi.

1.2.3. Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu zohráva dôležitú úlohu a mala by byť zodpovedná za zaistenie transparentnosti a včasné varovanie v súvislosti s rozvojom nových jadrových elektrární vo svete. EÚ by mala plne spolupracovať s celosvetovými inštitúciami a organizáciami v snahe podporovať jadrovú bezpečnosť.

1.2.4. Je potrebné ďalšie úsilie, aby sa zabezpečilo, že existujúce a plánované zariadenia v európskom susedstve spĺňajú vysoké normy transparentnosti a bezpečnosti. EHSV naliehavo žiada všetky členské štáty, aby podporovali tento cieľ a povýšili jadrovú bezpečnosť na jednu z priorit bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov s partnerskými krajinami.

1.2.5. Okrem toho vzhľadom na hlavné celosvetové výzvy spojené s jadrovou energiou a vysoký počet jadrových elektrární v susedstve sa výbor domnieva, že finančné krytie plánované na implementáciu tohto nariadenia na roky 2021 – 2027 vo výške 300 miliónov EUR v bežných cenách je rozhodne nepostačujúce.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Kontext návrhu – Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce

2.1.1. V oznámení sa stanovujú hlavné priority a celkový rozpočtový rámec pre programy v oblasti vonkajšej činnosti EÚ pod názvom „Susedstvo a svet“ vrátane zriadenia Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce.

2.1.2. Prostredníctvom tohto návrhu bude EÚ aj naďalej schopná zohrávať aktívnu úlohu pri podpore ľudských práv, prosperity, stabilizácie, rozvoja, bezpečnosti, boja proti prvotným príčinám neregulárnej migrácie, obchodu, boja proti zmene klímy a okrem iného, ochrany životného prostredia. Bude však schopná to dosiahnuť komplexnejším spôsobom, pričom poskytne väčšiu flexibilitu na presun zdrojov tam, kde sú potrebné v dôsledku zmeny medzinárodného kontextu.

2.1.3. Týmto návrhom sa poskytuje podporný rámec, prostredníctvom ktorého možno vykonávať politiky vonkajšej činnosti a medzinárodné záväzky. Medzi medzinárodné záväzky patrí Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj, Parížska dohoda o zmene klímy, akčný program z Addis Abeby, Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof (2015 – 2030) a rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN 2282 (2016) o udržiavaní mieru. Politický rámec v rámci EÚ zahŕňa ustanovenia Zmluvy týkajúce sa vonkajšej činnosti, ktoré sa podrobnejšie uvádzajú prostredníctvom globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ, nového Európskeho konsenzu o rozvoji, obnoveného partnerstva medzi EÚ a Afrikou a revidovanej európskej susedskej politiky okrem iných politických dokumentov. Nariadenie bude okrem toho tvoriť rámec na vykonávanie následného partnerstva k súčasnej dohode z Cotonou, ktorou sa stanovuje pridruženie a partnerstvo medzi členmi skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov a Európskou úniou a jeho členskými štátmi.

2.1.4. V posúdení vplyvu sa dospelo k záveru, že väčšina nástrojov, okrem nástrojov veľmi osobitnej povahy, ako je humanitárna pomoc so svojou zásadou neutrality, by sa mohla zlúčiť do jedného nástroja, konkrétne: spoločné vykonávacie nariadenie, nástroj financovania rozvojovej spolupráce, Európsky rozvojový fond, Európsky fond pre udržateľný rozvoj, mandát na poskytovanie vonkajších úverov, nástroj európskeho susedstva, európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva, záručný fond, nástroj na podporu stability a mieru a nástroj partnerstva. Nástroje, ktoré by mali zostať oddelené, sú: nástroj predvstupovej pomoci, humanitárna pomoc, rozpočet spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, zámorské krajiny a územia vrátane Grónska, mechanizmus EÚ v oblasti civilnej ochrany, iniciatíva Dobrovoľníci pomoci EÚ, podpora komunity cyperských Turkov, rezerva na núdzovú pomoc a nový Európsky mierový nástroj.

2.1.5. Zlúčenie viacerých nástrojov do jedného všeobecného nástroja poskytne príležitosť na racionalizáciu systémov riadenia a dohľadu, a tak zníži administratívne zaťaženie inštitúcií EÚ a členských štátov. Namiesto zamerania sa na viaceré procesy programovania by sa diskusie zameriavali viac na politické ciele a spoluprácu s externými partnermi. Okrem toho činnosti, ktoré získajú kumulatívne financovanie z rôznych programov Únie sa skontrolujú iba jedenkrát, pričom sa pokrývajú všetky príslušné programy a ich príslušné uplatniteľné pravidlá.

2.1.6. Zjednodušenie neznamená menej kontroly alebo zodpovednosti. Medziinštitucionálna rovnováha by bola plne zachovaná. Rozpočtové a kontrolné právomoci Európskeho parlamentu by sa skôr rozšírili tým, že činnosti, ktoré sú v súčasnosti financované z Európskeho rozvojového fondu, by sa začlenili do rozpočtu EÚ.

2.1.7. Finančné krytie bude tvoriť:

a) suma 68 000 miliónov EUR na geografické programy:

- susedstvo EÚ najmenej 22 000 miliónov EUR,
- subsaharská Afrika najmenej 32 000 miliónov EUR,
- Ázia a Tichomorie 10 000 miliónov EUR,
- Severná a Južná Amerika a Karibik 4 000 miliónov EUR,

b) suma 7 000 miliónov EUR na tematické programy:

- ľudské práva a demokracia 1 500 miliónov EUR,
- organizácie občianskej spoločnosti 1 500 miliónov EUR,
- stabilita a mier 1 000 miliónov EUR,
- globálne výzvy 3 000 miliónov EUR,

c) 4 000 miliónov EUR na činnosti rýchlej reakcie.

2.1.8. Rezervou na vznikajúce výzvy a priority vo výške 10 200 miliónov EUR sa zvýšia sumy uvedené v článku 6 ods. 2 v súlade s článkom 15.

2.1.9. Prednosť pri pridelení zdrojov majú krajiny, ktoré pomoc najviac potrebujú, a to predovšetkým najmenej rozvinuté krajiny, krajiny s nízkymi príjmami, krajiny v krízovej, pokrízovej, nestabilnej a zraniteľnej situácii vrátane malých ostrovných rozvojových štátov.

2.1.10. Programy stability a mieru a ľudských práv a demokracie, ako aj činnosti rýchlej reakcie, sú otvorené pre subjekty zo všetkých krajín na základe záujmu Únie mať čo najširšiu možnú ponuku vzhľadom na celosvetový rozsah opatrení, na ťažké okolnosti, za ktorých sa poskytuje pomoc a vzhľadom na potrebu rýchlo konať. Medzinárodné organizácie sú takisto oprávnené.

2.1.11. V novom Európskom konsenze o rozvoji (ďalej len „konsenzus“) podpísanom 7. júna 2017 sa poskytuje rámec pre spoločný prístup Únie a jej členských štátov k rozvojovej spolupráci pri vykonávaní Agendy 2030 a akčného programu z Addis Abeby. Odstránenie chudoby, boj proti diskriminácii a nerovnosti, dodržiavanie zásady „na nikoho nezabudnúť“ a posilnenie odolnosti sú stredobodom politiky v oblasti rozvojovej spolupráce.

2.1.12. Ako sa odsúhlasilo v konsenze, očakáva sa najmä, že akcie v rámci tohto nariadenia prispejú 20 % oficiálnej rozvojovej pomoci financovanej v rámci tohto nariadenia na sociálnu inklúziu a ľudský rozvoj vrátane rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien.

2.1.13. S cieľom zabezpečiť, aby sa zdroje poskytovali tam, kde sú najviac potrebné, najmä najmenej rozvinutým krajinám a krajinám v nestabilných a konfliktných situáciách, by toto nariadenie malo prispieť ku kolektívnemu cieľu, ktorým je dosiahnuť 0,20 % hrubého národného dôchodku Únie pre najmenej rozvinuté krajiny v časovom rámci trvania Agendy 2030.

2.1.14. V tomto nariadení by sa mala odzrkadľovať potreba zamerať sa na strategické priority, a to geograficky – na európske susedstvo a Afriku, ako aj na nestabilné krajiny, ktoré to najviac potrebujú, ale aj tematicky – na bezpečnosť, migráciu, zmenu klímy a ľudské práva.

2.1.15. Európska susedská politika revidovaná v roku 2015 sa zameriava na stabilizáciu susedných krajín a posilnenie odolnosti, najmä vyvážením troch rozmerov udržateľného rozvoja: hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho. S cieľom dosiahnuť svoj cieľ sa revidovaná európska susedská politika sústreďuje na štyri prioritné oblasti: dobrá správa vecí verejných, demokracia, právny štát a ľudské práva s osobitným zameraním na ďalšie zapojenie občianskej spoločnosti; hospodársky rozvoj; bezpečnosť; migráciu a mobilitu vrátane riešenia základných príčin nelegálnej migrácie a núteného vysídľovania.

2.1.16. Zatiaľ čo demokracia a ľudské práva vrátane rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien by sa mali zohľadňovať počas vykonávania tohto nariadenia, pomoc Únie v rámci tematických programov pre ľudské práva a demokraciu a organizácie občianskej spoločnosti by mala mať osobitnú doplňujúcu a prídavnú úlohu vďaka svojej globálnej povahe a činnosti nezávislej od súhlasu vlád a orgánov verejnej správy dotknutých tretích krajín.

2.1.17. Organizácie občianskej spoločnosti by mali zahŕňať širokú škálu subjektov s rôznymi úlohami a mandátmi, medzi ktoré patria všetky neštátne, neziskové štruktúry, nestranné a nenásilné, prostredníctvom ktorých sa ľudia organizujú v záujme uskutočňovania spoločných cieľov a ideálov, či už politických, kultúrnych, sociálnych alebo hospodárskych. Tieto štruktúry pôsobia na miestnej, vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni a zahŕňajú mestské aj vidiecke, formálne aj neformálne organizácie.

2.1.18. Toto nariadenie by malo Únii umožniť, aby reagovala na výzvy, potreby a príležitosti súvisiace s migráciou, a to v súčinnosti s migračnou politikou Únie a jej záväzkom v rámci Agendy 2030. Tento záväzok (cieľ trvalo udržateľného rozvoja 10.7) uznáva pozitívny prínos migrantov pre inkluzívny rast a udržateľný rozvoj; potvrdzuje, že medzinárodná migrácia je viacrozmernou skutočnosťou, ktorá má veľký význam pre rozvoj krajín pôvodu, ako aj tranzitných a cieľových krajín, a ktorá si vyžaduje koherentné a komplexné reakcie; a zaväzuje k spolupráci na medzinárodnej úrovni s cieľom zaisťiť bezpečnú, systematickú a legálnu migráciu, v rámci ktorej sa plne rešpektujú ľudské práva a humánne zaobchádzanie s migrantmi bez ohľadu na štatút migrácie, utečencov a vysídlených osôb. Takáto spolupráca by mala takisto posilniť odolnosť komunit, ktoré prijímajú utečencov.

2.2. Konkrétne pripomienky

2.2.1. Ciele trvalo udržateľného rozvoja predstavujú dobrý základ na zvýšenie konzistentnosti medzi vnútornou a vonkajšou politikou a výbor sa domnieva, že je dôležité zamerať sa na ciele 16.3, 16.6 a 16.7, ktoré podporujú demokraciu, právny štát, transparentnosť inštitúcií a participatívnu a zastupiteľskú demokraciu, v snahe zjednotiť sily a dať im strategické smerovanie.

2.2.2. Výhodou nového nástroja je, že podporuje konzistentnosť vonkajších opatrení a akcií. Táto konzistentnosť by sa mala podporovať na úrovni európskeho riadenia nástroja, ako aj na úrovni susedných a tretích krajín. Ústredné a miestne správne orgány v týchto krajinách nie sú rovnako vybavené na koordináciu a vykonávanie programov. Koordinácia rôznych činností na úrovni jednotlivých vlád by sa mala dohodnúť za pomoci EÚ a s podporou a zapojením občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov.

2.2.3. Vzhľadom na širokospektrálne výzvy a potreby v partnerských krajinách sú nevyhnutné dôraznejšie procesy plánovania pre jednotlivé krajiny. To sa uznáva v spôsoboch uplatňovania Agendy 2030 a v cieľi 17, v rámci ktorého sa uvádza, že rozsah a ambície novej agendy si vyžadujú oživené globálne partnerstvo na zabezpečenie jej vykonávania. Toto partnerstvo bude fungovať v duchu celosvetovej solidarity. Uľahčí to intenzívne celosvetové nasadenie v záujme dosiahnutia všetkých hlavných a súvisiacich cieľov, spojí vlády, súkromný sektor, občiansku spoločnosť a ďalších aktérov a zmobilizuje všetky dostupné zdroje.

2.2.4. Výbor zastáva názor, že takýto proces by sa mal ustanoviť a mal by viesť k vytvoreniu integrovaného plánu pre každú krajinu, ktorý by bol predmetom politického konsenzu a prioritou pre administratívnu úroveň. Tento plán v praxi zabezpečí synergie a doplnkovosť a pomôže identifikovať opatrenia a dosah európskej podpory v partnerských krajinách.

2.2.5. Výbor sa nazdáva, že úsilie o zjednodušenie administratívnych a finančných postupov by sa malo zaradiť medzi priority s cieľom značne uľahčiť organizáciám občianskej spoločnosti a miestnym orgánom prístup k finančnej podpore EÚ.

2.2.6. Výbor podporuje názor, že suma pridelená na vonkajšiu činnosť by nemala byť nižšia ako súčet súm Európskeho rozvojového fondu a ostatných nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti. Zároveň súhlasí s presunom možností flexibility ERF do rozpočtu EÚ.

2.2.7. Výbor zdôrazňuje význam cieľa trvalo udržateľného rozvoja 16, a najmä riadiacej štruktúry nového nástroja a postupov rozhodovania v rámci tejto štruktúry. Výbor navrhuje, že ako zástupca európskej organizovanej občianskej spoločnosti s odbornými znalosťami a kontaktmi v mnohých susedných a tretích krajinách by mohol zohrávať úlohu v rámci toho nástroja, a to vo všetkých fázach uplatňovania jeho opatrení a projektov.

2.2.8. Výbor dúfa, že nahradenie súčasného európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva, ktorý podporuje cieľ 16, a najmä intervencie v oblasti ľudských práv, základných slobôd a demokracie v tretích krajinách, nebude mať v žiadnom prípade vplyv na krytie a štruktúru týchto opatrení, ale skôr ich posilní.

2.2.9. Výbor si uvedomuje, že je naliehavo potrebné prijať opatrenia na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni zamerané na boj proti zmene klímy, a podporuje cieľ EÚ vyčleniť najmenej 25 % svojho rozpočtu na tento účel.

2.2.10. Výbor by chcel zopakovať vyhlásenie uvedené v Agende 2030, t. j. že ciele trvalo udržateľného rozvoja sú vzájomne prepojené a majú integrovaný charakter, čo má rozhodujúci význam v úsilí zabezpečiť, aby táto agenda splnila svoj účel. Odporúčame vytvoriť prierezové programy, ktoré by pokrývali viacero dôležitých oblastí činnosti a boli by schopné dosiahnuť hmatateľné výsledky v jednotlivých tretích krajinách. Napríklad, zmena klímy má nepriaznivý vplyv na poľnohospodársku činnosť v krajinách subsaharskej Afriky. Skutočnosť, že nie je možné obrábať pôdu, vedie k rozpadu komunit a je jednou z hlavných príčin migrácie do Európy. V praxi by sa tieto osoby mohli považovať za „klimatických utečencov“, a to si vyžaduje komplexnú reakciu, ktorá by sa mala zamerať najmä na zastavenie dezertifikácie, ako aj na zavádzanie podporných programov pre ohrozené osoby, ako aj pre tých, ktorí sa rozhodli z krajiny odísť.

2.2.11. Tretím krajinám, ktoré sú zároveň krajinami pôvodu migrantov a utečencov, by sa malo pomôcť, aby sa zlepšili ich kapacity a hospodárska infraštruktúra a aby mohli zvládnuť najväčšie výzvy – hospodárske, politické, sociálne a environmentálne. Nástroj by sa mal zamerať na základné príčiny migrácie, najmä v prípade utečencov, a dostupné zdroje by sa mali strategicky využiť na podporu mieru, stability, demokracie a blahobytu v partnerských krajinách.

2.2.12. EHSV konštatuje, že sa očakáva, že 10 % finančného krytia od EÚ bude venovaných na riešenie základných príčin neregulárnej migrácie a núteného vysídľovania a na podporu správy a riadenia migrácie vrátane ochrany práv utečencov a migrantov v rámci cieľov tohto nariadenia. Výbor využíva túto príležitosť na to, aby EÚ a jej členskými štátom pripomenul, aby si plnili medzinárodné záväzky v súvislosti s migrantmi.

2.2.13. Výbor odporúča, aby sa do monitorovania, hodnotenia a podávania správ o vykonávaní nariadenia začlenilo hľadisko jednotlivých krajín podobne ako pri vyššie uvedenom procese plánovania. Zoskupenie akcií a ukazovateľov podľa jednotlivých krajín by mohlo pomôcť identifikovať synergie a doplnkovosť alebo ich absenciu, ako aj ich súlad so základnými cieľmi politiky EÚ.

2.2.14. Výbor by chcel vo všeobecnosti vyzvať Európsku komisiu, aby v každom prípade zabezpečila, že sa v procese návrhu, vykonávania a súvisiacich postupov monitorovania programov uskutočnia riadne konzultácie s relevantnými zainteresovanými stranami v partnerských krajinách vrátane organizácií občianskej spoločnosti a miestnych orgánov verejnej správy a že tieto budú mať včas prístup k relevantným informáciám, ktoré im umožnia zohrávať v tomto procese zmysluplnú úlohu.

2.2.15. Výbor víta uplatnenie zásady plnenia si povinností v súvislosti s partnerskými krajinami a nazdáva sa, že využívanie systémov partnerských krajín na vykonávanie programov je tiež správnym krokom. Treba však zdôrazniť, že to možno zrealizovať, len ak na to budú vhodné podmienky a poskytnú sa dôveryhodné záruky v oblasti efektívnosti, integrity a nestrannosti týchto systémov.

2.2.16. Pokiaľ ide o geografické plánovanie a vytvorenie špecifického, prispôbeného rámca pre spoluprácu, výbor odporúča, aby Európska komisia zohľadňovala nielen národné ukazovatele, ale aby sa zamerala aj na územne vymedzené komunity, ktorým hrozí, že budú opomenuté. Vidiecke komunity a komunity, ktoré sú vzdialené od hlavných miest a mestských centier, sú často vo veľmi neistej a zraniteľnej situácii. Mali by sa najprv zviditeľniť a zohľadniť v procese plánovania.

2.2.17. Geografické plánovanie by malo zohľadňovať aj situáciu sociálnych skupín a komunit bez územného vymedzenia, ktoré môžu čeliť vážnym problémom, ako sú mladí ľudia, staršie osoby, ľudia so zdravotným postihnutím a iné kategórie.

2.3. Kontext návrhu – Európsky nástroj pre jadrovú bezpečnosť

2.3.1. Cieľom nového Európskeho nástroja pre jadrovú bezpečnosť je presadzovať zavádzanie účinných a efektívnych noriem jadrovej bezpečnosti v tretích krajinách v súlade s článkom 206 Zmluvy o Euratom na základe skúsenosti získaných z činností v oblasti jadrovej bezpečnosti v rámci spoločenstva Euratom.

2.3.2. Cieľom tohto nariadenia je dopĺňať činnosti spolupráce v jadrovej oblasti, ktoré sú financované podľa [nariadenia, ktorým sa zriaďuje Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce], predovšetkým s cieľom podporovať presadzovanie vysokej úrovne jadrovej bezpečnosti, ochrany pred žiarením a uplatňovanie efektívnych a účinných bezpečnostných opatrení pre jadrové materiály v tretích krajinách na základe činností v rámci Spoločenstva a v súlade s ustanoveniami tohto nariadenia. Toto nariadenie sa zameriava konkrétne na:

- a) presadzovanie účinnej kultúry jadrovej bezpečnosti a zavádzanie čo najprísnejších noriem v oblasti jadrovej bezpečnosti a ochrany pred žiarením, ako aj neustále zvyšovanie úrovne jadrovej bezpečnosti;
- b) zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnym odpadom, vyradovanie bývalých jadrových areálov a zariadení z prevádzky a ich sanáciu;
- c) zavedenie efektívnych a účinných systémov bezpečnostných záruk.

2.3.3. Akcie financované na základe tohto návrhu by mali byť v súlade s akciami vykonávanými v rámci Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce, ktoré pokrývajú činnosti v jadrovej oblasti, nástroja predvstupovej pomoci, rozhodnutia o zámorských krajinách a územiach, spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a novo navrhnutého Európskeho mierového nástroja ktorý je financovaný mimo rozpočtu EÚ, a mali by sa dopĺňať.

2.3.4. Odvetvie jadrovej energie EÚ pôsobí na globálnom trhu s hodnotou 3 bilióny EUR do roku 2050 a priamo zamestnáva pol milióna ľudí. V 14 členských štátoch je v prevádzke 129 jadrových reaktorov, pričom v desiatich z týchto štátov sa plánuje výstavba nových reaktorov. EÚ má najpokročilejšie právne záväzné normy jadrovej bezpečnosti na svete a európske spoločnosti sa vo veľkej miere podieľajú na svetovej výrobe jadrového paliva. (Tlačová správa EHSV EESC *urges the EU to adopt a more comprehensive nuclear strategy (PINC)*, č. 58/2016, 22. 9. 2016).

2.4. Konkrétne pripomienky

2.4.1. Výbor víta tento návrh, ktorý má formu nariadenia, čím sa zabezpečuje jeho jednotné uplatňovanie, záväznosť v celom rozsahu a priama uplatniteľnosť. EÚ a Spoločenstvo dokážu a majú za úlohu dopĺňať činnosti členských štátov pri riešení potenciálne nebezpečných situácií alebo v prípade mimoriadne nákladných intervencií. Ako sa v návrhu uvádza, v niektorých oblastiach, v ktorých členské štáty nepôsobia, zostávajú EÚ a Spoločenstvo aj naďalej hlavnými a niekedy jedinými aktérmi, ktorí môžu zasiahnuť.

2.4.2. Po jadrovej katastrofe vo Fukušime sa jasne ukázalo, že problémy a riziká spojené s využívaním jadrovej energie majú celosvetový charakter. EÚ má jedinečný profil, vďaka ktorému je jedným z hlavných zodpovedných a vynaliezavých aktérov celosvetového úsilia o jadrovú bezpečnosť a tiež o čisté energetické technológie.

2.4.3. V návrhu sa však na strategickej a politickej úrovni nerieši požiadavka dlhodobého plánovania v oblasti jadrovej energetiky, ktorého sa dovolávajú občania, občianska spoločnosť a podnikateľský sektor. Nie je jasné, ako EÚ využije svoje zdroje na riešenie hlavných výziev jadrovej energetiky vzhľadom na rastúce obavy a potrebu čistej a cenovo dostupnej energie v EÚ a vo svete.

2.4.4. Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu zohráva dôležitú úlohu a mala by byť zodpovedná za zaistenie transparentnosti a včasné varovanie v súvislosti s rozvojom nových jadrových elektrární vo svete. EÚ by mala plne spolupracovať s celosvetovými inštitúciami a organizáciami v snahe podporovať jadrovú bezpečnosť.

2.4.5. EÚ by mala aktívne podporovať najvyššie normy jadrovej bezpečnosti a zaistiť, aby sa najpokročilejšie európske postupy, osvedčené postupy a technológie šírili po celom svete v snahe zabezpečiť, že plánované nové zariadenia a reaktory budú bezpečné.

2.4.6. Je potrebné ďalšie úsilie, aby sa zabezpečilo, že existujúce a plánované zariadenia v európskom susedstve spĺňajú vysoké normy transparentnosti a bezpečnosti. EHSV naliehavo žiada všetky členské štáty, aby podporovali tento cieľ a povýšili jadrovú bezpečnosť na jednu z priorit bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov s partnerskými krajinami.

2.4.7. EHSV naďalej zastáva názor, že Európska komisia vo svojom návrhu objasňujúceho programu o cieľoch výroby jadrovej energie a investíciách nedokázala posúdiť pálčivé otázky, ako je konkurencieschopnosť jadrovej energie, jej prínos pre bezpečnosť dodávok a príspevok k zmene klímy a cieľom v oblasti emisií oxidu uhličitého, jej bezpečnosť, a tiež otázky spojené s transparentnosťou a pripravenosťou na krízové situácie ⁽²⁾.

2.4.8. Výbor oceňuje zámer Komisie zaistiť súdržnosť a komplementaritu s Nástrojom susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce, a to aj vykonávaním činností v jadrovej oblasti, ktoré sú doplnkové k jeho širším cieľom, prevažne mierového využívania jadrovej energie v súlade s politikou rozvoja a medzinárodnej spolupráce v zdravotníctve, poľnohospodárstve, priemysle a sociálnych projektoch so zameraním na riešenie dôsledkov prípadnej jadrovej havárie. Nie je však jasné, ako dostupný rozpočet a existujúca inštitucionálna štruktúra umožnia realizovať tento zámer v praxi.

2.4.9. Vzhľadom na hlavné celosvetové výzvy spojené s jadrovou energiou a vysoký počet jadrových elektrární v susedstve sa výbor domnieva, že finančné krytie plánované na implementáciu tohto nariadenia na roky 2021 – 2027 vo výške 300 miliónov EUR v bežných cenách je rozhodne nepostačujúce.

V Bruseli 12. decembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁾ Európsky hospodársky a sociálny výbor, stanovisko na tému *Jadrový objasňujúci program*, spravodajca: Brian Curtis, prijaté 22. septembra 2016 (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 104).

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK